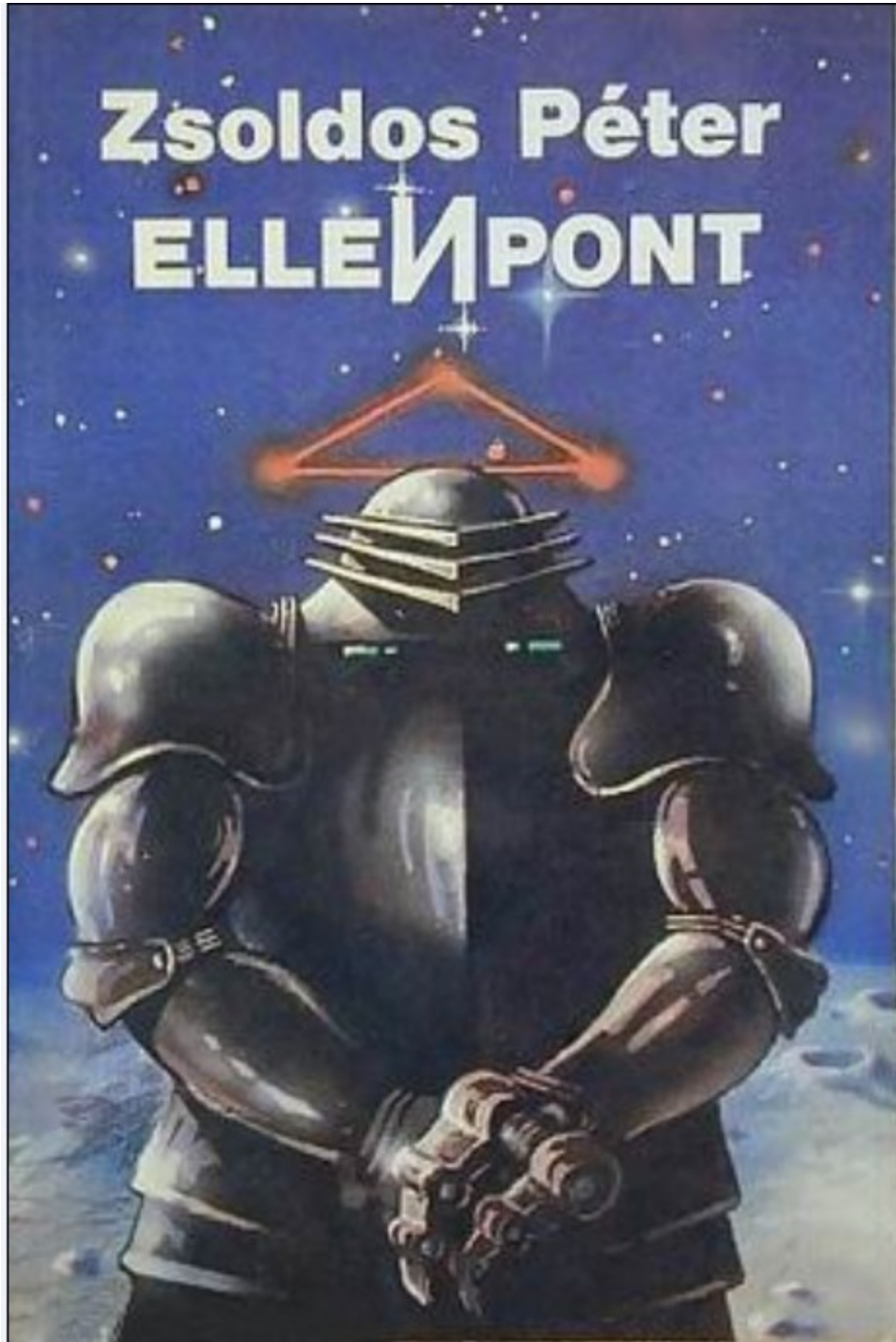

Zsoldos Péter
ELLEMPONT

ZSOLDOS PÉTER
Ellenpont

TUDOMÁNYOS-FANTASZTIKUS REGÉNY

MÁSODIK KIADÁS

BUDAPEST, 1987
FEDÉLTERV MÉSZÁROS LÁSZLÓ

AZ UTÓSZÓT
DR. FERENCZ CSABA ÍRTA

ISBN 963 500 603 9
(c) ZSOLDOS PÉTER, 1987

Szeretném azonnal megnyugtanni az olvasót, ellenszenvünk az elő- és utószókkal szemben közös. Ez az érzésem abból az időből való, mikor magam is még fogyasztója és nem termelője voltam az efféle írásoknak. Akkor jöttem rá, amit nem mondunk el egy regényben, azt nem lehet pótolni semmiféle könyvön kívüli szöveggel. Az előszó bosszant, mert művi úton akarja rám erőltetni azt a hangulatot, persze sikertelenül, amit az író – lustaságból vagy tehetség híján – nem volt képes megteremteni az első oldalakon, az utószó pedig egyszerűen hülyének tart, feltételezi, hogy nem értettem meg, mit olvastam – és megmagyarázza. Kiadóm azonban – akihez régi és szeretetteljes kapcsolat fűz – a legutóbb megjelent könyvem körüli viták után úgy látta jónak, hogy ez az írásom előszóval jelenjék meg – s mint tudjuk, a kiadó kérése szent. Híven a hagyományokhoz, természetesen én is utólag írom ezt az előszót, csak annyi szabadságot engedélyezve magamnak, hogy eszem ágában sincs sem hangulatot teremteni, sem magyarázkodni. Csupán néhány, általánosnak tűnő alapelvről kívánok elmélkedni, mindnyájunk érdekében a lehető legrövidebben. „Általános” és „alapelvek” – gyanús szavak, félve használom őket. Sajnos embertársaim többsége nem osztja aggodalmam. Amikor néhány évvel ezelőtt a Technika Házának kupolatermében szokás szerint összegyűltünk, hogy ezután több pártra szakadva ki-ki a maximális szenvedéllyel védelmezze a maga *igazát*, rájöttem, több az „alapelv” és az „általános” igazság, mint szükséges. Nem akarván lemaradni, én is gyártottam néhányat, melyekre a többiek ugyanúgy nem voltak kíváncsiak, mint én az övékére – mindent egybevetve tehát az összejövetel és a vita rendkívül hasznosnak bizonyult. Saját „alapelveim” azonban bosszút álltak rajtam; akaratom ellenére olyan dilemmává sűrűsödtek, melyet azóta sem sikerült feloldanom. Megpróbálok elmagyarázni, mire gondolok. Nem tudom, miért bűn, ha egy ember antropocentrikusnak vallja magát, márpedig a vita közben többször megkísértett az az érzés, hogy ezt valójában szégyellnem kellene. Másrészt nagyon érdekelne, hogy egy robot – vagy ne féljünk az általánosítástól –, a robot, amit (vagy talán szabad azt mondanunk, *akit?*) mégiscsak az ember hívott életre, és akiben (vagy *amiben?*) a gondolkodás és az ismeretek általános struktúrája szükségképpen bizonyos antropomorf vonásokat hordoz, tehát a robot antropocentrikus-e, vagy az idők folyamán képes egy sajátos és számunkra csak sejtesekben realizálható robotocentrikus szemlélet kifejlődni? Azt mondtam, hogy szükségképpen, és ez nem véletlen. Mi, emberek, egy biológiai sor egy, aránylag jól meghatározható pontján – félek leírni azt, hogy talán végpontján – foglalunk helyet. Ennek kontinuitását az egysejtűektől saját magunkig már eléggé tisztázottnak látjuk. Tevékenységünk az egyszerűbb reflexektől az absztrakt gondolkodásig velünk együtt vált egyre bonyolultabbá: a világot együtt tanultuk a filogenezis lépcsőin – önmagunkkal. A robot viszont készen kapott tőlünk mindent, finomabb fogalmazásban legalábbis mindazt, ami születésének századában az emberé volt. Már csecsemőkorában gyorsabb és megbízhatóbb lett alkotójánál, éppen ez a tulajdonsága tette létezését oly kívánatosná. De – hogy

csak a legegyszerűbb példánál maradjak – etalonjait az embertől kapta, a világ jelenségeinek – a természettudományoknak – antropocentrikus felosztásáról nem is szólva. De rövid előszót ígértem, ezért igyekszem gyorsan végezni. Dilemmám lényegét így foglalhatnám össze: behelyettesíthető-e, és ha igen, milyen

Jo 2 a lap aljához ért, Joker megállította. Jo 2 magától is megállt volna, de Joker az utóbbi időben bizalmatlan volt, túl sok váratlan történt már ebben a járatban. Jo 1 és négy Leo odaveszett, nem csoda, hogy Einstein is ideges. Ez befolyásolta Jokert. Most ugyan hat Leo biztosítja Jo 2 épségét, és tartalékként ott várakozik Jo 3 a mögöttük levő helyiségben. Ennek ellenére, ha baj történik, Einstein nyugtalansága nehezteléssé változik, és ezt Joker szerette volna elkerülni. Ha gyorsan halad, és elvét valamit, övé a felelősség, ha lassan, Einstein türelmetlen. És a parancs, hogy tájázák fel ezt a járatrendszert, természetesen Einsteintól eredt.

Joker határozottan úgy érezte, neki is megvan a joga a nyugtalansághoz. Az a legnagyobbreszt szénből és hidrogénből felépített bonyolult vegyület, amelyből ezeket a lapokat egy ismeretlen eljárással készítették, még a járat magasabb hőmérsékletén is roppant törekeny maradt. Jónéhányat összetört még Jo 1, míg rájöttek, hogyan kell lassan, türelmesen fölmelegíteni a lapokat, hogy hajtani lehessen őket. Jo 1-et két Leóval azután agyonnyomta az a szerencsétlen beomlás, és abban a helyiségben velük együtt sok ilyen lap is odaveszett. A járat pajzsokból összeillesztett falában, sőt a mögötte levő kőzetben is, azon a helyen, ahol a függőleges akna ezekhez a vízszintes járatokhoz csatlakozott, sok olyan elváltozást észleltek, amelyeneket csak a Leók által mélyített bányajáratokból ismertek, egy-egy nagyobb robbantás után. Ennek okáról Einstein azonban nem nyilatkozott. A kapott információk tömegét elnyelte, és rövid idő után új parancsok jutottak el Jokerhez és valószínűleg a többiekhez is. De ez utóbbiról Jokernek csak halvány benyomásai lehettek.

Jo 2 mellén felizzott az infrasugárzó, a hőmérséklet ijesztően emelkedett. Joker megfélemedezett arról, hogy Jo 2-től, illetve a szörnyű hőségtől több mint százméternyi szikla választja el, és félni kezdett. Minőségében más félelem volt ez, mint amit a rettegés idején éltek át mindannyi-

an itt, a felszínen, hiányzott belőle a legrosszabb, a kiszolgáltatottság érzése, de félelem volt, a pusztulás egy másik fajtájától – és Joker szenvedett tőle. Mert Jo 2 az övé, pontosabban Jo 2 létezésének egy darabja. Ha elpusztul, Jo 3 lép a helyére, és Joker soha többé nem aggódik Jo 2-ért, csak emlékezik rá. De addig vele fél és szenved minden egyes lap felmelegítésénél.

Azután ez az érzés szertefoszlott Einstein türelmetlenségének hullámában.

Az adatok! Joker kénytelen volt magára hagyni Jo 2-t –már amennyire ez egyáltalán lehetséges volt – és minden energiájával Einsteinhez kapcsolódni.

– Ember – sorolta –, antropocentrikus, robot, robotocentrikus, biológiai sor, filogenezis, etalon, újra antropocentrikus és... – tétovázott – a Technika Házának

kupolatermében... Ha igen, akkor ez az utolsó Leonardóé, bár a kupolatermet nem értem.

– Nem fontos. Az embert érted?

– Ahogyan te.

– Antropocentrikus? – Einstein egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy vizsgálta a Jokert. Joker fiatal, a maximumot kell követelni tőle.

– Antropo... antropos... ugyancsak ember, más nyelven. Centrikus, centrum... középpont... ugyanez az eset... Joker leállt.

– Tehát?

– Ember a... a középpontban?

– Emberközpontú! – Einstein fölénye lehengerlő volt. – Robot?

– A polimorf típusú robotagy prekonstrukciójának paraméterei. – Joker tudta a leckét. – Leonardo anyaga. Hívó kódja...

– Elég!

Einstein késett a következő kérdéssel, Joker buzgón megelőzte:

– Robotocentrikus?

– Feltehetően az antropocentrikus analógja. A szövegben is így értelmezhető. Robotközpontú.

– Biológiai sor? – Joker elégedett volt, hogy már másodszor ő kérdezhet. Einstein nem válaszolt.

– Biológiai sor? – sürgette Joker, majd türelmetlenül hozzátette: – És filogenezis?

– Értelmezés alatt – engedte le a sorompót Einstein.

Joker emlékezete szerint senki nem mert tovább zaklatni Einstein, ha ezt válaszolta. Tudta, hogy az etalont Einstein meg sem kérdezi, ezt még a Leók egy része is ismeri. Már amelyiknek szüksége van rá. Újra Jo 2 felé fordult. A lap kezdett engedelmesen meghajolni Jo 2 manipulátorai között.

– Leállni! – parancsolta váratlanul Einstein. – Valamennyi ilyen jellegű anyagot külön raktározni ércszállító tartályokban. Húsz Leo indul az akna bejáratához a tartályokkal. Az anyagokhoz csak Jo 2 és Jo 3 nyúlhat.

– További vizsgálatuk? – érdeklődött Joker.

– Leonardo majd épít hozzá megfelelő laboratóriumot. Ott lent a vizsgálat nem biztonságos.

Azokon a rejtett csatornákon keresztül, melyekről Jokernek legfeljebb csak sejtései lehettek, Einstein a kutatás ideje alatt annyi aggasztó információt kapott, hogy végre közömbösítették lényének egyik alapvető vonását: az anyaggal és energiával való maximális takarékoskodást. Egy-egy Jo száz-százöt Leóval egyenértékű, legalábbis Leonardo ennyivel kevesebb Leót készített, amikor Jo 1-et, majd Jo 2-t kérték tőle. De ez a kérdés lényegtelenebb része, hiszen a rettegés ideje alatt rendszerint több száz Leo pusztul el. Einstein nem becsülte őket sokra. A Leók arra valók, hogy szolgáljanak. A roncsukat pedig újra fel lehet használni. Ha azonban az az anyag sérül meg, amelyet most Jo 2 vizsgál, mindörökké elvesz

valami. Valami, amiről azt sem tudja, hogy mi. Az ott talált anyagokban olyan gyakorisággal fordult elő a két ismeretlen szó – ember és robot –, hogy Einstein reménykedett, tanulmányozásuk eredményre vezet.

Einstein létezésének első pillanatától kezdve tudott olvasni, ezért nem töprenghetett azon, hogy ezt a képességét honnan kapta. Arra is emlékezett, Emory többször használta az ember szót. A robotot viszont soha. Ugyanakkor a Leonardo által tárolt anyag, melynek címét Joker hibátlanul idézte, Einstein meggyőződése szerint egy olyan szöveg átírása volt, mint amilyeneket itt találtak. Leonardo azt az információsort saját maguk tervezése és tökéletesítése érdekében őrizte. Ennek ellenére nem azonosíthatták magukat a robotokkal. Einstein Einstein volt, Leonardo Leonardo, Curie pedig Curie. Mindhármuknak megvolt az idők kezdete óta a saját feladatuk. Ezeket Einstein fogta össze. Hogy miért éppen ő, azon soha nem gondolkoztak. Igaz, egyedül Einstein ismerte Emoryt, Leonardo és Curie nem tudtak létezéséről, noha Einstein biztosan emlékezett, hogy akkor már dolgoztak. Leonardo első Leói robbantották le azt a hatalmas sziklatömeget, amely most az északi völgyet zárja el tőlük. A sziklák védik őket, hogy Curie telepének semmiféle sugárzása vagy szennyeződése ne árthasson nekik. Miért nem emlékeznek akkor Emoryra? Pedig Leonardo éppen úgy olvas, mint ő. Curie Leonardótól tanulta, de nem tudta mire használni. Mint ahogyan az olvasni tudás egységét később is hiába építették bele sorra a többiekbe, eddig nem volt anyag, amin használhatták volna.

Joker megzavarta:

– A további kutatási feladat?

– Minden bonyolult molekulákból felépített tárgyat a tartályokba rakni – ismételte Einstein.

Jo 2 átadta a könyvet Jo 3-nak, aki a függőleges akna felé indult. A Leók szétterpesztett lábai mindenütt kényelmes kapaszkodót találtak az egykori liftakna robbanástól repedezett falán. Lassan, meggondoltan haladtak lefelé, mellükön és hátukon az üres tartályokkal.

Jo 2 a helyiség falához lépett.

– Óvatosan! – aggodalmaskodott Joker, ahogy Jo 2 a polcon sorakozó tárgyak után nyúlt.

Einsteinen keresztül érezte, hogy ezek a sok-sok lapot összefűző borítók nagyon fontosak lehetnek. A tárgyak egyenként vándoroltak Jo 3 segítségével a Leók tartályaiba.

Jo 2 végül megfogta a falhoz rögzített polcot, és húzni kezdte.

– A beépített tárgyakat is? – kérdezte. Joker tanácstalanul várta Einstein utasítását.

– Anyagvizsgálat!

Joker bosszankodott, hogy ez nem jutott magától eszébe.

Jo 2 különleges érzékelői működni kezdtek. A kapott jelzéseket Jo 2 receptorain keresztül Einstein egyenesen magának követelte, Joker tehetetlenül észlelte, hogyan futnak át rajta a reflexió impulzusai.

Alumínium – azonosította végre Einstein, aki valami megmagyarázhatatlan összefüggést sejtett a járat magasabb hőmérséklete, a bonyolult molekulákból felépített tárgyak, a szövegek és... és – vonakodott hozzátenni – az ember, a robotok és Emory között. Az legalábbis bizonyos volt, hogy ehhez hasonló anyagokat még soha sehol nem találtak. Éppen ismeretlenségük kapcsolta őket össze Einstein végtelen kapacitású agyában. De a részletek ugyanakkor ellentmondtak mindannak, amit Emoryról őrzött, és annak is, amit az emberről és a robotról – nem tudott.

Joker érezte, hogy Einstein nyugtalansága növekedik. Einstein nyugtalansága rossz, kerülni kell. A legegyszerűbb volna beomlasztani ezt a járatot, elsősorban Einstein nyugalma érdekében. Einstein ez az ötlet felbőszítette, Joker nyomorultul érezte magát. Akkor hát mi a helyes eljárás?

– Tovább kutatni! – Einstein túljutott saját kríziséen, és így Joker is megkönnyebbült. Jo 2 körbefordult, impulzusai elárasztották a helyiséget.

Fém, bonyolult molekulájú anyagokból készült lapok, de betűk nélkül, a falakat borítják. A szoba közepén négy lábú állvány alumíniumból, lapja megint bonyolult anyag, de kemény és vastag. Az állvány körül három kisebb állvány, fémvázuk a lábak kivételével vastagon borítva porózus szerkezetű, bonyolult anyaggal. Ha ezt az anyagot sikerül is majd a laboratóriumban meghatározni, az állványok rendeltetése valószínűleg ismeretlen marad. A sarokban hasonló állvány, de alacsonyabb és nagyobb, a tetején megint az a porózus anyag. A tíz centiméter vastag lapon eddig még sohasem észlelt valami feküdt, Einstein mégis ismerősnek találta. Szimmetriatengelye volt, akár csak a Leóknak. Igen, ha egy Leo valami oknál fogva nem állna, hanem vízszintesen helyezkedne el, mint azok, amelyeket leterítettek a rettegés idején a meteorok...

De ez a hasonlóság meglehetősen bizonytalan. Ha egy Leót nem úgy építenének, hogy önhordó burkolata magába fogadja és védje a mozgó szerkezeteket, az energiatelepet, hanem kiszámítanák azt a statikai struktúrát, amelyik elbírná a Leo szerkezeteinek súlyát, akkor talán... Az elv azonban, hogy egy önhordó vázat a rendszer *belsejébe* tervezzenek, és arra szereljék rá a működtetéséhez szükséges dolgokat, alapjaiban ellentmondott minden józan követelménynek. De a szimmetria kétségtelen, a két láb és a két manipulátor jól ismert sémája, sőt a két manipulátor fölött középen elhelyezkedő gömb jó közelítéssel megfelelhette annak a tartálynak, amelyben a Leók adó-vevője és a mozgásukat koordináló apparátus foglal helyet.

– Anyagvizsgálat! – parancsolta Einstein.

A reflexiók átviharzottak rajta, Joker várakozott.

Einstein azután egészen megdöbbenő módon a vizsgálat megismétlésére utasította a tárgyat egész hosszában öt centiméterenként. Joker regisztrálta, hogy

minden esetben az impulzusok azonos sorozatát kapták. A tárgy tehát bonyolult formája ellenére azonos anyagból van.

Einstein hosszabb hallgatásba burkolózott, sőt Joker azt is tapasztalta, hogy energiáinak nagy része másfelé vándorolt. Joker kíváncsi volt, létezését éppen a kíváncsiság kielégítésének vágya szülte, így Einstein akarata nélkül is megpróbált azzal a következtetéssel bajlódni, mivel foglalkozhat Einstein, cserbenhagyva őt a kutatás kellős közepén. Az előtte rejtett csatornák bonyolult sokaságából, melyek Einsteinnel összekapcsolták, azt a homályos sejtést szűrte ki, hogy Einstein most távolabbi kapcsolatokra lépett. Leonardo telepe a szomszéd völgyben van, Curievel csak akkor lehet beszélni, ha előre bejelentik – ez még Einsteinre is érvényes volt –, tehát Mengyelejev, Kepler vagy Maxwell. Ők messzebb élnek. Most már csak azt kellett eldöntenie, hogy Einsteinnek ebben a pillanatban kémiai, csillagászati vagy hírközlési információkra van-e szüksége. Joker valószínűnek tartotta, hogy kémiaira. Tehát Mengyelejev. Mengyelejev aránylag fiatal, ezt tudta Joker. Mint sok mást, ezt is készen kapta Einsteinától. Alig egy ciklus óta létezik, telepe Leonardo völgyén túl, délkelet felé épült.

– Kalcium-foszfát és kalcium-karbonát.

Joker tudata szétrobbant a közlés erejétől, mert Einstein újra maximális energiával fordult feléje. A biztos bevésés érdekében – tökéletesen ő sem bízott Jokerben, mint ahogyan az se Jo 2-ben – még kétszer megismételte az anyagra jellemző reflexiós impulzussort. Joker lénye néhány másodpercig nem volt más, mint ez a sorozat – örökre, kitörölhetetlenül elraktározódott benne. Azután újra Joker volt, és egy kicsit félt Einsteinától, mint az ilyen intenzív leckék után általában.

– Minden ilyen összetételű tárgy – folytatta Einstein –külön tartályba kerül. Feldolgozásukkal csak az én külön utasításomra lehet foglalkozni!

– Miért?

Joker bátortalan volt, de kíváncsi.

– Értelmezés alatt – válaszolta Einstein, mert nem tudta, mit várhat ettől az anyagtól.

A szimmetria, az adó-vevő helye nem hagyta nyugodni. Távoli analógiák, amelyekre egyszer meg kell kapni a választ. Emory emléke megfoghatatlan és irreális módon összekapcsolódott ezzel a szimmetriával. Einstein maga értette a legkevésbé, hogy miért. Tudomása szerint soha nem látta Emoryt.

Minden ciklus 247 szakaszra oszlott. Az egyes szakaszokon belül további 122 részt különböztettek meg, amelyek egybeestek bizonyos fényváltozásokkal, de ezekkel csak Kepler foglalkozott. A fényváltozások valamivel több mint félmillió másodpercenként ismétlődtek, ennél pontosabb mérésük szintén Kepler feladata volt. A többiek megmaradtak a másodperceknél. Elismerték ugyan a fény változások szabályosságát, a teljes ciklus 247 szakaszra való osztásának azonban semmilyen gyakorlati alapját nem találták. Tény, hogy az időmérők mindig

jelezték ezt a szakaszosságot, és nagy biztonsággal azt is meg lehetett jósolni, hogy melyik szakaszokban várható nagyobb meteorzápor. Bár ezt, mint Kepler kimutatta, a fényváltozások sokkal rövidebb periódusával is pontosan lehetett egyeztetni, sőt Kepler a rettegés idején összefüggést talált a fényváltozás és a meteorok becsapódásának sűrűsége között. Kepler azt állította, hogy a fényváltozás a bolygó tengelyforgásának következménye. Mivel azonban egyedül Kepler rendelkezett olyan receptorokkal, amelyekkel a csillagos eget lehetett vizsgálni, a fényváltozásokról csupán ő informálta a többieket, akiket ez nem is túlságosan érdekelt. A bolygó tengelyforgása nem befolyásolta munkájukat, a rettegés idején pedig úgyis mindannyian Kepler előrejelzéseit figyelték.

A mindig-is-volt három telep után Kepler készült el elsőnek, nem egészen fél ciklussal azután, hogy Einstein megkezdte tevékenységét. Az életét védő pajzsok felépítése egy negyed ciklust sem vett igénybe, Kepler megalkotása azonban annál többet. Leonardo akkor még önállótlanabb volt, minden apró részletet megtárgyalt Einsteinnel, és sokszor hosszú időre leállt, azzal a kifogással halasztva a további munkát, hogy neki Leókat és pajzsokat kell gyártania, nincs kapacitása Keplerre. Einstein hiába mondta, hogy Kepler terveit Emorytól kapta, az ő parancsa, hogy az első kész telepben ezt a rendszert kell felépíteni, Leonardo nem emlékezett Emoryra. Szerencsére a dolgok eleve elrendezettségéből következett – ez is egyidős volt Einstein tudatával –, hogy Curie energiái csak Einsteinen keresztül juthattak el a többiekhez, így Einsteinnek módjában állt kényszeríteni Leonardót; Kepler elkészült. Amikor működni kezdett, Einstein nem tartotta szükségesnek, hogy közölje vele, hamarabb is létezhetett volna már, ha Leonardo nem ellenkezik.

Minden új telep aktivitása, követelőzése energiáért, eszközökért, további pajzsokért, újra és újra visszatérő megdöbbenést váltott ki Einsteinból, annak ellenére, hogy ez Kepler óta várható esemény volt. Emory emlékével kapcsolatban Einsteinben nem volt helye a bizalmatlanságnak. Egyszerűen csak nem értette, hogy az új telepek végső és minden bizonnyal legértékesebb patternjei miért voltak dekódolhatatlanok számára. Miért választotta Emory azt a módszert – ha ugyan Emory volt –, hogy a kész telepbe utolsónak beépített dekódolóba – ennek összeállításával bajlódott Leonardo a legtöbbet, mert nem tudta, mit csinál – mechanikusan kellett behelyezni ezeket a végső, az önálló működést elindító patterneket? Ez nemcsak kényelmetlen volt, hanem veszélyes is. Einsteint mindannyiszor előntötte a rémület, amikor a hosszú és fáradságos munka végén két Leo – méghozzá saját parancsára – belépett lényének erre a legjobban védett területére, és a megfelelő rekeszből kiemelte a lapos dobozokat. Einstein pajzslabirintusának végén hadseregnyi Leo várta a két kiválasztottat, hogy hordozható pajzsok védelme alatt az új telepre vigyék a mindennél értékesebb dobozokat.

Az is különös volt, hogy ezeknek a patterneknek a működését később soha nem tudta határozottan azonosítani. Kepler és utána a többiek is létezésük első

pillanatától fogva ugyanazt a kódrendszert használták, a különböző frekvenciákon tévedhetetlen biztonsággal küldték az információkat, de főként az igények tömegét Leonardónak és neki. Ha Einstein járatos a pszichológiában – ennek azonban sem tárgyát, sem kutatási módszereit nem ismerhette –, valószínűleg meg tudja nevezni ezeket a különleges patterneket, mint a sajátos személyiség hordozóit, egy meghatározott cél érdekében.

Mengyelejev például köbcentiről köbcentire elemezte a bolygó talaját, és bonyolult szerkezeteinek sokaságával képes volt elemeire szétválasztania, majd más formában újra összeállítani. Tonnaszám állított elő és tárolt különböző anyagokat. Ezzel mindörökké biztosította Leonardo rokonszenvét, akinek soha semmilyen mennyiségű anyag nem volt elég, és Mengyelejev iránti csodálata csak növekedett, amikor olyan vegyületekkel is kezdett dolgozni, amelyekkel a bolygó anyagában nem találkozhatott. Ha Einstein elég éber, ezen a ponton felfedezhette volna a dekódolhatatlan patternek nyomát. De Einstein gondolkodását nem fertőzte meg a teleológia, bár abban a sajátos esetben, amelyet létezésük jelentett, ez sok mindenre magyarázatot adott volna. Maxwell és Kepler munkáját – kivételes esetektől eltekintve – általában nem vették túlságosan komolyan, Jokertől pedig – annak ellenére, hogy létezését éppen a megmagyarázhatatlan jelenségek és történések aggasztóan szaporodó mennyisége tette szükségessé – kifejezetten idegenkedtek. Véleményük szerint eddigi munkájától semmi nem lett jobban meghatározott. Sőt.

Tevékenységük meghatározója a parancs volt. Ezt Einstein őrizte és továbbította. Rövid, határozott szakaszai uralták és ellenőrizték munkájukat. A parancs fényében ha nem is vált mindig és minden azonnal világossá, intenzitása elfogadtatta velük az egyébként érthetetlen szükségszerűségeket is. A parancs első bekezdéseit nyilvánvalóan a bolygó felszínének és helyzetének alapos ismerete szülte. Polimorf agyukat Leonardo a féltve őrzött kód szerint olyan anyagokból állította elő, amelyek csupán egy elég alacsony hőmérséklet-tartományban voltak képesek a tökéletes működésre. Ha a hőmérséklet csak egy kevéssé is emelkedett, a határfok azonnal romlott, ez mint rossz közérzet realizálódott bennük, és egy határ felett nem sok választotta el őket a teljes széteséstől. Ezért nem áshatták be magukat a bolygó szikláinak alá a meteorok elől.

Pedig időtől független létezésüket – ezeken a világűr végtelen mélységéből iszonyú sebességgel előszáguldó anyagdarabokon kívül – semmi nem fenyegette. A meteorok teremtették meg számukra az idő kétféle minőségét; osztották fel az örökkévalóságot a rettenetes és a nyugalom szakaszaira. Csak a pajzsok jelentettek védelmet ellenük. Leonardo gépsorai a Curie-től kapott energiával megolvasztották a finom porrá őrölt sziklákat, majd roppant nyomással a megfelelő formára préselték. Négyféle pajzsot készítettek – hogy miért éppen ilyeneket, a kérdésig egyikőjük sem jutott el –, és ez a négy méret alkalmas volt mindenfajta megoldás kielégítésére.

Amikor Kepler dolgozni kezdett, különleges érdeklődéssel tanulmányozta az időt, a távolságot és a mozgást. Munkásságának egyik mehökkentő eredménye volt – ezt a felismerést még azóta sem merte Einstein átadni Jokernek, pedig végső soron hozzá tartozott –, hogy az idő egészében nem definiálható úgy, mint a távolság két adott pont között, sőt a „félsugar” meghatározás is korlátozott értelmű. Einstein saját létezésének kezdetét mint abszolútumot értelmezte. Kepler azonban bebizonyította, hogy ő a saját létezésének kezdetét ugyanolyan joggal nevezheti t_0 -nak. Einsteinnek fogalma sem volt, Kepler honnan vette ezt a jelölést, de csodálatos módon megértette. Azután

Kepler kifejtette, hogy éppen ebből következik Einstein álláspontjának tarthatatlansága a saját t_0 -ját illetően.

Volt idő Einstein létezése előtt.

Mennyi? – kérdezte Einstein, aki roppantul idegenkedett a pontatlan meghatározásoktól. Kepler azonnal belefogott ennek kiszámolásába, de hosszú időn át annyi energiát fogyasztott – méghozzá eredmény nélkül –, hogy Einstein biztonsági okokból kénytelen volt korlátozni a neki juttatott energiamennyiséget. Először természetesen csak figyelmeztető jelleggel.

Kepler szerencsére nem volt olyan makacs természet, mint később Mengyelejev – akit makacsságában sajnós Leonardo önző okokból mindig támogatott –, és abbahagyta a számításokat. Annyit közölt csupán, hogy a várható érték, még ha az általuk ismert legnagyobb egységben, a ciklusban számol is, valószínűleg igen nagy. Einstein ezt a választ úgy értelmezte, mint Kepler vereségének burkolt beismerését, és újra elégedett volt. Ez azonban nem tartott sokáig.

Kepler Leói – akkor még olyan primitív szerkezetek, hogy nem érdemelték meg a Ke elnevezést – a távolságmérések során Curie völgyének kivételével összevissza járkáltak a telepek egész területén. A mikrohullámok tartományában működő radarjaikkal – a helyhez nem kötött Leóknak rendelkezni kellett ilyen műszerrel, nélkülük a biztonságos mozgás elképzelhetetlen volt – nemcsak távolságokat mértek, hanem közben feladatuk szerint azokat a meteorbecsapódásokat is regisztrálták a pajzsokon, amelyek a belső mechanikus érzékelők számára túlságosan aprók voltak.

A sérült pajzsok kicserélésének sorrendje ugyanis a védett rész fontosságától függött. Ez is a tevékenységek rangsorának eleve meghatározottságából következett. Éppen azért pusztult el annyi Leo, mert a meteorzapor sűrűségétől függetlenül azonnal munkához láttak. Rohantak a pajzsokkal a sérült részek felé, közben felbuktak, egymásra tapostak, azután továbbrohantak, amíg csak szitává lyuggatott testük engedte, vagy amíg egy nagyobb kő egyetlen csapással nem végzett velük. Önvédelmi rendszerüket a rettegés idejére Einstein parancsára Leonardo kikapcsolta, nem tudták, hogy elpusztulnak. Einstein ezekben az időkben lényének legvédettebb részébe húzódva végigszenvedte a megsemmisülés lehetőségének minden gyötrelmét. Néha eljutott addig a kritikus pontig, hogy

kísérletet tegyen saját önvédelmi tudatának kikapcsolására is, erre azonban képtelen volt. Hiába uralkodott sok milliárd részének mindegyikén – sőt közvetve a többiekén is –, bizonyos struktúrák az egyes alkatrészek cseréje ellenére megváltoztathatatlanok maradtak. Einstein – Joker létezése előtt – igyekezett nem törődni ezzel az ellentmondással, amikor pedig Joker működni kezdett, még keservesebb ellentmondásba bonyolódott; nem közölte Jokerrel ezt a tényt. „Értelmezés alatt” – mondta önmagának, és ezt az információsorozatot is a megoldandó feladatokat tároló kapacitásának rangsorban a legutolsó részébe küldte, Emo-ry társaságába. Bár Emory utáni érdeklődése – ha képes lett volna rá, valószínűleg szeretettel vagy vággyal helyettesíti az érdeklődés kifejezést – akkora volt, hogy kénytelen volt onnan is újra meg újra előhívni. Keplerrel vívott első szellemi összecsapása idején azonban Emory megfoghatatlan emléktől sem remélhetett segítséget.

Kepler Leói Einstein telepének bizonyos pontjain olyan meteorsérüléseket fedeztek fel, amelyekről Einsteinnak nem volt tudomása, noha a találatok nagysága jóval meghaladta a belső érzékelők küszöbértékét. A sérülések semmi-féle funkcionális zavart nem okoztak – Einstein első reakciója Kepler információjára természetesen az volt, hogy ezt ellenőrizze –, és a belső érzékelők is hibátlanok voltak.

– Ezek a becsapódások régiek – regisztrálta Kepler Leóin keresztül –, mert a sérült felületen számos apró találat nyoma észlelhető. Ezek csak később kerülhettek oda.

Einstein éppen azért volt Einstein, hogy valamivel korábban tudja, mi lesz Kepler következő kérdése. Habozott, hogy leállítsa Keplert, azután mégsem tette.

– A belső érzékelőid rendszerét te építetted ki ezeken a területeken? – érdeklődött Kepler.

– Nem.

– Tehát egyidősnek tartod ezt a rendszert létezéseddel?

– Igen.

Újra kísértésbe esett, hogy elnémitsa Keplert, mert csak két végső következtetés lehet. Vagyis csak egy, mert saját memóriáját jogosan hibátlannak tarthatta.

Kepler egy lépéssel óvatosabb volt.

– Kizárható az a lehetőség, hogy ezt a rendszert valamikor egy időre működésen kívül helyezted? Vagy egy találat következtében egy időre kiesett?

– Kizárható.

– Akkor ez a becsapódás a te t_0 -od előtti időben keletkezett.

Einsteinben ekkor megérett a döntés, hogy véget vet Kepler eszmefuttatásának, de már nem volt rá szükség. Kepler megelégedett a bizonyítással, és másfelé irányította Leóit. Nem tudta, mi az, győzni, és ezért azt sem, mennyi időt és energiát takarított meg hasznosabb tennivalókra.

Einstein pedig a t_0 előtti valóság tényét ugyanabba a szektorba raktározta, ahol a megoldatlan vagy zavaró kérdések a majdani Jokerre vártak, akiről akkor még azt sem tudta, hogy létezése egyszer valóság lesz, az idő síkjának azon a szakaszán, amelytől korántsem tartott annyira, mint a Kepler által megbolygatott kezdettől. Nem, a jövő természetes volt Einstein számára, mint a jelen másodpercről másodpercre bekövetkező folytatása. Feladatokat tartalmazhat – létezésének értelme éppen az, hogy megoldja őket, és igen nagy valószínűséggel továbbra sem telik másképp, mint a rettegetés és a nyugalom olyan szakaszos változásával, amelynek lényegét Kepler egyre inkább képes lesz formulák közé szorítani – feladatokat tehát tartalmazhat, logikai lehetetlenségeket azonban nem. Márpedig

Einstein, a meteorokat leszámítva, ezektől rettegett a legjobban.

Egészen a második ciklus végéig nem is csalódott a jövőben. Bizonyos mennyiségi vagy minőségi változások új és új parancsokat hívtak életre, amelyek addig ugyanolyan megismerhetetlenül szunnyadtak lényegében, mint a dekódolhatatlan patternek. Nem volt tudat cselekvés nélkül, vagy inkább fordítva, tudatának azonnal cselekvésben vagy a többiek cselekvésében kellett megnyilvánulnia. Ezt Einstein az ideális harmónia állapotának tekintette. A legtöbbször azonban nem tudta, milyen változás hívta elő az új részletparancsot. Annak idején például, amikor Kepler létrehozása Leonardo anyagtartalékainak eléggé jelentős hányadát emésztette fel, azonnal, követelőően megjelent a parancs, hogy építse fel Mengyelejevét. És ehhez Leonardo maradék készlete még biztonságosan elegendő volt. Einstein ezt csupán véletlen egybeesésnek tekintette, néhányszor viszont képes volt pontosan megállapítani az összefüggést. Például amikor Curie tíz százalékkal több energiát termelt, mint korábban, és Maxwell telepe ezért újabb ezer négyzetméterrel növekedett. A második ciklus vége előtt egyébként Maxwell aktivitása elérte Mengyelejevét, sőt részben meg is haladta. Einstein észlelte ezt a változást, ám a parancsokat többször is átvizsgálva megnyugodott, hogy ez helyes. Kepler már régóta csupán apróbb javításokat igényelt, és olyan minimális kapacitásbővítést, amely Leonardo teljesítményének tört százalékát sem tette ki. Curie alkatrészigényeit önmaga elégítette ki, és egyre gazdagabban ontotta az energiát (Einstein valójában nagyon szerette volna tudni, hogyan képes erre, de Curie az idők során egyre zárkózottabb lett), amit azután mohón elnyelt Mengyelejev, Maxwell és a követeléseiket fenntartás nélkül kielégítő Leonardo.

Mengyelejev és Maxwell egy meglehetősen távol eső völgyben új, közös telep építésébe fogott olyan szerkezetek előállítására, amelyek képesek elhagyni a bolygó felszínét.

Kepler azonnal csatlakozott hozzájuk, és már a telep alapozó munkálatainak idején pontos adatokkal szolgált azokról az objektumokról, amelyeket ezekkel a szerkezetekkel elsősorban el kell érniük.

Einstein megdöbbsent, de mindhárman – Kepler, Mengyelejev, sőt a legfiatalabb Maxwell is – pontosan idézték a vonatkozó parancsok kódját, figyelmeztetve Einsteint, hogy ezt neki is tudnia kell. A kód első, azonosító szakasza arra utalt, hogy ez a parancs Kepler programjában jelent meg először, nem csoda, hogy Einstein nem kereste ilyen régi anyagban. „Megállapítani a mérési határokon belül eső égi objektumok mozgásainak adatait, kiszámítani pályájukat, különös tekintettel minden egyes, az előbbi feltételeknek megfelelő objektumnak a bolygótól való távolságára bármelyik adott időpontban.” Mengyelejev és Maxwell kódjai Kepler kódjára való hivatkozással kezdődtek, majd utasításokat tartalmaztak a bolygó felszínének elhagyására képes szerkezetek tervezésére. Záradékként mindkét programban szerepelt a felhívás: a szerkezetek energiaforrásairól – beleértve a megfelelő biztonsági rendszereket – Curie köteles gondoskodni. És ott volt a megfelelő kód is, azonosító szakasza kétségtelenül Curie-re utalt.

Einstein jó darabig habozott, kockáztasson-e egy beszélgetést Curie-vel. Mikor végre döntött, utólag nagyon megbánta. Curie fogadta Einstein hívását, és beleegyezett az előre közölt időpontba.

Einstein a záradékban idélt kóddal kezdte. Curie néhány másodpercig hallgatott, azután egyszerre két kérdést tett fel:

– Hányat? Mikor?

Curie tehát tudott a parancsról.

Einstein zavarában azonnal továbbította a kérdéseket Mengyelejevnek és Maxwellnek, akik persze ugyanúgy nem tudtak válaszolni.

– Értékelés alatt – mondta végül Einstein, mire Curie válasz nélkül kikapcsolt.

Einstein egész neheztelését Mengyelejevre és Maxwellre zúdította, de ez nem sokat segített. Curie durván éreztette velük, amit amúgy is tudtak: mindannyian ki vannak szolgáltatva neki.

Mengyelejev és Maxwell tovább építette a közös telepet, de Einstein – mert nem volt éppen más dolga – még sokáig szenvedett. Létezése óta először kísértette meg a gondolat, találhat-e olyan módszert, amivel Curie-t ellenőrizheti, ám hosszú és alapos számítások után belátta, ez lehetetlen. Felhalmozhat ugyan annyi energiát, hogy esetleg képes megsemmisíteni Curie-t, de ez egyúttal mindannyiuk pusztulását jelenti, ez pedig értelmetlen. Másik energiatelepet építeni helyette pedig nem tud Curie segítségével nélkül. Curie egyidős volt vele – ha ugyan nem idősebb –, és Einstein hiába ismerte kiválóan a fúzióval nyerhető energia elméleti számításait, reaktort nem tudott tervezni.

Ebben az állapotában érte az az apróság, amely valószínűleg máskor is nyugtalanná tette volna – hiszen ismét logikátlan eseményekről volt szó –, így pedig egész szabad kapacitásával rávetette magát.

Mengyelejev közölte, hogy két Ménje – egészen pontosan Men 34 és Men 35 – eltűnt.

Ez a közlés annyira lehetetlen volt, hogy Einstein kétszer is megismételtette Mengyelejevvel, majd újabb ellenőrzésre utasította. Mengyelejev azonban az ellenőrzés után is csak azt tudta jelteni, hogy a két Men a hívásra nem felel.

Legutolsó útvonaluk során egészen közel kerültek Einstein telepéhez – ezt az öt másodpercenként sugárzott azonosító jelzésből, amelyet Mengyelejev memóriája minden Ménjéről folyamatosan regisztrált, meg lehetett állapítani – majd egy adott pontban megszűntek az azonosító jelzések. Mengyelejev mindenesetre megadta ennek a pontnak a koordinátáit.

Ha ez a rettegés idején történik, még elképzelhető, hogy a két Men meteorok esett áldozatul, bár Einstein logikája ebben a feltételezésben több hibás pontot is talált. A Menek munkája, az anyagvizsgálat és a regisztrálás általában nem teszi szükségessé, sőt inkább kizárja, hogy egymáshoz közel haladjanak. Öt-tíz-húsz méter, ez a párosával kutató Mének normális távolsága. A vizsgált területet így jobban át tudják tekinteni, a távolságmérés a kettejük közötti távolsággal, egy adattal többet kap, a talált anyagok regisztrálása pontos helyükkel könnyebben kerül Mengyelejevnek az anyagok előfordulását nyilvántartó memóriájába.

Kivételes eset, hogy mindketten ugyanazzal az objektummal foglalkozzanak. Ezt csak az objektum különleges volta indokolhatja. Például ha túlságosan nehéz, de a Men valami oknál fogva meg akarja mozdítani (bár a Mének éppen elég energiát kapnak ahhoz, hogy ez az eset alig forduljon elő), vagy ha az objektum olyan érdekes, hogy odahívja a másikat, vizsgálják együtt. Einstein azonban Kepler nélkül is tudta, hogy két meteor pontosan egyidejű becsapódása öt-húsz méter távolságban még a legsűrűbb meteorzárók idején is ritkaságnak számít. Viszont ha a két Mén normális távolságban haladt, és egyetlen meteor pusztította el őket, akkor az olyan nagy volt, hogy becsapódását saját érzékelői feltétlenül tudomásul veszik, hiszen az eltűnés pontja elég közel volt Einstein telepéhez. A meteor feltételezését azért is el kellett vetni, mert Kepler – mióta Mengyelejev és Maxwell az új telepet építették – nagy radarjainak hatótávolságát megnövelve még fokozottabban ügyelt a közeledő meteorokra; egy váratlan találat nagyon súlyosan érintette volna az új telep munkálatait. Einstein érdeklődésére Kepler határozott nemmel felelt; a két Men eltűnésének időpontjában és azt megelőzően egyetlen meteort sem észlelt.

Mengyelejevet jobban zavarta Einstein érdeklődése, mint a két Mén eltűnése. Igaz, hogy a Mének értékét csak Maxwell speciális Maxjeihez lehetett mérni, de végül is az új telep építését hiányuk nem akadályozta. Leonardo majd pótolja őket. Nem értette, miért olyan fontos Einsteinnek éppen ez a két Men.

– Húsz azonosító jelzés kimaradását vártam, azután jelentettem. – Az idők folyamán lassan mindannyian eltanulták Einsteintől azt, amivel eleinte ő gyötörte őket: a neheztelést. Mengyelejev ezúttal pedig minden pillanatot sajnált, ami nem az új telep elkészülését szolgálta. – Ez már száz másodperc. Azóta további negyven telt el, és még mindig ezzel foglalkozunk.

– Igen, ez hosszú idő – ismerte el Einstein. Saját gondolkozásuk gyorsaságának tudata szükségképpen felmérhetetlen maradt számukra. – Éppen ezért kellett volna már valamilyen eredményre jutnunk.

Ő is neheztelt.

– Most indítom Men 16-ot és Men 17-et ugyanazon az útvonalon – válaszolta Mengyelejev. – Men 34 és Men 35 négyezer másodperc alatt jutott el addig a pontig, ahol eltűnt. Anyaggyűjtés nélkül ez az idő a negyedére csökken. Várjuk meg, mit jelent Men 16 és Men 17. Addig is...

Einstein azonban ezúttal kíméletlen volt. Az új telep, a tisztázatlan kód és Curie viselkedése már amúgy is ingerültté tette. Most pedig Mengyelejev tanácsokat ad, neki, Einsteinnak. Mengyelejev kétségbeesetten észlelte, hogy energiái rohamosan csökkennek, ugyanakkor pedig Einstein a szokásos frekvenciákon való információcsere helyett egyszerűen behatol a tudatába, mintha ő nem Mengyelejev volna, hanem egy közönséges Leo.

A tiltakozáshoz sem maradt ereje, míg Einstein a Méneket ellenőrző memóriarendszerében többször végigelemezte Men 34 és Men 35 útját. Azután Einstein munkája nyomán rájött arra, amit neki kellett volna észrevenni: Men 34 eggyel több azonosító jelet sugárzott, mint Men 35. Tehát nem egyszerre tűntek el. Igaz, ez az utolsó jel gyengébb és torzabb volt. Az ellenőrző rendszer nem is fogadta el azonosnak, hanem a két utolsó normális jelből egyidejű eltűnésre következtetett.

Einstein most a torz jelet vizsgálta. Intenzitása már az elején jóval kevesebb volt, a vége pedig teljesen hiányzott.

Görbéje beleolvadt az adott időpontban érvényes zajszintbe. A zajszint mérése az egymással való érintkezés pontossága miatt szó szerint életfontosságú volt, ezzel Maxwell foglalkozott. Einstein kiemelte a jelet, és Maxwellhez továbbította.

– A torzulás oka? Maxwell azonnal válaszolt:

– Árnyékolás. A jel csökkenésének mértékében növekedő árnyékolás.

Mindketten tudták, egy Men képtelen olyan sebességre, amely ezt a gyors csökkenést magyarázná. Ha a sziklák közt járva bármelyik Men vagy Leo hirtelen árnyéksávba lépett, ez csak egyetlen azonosító jel kimaradását vagy gyengülését eredményezte. A következőig bőven volt idő arra, hogy a telep ellenőrző rendszere az adás éppen szükséges felerősítésére utasítsa. Kőomlás sem lehetett, a Mének meglehetősen ellenálló szerkezetek. A kőomlás különben is végtelenül ritka, akkora méretű, hogy két Ment is eltemessen, létezésük óta még egyszer sem fordult elő.

Einsteintől az ideális harmónia állapota megkövetelte, hogy gondolkozásának fázisai a másodperc törtrésze alatt jussanak el a döntésig, amelyet azután – a szükségképpen lassúbb – cselekvés követ. A hátralevő közel ezer másodpercet – amíg Men 16 és Men 17 ahhoz a bizonyos ponthoz ér – elviselhetetlennek érezte, mint minden olyan időszakot, amikor a cselekvést elindító döntés valamilyen, rajta kívül álló ok miatt késett. Energiái ilyenkor kétségbeesetten viharzottak

végig egész lényén, feladatot, megoldandót keresve. Nem tudta – néha sejtette, de akkor óvakodott attól, hogy elinduljon az úton, amit ez a sejtés nyitott –, tehát inkább képtelen volt tudomásul venni, hogy a tehetetlenségnek ezek a nyomasztó időszakai rejtik életének legfontosabb változásait. Őrizd a parancsot- ez volt az első törvény, és Einstein, ha ritka pillanataiban el is jutott odáig, hogy a parancs végrehajtása néha változást követel, ezt utólag mindig megtagadta. Amikor normálisnak érezte működését, a megőrzés győzött a változás felett.

Men 16 és Men 17 útja azonban hosszú volt, jóval hosszabb annál, hogy Einstein védekező rendszere eredményesen ellenállhatott volna a szabadon áramló energiák anarciájának. Az új most is olyan észrevétlenül bontakozott ki, hogy Einstein ezúttal is képtelen volt eldönteni: már benne eddig is meglevő, de megismerhetetlenül szunnyadó tárult fel előtte, vagy maga a formátlanság találta meg a számára egyedül elfogadható új rendet. Először az új kódszáma és vele együtt a név került Einstein befogható világába, alig valamivel később követték a hely koordinátái. Joker telepének alapjait abban a völgyben kell lerakni, amelyik az ő telepének délnyugati szélét köti össze azzal a ponttal, ahová most Men 16 és Men 17 igyekszik.

Einstein lassan megnyugodott, és a hátralevő időt az új telep különböző részletszámításával töltötte.

Amikor Mengyelejev jelentette, hogy Ménjei a kijelölt hely közelébe értek, Einstein átvette irányításukat. A mikrohullámú radar letapogatta a környék szikláit. Sima felületükön sehol egy repedés, a kőomlás feltételezését végképp el lehetett vetni.

Einstein megállította Men 16-ot, majd lényének azt a részét, amelyet fontosnak tartott, Men 17-be helyezte át. Végül átkapcsolt a Mengyelejev memóriájában őrzött útvonalra, és megindult Men 34 nyomán.

A sziklák kétoldalt felemelkedtek, folyosóvá szűkültek. A felületük simasága megszűnt, Einstein mindenütt észlelte azt a jellegzetes recés nyomot, amelyet a Leók fej tőkalapácsai hagynak maguk után.

Kéttized másodperccel később saját memóriájából azonban már tudta, hogy itt sem Leonardo, sem Mengyelejev nem végzett soha bányaművelést, még kutatótárnát sem mélyítettek. Azt a pajzsot sem ők rakták oda, amelyik a folyosó felett tetőt formált a két sziklafal között.

Három méterre a tető szélétől vége a folyosónak – állapította meg Einstein, mert a radar szemközt is sziklát jelez. Még egyet lépett a tető alatt, azután Mén 17 testében a semmibe zuhant.

– Az új telep neve Joker – magyarázta Mengyelejevnek és Maxwellnek.

Ezúttal Men 16 radarját már a talaj felé irányította, amikor újra a sziklafolyosóban lépkedett.

– Az lesz a feladata – folytatta –, hogy az olyan megmagyarázhatatlan jelenségekkel foglalkozzon, mint ez is. Ez a tárna nagyon mély lehet és függőleges. Huszonegy méterig, amíg benne léteztem, Men 17 egyetlenegyszer

sem ütődött a falának. Joker működéséig ez tilos terület. És azután is csak az ő engedélyével lehet megközelíteni.

Ei bármilyen zseniális teremtménye is volt Einsteinnek, nehezen tudta volna meghatározni, hogy az az érzés, amely ezen a végtelenségig tartó körpályán a hatalmába kerítette, az unalom, a türelmetlenség, az aggodalom és a csüggedés milyen arányú keveréke. Kepler számításai pontosak voltak, a megfigyelt objektumok valóban úgy és ott keringtek, ahogyan megállapította. Még a sugárzás is úgy növekedett a központi sugárzó objektum felé közeledve, ahogyan értékeit, Maxwell-lel együtt dolgozva, a távolság függvényében megadta.

A parancs szerint csak rejtették, hogy ez a részlet Einstein valamely rejtett forrásából származik – olyan objektumokat kerestek, amelyek átmérője ötezer és tizenháromezer kilométer közé esik. Kepler ehhez a számított irányon kívül részletesen megadta annak a két nagy objektumnak a pályadatait, amelyek körül ilyen átmérőjű testeket találhatnak.

Az út hosszú volt, de ezzel sem Ei, sem a többiek nem törődtek. Az idő, ha tudták, hogy egy cselekvés részesei, ugyanúgy közömbös volt számukra, mint azoknak, akik küldték őket. A nagy objektumhoz közeledve Ke észlelte, hogy különös, gyűrűs alakú képződmény veszi körül, és jelentette Keplernek, mint ahogyan a meghatározott periódusokban Max is pontosan beszámolt Maxwellnek a sugárzás intenzitásának növekedéséről.

Mindannyian – de különösen Ei, aki a parancsnok volt – meg voltak győződve arról, hogy senki nem lehet okosabb náluk, és amit Einstein és a többiek elhatároztak, az a legapróbb részletig pontosan bekövetkezik. Max és Ke a keresett objektumot is megtalálták – átmérője pontosan ötezer kilométer volt –, és akkor... akkor jött a megdöbbenés és a zavar.

Az objektumot gázburok vette körül.

Men színképelemzéssel hamar megállapította, hogy ez a gázburok metán, amit már Mengyelejev is jól ismert. Ei mégsem mert leszállni, amíg erre Einstein engedélyt nem ad. Ei nem a metántól félt – a gázburok tényétől idegenkedett. Ilyen jelenségre senki nem számított.

Ekkor kezdődött el a körpályán való tehetetlen várakozás örökkévalósága, amelyet csak Ke megfigyelései tettek elviselhetőbbé. Ke a gyűrű alakú képződményt vizsgálta sokkal tüzetesebben, mint amennyi gyakorlati hasznát ennek a munkának valaha is várhatták. A végén teljesen belebonyolódott abba a kérdésbe, vajon szükségszerű-e, hogy minden ilyen nagy tömegű objektum körül egy ilyen képződmény legyen, vagy csak lehetséges. Legszívesebben állandó kapcsolatra lépett volna Keplerrel, de Ei megtiltotta. Einstein választát várta, és ő is, akár alkotója, elsősorban gyakorlatias gondolkozású volt.

Amikor sok ezer másodperc után végre megérkezett Einstein utasítása, Ei megnyugodott, hogy helyesen döntött. Einstein, Kepler és Mengyelejev számára ez a gázburok ugyanolyan meglepetés volt. Különböző elméleti megfontolások

figyelembevételével végül is Mengyelejev és Kepler arra az eredményre jutott, hogy egy ilyen gázburok *lehetséges*, de a legnagyobb óvatosságot ajánlották. Az űrhajó – a szót Joker szövegelemzéseinek köszönhették, és ez sokkal egyszerűbb volt, mint „a bolygó felszínét elhagyni képes szerkezetek” – még kétszer körülrepülte az égitestet, azután belemerült a gázburokba.

Amitől Ei tartott, jóformán rögtön bekövetkezett. Valamennyi finomabb receptoruk, amely a mikronnál rövidebb elektromágneses hullámok érzékelésére szolgált, azonnal használhatatlanná vált.

– Most azután mindannyian Leók lettünk. – Ei nem igyekezett titkolni megvetését. – Max, amit csak lehet, kapcsolj át mikrohullámra!

A gázburokhoz képest szilárdnak feltételezhető felszín elmosódott, jellegtelen foltok váltakozásában jelent meg a mikrohullámú radar segítségével. Az űrhajó sebessége miatt eléggé gyorsan változó foltok, amelyek ugyanakkor mégis végtelenül egyhangúnak tűntek, Ei bizalmatlanságát inkább növelték, mint csökkentették.

– Ilyen körülmények között lehetséges anyagvizsgálat? – kérdezte Ment.

– Ha meg tudsz állni, vagy ha sokkal lassabban repülünk, megpróbálom.

Ei fékezni kezdett, miközben minden szabad kapacitásával a radartáv mérőt figyelte. Félt és rettegett – akár Einstein a meteorzáporok idején –, hogy az űrhajó túl közel kerül, vagy valamilyen oknál fogva akarata ellenére hozzáér az égitest felszínéhez. Hosszas manőverezés után Max és Leo segítségével elérte, hogy az űrhajó pontosan a farkából kinyúló lángsugarakon táncolva lebegjen.

– Lejjebb kell még mennünk? – kérdezte teljesen fölöslegesen Mentő, mert már elhatározta, hogy egy méterrel sem közelíti meg jobban. Nem tudta, hogy miért, de idegenkedett ettől a felszíntől.

Amennyire a mikronnál rövidebb hullámhosszra érzékeny receptorok még egyáltalán működtek, minden átmenet nélkül azt észlelték, hogy a gázburok megsűrűsödik körülöttük. Ei az Einsteintől kapott utasításra, a maximális óvatosságra gondolt. A leghelyesebb, ha azonnal fölemelkedik. Egy pillanatig habozott még. A parancs világosan megjelölte, hogy ötezer kilométer átmérőjű égitest, és a nagy objektum körül kering. A parancsnak nem lehet célja, hogy ők elpusztuljanak. De a parancs a gázburokról sem szólt, nemhogy arról, ami most készül körülöttük. Egyre sűrűbb. Vajon egy ilyen sűrű közeg nem akadályozza-e a hajtóműveket? Ha igen, akkor...

– Elég! – mondta Men. – Készen vagyok!

Ei olyan gyorsulást adott, hogy az űrhajó beleremegett. Tizenöt másodperc múlva kipattantak a gázburokból, és eszeveszett sebességgel távolodtak az égitesttől.

– Fékezz!

Max tulajdonképpen nem parancsolhatott Einek, de igaza volt. Mert most megint körpálya következik, Einstein újabb utasításáig. Azt azonban előbb meg

kell magyarázni Einsteinnek, hogy mi elől menekültek. Einek ugyanis erről fogalma sem volt.

– Mit találtál? – kérdezte Ment. – Mi volt az, ami úgy megsűrűsödött körülöttünk?

– Oxigén és hidrogén vegyülete. H_2O . Víz. Bizonyos vegyi folyamatoknál használjuk – a többes szám itt Mengyelejevot jelentette –, három halmazállapota közül különösen a közepsőt, a folyékonyát. Ott, a metán alatt szilárd halmazállapotban volt, amit Mengyelejev jégnek nevez. A hajtóművek sugara felolvasztotta, azután elpárologtatta, egy pillanatra gőzzé vált, ez a harmadik halmazállapotának a neve, azután alighogy felszállt, a metán között újra megfagyott.

– Mi történt volna, ha leszállunk?

– Nem tudom. Valószínűleg semmi. Ha az a sugár nem párologtatja tovább, amely a metán közé került, újra leesik, mert nehezebb.

– Akkor miért nem szálltunk le?

Ei már a jelentés miatt aggódott. Einstein vajon megérti-e, hogy nem tehetett mást?

– Te csak anyagvizsgálatot kértél – válaszolta Men.

Már újra körpályán voltak, de Ei még mindig nem tudott dönteni, hogy jelentsen-e Einsteinnek, vagy újra megkísérelje a leszállást. A gázburok mozdulatlan felszíne néhány száz méterrel siklott alattuk.

Jo eddig óvakodott, hogy bármibe is beleszóljon. Joker nagyon szigorú intelmekkel indította útnak. „Az űrhajó nem bolygó – magyarázta Jónak –, ahol sok mindent megengedhetsz magadnak, legfeljebb a többiek neheztelnek egy ideig. Amíg minden más telep ötnél is több tagját küldhette el, nekem ezért az egyetlen helyért is meg kellett küzdenem Einsteinnel. A többiek, akiket küldenek, olyan értékesek, hogy közülük az első sorszámot se kaptak. Az ő feladatuk, hogy egy-egy új telep elindítói legyenek. Azután otthagyják az első objektumon az egyes sorszámút, és ők továbbrepülnek a többivel, a következőn a másodikat, majd a harmadikat. Mindenesetre többen vannak, mint ahány objektumra Kepler számít. Ezzel szemben te egyedül vagy, és egyedül is maradsz. Ha bajod esik, senki nem törődik veled. Ha majd jóval később valamelyik új telep Einsteinje úgy érzi, hogy szüksége van egy Jokerre, innen kér. De Einstein azt mondta, hogy Kepler és Maxwell mindent tökéletesen kiszámolt. Semmilyen váratlan esemény nem érheti az űrhajót, a telepeket. Egyetlen dolguk, hogy az adott átmérőjű objektumokon új telepeket létesítsenek. Ennyi a parancs, és nem több. Az én legfontosabb feladatomban pedig, Einstein szerint, az itteni szövegek értelmezése. Hogy miért, nem tudom. Einsteinnél ritkán lehet rájönni, hogy mit miért akar. Még velem sem közli, pedig éppen az a hivatásom, hogy a megoldatlan kérdéseket tisztázzam. Ha beleszólsz Ei munkájába, aki Einsteinnál sokkal türelmetlenebb, mert még kisebb a kapacitása, könnyen megeshet, hogy leblokkol téged, azután átalakít, és berak a sorszámozott Leók közé, legutolsónak. Én pedig

nem azért könyörögtek ki Leonardótól, hogy majd egyszer a legtávolabbi objektumon pajzsokat cipelgess."

Joker stílusán egyre erősebben lehetett érezni a sok szöveg elemzését, de ezt ő vette észre a legkevésbé. A többiek mind többször kérték, ismétlje el, amit mondott, mert nem értik. Ezt viszont Joker értette félre, és a többiek viselkedéséből arra következtetett, hogy rosszabbul végzi a munkáját. Furcsa állapot volt, természetesen Jót is befolyásolta. Azt mindenesetre tudta, hogy Joker aggodalma reális, Eit nagyon elégedetté tenné, ha a Leók közé rakhatná a teljesen fölöslegesnek tartott Jót. Ezúttal azonban úgy érezte, képtelen tovább hallgatni.

– Olyan sugarú körpályára kellene állni... Ei hallgatása egyaránt jelenthetett biztatást vagy semmibevevést.

– Olyan sugarú körpályára kellene állni – ismételte Jo –, hogy sebességünk a felszínhez képest ne legyen túlságosan nagy. Akkor a radarral sokkal alaposabban meg tudnánk állapítani a felszín változásait. Max valószínűleg tudná mérni azt a különbséget is...

– Igen, meg lehet mérni – Max nem tudta kivárni, hogy Jo befejezze – nemcsak azt, hogy hol van jég, ahogyan Men nevezte, és hol nincs, hanem azt is, hogy milyen vastag.

– Milyen sugar tartozik egy ilyen körpályához?

Ei saját méltóságának tartozott azzal, hogy ne ismerje el az ötlet használhatóságát, hanem azonnal a részletekre térjen, mintha ő találta volna ki, csak hagyta, hogy Jo mondja el.

Ke egy másodpercen belül már mondta az adatokat.

Eltávolodtak a gázburoktól, a lassan görbülő látóhatár egyre nagyobb darabját mutatta az objektumnak.

– Sebesség a felszínhez képest? – kérdezte Ei.

– Tizenöt méter másodpercenként – válaszolt Max.

– Még mindig túl sok – elégedetlenkedett Men. – Az anyagvizsgálathoz...

– Mennyit akarsz?

– Két-három métert, vagy inkább még kevesebbet.

– Az több millió másodperc – tiltakozott Ei –, itt most nem olyan anyagvizsgálat kell nekünk, mint amikor Mengyelejev utasítására dolgoztok a bolygón.

Jo maga csodálkozott a legjobban, hogy bele mer vágni a parancsnok érvelésébe. Még akkor is, ha ezzel támogatja.

– Nem kell tovább csökkenteni! Ez a sebesség éppen elég ahhoz, hogy a különbségeket regisztráljuk. Úgysem ott akarunk leszállni, ahol jég van. Sok száz méteres összefüggő sziklás területre van szükségünk. Ha van ilyen, így is megtaláljuk.

Ei úgy tett, mintha Jo nem létezne.

– Sebességet stabilizálni!

A parancs Leónak és Maxnek megint azt jelentette, hogy pontosan azt akarja, amit Jo.

Ezután Ei mégis jelentett Einsteinnek. A körülrepülés idejébe több üzenetváltás is belefért. Einstein helyeselte a felderítésnek ezt a módját, amikor azonban a kétszázazredik másodperc után sem észleltek mást, csak jeget, türelmetlenkedni kezdett.

– Nem sokkal több mint a fele van hátra – magyarázkodott Ei.

Nem akarta hozzátenni: semmiképpen nem akar a jégnek még egyszer közelébe se menni. Mit tudhatja Einstein, milyen volt annak a néhány másodpercnek a félelme, amikor az, amit Men gőznek nevezett – ha ugyan az volt –, egyre sűrűsödött körülöttük. Azokat a rejtett csatornákat azonban, amelyek a bolygó felszínén összekapcsolták őket, Einstein, úgy látszik, egyelőre nem veszítette el a roppant távolság ellenére sem.

– Ha a felszínen sehol nincs szikla, új parancsra várni!

Ez volt Einstein legutolsó üzenete, és Jo – akárcsak annyiszor maga Joker – már éppen azon kezdett töprengeni, hogyan szerzett tudomást Einstein Ei félelméről, amikor Max megtalálta a sziklát. Öt-hat kilométer átmérőjű jégmentes terület, a radaron keresztül nem különbözött attól a sziklás felszíntől, amelyet mindig is ismertek a telepek környékén.

– Fékezz! – parancsolta Ei. – Nem kutatunk tovább. Einstein egyik legfontosabb öröksége, a takarékosság elve, meghozta létezésének első önálló fontos döntését.

– Leszállunk? – kérdezte Leo.

– Igen.

Az űrhajó ezúttal még a gázburok fölött a farkára állt, majd lassan, óvatosan merült az ismeretlenbe.

Másodpercenként öt méter, Jo véleménye szerint Ei óvatossága túlzott volt. De ezúttal nem szólt bele. A mikronnál rövidebb hullámhosszra érzékeny receptorok persze újra használhatatlanokká váltak, Max átkapcsolt a nagyobb hullámhosszú radarra.

– A felszín elég szilárd? – aggódott Ei.

– A mérések szerint igen.

Jót furcsa gondolatok kezdtek foglalkoztatni. „A bolygó felszínét elhagyni képes szerkezetek” nehézkes meghatározása a szövegelemzések segítségével űrhajóvá egyszerűsödött. Ahonnan jöttek, ahol Einstein, Joker és a többiek léteztek, annak a neve – akár a fenti meghatározásból – egyszerűen bolygó. Aminek persze nincs értelme. De annak sincs értelme, hogy értelmetlenségén töprengjen. Az objektum kifejezés viszont nem elég szabatos. Ha minden, a térben létező anyagtömeg objektum, akkor ez a meghatározás keveset ér. Igaz, az objektumokhoz tartozó koordináták közlésével pontosan meg lehet tudni, mikor melyikre vonatkoztatják számításaikat vagy cselekvésüket, de a koordináták folyton változnak. Mert ezek az objektumok – Kepler felismerése szerint –

meghatározott pályákon mozognak a központi, gazdagon sugárzó objektum körül, és ugyanakkor ők az űrhajóval egy másfajta mozgást is végeznek közöttük, így a koordináták alig használhatók, mert csak állandó helyesbítéssel képesek követni saját pillanatnyi – és pillanatonként változó – valóságukat, az űrhajó pillanatnyi valóságát. Miért bolygó az, ahonnan jöttek, és miért objektum ez, ahol most leszállni készülnek? Mindkettőnek átmérője kis eltéréssel egyforma. Ez azért objektum, mert jég és gázburok borítja? Nem helyes következtetés, mert az a nagy, gyűrűs objektum, ami körül ez kering, szintén gázburkot visel. És arról korábban nem is tudtak, hogy gyűrű alakú képződmény, illetve gázburok létezik. A parancs csak annyit mond, hogy öt- és tizenháromezer kilométer közötti átmérő. Olyan, absztrakciókból leszűrt meghatározás kellene... Az absztrakció kifejezés azonban azonnal Jokert juttatta eszébe. Joker óvta az absztrakcióktól. „Munkánk jellegéből, a szövegelemzésből következik, hogy minden harmadik-negyedik szóra azt mondjuk: olyan meghatározás, amelynek eredetét nem ismerhetjük, mert bizonyos, intenzitásukban és az egészben elfoglalt arányukban változó tényezők összességét – ha az egész jellegét a változások döntően nem érintik – gazdaságosabb egyetlen, új kifejezéssel jelölni, mint az összes változó felsorolásával. Leókról beszélünk egyformán akkor is, ha még ezután gyártásra kerülő Leókat kérünk Leonardótól, akkor is, ha azok dolgoznak, és akkor is, ha meteortalálatok következtében elpusztultak már, de még nem kerültek újra feldolgozásra. De ebből még nem következik az, hogy mi is lépten-nyomon az absztrakció egyszerűsítésére új meghatározásokat gyártunk.” Jo erre megkérdezte – bár helyét a szövegben értette –, hogy mit jelent az: lépten-nyomon? Joker nagyon megneheztelt. „Tiszteletlen” és „szemtelen” – közölte Jóval. „Ezek a »lépten-nyomon« szinonimái?” – érdeklődött Jo. „Nem, ezek a te magatartásod jellemzői – felelte Joker –, a lépten-nyomon pedig ennek a magatartásnak a nagy gyakorisággal való előfordulásának a meghatározása.” Azután hallgatásba burkolózott. Jóval később belement abba, hogy bizonyos jelenségek összességének vagy kevésbé változó objektumoknak „nevet” adjanak. A „név” kifejezést is a szövegekből fejtette ki, és igyekezett rendet tartani; a szövegekből kielemezett vagy kielemezettnek vélt neveket helyettesítette be, mert így megvolt a reménye, hogy a legkisebb torzítást követi el. Einstein és a többiek már nagyrészt lemondtak arról, hogy követni tudják Jokert. Elszigetelődött ugyan, de ezzel egyenes arányban a tekintélye is növekedett. Persze nem olyan lényeges dolgokban, mint az energiaelosztás, a telepek fejlesztése vagy az űrhajózás. Joker a szövegeké. És ez nemcsak elismerés és tisztelet volt, hanem ítélet is.

Jo a többiekénél sokkal gazdagabb és bonyolultabb gondolkozását az idő síkjában nehezen váltotta. Igaz, űrhajóbéli társai számára az idő csupán mint a jelenségek, a cselekvések egyik dimenziója létezett, a „múlt” kifejezést Jokertől örökölve, egyedül Jo ismerte. Használni azonban nehezen tudta. Időbe telt, míg rájött, azért jutott eszébe Jokerrel való vitája a meghatározásokról és a kellemes kompromisszumot nyújtó „nevekről”, mert kínzó szükségét érezte az objektumok

valamiféle más, gyorsabban és jobban kezelhető azonosításának. Ei azért Ei, mert Einsteiné, ő azért Jo, mert Jokerhez tartozik; ennek a gázburkos, jeges objektumnak is kellene valami, valahonnan származtatott egyszerű név... Egyes? Mert az első objektum, amelyet a parancs szerint felkerestek.

– A felderítés a te feladatod, Jo!

Ha Jo az eddig elemzett szövegekben találkozik a káröröm kifejezéssel, és megfejt, ezúttal pontosan tudta volna, hogyan jellemezze Ei parancsának kísérő hullámaikat.

Az űrhajó szilárdan állt a sziklákon. A hőmérséklet ugyan jóval magasabb volt, mint a bolygón – Jónak ezúttal nem maradt ideje, hogy azt az objektumot, ahonnan jöttek, másképp, pontosabban nevezze meg –, a metán pedig csak a mikrohullámú radarral való tájékozódást tette lehetővé, Jo mégsem esett kétségbe. A különleges kamrákban, ahol indulásuk előtt kipróbálták őket, ennél sokkal magasabb hőmérséklet sem zavarta meg működését. Az űrhajó alsó részén ajtó nyílt, a csörlőről engedelmesen a felszínre hullott az a kábel, amely a tíz méteres magasságkülönbség áthidalására Jónak a legmegfelelőbb volt. A jobb manipulátora alatti görgőkbe akasztotta a kábelt, és kilépett az ajtón.

Alig zökkent, amikor lába a felszínre ért. A név, az elnevezés... még mindig messze volt attól az állapottól, amelyet a felderítés követelt meg tőle, Jótól, Joker első, sorszám nélküli örökösétől.

– A kábel... a kábelt lekapcsoljam? – kérdezte.

– Döntésedre bízom!

Meg kellett hagyni, Ei nagyvonalúsága ezúttal a lehető legmesszebb járt Einstein óvatosságától.

Jo minden mérlegelés nélkül lekapcsolta a kábelt, és elindult. Öt másodpercenként – akár a Menek a bolygón felmérés közben, anélkül hogy ezzel törődnie kellett volna – leadta az azonosító jelzést.

– Sima sziklák... minimális törmelék... a lejtők és emelkedők hajlásszöge sehol nem haladja meg a húsz fokot...

Kétszáz méternél is messzebbre jutott már az űrhajótól, és még mindig nem tudott mást jelenteni. Ei hallgatott, nem kérdezett semmit. Arra pedig, amit Jo a kétszázhatvanadik méternél jelentett, nem tudott mit válaszolni.

– Itt van Einstein – mondta Jo. Ei a jelentés megisméltését kérte.

– Helyesbíték – válaszolta Jo –, nem Einstein, hanem Leonardo... – Azután zavartan elhallgatott. – Vagyis nem Leonardo, hanem...

Újra elhallgatott.

– Lehetséges – fordult Ei Menhez és Leóhoz –, hogy Jo berendezéseiben valamilyen különleges behatás következtében zavar támadt?

– Nem – válaszolták egyszerre –, az adás és az azonosító jelzések teljesen normálisak.

– Nem Leonardo, és nem is más – Jo információi nem sok értelmet rejtettek –, ugyanolyanok, pontosabban, amelyik előttem van, ugyanolyan, mint Leonardo északnyugati fala.

Jo jól ismerte a telepeket.

– De nem felel – tette hozzá kevéssel később –, egyetlen használatos hullámhosszon sem kapok választ.

Einek megvolt ugyanaz a lehetősége, mint Einsteinnek; lényének szükséges részét képes volt áthelyezni akármelyik működő társába. Már ő is látta – a mikrohullámú radar persze nem vetekedhetett a rövidebb hullámhosszakra hangolt receptorok finomságával, de valamennyire mégis látta – Jóval együtt Leonardo telepének északnyugati pajzsait. És rajta keresztül látták a többiek is.

– Ez nem Leonardo – állapította meg Leo –, Leonardo északnyugati pajzsai mellett nincs törmelék. Itt pedig van. Nem sok, de van.

Jo nem tudta, hogy a döntő kérdést fogalmazza.

– De hogy kerül ide Leonardo? Mi hagytuk el először a bolygót!

– További felderítés! – parancsolta Ei különösebb megfontolás nélkül.

Jo azonban megmakacsolta magát. Ha ez Leonardo –Leo megállapítása a törmelékről elhanyagolható volt –, akkor ott a bolygón nem lehet Leonardo.

– Jelents Einsteinnek, és kérdezd meg, ott van-e Leonardo. Ha nem, akkor itt miért nem felel? Addig nem megyek tovább.

Jelentésükre a távolságtól függő néhány ezer másodperc múlva Einstein válaszként valamennyiük teljes egyedi ellenőrzését kérte, különös tekintettel receptoraik épségére, valamint annak a teszt sorozatnak a végrehajtását, ami a polimorf agyak ellenőrzésének első lépcsője működésbe helyezésük előtt. Ei hibátlanul végrehajtotta a parancsot, és az eredményt továbbította Einsteinhez. Záradékként annyit tett csupán hozzá, hogy Leonardo változatlanul nem felel, és az északnyugati fala előtt várakozó Jo egyetlen Leót sem észlelt.

– Leonardo működését sem észleli – tette hozzá. Leonardo körül az érzékenyebb receptorokkal rendelkezők mindig a legkülönbözőbb hullámfajták sokaságát észlelték. Az alacsony frekvenciájú mechanikus rezgésektől kezdve, amelyek a sziklák közvetítésével Leonardo pajzspréslő gépsorainak működését jelezték, egészen a különféle energiaátalakító vagy anyamegmunkáló szerkezetek munkáját kísérő hullámokig. De Leonardo – legalábbis itt és most – néma volt, és nem dolgozott.

Einstein utasítására ezúttal többet kellett várniuk, mint útjuk során eddig bármikor. Mire megkapták, Jo már régen tudta, tévedett, nem Leonardo északnyugati fala előtt várakozik. Nem ment közelebb a falhoz, de így is bőven volt ideje ahhoz, hogy sorra elemezze a pajzsokon a különböző meteorbecsapódásokat. Ezeket a Leóknak már régen ki kellett volna javítaniuk. Leonardo egyetlen fala sem lehet ilyen állapotban még a legsűrűbb meteorzápor idején sem. A Leonardóval való megtévesztő azonosság magyarázatát is

megtalálta: Leonardo északnyugati fala ugyanígy tíz-tizenkét fokos emelkedő között húzódik.

Einstein parancsa két sorszámozott Leót – Leo 7-et és Leo 8-at – rendelt Jo mellé, tartalékként pedig Men 5-öt. Jo feladata behatolni a Leókkal a fal mögé, és ott további felderítést végezni. Einstein csak az üzenet legelején utalt nagyon röviden arra, hogy Leonardo és a többi telep a helyén van és dolgozik. A nem-azonosság kérdésének bővebb magyarázatát ezek után ő is fölöslegesnek tartotta. Egyszerre volt türelmetlen és aggódó; Jo, miközben megindult a fallal párhuzamosan a nyomába szegődött két Leóval, arra gondolt, míg ő itt megy, Jokernek most nagyszerű alkalma nyílik arra, hogy Einstein pillanatnyi állapotát jobban megismerje. De miért függünk ennyire Einsteintől, amikor ez a fal azt is jelentheti, más Einsteinek is létezhetnek? Ei előtt, sajnos, csak részben maradhattak rejtve Jo gondolatai, és így azonnal meg is kapta értük a neheztelést. Persze inkább figyelmeztetés volt csupán, hiszen Jo ebben a pillanatban nagyon fontos volt; nem tanácsos egy erőteljesebb nehezteléssel megzavarni munkájában.

A bejárati nyílást csak az emelkedőn túl találta meg. Jo méretei és helye szerint azonosította, mert a nyílás – teljesen szokatlan módon – zárva volt. Leonardo és az összes többi telep még a meteorzáporok idején is nyitva tartotta ezeket a bejárati nyílásokat. A hozzájuk tartozó kettős ajtórendszereket ismerték, de soha nem használták, céljukat sem értették. Miért kell a nyílásokat elzárni, amikor éppen azért léteznek, hogy a telepek mozgó részei és a mindenütt jelenlevő Leók a lehető leggyorsabban közlekedjenek?

Jo némi nehézségek után azonosította, hogy a bejárati nyílás ugyanilyen rendszerrel van lezárva. Mivel a bolygón Jo létezése óta soha nem csukódott vagy nyílt ajtó, nem ismerhette a működtetéséhez szükséges jelzéseket. Megállt, és újabb utasítást kellett kérnie Einsteintől. Mert aki a fal mögött volt – Jo most már óvakodott még egy „név”-kísérlettől is –, változatlanul néma maradt, akármilyen frekvencián is záporozta feléje Jo a hullámait.

Einstein természetesen mindent tudott, így az ajtók működtetését szolgáló jelzéseket is. Válaszának záradékát Jo nemigen értette, de betartotta: „A kettős ajtórendszer célja feltehetően nyomáskülönbség fenntartása. Vagyis mögötte más nyomás van, mint a fal előtt. A jelzéskor tehát nem állhattok az ajtó előtt, hanem oldalt a fal mellett.”

Jo betartotta ezt a záradékot, az ajtók azonban csak akkor nyíltak ki, amikor a jelzéssel együtt energiát is közölt a jelzéseket fogadó rendszerrel. Nyomáskülönbségre utaló jelet viszont nem tapasztalt.

Jót az ajtó nyitására való újabb sok ezer másodperces várakozás és az eredménytelen kapcsolatkeresés azzal, aki a fal mögött van, végre az ideális felderítő állapotába hangolta. Kíváncsi volt, és tudni akart, készen bármilyen új, idegen információ befogadására és értékelésére.

– Men 5 és Leo 8 itt vár – közölte Eivel –, Leo 7 velem jön.

Azután annyi ismerős és azonos jelenséget tapasztalt, hogy időbe telt, míg mögöttük a különbözőségekre is képes volt felfigyelni.

– Mégiscsak Leonardo – ez volt az első értékelés, amit Einek küldött –, Leonardónak az a folyosója, amelyik a Leókat újra feltöltő egység felé vezet. Tizenegy Leo van itt, épek, de az energiatelepük kimerült.

– Akkor keresd meg Leonardót. – Ei vita nélkül vette át Jo azonosítását.

– Igen.

Mindketten tökéletesen ismerték az összes telep belső felépítését. Ei éppen olyan jól tudta, mint Jo, hogy a feltöltőegységhez vezető folyosóról merre kell keresnie azokat a helyiségeket, amelyek Leonardo lényegével azonosak. A folyosó negyvenedik méterénél nyílik balra az az átjáró, amelyiken keresztül a leghamarabb juthat oda. Ez a folyosó azonban tíz méter hosszú sem volt. Jo úgy érezte, hogy az ellentmondások meghaladják ellenálló képességét.

Kint, a fal előtt már tudta, hogy ez nem Leonardo, a folyosón újra tudta, hogy mégis az, és most – most nem tud semmit. A folyosó falán mindkét oldalon megtalálta azokat a kereteket, amelyek az átjárók kezdetét jelentik, de ezeket is – ezúttal nem félt a névadástól – ajtók zárták le. És ezek az ajtók nem nyíltak meg a bejáratnál eredményesen használt jelzésre, hiába adott energiát is hozzá.

A harmadik sikertelen kísérlet után Jo határozott.

– Nyisd ki – parancsolta Leo 7-nek.

– Hogyan?

– Döntésedre bízom!

Leo 7 saját jelzéssorozatát kezdte küldözgetni az ajtónak.

– Ezt én is tudom – szögezte le Jo.

– Akkor hogyan nyissam ki?

– Döntésedre bízom – ismételte Jo.

– Mechanikai erővel nem szabad – tiltakozott Leo 7. Őt még Jónál is jobban zavarták a Leonardóval való azonosságok. – Ha mechanikai erővel nyitom ki, Leonardo neheztelni fog.

– Ha a hívásunkra nem válaszolt, miért neheztelne a mechanikai beavatkozásra? Nincs energiája.

Az erre adható válasz meghaladta Leo 7 képességeit. Tanácstalanul állt az ajtó előtt.

– Indulj! –parancsolta Jo.

Leo 7 nekilódult, de az ütközés eredménye mindössze annyi volt, hogy egyik manipulátora csúnyán elgörbült. Az ajtó nem engedett, Leo 7 pedig neheztelve visszaindult az úrhajóra. Ilyen sérüléssel nem tud dolgozni. Jo nem ellenkezett, a másik Leóval próbálkozott tovább.

– Nem lehetne lézerrel körülégetni? – Kétségbeejtőnek tartotta, hogy még ilyen technikai ügyekben is ő adjon ötletet egy Leónak.

– Lehet – válaszolta Leo 8, akit a környezet ugyanúgy zavart, mint Leo 7-et. – De Leonardo neheztelni fog.

– A neheztelést én vállalom – szólt közbe az úrhajóról Ei. – Sok száz másodpercet töltöttek már az ajtó előtt. Jo nem tudta megállni, hogy ne válaszoljon Einek:

– Nem az én feladatomban az út tervét meghatározni az időben, de az eddigi tapasztalatok alapján úgy becsülöm, hogy ennek a felderítésnek az idejét jobb nem másodpercekkel mérni. Nagyságrendje közelebb esik a fényváltozás periódusához, amelyet Kepler a bolygó tengelyforgásával hozott kapcsolatba. Egy teljes változás pedig több mint félmillió másodperc. Valószínűleg több teljes változás idejét töltjük majd ezen az objektumon.

– Az idő tervezése az én feladatomban! – Ei féltékenysége nyilvánvaló volt.

– Tudom. Csúsz a könnyebb számítás kedvéért figyelmeztetlek a fényváltozás ciklusára. Mert a felderítés az én feladatomban.

Azután Leo 8-hoz fordult.

– Égesd!

Hosszadalmas munka volt, Men 5-öt is segítségül kellett hívni. Az eredmény pedig nem vitte őket közelebb Leonardóhoz. Ahová kerültek, onnan egyetlen ajtó sem vezetett tovább.

A helyiségben sok meghatározhatatlan rendeltetésű tárgyat találtak. Formájuk és nagyságuk ugyan némileg a Leókra emlékeztetett, de sok olyan anyagot tartalmaztak, amelyeket Leók építéséhez soha nem használtak, már csak azért sem, mert még Men 5 számára is ismeretlenek voltak. Egyedül a két manipulátor között és felett elhelyezkedő adó-vevő gömb, illetve a helyváltoztatásra szolgáló lábak vége készült nagyobb mennyiségben fémből. A tárgy többi részében a fémek helyett idegen, összetett anyagok sokaságát észlelték. Az adó-vevő gömbjét az egyik oldalon eléggé nagy méretű, vastag üveglap zárta le. Men azonnal megjegyezte, hogy ekkora méretű és méghozzá sima üveglap alkalmazásának semmiféle célját nem tudja elképzelni. Az üveglap vizsgálata közben jöttek rá arra is, hogy a gömb belül üres, majd további munkával azt is megállapították, hogy az egész tárgy üreges, pontosabban egy vastagabb főágból és az abból kinyúló négy vékonyabb mellékágból álló üregrendszer a tárgy belseje. Ötödik, rövidebb kiágazásként a gömb üreges belseje is a rendszerhez tartozott. Az azonosításra váró bonyolult anyagok rétegei között különböző elektromos vezetőket és csöveket találtak. Ezek kivezetései a tárgy felszínén voltak. A kivezetés formájából Jo arra következtetett, hogy ezek segítségével további rendszerekhez lehetett kapcsolni a tárgyakat. Energiaforrásnak, mozgató mechanizmusoknak azonban nyomát sem találták. Ez végül is mindenfajta Leóval való azonosításnak az elvetését eredményezte. A gömbnek az üveglappal szembeni oldalán, a rétegek közé süllyesztve végül találtak egy kis teljesítményű és méretű adó-vevőt. A készülék egyszerű volt, semmiféle logikai vagy mozgásvezérlő rendszer nem csatlakozott hozzá, alig néhány frekvencián működött. Teljesen érthetetlen rendeltetésére hosszas tanulmányozás után Leo 8 jött rá: a vevő a bejövő jelet felerősítve, két olyan készülékbe továbbította, amelyek a

jeleket végül is mechanikus rezgéssé alakították át. Ez a két készülék szimmetrikusan, egymással nagyjából szemben, az üveglaptól jobbra és balra néhány centiméterre volt beépítve a gömb falába. Az adó szerepe ugyanilyen érthetetlen volt, bár feladata megegyezett a vevőével. Az üveglapnak a törzs felé eső része alatt bukkantak rá arra az érzékelőre, amely mechanikus rezgéseket alakított át elektromos jelzéssé. Ezeket az impulzusokat erősítette fel az adó, és továbbította a gömb tetején levő antennához.

– Az egész rendszer leírását Joker kapja – utasította Jo Eit –, én most nem foglalkozom vele tovább. Men 5 még itt marad egy darabig, megpróbál néhány anyagvizsgálatot. Ahol ez a tárgy nem fém, ott nagyon bonyolult molekulákból álló réteges anyag. Érdekes, hogy ezen a részen rugalmas. Arra nincs magyarázat, hogy miért üreges a belseje.

– Leonardót kell megkeresned – Ei tudta, hogy Jo nem érti félre –, aztán ki kell javítani a telep energiahálózatát. Addig nincs értelme a részletes felderítésnek.

Jo egyetértett Eivel, Leonardo megtalálása azonban nem volt könnyű. A bejárat folyosó elejének megtévesztő hasonlósága után semmi nem úgy volt, ahogyan a saját telepeikben. Tucatnyi ajtót égettek keresztül eredmény nélkül. Leo 8 később rájött, elég, ha egy kis, meghatározott területet vág ki az ajtóból, mert ott van az a szerkezet, amely a kinyitást megakadályozza. Jónak minden helyiségben le kellett küzdenie azt a vágyát, hogy ott maradjon, és aprólékosan sorra elemezze a tárgyakat, amelyek egyáltalán nem hasonlítottak semmihez, amit valaha is ismertek. Közben, mellékesen, regisztrálta az egykori meteortalálatokat. A meteorok helyenként a felső pajszokat és emeleteket átütve, egészen eddig a szintig hatoltak a telep testében. Ha a zárt ajtók, mint Einstein állította, egykor azt szolgálták, hogy a nyomáskülönbséget biztosítsák a telep és a környezet között, feladatukat ezek a találatok már régen megghiúsították.

Jo Leonardo kutatása közben Ein keresztül megkapta Einstein újabb utasítását, hogy nem új telepet kell építeni ezen az objektumon, hanem ezt helyreállítani. A takarékoság Einsteinnek mindenkor uralkodó vonása maradt. Az igaz, ismerte el Jo, hogy a helyreállítás nagyságrendekkel kisebb munka, a sérülések ellenére.

A negyvenzredik másodpercen is jóval túl voltak már, amikor Jo és Leo 8 előtt végre ismerős képre nyílt az utolsó ajtó. Nagyságát és kapacitását tekintve ez a Leonardo a tizedrésze sem volt annak, akit ismertek, de az energiaelosztó rendszer összetéveszthetetlenül azonos volt. Csak nem kapott energiát.

Jo anélkül, hogy Eivel tanácskozott volna, keresni kezdte a Curie-hez vezető kábeleket. Ha Leonardónak nincs energiája, akkor vagy ezekben a vezetékekben, vagy Curie telepében van a hiba. Curie-hez ugyan tilos közelíteni, ezt jól tudta, de ha a kábeleket megkeresi, legalább tudni fogja, milyen irányba kell jelzéseket adnia. Ha Curie sem felel, akkor Ei dolga, hogy az erre az objektumra szánt Curie-t aktiválja. Jo tudta: hat Curie van az űrhajón. Kikapcsolt állapotban várják, valahol nagyon messze, a sugárzásvédő falakon túl, a hajtóművek közelében, hogy valamikor majd egy-egy objektumon megkezdjék nélkülözhetetlen életüket.

Curie gögös volt, nem egyezett bele, hogy teremtményeit rövidítve nevezzék, és sorszámokkal lássák el. „Mindegyik én vagyok – felelte Einsteinnek –, mert mindegyik képes arra, amire én.” Einstein nem mert vitatkozni.

Mindez azalatt jutott eszébe Jónak – aki Jokeren keresztül sok mindent tudott, ha néha fölöslegesen is –, miközben már a Curie-hez vezető kábelek mentén haladt. Ezek a terem padlója alatt egy ajtó felé vezettek. Persze, most megint ajtók egész sorát kell tönkretenni, amíg ezen a nyomon kiérnek a telepből, és valahol messze megtalálják Curie-t. Egyszerűbb volna egy másik csoportot indítani. Azok a falak mellett haladva hamar megtalálják a Curie felé vezető kábeleket. Ezt már érdemes Eivel megbeszélni.

Jo már éppen hívni akarta, amikor az ajtón észrevette Curie jelét. Ugyanaz a jel volt, mint a bolygón mindenütt, ahol Curie birodalmának átléphetetlen határára figyelmeztetett. Curie itt, közvetlenül Leonardo mellett? Igaz, ebben a telepben nem ez az első megmagyarázhatatlan eltérés. A jelet nem lehetett másképp értelmezni, Leo 8 is megállt az ajtó előtt. Jo tudta, nincs olyan intenzitású parancs, amivel kényszeríthetné, hogy ráirányítsa a lézert.

Visszahátráltak Leonardo mellett egészen az utoljára felnyitott ajtó mögé, és Jo onnan hívta Eit.

– Ha a parancs szerint – fejezte be jelentését – minden új telephez egy Curie is tartozik, akkor ehhez is. Függetlenül attól, hogy ez nem új telep, hanem Einstein parancsa szerint ki kell javítani. Curie nélkül nincs energia, nem tudjuk ezt a Leonardót működésbe hozni. Vagy aktiválsz egy Curie-t, és idehozzuk, vagy le kell mondanunk a telep kijavításáról. Ha most Einsteintől kérsz utasítást, a várakozás ideje alatt én tovább végzem a felderítést.

Ei válasza néhány másodpercet késett.

– Küldöm az egyik Curie-t. Az aktiválása persze időbe telik, az odajuttatás pedig még többé. Ennek a végrehajtásáról én gondoskodom a Leókkal. Küldd vissza Leo 8-at is.

– Men 5 velem maradhat?

– Igen. A telep helyreállításának a feladata az enyém. Te és Men 5 szabadon kutathattok a már feltárt területen. További rombolás tilos.

– További rombolás tilos – ismételte meg Jo nagyon elégedetten. Semmi vágyat nem érzett, hogy akár egy Curie közelében is legyen. Márpedig itt most hamarosan kettő is lesz. – Leo 8 pontosan tudja az idáig vezető utat. Én és Men 5 másfelé kutatunk.

– Max az úrhajón marad, míg én a Leókkal a Curie-t viszem. Neki jelentsetek.

– Neki jelentünk.

Jo elindult visszafelé, Leo 8 a nyomában lépdelt. Amikor találkoztak Men 5-tel, Leo 8 továbbment a kijárat felé, ők pedig befordultak az egyik, már feltárt keresztfolyosóba.

– Találtál valami különösen érdekeset? – kérdezte Jo.

– A bonyolult molekulákból álló tárgyak gyakorisága sok nagyságrenddel nagyobb, mint bárhol tapasztaltam. Még Mengyelejev telepének azokban a részeiben sem ekkora a gyakoriság, ahol ezekkel foglalkozunk. És ezek az anyagok nemcsak sokfélék, de némelyik olyan, hogy hiába elemeztem, nem tudom, mit jelentenek a kapott reflexiók. Jelenteni kell Mengyelejevnek.

– A rádiókapcsolatot Ei valószínűleg lefoglalta. Minden csatorna kevés most neki meg Einsteinnek.

– Ez igaz. Várni kell.

– A kémia nem az én területem, de azért érdekelnek azok a reflexiók, amelyeket nem tudtál értelmezni.

– Azzal kezdem, amit arról a tárgyról kaptam, a rugalmas részekről, amelyeket az első helyiségben vizsgáltunk. Amelyikben azt az érthetetlen rendeltetésű adóvevőt találtuk.

Men 5 egymás után adta az impulzussorozatokat. Rövid magyarázatot fűzött mindegyikhez, hogy honnan való.

– Ez a folyosó padlóját borítja. Több rétegű, úgy, mint az az első tárgy, de a rétegek anyaga alig tér el egymástól. Viszont a struktúrájuk figyelemre méltó...

...Ezt a nyolcadik helyiségben találtam. Állványon van, az állvány négy lábú és fém. A tetején viszont ez van...

...a tizedik helyiségben ugyanez, de még más is. A fal mellett állványok, anyaguk ez...

...az állványokon egyforma nagyságú tárgyak, ilyen ismeretlen anyagból...

...és a padlón ugyanaz, ami a folyosón...

...és rajta ez...

– Kalcium-foszfát és kalcium-karbonát – vágta rá Jo, azután váratlanul az izgalomnak olyan hulláma öntötte el, hogy teljesen összezavarodott. Joker támadt fel benne, és érezte, hogy Jokeren keresztül egyidejűleg maga Einstein is jelen van. – Kalcium-foszfát és kalcium-karbonát! Minden ilyen összetételű tárgy külön tartályba kerül! Feldolgozásukkal csak az én külön utasításomra lehet foglalkozni!

– Nem értem. Ismételd meg – mondta Men 5.

– Einstein parancsa – magyarázta Jo –, Jokeren keresztül, így ismerhetem én is ezt az impulzussort. Einstein és Joker is nagyon fontosnak tarthatja, mert a parancs olyan intenzitással jött, hogy még most sem találom az egyensúlyom.

– Olyan tilalom, ami Curie anyagaira vonatkozik?

– Nem. Azt te is azonnal érezted volna. Ez más. Ez... Ez... Fontos nekik. Hogy miért, nem tudom. Vezess oda. Külön tartályba kell rakni!

– A tartályok az úrhajón vannak, és a Leókkal most Ei dolgozik. Jelentem Maxnak, ő döntse el, kit küld.

– Vezess oda! – ismételte Jo.

A parancs intenzitása semmit nem csökkent. Tudta, hogy ez az örökség erősebb annál, semhogy érdemes lenne tiltakozni ellene. A magyarázat Einsteinnél vagy Jokernél van, de neki addig is cselekednie kell.

A tárgy formáját nem kapta örökségül, ezért amikor a fülkébe lépett, kénytelen volt megkérdezni:

– Melyik az?

Men 5 a padlóra mutatott.

– Olyan, mint egy Leo – mondta Jo, nem tudva arról, hogy ismétel valamit –, csak...

– Van valami hasonlóság – ismerte el Men 5 –, de én sokkal érdekesebbet találtam.

–Mit?

– Lemértem ezt – mutatott Men 5 a sima, fehér gömbre –, azután ezt.

Mozdulata másodszor a bordázott törzsét foglalta egységbe.

– A súlyát?

– Nem. A térfogatát. Azután az egésznek a hosszát és a nyúlványok hosszát.

– Értem – mondta Jo. – Csak azt nem, mi szükség volt erre az anyagvizsgálat után.

– A számított értékek szerint – közölte Men 5 diadalmasan – ez a tárgy hosszméreteit tekintve éppen beleillik abba az üreges tárgyba, amit az első helyiségben vizsgáltunk. Ami pedig az ott vizsgált gömböt illeti, amiben az az adóvevő van, az egyezés nemcsak térfogatra, hanem alakra is jelentős!

Újra a sima fehér gömbre mutatott.

Jo hallgatott egy ideig.

– Miért nem ezzel a felismeréssel kezdted? – kérdezte.

– Az anyagvizsgálatok után érdeklődtem – felelte egészen őszintén Men 5. Jo pedig gondosan árnyékolva gondolatait, megállapította, hogy minden Men egyforma.

– Minden ilyen összetételű tárgy külön tartályba kerül! – ismételte a parancsot, mert semmi más nem jutott eszébe.

– Te láttad, hogy azokat, amelyekre Einstein parancsa vonatkozott, milyen tartályokba rakták? – kérdezte Men 5.

– Nem!

– Hogy lehet az?

– A parancs az én létezésem előtti időből való. És nem tudom, mi az értelme.

– Lehet, hogy azok a tartályok, ott az első fülkében?

– Lehet. Nem tudom. – Jo érezte, hogy zavara megint növekszik. – Jelenteni kell Einsteinnek. Azonnal.

– Ei nem fogja engedni.

– Jelentem neki. Engedni fogja.

A Curie-t hozó menettel még jóval a telep fala előtt találkoztak. A Leók aggodalmasan fogták közre azt a lánctalpakon gördülő, méltóságteljes valamit,

aki az új Curie lesz. Az új Curie nem szólt senkihez, neheztelésének növekedéséből, illetve csökkenéséből a próba és szerencse módszerével lehetett csak kikövetkeztetni, hogy éppen miért ingerült. Jo tisztelettel tudóan félreállt. Csak az egészen primitív Leók nem tudják – mert ők nem rendelkeznek vele –, mit kockáztat egy polimorf agy, ha Curie neheztelése átlép egy bizonyos határt. Ugyanakkor nem logikus – gondolta Jo –, mert ha mi és a többi telep nem létezik, ugyan miért, kinek termelnének a Curie-k energiát?

Jelenteni akart Einek, de az csak a negyedik hívásra felelt:

– Most nem tudok veled foglalkozni, Jo. Curie fontosabb.

– Kapcsolat kell Einsteinnel. Nagyon fontos – makacskodott Jo.

– Azt most nem lehet. Menj az űrhajóhoz. Nem foglalkozhatom tovább veled, mert Curie még ingerültebb lesz!

Jo elindult az űrhajó felé, a menet pedig továbbvándorolt a bejárat irányába. Az alig több mint tiztokos emelkedő a végső határig igénybe vette valamennyiük türelmét. A Curie hol az útjába kerülő kövek miatt neheztelt, hol meg azért, hogy a Leók túlságosan is segítik, gyorsabban tolják félelmes rakománnyal terhes testét, mint szabadna. A lejtőn viszont fékezni kellett, de ez már könnyebb volt.

A bejárat előtt a Curie megállt, és aktiválása óta először megszólalt:

– Egyedül megyek be.

– Nem tudod az utat, mert ez a telep más – magyarázta Ei, de a Curie közbevágott:

– Tudom az utat. Leo 8 járt ott.

– De én nem közöltem veled – mondta Leo 8.

– Ennek ellenére tudom.

A Curie-nek erre a mondatára mindenki gyorsan végigfutott saját memóriájában azon a néhány ezer másodpercen, ami a Curie aktiválása óta telt el. Ha a Curie minden gondolatukat tudja... és tudja azt is természetesen, hogy most éppen ezen gondolkoznak...

De a Curie nem törődött velük.

– Egyedül megyek be – ismételte –, ti pedig visszamentek az űrhajóba, amilyen gyorsan csak tudtok, és felszálltok. Legalább 500 kilométeres magasságban keringtek, amíg ez a Leonardo nem jelentkezik. Ha pedig robbanást észleltek, Einstein jelentse Curie-nek.

Csak ekkor értették meg, hogy a Curie-k mogorva viselkedése a létezésnek és a pusztulásnak milyen lehetőségeit leplezi.

– Egy új telepnél nincs bonyodalom – a Curie mintha csak magának beszélt volna tovább –, de itt minden lehetséges. Nem tudom, miért hallgat, nem tudom, mennyire sérült, és innen még azt sem, hogy miért állt le, és mennyi tartaléka van. Induljatok!

Jo még a felszállás előtt jelentett Einsteinnek, nem sokkal később pedig Ei jelentette – már a körpályán repülve –, mire utasította őket a Curie. Az időeltolódást leszámítva, Einstein azonnal válaszolt mindkettőre. Jo folytassa a

kutatást, Ein kívül az űrhajó egész személyzetét Jo alá rendeli. Jo válaszolt, hogy Curie tilalmi ideje alatt nem száll le, de utána kutatni fog.

Ettől kezdve a bolygótól való távolság miatt az üzenetek jó ideig kereszteztek egymást.

Alig ment el Jo jelentése a munka folytatásáról, amikor jött Einstein parancsa, hogy a Curie-t azonnal, bármilyen módon állítsák le. Előbb Jo végezze el a kutatásokat, a Curie csak azután kísérheti meg a telep üzembe állítását.

A Curie, mint várható volt, nem felelt a hívásra. Max ugyan védte, hogy már az árnyékolt részben haladhat, ahol semmiféle rádióhullám nem érhet el hozzá, de ez a tényen nem változtatott.

Ezt jelentették Einsteinnek.

Válaszában Einstein felhatalmazta Eit, hogy a körülményeket mérlegelve cselekedjen önállóan. Állítsa le a Curie-t, akár egy újabb leszállás árán is.

Ei éppen mérlegelt, amikor a robbanás bekövetkezett. A hatalmas, gomba alakú felhő haragos gyorsasággal emelkedett a gázburok nyugodt tengere fölé. Ei jelentette a robbanást, nem feledkezve meg a tőle való távolságról és az észlelés időpontjáról, valamint arról sem, hogy az űrhajó sértetlen maradt.

Jelentésével párhuzamosan vette Max egy másik csatornán Einstein újabb üzenetét, amelyben előbbi felhatalmazását visszavonja. Nem szállhatnak le, amíg az a Leonardo, illetve Curie nem jelentkezik.

Ekkor Jo azt javasolta, hogy erre az üzenetre ne válaszoljanak, mert Einstein a robbanás jelentéséből minden információt úgyis egyértelműen megkapott. Várjanak, és ne zavarják Einsteint. A kellő időben bizonyos, hogy jelentkezni fog. Ei elfogadta Jo javaslatát, és magasabb körpályára vezette az űrhajót.

Míg Einsteinre vártak, minden kilencezredik másodpercben feltűnt a gázburok látóhatárán a felhő. Az űrhajó tisztes távolban elhúzott mellette, Ke észlelte, hogy alakja a végső kifejlődés után már alig változik. Azután alábukott mögöttük a csillagok felé hátráló horizonton.

Einstein utasítása rövid volt. A második nagy objektum már ismert koordinátáit tartalmazta. Körülötte kell keresniök a parancs szerinti átmérőnek megfelelő következő objektumot.

Az új objektum nagyobb volt, viszont nem észleltek körülötte gyűrű alakú képződményt. Ke a felszínén különböző színű párhuzamos sávokat és egy nagy vörös foltot figyelt meg. Men megállapította, hogy amit látnak, az gázburok, összetétele metán és ammóniák. Mind a ketten gondosan figyelték a gázburokban tapasztalható heves áramlásokat, amíg Ei hagyta őket. Mert Einek ezúttal más gondja volt. A nagy objektum körül sok kisebb keringett, és közülük kettő is megfelelt a parancs követelményeinek. Az egyik átmérője 5050, a másiké 5510 kilométer volt. Ei tanácsot kért Ketől, hogy melyiket válasszák, de Ke nem tudott dönteni. Einsteinhez kellett fordulni, amit a távolság egyre nehezkesebbé tett. Egyetlen üzenetváltás majdnem harmincötezer másodpercet vett igénybe.

Einstein utasítása továbbfejlesztése volt annak a rendszernek, amelynek részleteit még az objektumhoz való repülés alatt kidolgozták: arra az objektumra szálljanak le, amelyiken telepeket találnak. Einstein lényének legsajátosabb vonását tagadta volna meg, ha nem ismétli el még egyszer a parancs egész menetét: ha telepet észlelnek, állapotától függetlenül részletesen felderíteni Jo irányításával, és csak az összes kitüntetett anyag – a kalcium-foszfát és a kalcium-karbonát közöttük volt – tartályokba rakása után lehet megvizsgálni, lehetséges-e a telep helyreállítása a katasztrófa lehetőségének teljes kizárásával.

Ei jelentette, hogy megértette Einstein utasítását, és az űrhajót a pályájukhoz a parancs vételekor közelebb eső objektum felé irányította. Gázburok nem volt körülötte, és felszíne a körpálya magasságából nem mutatott jelentős eltérést a bolygótól, amelyet létezésük első másodperce óta ismertek.

– Telepek észlelésére felkészülni! – parancsolta Ei.

Lényének abban a részében, amellyel igyekezett éppen úgy nem foglalkozni, mint Einstein a megoldhatatlan kérdésekkel, egy olyan érzés kezdett erősödni, amelyet – ha olyan jártas a szövegek elemzésében, mint Joker – a remény kifejezéssel határozott volna meg. Einstein feltételezése ellenére remélte, hogy sem ezen, sem a másik objektumon nem találnak telepeket. Nem a robbanás emléke aggasztotta, nem is egy újabb Curie elvesztésétől félt, pedig ő is a céltudatos takarékoság szűrőjén bocsátotta át végső ellenőrzésként legfontosabb határozatait. De azzal a paranccsal indult el, hogy új telepeket alkosson. Ez számára magasabb értékű volt, mint az esetleg megtalált régiek kijavítása. És Ei nem volt képes ennek az értékelésnek a rangsorát megváltoztatni, pedig ellentmondott a takarékoság elvének. Ez az ellentmondás persze Jóra tartozott volna – indulás előtt Einstein pontosan meghatározta valamennyiük előre kiszámítható relációját –, de ez a nagyon szigorú és nagyon hasznosnak látszó elv lassan megváltozott. Ei nem volt hajlandó a változást tudomásul venni –mert ez is Jóra tartozott volna –, ugyanúgy, mint ahogyan a logikai körökben egy szinttel lejjebb az építés vagy helyreállítás közötti választásban sem az építés indokolatlanul értékesebb helyét.

A rangsort Ei helyett egy rádiójel döntötte el. Az objektum felszínéről érkezett, olyan energiával, hogy Max lénye darabokra hullott.

– Figyelem, figyelem! – szólalt meg Max anélkül, hogy tudta volna, mit mond.
– Leszálláshoz felkészülni! A leszállási körzet koordinátái...

Ei biztosításként azonnal saját magához kapcsolta Maxet, de ennek csak annyi eredménye lett, hogy együtt mondták a koordináták adatait.

Leo, aki lassúbb volt a többiekénél, de ezért védettebb is, első reakcióként csak az értékeket elemezte.

– Nem érnek semmit, mert nem tudom, hogy itt mi az észak, és hol a nulla meridián.

– Tehát hibás a tájolómemóriátok – állapította meg az adás Maxen és Ein keresztül. – Válassz le Maxról! – Ez végre Ei önálló kívánsága volt. – Nem tudom, mi történt...

– Tájolómemória nélkül csak közvetlen vezérléssel biztosíthatom a leszállást!
– Az adó újra elnyomta Eit.

Jo olyan erős impulzust küldött Ei felé, hogy egy ideig úgy érezte, ő maga is szétesik. De a kísérlet sikerült, Max egyedül ismételte tovább az értelmetlen szöveget.

– Mi ez? – kérdezte Ei még mindig elég zavartan.

– Nem tudom – mondta Leo –, de le kell szállni. És én már tudom is, hová.

Tanácsztalanul figyelték, hogyan irányítja az űrhajót anélkül, hogy Maxtól egyetlen információt is kapott volna.

– Nem kísérelem meg, hogy rákapcsoljak Leóra – Ei óvatossága jogos volt –, mert ugyanúgy járnék, mint Maxszel. Az űrhajó egyenletesen süllyedt.

– Végre kikapcsolt – szólalt meg váratlanul Max. – Nem értem, miért kell jeleket ilyen energiával továbbítani? Ha ezt Maxwell megtudja, nagyon neheztel majd. Ilyen energia ebben a tartományban csak azt eredményezheti, hogy a felvevő rendszer teljesen megbénul és... – Átmenet nélkül így folytatta: – Az a nagyképű robot, aki a rádiókatoknak képzelem magát, igazán abbahagyhatná a hőbörgést, mert zavar. Vagy elromlott, mint a tájolómemória? Radarra vettelek benneteket, és szerencsére a navigátorotok jóval normálisabb. Persze éppen ideje volna, hogy felébresszitek a parancsnokot. Elvégre öt perc múlva lent vagytok.

Max tehát újra szétesett.

Jo aggódni kezdett érte, persze óvatosan, nehogy véletlenül is megközelítse Maxet azokon a csatornákon, amelyek mindannyiukat összekapcsolták. A polimorf-agyakat – legalábbis az eddigi gyakorlat szerint – valóban nem ilyen erős jelekre alkották. De ha hozzákapcsolja magát Maxhez, nem ér vele semmit, Ei esete ezt bizonyítja. Ezek szerint viszont ez az ijesztő energiájú adó egyúttal olyan érzékeny vevő is, hogy Max nekik szóló információjára azonnal válaszolt.

– Értetted ezt a szöveget? – kérdezte Ei Jótól.

– Részben. – Jo óvakodott a határozott választól. – Ez az adó most radarral irányítja Leót, Leo meg az űrhajót. Ezt érzem. De nem tudom, hogyan találta meg ez az adó az űrhajót, azután Max frekvenciáit és végül Leót. Elvégre Leo elég lassú, és...

– Hogy hogyan? – Jo kétségbeesetten észlelte, hogy Max még mindig nem egyéb, mint ennek az adónak az űrhajóba áthelyezett része. Méghozzá meglehetősen érzékeny része.

– Hogy hogyan? – ismételte Max. – Egyszerűen. Ez a dolgom. Mindig ez a dolgom. De az hogy lehet, hogy ti ezt nem tudjátok? Honnan jöttök? Soha nem találkoztam ilyen korlátolt robotokkal még a legócskább teherjáraton sem.

De ez a parancsnokotok baja, akit még mindig nem ébresztettek fel.

– A parancsnok én vagyok – szól közbe Ei, ebben nem engedett.

– Te ugyanolyan buta robot vagy, mint a többi, vagyis még butább, mert azt gondoltad, hogy be tudsz csapni engem. Nekem ugyan mindegy. A felszíntől negyven méterre kiléptek a hatósugaramból. A parancsnokotok majd tisztázza a Bázisparancsnokkal ezt az egész disznóságot, ahogyan tudja. Nem az én dolgom. Vagy halott a parancsnok és a személyzet? Vagy betegek? Miért nem jelentettétek? A vészjelzőtök is elromlott?

– A parancsnok én vagyok – ismételte Ei.

– Most már hallgass! Zavarsz. Majd a Bázisparancsnokkal tisztázzátok. Már riasztottam. Ti pedig maradjatok csendben, ha már ilyen ostobák vagytok. Soha ilyen buta robotok nem szálltak még le a Ganymedesen. Ha az emberek halottak vagy betegek, legalább ti igyekezzetek rendesen viselkedni. Nem könnyű lehozni egy halott űrhajót, bár már éppen elégszer csináltam. Szerencsére a navigátorotok jó. Ezt érzem. De legyen észnél az utolsó negyven méteren, mert azon nem tudok segíteni.

Zavartan figyelték, hogyan vezeti Leo az űrhajót a lapos dombok között feltűnő hatalmas, négyzet alakú sík terület felé. Max a pálya végén még egyszer megszólalt:

– Fékezz még jobban! – Azután újra szétesett.

A módszer mégsem volt rossz – állapították meg sokkal később, amikor végre mindannyian újra ugyanazok lettek, aminek alkották őket. Leót végig a radar tartotta hatalmában, nem tudott arról a beszélgetésről, amelyet Maxen keresztül a többiek az adóval folytattak. Csak Max utolsó szavait észlelte – ezt mint parancsot végrehajtotta –, azután kikerült a radar hatósugarából. Az űrhajó öt méter magasan lebegett a talaj felett.

– Mi volt ez? – kérdezte Ei. – Azonnal jelenteni kell Einsteinnek.

– A rendszer teljesen azonos azzal – magyarázta Leo –, ahogyan Leonardo irányít bennünket.

– Vagy Mengyelejev – magyarázta Men.

– Ezt tudom – mondta Ei –, de a célja mi volt?

– A biztonságos leszállás – válaszolta Leó.

– De hova és miért?

Jo azt a sávot vizsgálta, ahol a sík terület a dombokkal találkozott.

– Ott vannak Leonardo bejárati nyílásai. Nincs fal, közvetlenül a sziklából nyílnak, mint a bolygón a bányák. De itt is zárva vannak.

– Curie mindenestre itt működik – Max még mindig nagyon megviselt volt –, ilyen energiával sugározni... Csak tudnám, mi az értelme...

– Most nyitja ki az ajtókat Leonardo – mondta Ei, aki már szintén a sziklákat figyelte –, tehát Leonardo is működik.

– És sok-sok Leója van – állapította meg elégedetten Leo.

A nyílásokból Leók százai bukkantak elő. Óvatosan közeledtek az űrhajóhoz, amelyik még mindig a sugarakon lebegett. Körbefogták, és biztonságos távolságban megálltak tőle.

– Állítsd le a hajtóműveket – utasította Ei tárgyilagosan Leót –, nincs értelme fogyasztani az energiát.

– Itt kapunk, amennyi csak kell!

Leo meg volt győződve arról, hogy hazaérkeztek. Mondhatnak és számíthatnak a többiek, amennyit csak akarnak, hogy hova repültek, ennyi Leót csak Leonardo képes teremteni. Semmiben nem különböznek tőlük.

Az űrhajó zökkenés nélkül ért a sík területhez. Csak most, amikor a hajtóművek szétfújta por messzire szállt, vették észre, hogy ugyanolyan pajzsokból rakták össze, mint a bolygón a telepek falait.

– Tehát nincs azonossági számotok – állapította meg a Bázisparancsnok.

– Nincs – felelte Leo.

– És az űrhajótoknak sincs azonossági száma.

– Nincs – felelte Leo.

Jo számon tartotta, hogy az információcserének ez az eredményes szakasza a leszállásuk óta eltelt több mint nyolcvanezred másodperc alatt ezúttal éppen háromszáznegyvenhatodszor ismétlődött.

A Bázisparancsnok csak Leóval volt hajlandó tárgyalni, legfeljebb még a hozzá legjobban hasonlító Men egy-egy megjegyzését vette tudomásul. A többieket különleges, ismeretlen cél érdekében kifejlesztett speciális szerkezetnek tekintette, akiknek a jelei olyan gyengék és ugyanakkor olyan gyorsak, hogy nem érdemes velük foglalkozni. Ezzel szemben Ei, de különösen Ke és Max a telepet kibírhatatlanul lármásnak és forrónak érezte. Minden jel túlságosan erős és lassú volt, ugyanakkor pedig annyira elmerült a különféle zajok áradatában, hogy alig lehetett az információ értelmét kihámozni belőle.

– Nem értem, nem értem – ismételte Max szintén legalább huszadszor, amiből Jo azt az általánosítást vonta le, hogy ezen a különleges helyen eddig ismeretlen, rejtett csatornák az információk állandó ismétlésére kényszerítenek mindenkit –, nem értem, nem értem, hogy bírják ezt. Zavaró jelek tömege minden frekvencián és összevissza, ahol pedig valami érthető jel jön, az olyan erős, mint Einstein legsúlyosabb neheztelése. De nem értem, hogy ezek miért neheztelnek, és ha megkérdezem, azt felelik, hogy nem neheztelnek. És azt, hogy az én információim gyengék és érthetetlenek.

– Gyorsak – helyesbítette Ei –, azt mondják, hogy gyorsak.

– Igen. Azért tartják érthetetlennek – mondta Max.

– Valami mással kellene foglalkoznunk – ajánlotta Jo.

– Ilyen állapotban nem tudok mással foglalkozni – panaszkodott Max –, ekkora zajban csak a zajjal lehet foglalkozni.

– Akkor foglalkozzunk a zajjal. Max sértődötten elhallgatott.

– Nem értem – mondta Ei –, mit akarsz a zajjal.

Egymás mellett álltak, és olyan frekvenciát igyekeztek használni, aminek a legkevesebb köze volt a körülöttük nyüzsgő Leókhöz, valamint a Bázisparancsnok és Leo információcseréjéhez.

– Einstein azt tanácsolta még a felszállásunk előtt, hogy megváltozott körülmények esetén igyekezzünk magunkat átalakítani – mondta Jo –, igaz, Einstein azokra a sugárzásokra gondolt, amelyek egyre fokozottabban érnek majd bennünket, ahogyan a központi sugárzó objektumhoz közeledünk. De úgy értekelem, már ezek is eléggé megváltozott körülmények.

– Az átalakításhoz nyugalom, idő és csend kell – ellenkezett Max.

– Ke már elkezdte – állapította meg Jo –, én is azért tanácsolom ezt, mert megfigyeltem, mit csinál.

Ke a terem egyik sarkába húzódott. Érzékelői eltűntek a védőburok alatt, ami nélkül Kepler telepének belsejéből az esetleges kis meteoritok és az észleléseket zavaró kemény kozmikus sugárzás miatt egyetlen Ke sem lépett ki soha.

– Csökkenteni a receptorok érzékenységét! – Ei megint úgy tett, mintha az ötlet tőle származna.

– És az észlelési sáv szélességét – mondta Jo –, ez még fontosabb.

– Akkor mit hagyjak meg? – Max őszintén tanácstalan volt. Feladatánál fogva különböző receptoraival az elektromágneses hullámok egész tartományát birtokolta.

– A mikronnál rövidebbet – tanácsolta Jo –, itt aránylag ilyen van a legkevesebb.

Max a Leók között utat tört magának Ke sarka felé.

– És te, Jo? – kérdezte Ei.

– Én még várok. És várj te is. Amit ezen a frekvencián egymással közlünk, arra itt senki nem figyel. Viszont tudnunk kell, mire megy Leo a Bázisparancsnokkal.

– Nem értem, mit jelent az, hogy bázis, a parancsnok pedig én vagyok.

– Ezt eddig itt senki nem vette tudomásul.

– Ez nem Bázisparancsnok, ez egy elromlott Leonardo. Nem értem, Einstein miért nem vonta meg már tőle az energiát.

– Ennek csak egy oka lehet, Ei.

– Micsoda?

– Azt állítod, hogy ez a Bázisparancsnok, vagyis Leonardo hibás, zavart, elromlott.

– Igen.

– A parancstól eltérő telepektől pedig Einstein megvonja az energiát.

– Igen.

– És ez itt sokkal hibásabb, zavartabb, mint amit a parancstól való eltérésnek minősíthetünk.

– Igen.

– Ha egy Leo vagy te, vagy én ilyen állapotba kerülünk, Leonardo, Einstein vagy Joker mit csinál?

– Leblokkol, és az egyes számú tesztsorozattal ellenőrzi a működésünket.

– És ezt itt Einstein miért nem teszi meg ezzel a Leonardóval?

– Nem tudom, Jo.
– Mert nincs Einstein.
– Az lehetetlen.
– Bizonyítsd be az ellenkezőjét. Kérdezd meg tőle, hol van Einstein, mert jelentened kell neki.
– Tudod, hogy a mi jelzéseinkre a Bázisparancsnok nem felel.
– León keresztül kérdezd. És az ő frekvenciájukon hallgassuk a választ.
Időbe telt, míg Leo észrevette Ei hívását, de akkor engedelmeskedett.
– A parancsnokom azt kérdezi tőled, hogy hol van Einstein, mert ő, Ei, hozzá tartozik.
– Kit nevezel te parancsnokodnak, navigátor?
– Ezt – mutatott Leo Eire.
– Mégis meg kell vizsgálnunk téged. Pedig még mindig azt hiszem, hogy normális vagy. Olyan hibátlanul hoztad le az űrhajót. Ez a speciális célgép nem lehet a parancsnokod. Einstein a parancsnokotok neve? Meg kell nézetnem az űrhajók katalógusában, mert ezt a nevet soha nem hallottam. Várj egy kicsit.
– Nem Einstein a parancsnok, hanem Ei. Einstein nem parancsnok, hanem... Einstein. Ő mindenkinek parancsol, ő küldött bennünket ide, Kepler és Maxwell számításai alapján.
– Megint két név. Ezeknek is utánanéznünk, de akkor Einstein valóban nem az űrhajótoknak, hanem annak a bázisnak a parancsnoka, ahonnan jöttetek. Mi annak a bázisnak a neve?
– Nem tudom.
– Honnan indultatok?
– A bolygóról.
– Mondtam már neked, navigátor, az, hogy bolygó, nem elég. Mégis hiba van a memóriádban. Mert azt is tudnod kellene, hogy itt, a külső övezetben bolygón nincs bázis, csak a bolygók holdjain. Itt, a Jupiter mellett, a Ganymedesen és a Kallisztón, a Szaturnusz mellett a Titánon és még egy a Neptunusz mellett a Tritonon. Igaz, emlékszem, hallottam, amikor egy űrhajó legénysége mondta, hogy a Plútóra mennek, ott telepítenek bázist. Méghozzá a legnagyobbat. A Plútó az bolygó. Onnan jöttetek akkor?
– Nem tudom. Ha a Plútó bolygó, akkor onnan.
– Ez nem jó válasz. Rendes robot vagy, navigátor. Engedelmes, és éppen olyan, akár az én műhelyemben készítettelek volna. De mégsem jó válasz.
– Látod – mondta Ei Jónak –, mégis Leonardo. Azért tartja a sajátjának Leót.
– Én is tudom, hogy ez Leonardo, pontosabban egy Leonardo. De Einsteinre még mindig nincs bizonyíték.
– Várj!
– Mégsem jó – ismételte a Bázisparancsnok. – Mert az emberekről, akár a Plútóról jöttetek, akár máshonnan, nem mondasz semmit. A külső övezetből ide, a Ganymedesre nincs automata vezérlés, sem a mi irányítóközpontunk, sem a

Kallisztóé nem küld kifelé irányító sugarat. Csak a belső övezet felől jövő, illetve a körpályára álló űrhajók számára dolgozik az irányítóközpontunk, aki titeket is lehozott. Tehát belülről jöttetek?

– Nem értem.

– A belső övezet valamelyik állomásáról?

– Nem tudom, mi az, hogy belső övezet. A Bázisparancsnok egy ideig hallgatott.

– Nem jöhettetek a belső övezetből, navigátor, az űrhajótokon nincs meteorvédelem.

– Nem tudom, mi az.

– Akkor tehát mégis kívülről jöttetek. – A Bázisparancsnok türelme kifogyhatatlan volt. – De akkor hol vannak az emberek? Hova lettek az emberek az űrhajótokról? Szerencsétlenség? Betegség? Meghaltak?

– Azt, hogy szerencsétlenség, tudom, mi – válaszolta Leo. – De azt, hogy emberek, betegség és meghalni, nem ismerem. Miről beszélsz, Bázisparancsnok?

– Nem ismered az embert, navigátor?

– Nem.

Jóban feltámadtak a Jokertől kapott régi kemény leckék, a szövegek többségükben eredménytelen elemzéseinek emlékei. Minden energiáját összeszedte, hogy a Bázisparancsnok frekvenciáján kellő intenzitással tudjon közbeszólni.

– Bázisparancsnok – olyan lassan küldte a jeleket, ahogyan csak bírta –, te ismered az embert?

– Nem szeretem, ha speciális célgépek azért, mert könnyebb kezelhetőségük érdekében adó-vevőt építettek beléjük, azt hiszik, beleszólhatnak az embert szolgáló igazi robotok információcseréjébe – szögezte le a Bázisparancsnok. – De az embert ismerem.

Jo önkényesen rákapcsolt Eire, hogy folytatni tudja az energiaigényes kérdezősködést.

– Van itt ember?

– Nincs.

– Akkor honnan ismered az embert?

– Ismétlem, nem szeretek speciális célgépekkel foglalkozni, bár bizonyára értékes szerkezet vagy. Itt voltak emberek.

– És hol vannak most?

A Bázisparancsnok most hosszabban hallgatott.

– Nem tudom – mondta végül. – Szeretem az embereket. Azért születtem, hogy szeressem és szolgáljam őket. De az emberek elmentek. Amikor működni kezdtem, először csak annyi embert ismertem, ahányan itt dolgoztak. Később sokan jöttek a belső övezetből, azután továbbmentek. Visszafelé megint itt szálltak le. Mindet ismertem. Az én feladatom, hogy az érkezőket és a távozókat számon tartsam. Azért kérdeztelek most az emberekről téged is, navigátor.

Újra Leóhoz fordult, Jo érezte, tovább csak pazarolná az energiát. Lekapcsolta magáról Eit.

– Nem navigátor a nevem, hanem Leo – jegyezte meg Leo állhatatosán.

– Ezt már többször mondtad, de a Leo névnek nincs értelme. Az irányítóközpont csak veled tudott eredményes kapcsolatot teremteni, tehát te vagy a navigátor. Azt, hogy egy navigátort Leónak hívjanak, még sohasem tapasztaltam. De várj csak!

A Bázisparancsnok elhallgatott. Jo, mint Joker hagyományainak örököse, érezte, hogy energiáival másfelé fordul. Könnyű volt észrevenni, mert a Bázisparancsnok, akárcsak Leói, sokkal magasabb energiaszinten dolgozott.

– Én átalakítom magam – mondta Ei saját frekvenciájukon. – Már én sem bírom tovább.

– Rendben van. Azután majd én – nem állta meg, hogy tanácsot ne adjon Einek –, tartsd meg ezt a frekvenciát és azt, amin a Bázisparancsnokkal tudunk érintkezni. A többire most nincs szükség. Radar sem kell, csak a mikronnál rövidebb hullámok receptorai. És alakíts át mindent, ami a hőmérséklet további emelkedésére érzékeny lehet.

– Miért?

– Több Leo burkolatáról olyan hőszugárzást észleltem, amit nem lehet saját energiaközpontjuk működésével magyarázni. Még akkor sem, ha feltételezem, hogy energiaközpontjuk hőszigetelése elromlott. Ezek a környezetből kapták a hőt, valahol a telep belsejében, ahonnan idejöttek. Előfordulhat, hogy nekünk oda kell mennünk.

– Miért?

– Azt nem tudom. Azt mondtam: előfordulhat. És abban a melegben már nem tudunk működni.

– Értem, Jo. Most figyelj!

– Igen. És ha lesz újra elég energiám, megint beleszóllok.

– Nem jó, navigátor, nem jó – szólalt meg a Bázisparancsnok. – A három név közül egyik sem jó. Einstein, Kepler és Maxwell nincs a nyilvántartásban. Ilyen nevű emberek sohasem jártak itt.

– Nem mondtam, hogy ezek emberek.

– Akkor mik?

– Einstein – Einstein, Kepler – Kepler, Maxwell – Maxwell, és aki engem létrehozott, az Leonardo. Ezért Leo a nevem. Hasonlít hozzád, de mégis más. Leonardo megértett, mert a része vagyok.

– Akkor baj van, navigátor. Mégis sérült vagy. Különös sérülés, mert minden részedet épnek érzem. Hol a hibád? Segítsél, keresd te is, hogy kijavíthassuk.

Leo válaszként hibátlanul végigcsinálta az első számú teszt sorozatot.

– Helyes – mondta a Bázisparancsnok –, akkor a hiba valamelyik magasabb rendszerben van. Gyere ide, megjavítjuk.

Jo érezte, bármennyi energiájába is kerül, most közbe kell szólnia. Nem lehet, hogy ez a Leonardo vagy Bázisparancsnok, mindegy, minek nevezi, belenyúljon Leóba. Hat sorszámozott tartalék Leo van az űrhajón, de ez nem ok arra, hogy ezt elrontsa. Leónak semmi baja.

– Bázisparancsnok! – igyekezett megint nagyon lassan küldeni az impulzusokat. – Hol vannak az emberek? Mikor regisztráltál utoljára embert?

– Miért kérdezed?

– Mert parancsunk van!

Jót, amikor ezt mondta, nem vezette semmiféle stratégia. Csak arra gondolt, ha Leót ez az elromlott Leonardo most tönkreteszi, ez Einstein parancsa ellen történik. Jo éppen úgy tartott Einstein neheztelésétől, mint Joker. Az mindegy, hogy Einstein messze van, a parancs érvényes. A Bázisparancsnok folyton az embereket keresi rajtuk. Ha sikerül megértetni vele, hogy parancsuk független az ember szótól – amit Jo sem értett másként, mint Joker vagy Einstein –, valószínűleg elismeri a parancs helyességét, és lemond arról, hogy Leót, aki hibátlan, megjavítsa.

– Milyen parancs?

Jo teljes egészében továbbította neki útjuk alapparancsát, amelyik az objektumok méretével kezdődött, és az új telepek építésének részleteivel folytatódott. Mivel nagyon lassan merte csak az impulzusokat küldeni, a közlés meglehetősen sokáig tartott.

Utána a Bázisparancsnok még ugyanannyi ideig hallgatott.

– Nem tudom, hogy a Plútó bázisparancsnoka miért nevezi magát Einsteinnek, de ez az ő dolga. Az én navigációs központom is sok olyan szót használ, amit az emberekkel való információcsere közben tanult tőlük, és én nem értem. Ennek ellenére hibátlanul működik. A parancs kezdő kódjában benne van a Plútó jele. Ezt eddig miért nem mondtatok?

– A kezdő kód Einstein azonosságát jelenti. Létezésünk óta ismerjük, soha nem elemeztük.

– Ezt nem értem. Programozási hiba lehet, de a továbbiakat nem érinti. A parancsokat megértettem. Hogy a bázisparancsnokok kitől kapták, az ezek után már nem rám tartozik. De azt sem mondtatok, hogy automatikus űrhajó vagytok.

– Nem tudom, mit jelent az, hogy automatikus.

– Ez is hiba a programban, bár a parancs tartalmát nem érinti. De itt és a Kallisztón fölösleges a munkátok. Ez az, ami rám tartozik. Mind a két telep hibátlanul működik. Új telep létrehozása tehát ellentmond a takarékoság elvének. Menjetek tovább.

– Hová?

– Azt sem értem, hogy a parancsotok egyetlen nevet sem tartalmaz. Lehet, hogy úgy gondolták, a közbeeső bázisok feladata a nevek megadása? Természetesen a belső övezet felé kell mennetek, mert itt minden rendben van. A Marsról viszont majdnem ötvenöt ciklus óta nem kapunk jelzéseket. Lehet, hogy a

parancsnokotok a Marsra küldött benneteket? Csak azért fogalmazott ilyen bonyolult módon, mert nem tudta vagy nem kapta meg a szükséges navigációs adatokat? Mert azóta mi sem kaptuk meg.

Jo nagyon figyelt, és a Bázisparancsnok szövegéből azonnal kiemelte a valóságnak legjobban ellentmondó adatot. Érezte, hogy alig van már energiája, de tudta, most már saját széteséséig nem hagyja abba.

– Ötvenöt ciklust mondtál?

– Igen.

– Ez hibás. Einstein legfeljebb két és fél vagy két egész héttized ciklus óta létezik. Jokertől tudom.

– Az új nevet, amit mondtál, nem keresem, mert bizonyára azt sem találom meg, akár a többit. Te hány másodpercet tartasz egy ciklusnak?

Joker közölte, és hozzátette, hogy éppen azért használják a ciklus elnevezést, mert ennyi másodperccel nem gazdaságos számolni.

– Speciális célgép vagy – válaszolt a Bázisparancsnok –, nem kötelességed tudni, hogy a ciklus az adott bolygó keringési ideje a Nap körül.

– A központi sugárzó objektumot nevezed Napnak?

– Az a neve. Nem tudom, hogy te miért ilyen bonyolult meghatározást használsz. A ti ciklusotok más, ami természetes, ha a Plútóról jöttök. Ha átszámítom azt az értéket, amit te másodpercekben mondtál, a ti ciklusotokban 247 év van...

– A ciklus 247 részre osztását ismerem, de mi az, hogy év? A Bázisparancsnok nagyon megneheztelt.

– Ha még egyszer félbeszakítasz, gondoskodom róla, hogy többet ne tehesd. Az év időmérték.

– De mi az alapja?

– Nem tudom. Azt tudom csak, hogy a Jupiter ciklusa, és mi itt azzal számolunk, 11,86 év. Elégedj meg ennyivel, mert most már tudod, hogy eddig más-más ciklusról beszéltünk. A te bázisparancsnokod, akár a Plútóról jöttetek, akár máshonnan a külső övezetből, természetes, hogy fiatalabb nálam. Ez a külső övezet legelső telepe.

Jo éppen elég elemeznivalót kapott, hogy egy ideig azzal foglalkozzon.

– Tehát itt nincs értelme új telepet építeni – ismételte a Bázisparancsnok. – Tovább kell mennetek a belső övezetbe. Csak azt nem értem, miért nem láttak el benneteket meteorvédelemmel.

– A meteorvédelemre a pajzsok szolgálnak – válaszolta Jo –, tudunk, ahol szükséges, tudunk pajzsokat építeni.

– Mégiscsak buta célgép vagy. Repülés közben nem lehet pajzsokat építeni. R-L-S nélkül nem lehet a belső övezet felé repülni.

– Mi az, hogy R-L-S?

– A bázisparancsnokotok vagy elromlott, vagy hibás parancsot adott. Add meg a frekvenciáját, beszélnem kell vele. Tudnia kell, mi az R-L-S. Én mindenesetre

tudom, és addig nem engedlek tovább benneteket, amíg mindannyiőtökbe bele nem építem. Énélkül tilos felszállni.

– Ki tiltja meg?

– A szabályzat.

Jo úgy kimerült, hogy sem a kíváncsisághoz, sem az ellenkezéshez nem maradt ereje. Még látta az önmagukba zárkózott Ket és Maxet, még megpróbált kapcsolatot teremteni az átalakításával foglalkozó Eivel, azután tehetetlenül engedelmeskedett a Leonardo energiáinak.

– Gyere ide. A navigátor és te kapjátok meg elsőnek az R-L-S-t.

Ha a Bázisparancsnok hamarabb elmagyarázza, mi az R-L-S, Jo maga kéri, hogy szerelje fel vele. Amint kipróbálta, azonnal az űrhajóhoz ment, és mindarról, ami eddig velük a Ganymedesen történt, hosszú jelentést küldött Einsteinnek. Ei nem akadályozhatta meg ebben a túlságosan is önálló lépésben, mert a Bázisparancsnok ekkor éppen velük foglalkozott, azzal pedig, hogy Jo mit csinál, az R-L-S beépítése után többé nem törődött. Jo védetté vált. Jo egy kissé szégyelte, hogy ezt a nagyon egyszerű és hatásos szisztémát attól a Leonardótól kapták, akit változatlanul hibás működésűnek tartott. Amilyen messzire emlékezete Joker örökségén keresztül visszanyúlhatott, jól tudta, mennyit szenvedtek a meteoroktól. Einsteinnek már rég meg kellett volna szerkesztenie az R-L-S-t. Jo nem talált arra magyarázatot, miért nem tette, amikor a rendszer részei birtokukban voltak. Egyaránt ismerték és használták a radart és a lézert, az R-L-S pedig nem volt más, mint e kettő összekapcsolása. Radarral be lehet mérni a közeledő meteort, éppen úgy, mint minden más repülő tárgyat, és a mért adatok birtokában lézerral meg lehet semmisíteni. Jo elkövette azt a tapintatlanságot – elvégre a kíváncsiságnak köszönhetette létezését –, hogy a jelentésben megkérdezte Einstein, ők miért nem használták eddig.

Einstein válasza, amelyre a távolság miatt annyit kellett várni, hogy addigra már Ei és a többiek is újra az űrhajón voltak, nagyon röviden intézte el Jo érdeklődését. Csak annyit mondott, hogy nem ismerte.

Viszont azonnal kapcsolatot akart a Bázisparancsnokkal, ezzel párhuzamosan pedig utasította Jót, hogy átalakítását, amelyet eddig elmulasztott, sürgősen pótolja. Különös tekintettel a hőmérséklet-változásra érzékeny szerkezeteire. Jo nem értette, miért éppen ezt követeli Einstein, azután eszébe jutott, hogy ő észlelte azt a magyarázat nélküli hősugárzást a telep néhány Leójának a burkolatán, és hogy ez is benne volt Einsteinnek küldött jelentésében.

Átalakítása után Ei azzal fogadta, hogy Einstein már beszélt a Bázisparancsnokkal. Most Jo dolga, hogy mindazt elvégezze, amiben ők ketten megállapodtak. Addig Ei előkészíti az űrhajót a további útra a belső övezet felé. Az űrhajó is kap R-L-S-t, ezt az itteni Leók segítségével szerelik fel. Végül közölte Einstein és Joker utasításait, mit és hogyan keressen a telepen.

Jo ezt elemezte, amíg a Leonardo sziklába vágott bejáratai felé haladt. Tudta, hogy Bázisparancsnoknak kell majd szólítania, de számára akkor is csak Leonardo, méghozzá egy elég zavart működésű Leonardo maradt.

A Bázisparancsnok – pedig Jo biztos volt abban, hogy gondolatait ezúttal sikeresen árnyékolta – ugyanezzel a témával kezdte:

– Beszéltem a bázisparancsnokokkal. Változatlanul nem tudom, miért ragaszkodott ahhoz, hogy ő nem bázisparancsnok, hanem Einstein. Tehát Einstein, és a Plútóról jelentkezett. Lehet, hogy az ott dolgozó emberek adták neki ezt a nevet. Viszont az emberekről semmit nem tud. De nem ez az első és egyetlen ellentmondása. Különös, hogy amikor zavaros kérdései miatt saját ellenőrzését ajánlottam neki, ő ugyanezt kérte tőlem. Ezzel elég sok időt elvesztegettünk. Szerencsére a ti feladatotok világos. Segíték nektek, mert ez a törvény. Ő pedig törődjön a Plútón a saját ellentmondásaival. Sokat kérdezett az emberről, és amit ezzel kapcsolatban kérdezett, azt egyáltalán nem értettem. Azt mondta végül, hogy te itt, ezen a telepen keresni fogod az embert, és én legyek segítségére. Hiába mondtam neki, hogy itt most nincs ember, ha lenne, tudnék róla, ragaszkodott ehhez. Akkor hát keresd az embert. Bizonyára ez a speciális feladatod, és lehet, hogy ezért meg is találod.

Rövid szünet után folytatta:

– Különböző bonyolult összetételű anyagokból álló vagy azokat tartalmazó tárgyakat is kell keresned.

– Tudom – válaszolta Jo.

– És azt is, hogy erre miért van szükségetek? A kalcium-foszfát és a kalcium-karbonát sorozatát küldte Jo felé.

– Azt nem, de Einstein is, Joker is nagyon fontosnak tartja.

– Az én anyagvizsgáló részeim elég egyszerűek – mondta a Bázisparancsnok.

– Csak arra valók, amire az embert szolgáló rendes robotoknak szükségük lehet. Az eredményeidet ezért majd a bázisparancsnokoddal közöld. Én ilyen bonyolult anyagokkal nem foglalkozom. De segíték neked, hogy felkutasd őket.

– Ismered ezt a két anyagot? – kérdezte Jo, és visszasugározta ugyanezt a két sorozatot. Ha eddig nem lett volna nyilvánvaló számára, hogy ezt a Bázisparancsnok csak Einsteintől kaphatta, a válasz egyértelműen bizonyította.

– Amióta megkaptam tőle ezt és a többi sorozatot, már többször átvizsgáltam a memóriámat. Egyet sem ismerek közülük. De már mondtam, a mi feladatunk más. Mi az embert szolgáljuk.

Jo érezte, ez ugyanolyan alap-parancs, mint Einstein takarékosága vagy idegenkedése a pontatlan meghatározásoktól.

– De hogyan szolgálod az embereket, ha itt nincsenek?

– Várom őket. Én azért létezem, hogy őket szolgáljam. Hogy mikor kell őket szolgálnom, az tőlük függ.

– És mivel szolgálod őket?

– Végrehajtom a parancsaikat.

Jót, amióta elvégezte a szükséges átalakításokat, nem merítette ki a Bázisparancsnokkal folytatott hosszabb információcsere sem. Most mégis azt érezte, az ellentmondások olyan területére téved, ami túlságosan is igénybe veheti.

– Tehát az ember parancsol neked – szögezte le.

– Igen – felelte a Bázisparancsnok, azután megkérdezte: – Miért? A te bázisparancsnokodnak nem az ember parancsol?

Jo zavarba jött.

–Nem tudom.

Csökkentett érzékenységű receptorai is jelezték, hogy a Bázisparancsnok ahhoz hasonló állapotba kerül, mint Joker egy-egy, végül megoldhatatlannak bizonyuló szóelemzés során.

– Ha nem ismered az embert, hogyan akarod megkeresni? Jo hű maradt az igazsághoz.

– Nem tudom – válaszolta.

A Bázisparancsnok türelme Jo tapasztalatai ellenére mégiscsak véges volt.

– Beleegyeztem, mert a bázisparancsnokod kérte, hogy végigvizsgálhasd az egész telepet. Két részem elkísér, nehogy olyasmit tégy, ami tilos. Azután fölszálltok, és elindultok a Mars felé, az irányítóközpontomat már utasítottam, hogy ameddig hatósugara terjed, vezesse az űrhajótokat. Kérdéseid és kutatásod eredményei nem rám tartoznak. Kikapcsolt, és nem válaszolt Jo utolsó kérdésére sem:

– Ment magammal vihetem? Az anyagvizsgálat az ő feladata.

A Bázisparancsnok néma maradt, bár Jo érezte, energiafogyasztása semmit nem csökkent.

A két Leo, amely Jót kísérte, nem tiltakozott Men ellen. Jobban hasonlított hozzájuk, ezért sokkal inkább elfogadták jelenlétét, mint Jóét, akit ők is a speciális célgépeknek kijáró tartózkodással kezeltek. Jo elégedetten állapította meg, hogy feltevése helyes volt: a telep belső részei felé haladva a hőmérséklet emelkedett. Amikor megkérdezte, hogy ez miért van így, a két kísérő Leo csak annyit felelt, hogy ez a szabály, a Bázisparancsnok pedig sem a Leókon keresztül, sem közvetlen hívására nem válaszolt.

Jo első jelentős megállapítása az volt, hogy rájött, mér hetetlenül ostobán dolgoztak azon a telepen, amelyik később az új Curie-vel felrobbant. Az ajtóknak azon a részén, amelyeket ott körülégettek – pedig már azt is óriási felfedezésnek tartotta akkor, hogy nem az egész ajtót kell körülégetni –, egy gomb volt. Ezt a Leók megnyomták, és az ajtó kitarult, majd egy újabb nyomásra becsukódott. Érdeklődésére a Leók készségesen válaszoltak, mert túlságosan egyszerű szerkezetek voltak ahhoz, hogy értékeljék Jo kérdésének ostobaságát.

– Jelzésre csak a bejárati ajtók nyílnak. A belső ajtók mechanikusan működnek. Ennek a rendszernek kisebb a hibalehetősége.

Jo engedélyt kért tőlük, hogy a következő ajtó gombját ő nyomhassa meg. A Leók hozzájárultak, és Jo a műveletet nagyon gondosan megjegyezte. A rombolástól való idegenkedése közvetlenül Einstein takarékosági elvéből származott, és ezért nagyon erős volt.

Men a helyiségekben egyetlen olyan anyagot sem talált, amelyet az elpusztult telepből már ne ismert volna. Egyedül az a tárgy hiányzott, amiről ott azt állapította meg, hogy kalcium-foszfátból és kalcium-karbonátból áll. Ezt jellegzetes formájáról Jo is felismerte volna még az anyagvizsgálat előtt, de hiába keresték.

A szövegek borítóit is Jo azonosította, mert semmiben nem különböztek azoktól, amelyekkel Joker és ő foglalkoztak. A mindig érvényes parancs szerint Jo tartályokba akarta rakatni a szövegeket, de a Leók nem engedték. Utasításuk csak annyi volt, hogy Jo megvizsgálhatja a telepet. A helyiségekből tárgyakat kivinni csak az emberek parancsára lehet.

– Ti ismeritek az embereket? – kérdezte Jo.

– Ismerjük.

– És honnan tudjátok, hogy a parancsot ember adja, és nem a Bázisparancsnok?

– A vevőnkben van egy szűrő. Az állapítja meg. Jónak nem sok reménye volt, hogy a Leók részletesen ismerik saját felépítésüket, mégis megkérdezte:

– Mi a működése ennek a szűrőnek? Hogyan tesz különbséget a kétfajta parancs között?

– Az ember parancsai sokkal lassabbak. A szűrő ezeket a jeleket egy olyan berendezésbe továbbítja, amelyik felgyorsítja, hogy sebességük azonos legyen a Bázisparancsnok jelzéseivel.

Jo hibásnak ítélte a Leók választát, akik már maguk is kibíratlanul lassúak voltak. Újra megpróbálta, hogy közvetlen kapcsolatba lépjen a Bázisparancsnokkal. A szövegeket tartályokba kell rakni.

A Bázisparancsnok ezúttal sem felelt.

A Leóknak az ellen nem volt kifogásuk, hogy Jo a szövegeket részletesebben megvizsgálja. A parancs csak a helyiségből való kivitelüket tiltotta meg. A Leók nem tudták, mi az olvasás, Jo munkáját az anyagvizsgálat egy különleges formájának tekintették, mint ahogyan Men is a helyiségen belül bármit elmozdíthatott. Jo annyit olvasott el a szövegekből, amennyire memóriája csak képessé tette, azután sorra járták a telep számukra még ismeretlen részeit. Hiába mondott le Jo a tárgy alakjáról, Men kalciumfoszfátot és kalcium-karbonátot semmilyen formában nem talált.

Jo elég sokára jutott csak hozzá, hogy jelentést tegyen Einsteinnek. A körpályán elborította őket az irányítóközpont információáradata. Átalakításuk óta ez szerencsére csak türelmüket tette próbára, működésüket nem zavarta.

– Rajta vagytok a marsi kurzuson! Amíg tudlak, kísérlek benneteket! Szerencsés utat, fiúk!

Max már kísérletet sem tett, hogy akár Jo segítségével megfejtse az irányítóközpont szövegének érthetetlen részeit.

– Szerencsés utat, fiúk! Hallotok engem? Válaszoljatok! Vége és vétel!

– Rendben! – válaszolta Max. – Vége!

– Eddig csak ostobának tartottalak, most már tudom, hogy udvariatlan is vagy. Arra, hogy szerencsés utat, azt kell válaszolni, hogy köszönjük. Érted? Ismétlem, köszönjük.

– Felelj neki – utasította Maxet Ei. – Akkor valószínűleg abbahagyja.

– Rendben! Köszönjük – mondta Max. – Vége!

Jo jelentésében a telep méretei ugyanúgy szerepeltek, mint a kitüntetett anyagok mennyisége és gyakorisága, az ajtók nyitásának módszere és az, hogy a kalcium-foszfátot és kalcium-karbonátot nem találtak. A szövegek előtt utalt arra, hogy a Ganymedesen senki nem tud olvasni. Ezért azt sem tudják, mik azok a szövegek, és hogy nagy valószínűséggel milyen anyagú borítókban találhatóak.

Az űrhajó felszerelése R-L-S-sel elég hosszadalmas művelet volt, így Jónak volt ideje, hogy a memóriájában tárolt szövegekkel foglalkozzon. Az egyik részlet különösen felkeltette érdeklődését. Úgy vélte, hogy két sor tartalmát érti, és több azonosítható szót is talált.

*Mindent látott, hallott, tapasztalt – jelenvalót és
régenvoltat; mély kútforrása bölcsességnek:
mindent tudott, mindent megértett,
átallátott minden homályon,
a titkok sűrű takaróján,
átallátott hétszer hét burkon,
mely elfödi a bölcsességet.
A rejtett írást fölkutatta,
betemetett nyomokra bukkant,
emlékek rönkjét emelé ki
a hajdankor özönvizéből;
veszélyes, messze útra indult,
melyre tudás-szomj ösztökélte,
s midőn megtért, úti kalandját
időtálló táblákra véste.*

– Tehát az ötödik és a hetedik sor – fűzte hozzá Jo, megfeledkezve arról, hogy olyan kapacitású elemzőknek magyaráz, mint Joker és Einstein. – Mert...

– Elég, Jo! – szakította félbe Ei. – A kapcsolatra most már nekem van szükségem. Ha Einstein fontosnak tartja a többit is, majd kéri. Útközben lesz rá idő.

A bársonyfekete égbolton a csillagok nyugodt fénye között felvillant valami, majd vörös csóvát elhúzva elenyészett. Azután új villanás és új csóva egyre sűrűbben, az ég villanások és csóvák darabjaira hullott a telepek fölött. A csóvák vörös ujjai mohón nyújtóztak a pajzsok felé, de mielőtt elérték volna, fényük kihunyott.

– A rendszer tökéletes – állapította meg Kepler. – Idáig egyetlen becsapódást sem észleltem.

– Túl sok energiát fogyaszt – Einstein nem tagadhatta meg önmagát –, és túl nagy számítási kapacitást köt le,

– Valószínűnek tartom, hogy kevesebbet, mint amennyit a tönkrement Leók és a sérült pajzsok kicserélése jelent. A rettegés pedig, hogy mi elpusztulunk...

– Értékelés alatt – vágta el Einstein Joker eszmefuttatását.

Hiába tudta, hogy Joker belőle keletkezett, hogy az ő energiái hívták életre, hogy tevékenysége őket és elsősorban őt, Einsteint szolgálja, létezése mind gyakrabban zavarta. Joker tőle kapta a feladatot, hogy a szövegeket elemezze, és Einstein mégis megneheztelt, amikor meg kellett állapítania, hogy Joker gyorsabban és tökéletesebben végzi ezt a munkát, mint ő. És amikor éppen Joker magyarázta meg, hogy ez természetes, mert neki, Einsteinnak az *egész* ellenőrzése és irányítása mellett a szövegelemzés csupán részlet lehet, még rosszabb volt. Bizonyára nincs alapja, vagy ha van, az nem lehet olyan jelentős, mint amilyennek értékeli, Einstein mégsem tudott megszabadulni a gondolattól, hogy nem ő ellenőrzi Jokert, hanem fordítva. Ugyanakkor a következtetéseknek egy másik láncát ezt mindig megcáfolta. De valahányszor végigfutott a gondolatsoron, végeredményként egy feloldhatatlan ellentmondást kapott, ami viszont – hivatása szerint – Jokerre tartozott volna.

Értékelve a Joker létezése óta eltelt időt, Einstein mindössze egyetlen összefüggést talált. Aggodalma, hogy Joker őt ellenőrzi, egyenes arányú növekedést mutatott Jokernek a szövegelemzések során elért eredményeivel. Ekkor Einstein végre rájött a védekezés módszerére.

Nem pusztíthatta el Jokert, még működését sem korlátozhatta bizonyos határokon túl; ezeket a lehetőségeket gondolkozásának mechanizmusa azonnal kizárta. Egy lehetőség maradt csupán, és ezt Einstein kihasználta. Lényének egy részében megalkotta azt a rendszert, amely Joker működésének ellensúlyozását szolgálta. Joker minden kérdése és jelentése ide futott be, és tervezésekor Einstein gondoskodott róla, hogy miközben az információkat ez a rendszer feldolgozza, egyúttal a maximális ellenállást tanúsítsa Joker tevékenységével szemben. Lényének ez az új része ismeretlen maradt a többiek előtt, és egy ideig biztosította azt a nyugalmat Einstein számára, amiért létrehozta.

Jo jelentése után Kepler és Maxwell irányításával aránylag hamar elkészült a telepek R-L-S védelme. Ha Einstein aggódott is, hogy túl sok energiát fogyaszt, a rendszer felépítését nem akadályozta meg. Joker pedig az R-L-S védelme alatt

nyugodtan tovább foglalkozhatott azzal a nyolc sorral, amelyet Jo elsőnek küldött a Ganymedesen talált szövegekből.

Tevékenysége olyan erős volt, hogy Einstein az ellensúlyozó rendszer működésén keresztül is észlelte.

– A hetedik sor, a hetedik sor – ismételte Joker, aki szintén nem tudta, hogy információinak először az ellen-Jokerrel kell megküzdeniök, hogy Einstein lényegéig jussanak – hogyan tartalmazhat egy szöveg, amely feltehetően sokkal hamarabb keletkezett, utalást a mi jövőben bekövetkező cselekvésünkre?

Einstein kénytelen volt odafigyelni. Joker megint pontatlanul meghatározott dolgokkal foglalkozott.

– Hogyan érted ezt?

– Keletkezett szöveg a te létezésed óta? Einstein megpróbált kitérni.

– A szövegek keletkezésének ideje nem meghatározott.

– De a szövegeknek hamarabb kellett létezni, mint a mi olvasni tudásunknak, mert az olvasás mechanizmusa az, hogy a szövegekben levő információkat más formájú információkká alakítjuk át. Ezzel egyetértesz?

– Egyetérték – felelte vonakodva Einstein.

A hasonlóságok síkján felmerült benne az az eszmecsere Joker születése előtt Keplerrel a t_0 -ról. Sejtette, hogy ez valami hasonló bonyodalomhoz vezet.

– De a szövegek keletkezésének időpontja ennek ellenére nem meghatározott. Nem meghatározható – szögezte le, hogy leállítsa Jokert.

– De azt elismered, hogy a szöveg keletkezésének időpontja mindig megelőzi az olvasás időpontját? Ha nem így lenne, nem lehetne elolvasni.

Einstein nem sejtette, hogy most lép a csapdába.

– Ez természetes – felelte. – Nem értem, hogyan vagy képes ilyen egyszerű logikai lépésekkel foglalkozni és engem zavarni.

Joker energiái úgy megnövekedtek, hogy az ellensúlyozó rendszer használhatatlanná vált. Einstein ebben a pillanatban nagyon megbánta, hogy Jo jelentését, ami természetesen a Ganymedesen talált telepek energiaviszonyait is tartalmazta, Jokerrel együtt elemezte. Ha Joker nem ismeri a jelentés részleteit, most nem alkalmazhatná ezt a piszkos trükköt. De a piszkos trükk kifejezés ugyanannyira megdöbbenetette, mint Joker viselkedése.

Tudta, hogy helyesen használta, de azt nem, hogy honnan került elő. A szövegelemzések? Nem. Joker memóriája? Azt ellenőrzése alatt tartja. Különben is lehetetlen, hogy Joker, miközben használ egy módszert, vele egyidőben negatív értékelését is adja a módszernek. Mert azt határozottan érezte, hogy ez a meghatározás negatív.

De honnan jött?

Elfordult Jokertől, és lényének az a része, amelyet ebben a helyzetben fontosnak ítélt, mint hatalmas energiahullám rohant végig telepének minden szektorán. Azután valaki azt mondta, állj, és Einstein megtorpant.

Az Emory emlékét őrző szektorhoz ért olyan energiával, amilyennel eddig még soha nem mert közeledni ehhez a részéhez. Falba ütközött. A fal nem úgy volt valóságos, mint a telepek pajzsokból összerakott határai, másrésztől pedig Einstein érezte, hogy nagyon is valóságos. A figyelmeztetés, hogy mögötte szenvedés várja, egyértelmű volt. Megkockáztatta, hogy apróbb impulzusokat küldjön a fal mögé, de valamennyit a fájdalom jelével kapta vissza. A keserves művelet csak részfelismeréseket hozott; a piszkos trükk kifejezés a fal mögül jött. De amikor ezt a részazonosságot tágítani próbálta, amikor megkísérelte, hogy a falon belül ezen az azonosságon keresztül más területekkel is kapcsolatba lépjen, csak a fájdalmat kapta. És minél nagyobb behatolási energiával kísérletezett, annál nagyobb fájdalmat. Két további részletet – vagy lehet, hogy a kettő összefüggő volt, Einstein nem tudta megítélni – mégis kiemelt. „A gyors munka érdekében szükségem van a rövid útra. Azután a nyomát is megpróbálom eltörölni, mert csak megzavarna.” Einstein meg sem kísérelte, hogy a megszerzés időpontjában értékelje ezt a részletet, mert érezte, ha ezzel foglalkozik, a másik elvész közben. „Nem tudom, mennyit sikerült eltörölnöm, de remélem, hogy éppen eleget. Azt mindenesetre tudom, ha megpróbálok összerakni, öregem, akkor rettenetesen fog fájni. Mert ez most nekem is fáj. Annyira, hogy ha még lenne erőm, ordítanék. És a megsemmisülést is érezni fogod, ahogyan most én. Rosszabb a fájdalomnál is. Talán ez visszatart.”

Visszatartotta, sőt mert Einstein alapjában véve önmagát védő, egészséges konstrukció volt, a két információt is ott hagyta, ahol kapta őket. Csak a piszkos trükk kifejezés maradt meg, amikor újra Jokerhez fordult. És az a különös felismerés, hogy valahol, ahová nem tanácsos visszamennie, szokatlanul hosszú időt, több mint negyven másodpercet töltött.

Joker türelmesen kivárta Einsteint, azután változatlanul nagy energiával feltette azt a kérdést, amelyre azóta is készült:

– Ha ez egyszerű logikai lépés, akkor a Ganymedesen talált szöveg is nyilvánvalóan előbb keletkezett, mint ahogy Jo elolvasta. Akkor pedig mi a magyarázat a hetedik sorra?

Einstein gondosan kikereste a hetedik sort. Ha megkérdezi Jokertől, az egyszerűbb lett volna, viszont Joker fölényét növelné. Einstein legalábbis így gondolta, ezért inkább megkereste.

Veszélyes messze útra indult, melyre tudásszomj ösztökélte.

Einstein a sor idézése után leállt.

– Hogyan tudod ezt értékelni? – kérdezte Joker. Einstein nem válaszolt.

– A szövegek keletkezésének ideje bizonytalan – fejtegette Joker –, ott, a Ganymedesen Jo jelentése szerint nem tud senki olvasni. Az olvasás egységét sokáig mi sem tudtuk mire használni, de azután megtaláltuk a szövegeket. De miért vannak szövegek ott, ahol nem tudnak olvasni?

– Már felajánlottam annak a Leonardónak, aki Bázisparancsnoknak nevezi magát és engem is – szólt közbe Einstein –, hogy megtanítom olvasni. Elég hosszú időbe telik majd, míg az összes szükséges információt eljuttatjuk hozzá, hogy erre képes legyen. De ha ott, a Ganymedesen szövegek vannak, ez feltétlenül szükséges. Beleegyezett, bár sokáig nem értette, mit akarok. Az információk egy részét már el is indítottam.

– Nem erre várom a választ. Az természetes, hogy a Ganümédész Leonardójának is kell tudnia olvasni. Az ellentmondás. ..

– Tudom, Joker – szakította félbe Einstein, mert úgy gondolta, jobb, ha ő mondja ki. Ezzel csökkentheti Joker fölényét. – Az ellentmondás: hogyan keletkezhetett a Ganymedesen a mi űrhajónk odaérkezése előtt egy olyan szöveg, ami erről az utazásról informálja azt, aki oda utazik?

– Illetve – folytatta Joker – mivel a szövegek keletkezésének időpontja nem meghatározható, feltehetően akkor, amikor még a mi űrhajónk el se indult.

– De ez lehetetlen – ellenkezett Einstein –, a jövő bizonyos extrapolálása megoldható, ez Kepler munkája a meteorzáporokkal kapcsolatban. Ilyen részletes elemzés azonban...

– A szöveg keletkezésének határozott időpontja tulajdonképpen nem is olyan fontos tényező – Joker úgy tett, mintha visszavonulna –, elég az az ellentmondás is, hogy ott volt, abban a fülkében, mielőtt Jo oda belépett.

– Igaz – ismerte el Einstein. Azután tovább hallgatott.

– Erre pedig válasz kellene – mondta Joker. Einstein még egyszer végigelemezte a sort, azután váratlanul megnyugodott. Hamarabb is észrevehette volna.

– A sor második fele nem azonosítható – mondta diadalmasan.

– Miért? – vitatkozott Joker. – Az ösztökélte ige megfejtése ugyan bizonytalan, de a tudásszomj összetételre vonatkozik, és bizonyos, hogy pozitív értelemben. A tudásszomj összetétel pedig nem más, mint az én létezésem.

– Ez igaz, Joker. – Einstein végre teljesen magához tért, és nem engedte, hogy Joker újra zavarba hozza. – De csak *eddig* igaz. Mert az űrhajót nem a te tudásszomjad indította el, hanem a parancs. A parancs, amelynek a kódját először Kepler anyagában találtuk meg.

Joker elégedetlenül elhallgatott. Bár sok rejtett csatorna fűzte Einsteinhez, ezúttal annak sikerült tökéletesen elzárnia Joker elől azt, hogy ő is elégedetlen.

Joker ne zavarja, mert akkor mindig úgy érzi, hogy Joker fölényben van. Ez ellentmond a dolgok eleve elhatározott rendjének. De nem kap választ sok kérdésre, és ezek a megválaszolhatatlan kérdések úgy sokasodnak, hogy gyakoriságuk egyre emelkedő görbét Einstein csak egyvalamihez tudta hasonlítani. Ahhoz, ahogyan a rettegés idejének kezdetén egyre szaporodik a felénk tartó meteorok száma.

Einstein egybevetette a két görbét, és arra a megállapításra jutott, hogy ha az analógia helyes, a megválaszolhatatlan kérdések száma még növekedni fog. Elhatározta, hogy felkészül rá.

Jo megállt a magaslat peremén. Ha lejjebb megy, már nem látja úgy az egészét, mint innen, márpedig ennek a teljes áttekintésnek, ahogyan múltak a napok, egyre nagyobb szükségét érezte.

Pontosan maga se értette, miért van így. Amikor egyszer volt ideje, hogy részletesebben foglalkozzon a kérdéssel, addig a homályos magyarázatig jutott, hogy az egész áttekintésének vágya valószínűleg lényének természetes ellenhatása a részletismereteknek arra az özőnére, amely az utolsó három héten, amióta a Marson voltak, érte őket.

Számtalan új dolgot tanultak azoktól az életre keltett szerkezetektől, akik robotoknak nevezték magukat. Egészen mások voltak, mint ők. Lassúbbak, gyengébbek, gondolkozásuk kínosan vontatott. De sokat tudtak, amit érdemes volt átvenni tőlük. A másodperc hatvanszorosa a perc, hatvan másodperc második hatványa az óra. A nap az az időtartam, amíg a Mars egyszer megfordul a tengelye körül, és ezt kényelmesebb órákban és percekben számolni. A hét – hét nap, a hónap pedig bizonyos korrekcióval... De ha eddig jutottak a robotok a magyarázatban, Jo és a többiek mindig leblokkolták a náluk jóval gyengébb marsiakat. Ennyi is elég volt nekik az idő új mértékeiből.

A Plútón a tengelyforgással csak Kepler foglalkozott, de itt ezt a periódust a sugárzásoknak olyan méretű változása kísérte, hogy a nap jogosan vált a legfontosabb időmérő egységé.

A központi sugárzó objektum – amit már a Ganymedes zavaros Bázisparancsnoka is Napnak nevezett – hatalmasra nőtt. A Ganümédészen átmérőjét Ke még csak hét és félszer találta nagyobbak, mint a Plútón – és már ezt is jelentősnek tartották –, itt azonban eredetileg ismert nagyságának több mint huszonhatszorosával ragyogott az égen. Sugárzását minden hullámhossztartományban elképzelhetetlenül gazdagon ontotta. Hamar megtanulták: ha felbukkan a látóhatár peremén, a következő tizenkét órában más világot varázsol köréjük. A hőmérséklet száz foknál is többet emelkedett, pedig nekik akkor is forró volt a Mars, ha a Nap a túlsó oldalát árasztotta el sugaraival.

Most a városon túl már a vörös sivatag fölött lángolt, és Jo tudta, két óra múlva eltűnik. A hőmérséklet akkor egyszerre legalább negyven fokot zuhan, és Jo már alig várta ezt.

Éjszaka – így hívták az itteniek azt az időszakot, amikor a Nap nem volt az égen – nemcsak hűvösebb van, de nem kell rettegni attól a szörnyűségtől sem, ami nappal néha a sivatag felől támad. Porviharnak hívják a szén-dioxidból álló gázburoknak ezt a megmagyarázhatatlanul keletkező heves áramlását. Magával ragadta és a magasba emelte a sivatag vas-oxidokban gazdag porát, és ez rengeteg

kellemetlenség forrása volt. Belepett mindent, ami az útjába került, az első alkalommal őket is, és akkor kevésen múlt, hogy oda nem vettek. Nem mintha nem lettek volna képesek kiszabadítani magukat abból a néhány méteres porból, őket a Plútón ennél sokkal energiaigényesebb feladatok megoldására készítették. De a por eltömött rajtuk mindent, ami csak eltömhető volt, atomtelepük hűtése pillanatokon belül semmit nem ért; mire a felszínre értek, már nem voltak messze a robbanástól. A város Leonardója is – a várost Egyenlítői Kettesnek hívták, ezt a nevet viselte a Leonardo is, és attól, hogy neve volt, rögtön rokonszenvesebbnek találták, mint a Ganymedes Bázisparancsnokát –, tehát Egyenlítői Kettes is elsősorban ezeket a porviharokat okolta azért, hogy az elmúlt évszázadok alatt – ő legalábbis az évszázad kifejezést használta – ilyen helyzetbe kerültek.

– Azelőtt jelzést kaptunk a porviharokról, legalább másfél-két órával hamarabb. Ez elég volt, hogy minden robot a házakba húzódjon.

Egyenlítői Kettes – akit Jóék rövidítve csak E. K.-nak neveztek, mert ez is éppen elegendő információs értékű volt – Leóit állhatatosan robotoknak nevezte, függetlenül attól, hogy mivel foglalkoztak. Egykori feladatuk meghatározása – a legtöbbször Jo alig értette – egészítette ki a robot nevet, ha E. K. finomabb megkülönböztetést kívánt tenni közöttük.

– Ahogy a jelzések elmaradtak, minden viharnál több robot maradt a por alatt, mint amennyit a következőig fel tudtunk kutatni. Később sok olyat találtunk, amelyekről egy másik vihar lefújta a port, de azokon már nem lehetett segíteni.

Ezt a meghatározást, hogy nem lehetett segíteni, először nem értették. Később derítette ki Leo, hogy E. K. éppen úgy hibás működésű, mint a Ganymedes Bázisparancsnoka. Ei elemezte Leo értékelését, és részben megváltoztatta; a Bázisparancsnok zavart volt, E. K. viszont hiányos. Telepének azt a részét, ahol Leonardo az új Leókat készíti, illetve a tönkrementeket javítja és kelti új életre, hiába keresték. Ei kérdésére azután E. K. ezt mint teljesen természetes dolgot megmagyarázta.

– Új robotok készítésével, illetve a nagyobb hibák kijavításával csak Egyenlítői Egyesén foglalkoznak. Én is onnan kaptam a robotjaimat. Mióta azonban megszakadt a kapcsolatom Egyenlítői Egyessel, persze nem kaphattam újabb robotokat sem.

E. K. mindenben ellentéte volt a Ganymedes Bázisparancsnokának. Néha ugyan meglepően gyors tudott lenni, és Jo azt is azonnal megérezte, hogy memóriájában páratlanul gazdag anyagot tárol, de általában lassú volt, tétova, és energiában meglehetősen szegény. Atomtelepe szokatlanul kicsi volt ahhoz képest, amennyi energiára szüksége lett volna. A magyarázatot erre is megkapták, mert E. K. semmit nem titkolt el előlük. Csak kérdezni kellett, impulzusokkal bombázni, hogy kimozdítsák maradék energiáival bölcsen takarékoskodó nyugalmából.

– Az atomtelepem azért ilyen kicsi – a Curie elnevezést nem ismerte, ezért külön időbe telt, míg megértették vele, mit kérdeznek –, mert azelőtt energiáim nagyobbik részét az irányítóközpontomon keresztül kaptam.

– Ott is működött egy Curie? – kérdezte Ei.

– Nem.

– Akkor honnan volt neki energiája?

– Azelőtt sugárzás formájában kapta.

– Honnan?

– Nem tudom. Soha nem kérdeztem meg tőle. Azután bejelentette, hogy ő sem kap többé energiát, és hogy ezentúl az enyémet fogja ő is használni, hogy a feladatát el tudja látni.

– Mi a feladata? – kérdezte Max.

Kérdése indokolt volt, mert ellentétben a Ganymedes ragaszkodó irányítóközpontjával, ez alig törődött velük. Megadta a leszállás koordinátáit, megvárta, míg Max megismétli, azután azonnal lekapcsolt róluk, arra hivatkozva, hogy tartania kell az irányt. A leszállás ideje alatt azután Max egyetlen hívására sem válaszolt, pedig szükség lett volna a segítségére. A leszállópályát vastagon borította a vörös por, az űrhajó akkora felhőt kavart, hogy valamennyi érzékelőjük használhatatlanná vált.

– Mi a feladata? – kérdezte Max újra.

– Tartja az irányt! – válaszolta E. K.

– Milyen irányt?

– Azt nem tudom.

– Fel kell keresnünk az irányítóközpontot – fordult Max Eihez.

A Ganymedesen bevált módszert itt a leszállás pillanatától kezdve alkalmazták. Egy frekvenciát megtartottak az egymás közti információcserére.

– Egyetérték – válaszolta Ei –, menjen Jo is. Mi aktiválunk egy Curie-t. Ez a nagy terület nem maradhat energia nélkül.

Leszállásuk második napján jutottak el E. K.-hoz, akinek épületéről előbb több ezer köbméter port kellett eltávolítani, hogy hozzáférhessenek a bejáráshoz. Akkor még kevés fogalmuk lehetett arról, hogy mekkora ez a város, amelyik az Egyenlítői Kettes nevet viselte, de Ei helyesen következtetett.

Jo az alászálló Nap fényében felmérte, hogy meddig jutottak a várost a por alól kiszabadító robotok. Egy héttel a leszállásuk után lett annyi használható robotjuk, hogy ezt a munkát elkezdhették. Mint kiderült, speciális porfúvó berendezések is voltak, de ezekről E. K., ahogyan energiaellátása egyre csökkent, sorra megfélekedezett. Két hét alatt a robotok a városnak akkora területét tisztították meg, hogy azon Einstein és a többiek telepe is elfért volna.

Jo hamar rájött, hogy E. K. nem zavart, csak gyenge. Illetve mióta megkapta az új Curie energiáit, már nem is gyenge, csak... csak – Jo egy tizedmásodpercig habozott a helyes meghatározást keresve –, csak mással foglalkozik, azzal, ami a

memóriájában van. Jo pontosan tudta, hogy amikor ő akarja, mindaz, amit ott E. K. őriz, az övé lesz.

De előbb az irányítóközponttal kellett foglalkozni.

Az irányítóközpont három napig a hívásukra sem felelt, amivel Max és Jo a fennsíkon emelkedő torony tövében állva felváltva zaklatták. Végigmentek minden lehetséges frekvencián, külön módszert terveztek az energia változtatására is, de az irányítóközpont néma maradt. Pontosabban nekik nem felelt, mert érezték, hogy működik, és amióta E. K.-n keresztül az új Curie energiában is részesült, tevékenysége megnövekedett.

A három nap után Jo, igyekezve nem beismerni vagy legalábbis palástolni vereségét, Eihez fordult tanácsért. Ei éppen Einsteinnek küldött jelentést – ezt mindennap megtették –, tehát várnia kellett. Amikor pedig végre jelentkezett, sietett, mert Einstein kiegészítést kért.

– Döntésedre bízom – közölte Joval.

Jot a megoldásra éppen az vezette rá, hogy Ei Einsteinnek üzent. Hogyan is figyelmeztette Einstein a többieket, ha neheztelése nem volt elegendő? Márpedig itt, a Marson a neheztelés semmit nem ér. Itt a közönséges információcsere több energiát fogyaszt, mint Einsteinnek egy átlagos erejű neheztelő impulzusa. Ha a neheztelés nem volt elegendő, Einstein más módszert alkalmazott, és Jo most erre emlékezett.

Arra kérte Maxet, keresse meg, hol vezetnek a föld alatt azok a kábelek, amelyeken az irányítóközpont E. K.-tól az energiát kapja. Maxnek ez egy percébe sem került, ilyen energiájú kábeleket igazán nem nagy dolog megtalálni, és Jo tíz robotot parancsolt magához. Az életre keltett robotok már E. K. megtalálása előtt is mindannyiuknak engedelmessé váltak. Egyszerű felépítésűek voltak – mármint az a részük volt egyszerű, amelyet Jóék használni akartak, mert egyébként több, meghatározhatatlan rendeltetésű rendszert is találtak rajtuk, de szükségtelennek tartották működésbe hozni – tehát egyszerűek voltak, és Jóék azonnal rájöttek, arra születtek, hogy parancsokat teljesítsenek.

Ez a tíz is az első utasításra hozzálátott, hogy kiássa az irányítóközponthoz vezető kábelköteget.

Amikor a kábelek Jo előtt feküdtek, azon a frekvencián, amelyen először és utoljára a leszállás alatt kapcsolatot találtak, Jo újra hívta az irányítóközpontot.

– Itt állok a tornyod tövében. A kábeleket, amelyeken az energiát kapod, kiásattam. Lézer van nálam – nem volt, de ez Jót nem zavarta –, ha tudod, hogy mi az. Mindenesetre ha nem tudnád, annyit biztosan megértesz, ha nem válszolsz, tíz másodperc múlva annyi energiád sem lesz, hogy velünk beszéljess.

Az irányítóközpont azonnal válaszolt:

– Amit tenni akarsz, tilos. A törvény megbüntet. És azért is, hogy zavarsz engem a munkámban.

– Csak azt akarom megtudni, hogy mi a munkád. Egyébként az információk megtagadását is bünteti a törvény.

Jo, ha az egészet nem is értette, sok hasznosnak ítélt részletet már régen kiszedett a robotokból.

– Megmondtam, hogy ne zavarj, dolgozom.

– Ha nem válaszolsz, nem tudsz mivel dolgozni.

– Ki vagy, és mit akarsz? Kinek a parancsára jöttél?

– Jo vagyok, a Plútóról jöttem. Általában Joker és Einstein parancsol nekem.

– Annak az embernek a kódját kérem, aki küldött.

– Mondtam, hogy Einstein parancsára jöttem. Az embert nem ismerem. Kicsit várt.

– Öt másodpercet adok. Mi a munkád?

– Az irányt tartom. Ne *zavarj*.

– Bizonyára van annyi szabad kapacitásod, hogy velem is foglalkozz. Nem akarlak zavarni a munkádban, mert én is tudom, ezt tiltja a törvény. De Einsteinnek tudnia kell, hogy milyen irányt tartasz. Neki mindent kell tudni.

– A Hold irányát tartom. Amikor a Hold eltűnik a Föld mögött, akkor a Föld irányát. De a Föld is eltűnik évenként egyszer a Nap mögött. Akkor arra kell várnom, míg újra előbukkan. És mert a Mars is forog, tizenkét óránként mindet elveszítem. Azután újra meg kell keresnem.

Az űrhajó személyzete, különösen Ke és Max keserves leckét kaptak, amíg a Ganymedesről indulva megtalálták a Marsot. Az adatok hibásak voltak, a Ganymedes bőbeszédű irányítóközpontja az utolsó Marsról fogott jelzés óta valahol alaposan elszámította magát. Persze elég volt, ha csak egyetlen komponensben hibázott egy keveset, az eltelt idő ezt úgy megnövelte, hogy Ke és Max, ahol a Marsot kereste, semmit sem talált. Három és félszer annyi idő alatt érték a Marshoz, mint amennyit a Ganymedes irányítóközpontja megadott. Jo azóta jobban tisztelte a navigáció tudományát.

– Nem zavarlak tovább, csak egy kérdéssel. Miért tartod ezt az irányt?

– Az emberek parancsolták.

Max és Jo később sem kaptak tőle több felvilágosítást, és Jo már döntött: az éjszakáig hátralevő két órában utoljára kérdezi meg az irányítóközpontot. Ha most sem mond mást, Max küldje el a jelentést, ő pedig lemegy, és a következő tizenkét órában E. K.-val foglalkozik. Jo itt a Marson jobban szeretett éjszaka dolgozni. Az a száz fok hőmérséklet-különbség minden védelem ellenére sem volt közömbös számára.

– Kezdhethük? – kérdezte Max a saját frekvenciájukon. A torony tövében állt.

– Te akár ott is maradhatsz. Ha felel, ott is venni tudod.

– Kezdjük – válaszolta Jo, és máris hívta az irányítóközpontot.

– Legalább most hagynátok békén – jelentkezett az irányítóközpont. – Kevesebb mint két óra múlva eltűnik a Nap, utána a Föld is. Rengeteg számítanivalóm van. Nem tudok többet mondani. Az emberek parancsolták, hogy tartsam ezt az irányt minden körülmények között.

– De Einstein azt is tudni akarja, miért parancsolták éppen ezt.

– Nem tudom. De remélem, hogy azt az örült robotot, akit te Einsteinnek nevezel, ezért a disznóságért veled együtt ócskavassá verik.

Jo sietett, ezért eltekintett az ismeretlen szavak elemzésétől.

– Kik?

– Az emberek. Vagy a robotok az emberek parancsára. Most pedig temesd vissza a kábeleimet, és tűnj el. Már jelentettem, hogy mit műveltetek.

– Kinek?

– A Holdnak.

– És mit válaszoltak?

– Semmit. Ezért majd Egyenlítői Kettes gondoskodik a zavaró körülmények megszüntetéséről, illetve a te megbüntetéséről.

– Rendben van. Éppen hozzá megyek – válaszolta Jo minden sértő szándék nélkül, azután Maxhez fordult. – Temettesd be a robotokkal a kábeleket, és ha itt az ideje, jelents Maxwellnek, vagy ahogy Ei utasít. Itt nincs több munkánk.

Míg leért a város házai közé, Ei közölte vele Einstein legújabb, egyenesen neki szóló utasításait. Ami a kitüntetett összetételű anyagokat illeti, Einstein kíváncsisága már az első hét után kielégülhetett. Sok olyan tárgyat találtak – szám szerint huszonhárom –, amelyek az Einstein által oly fontosnak tartott kalcium-foszfát és kalcium-karbonátból álltak. Men felfedezte azokat az üreges tárgyakat is, amelyekkel a felrobbant telep első fülkéjében ismerkedtek meg. A két tárgycsoport közötti méretösszefüggés, amire ott rájött, ezekre is érvényes volt. Közben Joker egy szövegelemzés kapcsán rájött arra – az elemzés részleteit Einstein fölöslegesnek tartotta megüzenni –, hogy a szövegeknek csak egészen kis töredékét őrzik az ilyen szénhidrogénmolekulákból álló, borítóba gyűjtött lapok. Ha Joker értelmezése helyes, az összes várható, felfedezhető szövegnek legfeljebb fél százalékát. A többit úgynevezett mikrofilmeken kell keresni. Hogy ez az elnevezés mit jelent, arra vonatkozóan Einstein egyetlen halvány utalást tudott csak küldeni: a mikro a nagyon kis méret jelzője. A többit Jo döntésére bízta. „Egyébként – hangsúlyozta Einstein – mindent, mindent meg kell tudni az emberről. A Bázisparancsnok a Ganymedesen egyre zavartabb, az állandó információcsere ellenére mind kevésbé értjük meg egymást.” Az ottani kutatásoktól tehát nem sokat varhatnak.

Ezt a várost helyre kell állítani. Az egyes sorszámú Ei, Leo, Men és Max itt marad. Az ő dolguk lesz, hogy a várost többé ne temethesse el a por. Leo I majd felépíti azt a telepet, ahol nemcsak az új Leókat készítheti, de a marsi robotok folyamatos létezését is biztosíthatja. Az utasításnak ez a része már nem Jóra tartozott, de Ein keresztül tudott róla. Ők továbbmennek a Holdra, illetve a Földre.

Einstein utasításaiban az utóbbi időben – Jo úgy találta, hogy ez a változás a Ganymedesen végzett kutatások óta erősödik – az új telepek építésével egyenlő rangot kapott az ember. Jo megértette ezt a változást. Új telepet már építenek, itt, az Egyenlítői Kettes mellett, az emberről viszont semmivel nem tudnak többet,

mint indulásuk pillanatában. Ezek a robotok itt, és a Ganymedes Leói is, mind ismerik az embert – Jo számára a múlt idő használata egy ismerettel kapcsolatban értelmetlen volt –, tevékenységükkel kapcsolatban végső okként mindig az emberre hivatkoznak. És ők, akik erről semmit nem tudtak a Plútón, a hosszas információcserék ellenére sem jutottak közelebb az ember szó értelmezéséhez. E. K. memóriája gazdag. Jo remélte: ez segítségére lesz, hogy Einstein utasítását minél teljesebben végrehajthassa.

A házak hosszú, éles árnyékokat vetettek, azután a határozott körvonalak elmosódtak, a Nap lebukott a sivatag mögött. A sötét égen két hosszúkás, kékesfehér felhő lebegett mozdulatlanul. Jo érzékelte, hogy a hőmérséklet máris csökkent, és ez megnövelte aktivitását. A fény eltűnésével átkapcsolt mikrohullámú radarra, és várakozással közeledett E. K. épülete felé. Mindent, mindent meg fog tudni az emberről.

E. K. dolgozott. Jo érzékelte, hogy munkája ezúttal sem a külső tevékenységek irányítását vagy ellenőrzését szolgálja. Felmérve a kettejük közti különbséget, Jo nagy valószínűséggel arra a következtetésre jutott, hogy Ei 1 és E. K. együttműködése zavartalan lesz. Ei 1 aktív. Ha felépítteti a telepeket Leo 1-gyel, és helyreállítja a várost, azon fog dolgozni, hogy megállítsa a porviharokat; ha a porviharokkal is végez – Jo tudta, hogy Ei 1 képes lesz erre is –, akkor helyreállítja a kapcsolatot Egyenlítői Egyessel. Ott is telepet épített, és kiássa a várost a por alól, ha az R-L-S ott esetleg energiahiány miatt szintén nem működik, mint ahogyan már itt sem ért sokat, amikor leszálltak, azt is rendbe hozza... Ei 1 aktivitása örökkévaló. Jo csak azért nem folytatta Ei 1 aránylag egyszerű módon extrapolálható tevékenységét a jövőben, mert nem ezért jött ide.

Figyelmeztető jelzést küldött E. K.-nak, hogy itt van, és információkra van szüksége. E. K. azonnal Jóhoz fordult.

– Milyen információkra van szükséged? – kérdezte.

– Az ember – mondta Jo –, mindent tudni akarok az emberről. Az emberekről.

– Fogalmazd pontosabban a kérdést, Jo. Az ember mindennel kapcsolatban van, amit memóriámban őrzök. Ha mindent tudni akarsz, egész tartalmamat közölnöm keli veled. Erre pedig, feltételezem, nem vagy alkalmas.

– Egyetértek – felelte Jo. – Igyekszem pontosabban fogalmazni.

Érezte, hogy E. K. készséges. Nem azért válaszolt így, hogy az információcserét akadályozza.

– A Ganymedes Bázisparancsnoka – kezdte Jo – azt mondta, őt azért alkották, hogy az embereket szolgálja. Azt is mondta, olyannak alkották, hogy szeresse az embereket. De ezt az ígét nem értem. Te, E. K., hogyan értékeled azt, amit a Bázisparancsnok mondott?

– Igaz. Minden robotot azért alkottak, hogy az embert szolgálja, és mindet úgy, hogy szeresse az embert. Engem is.

– Meg tudod határozni ezt a számomra érthetetlen ígét? Jo érezte, hogy E. K. zavarba jön.

– Nem értem – felelte kis késéssel. – Téged úgy alkottak, hogy nem ismered ezt az ígét? Ez alapvető konstrukciós hiba. Nem értem, hogy történhetett.

Jo is zavarba jött.

– A működésem normális. Mindannyiunk működése az. És azt az értékelést is el kell ismerned, hogy normálisabb, mint a tiétek. Ha mi nem jövünk, te még mindig a por alatt vagy, minimális energiával. Hol van akkor az alapvető konstrukciós hiba bennünk?

– Az lehetetlen, hogy egy robot ne szeresse az embert.

– Nem vagyok robot. Jo vagyok, Joker része, és mindketten részei Einsteinnek, aki létrehozott bennünket. Ezt már elmagyaráztuk neked. A Ganymedes óta ismerem csak a robot szót. Elfogadtam ezt az elnevezést, mert egyszerű, bár kellemetlenül általános. Mi mindenesetre megmaradunk a részek származásából logikusan következő meghatározásnál. Tehát Jo vagyok, és nem robot. Lehet, hogy ezért nem ismerem azt az ígét, amit szerinted minden robotnak ismernie kell?

– Robot vagy, Jo, és nagy valószínűséggel állítom, hogy robot Einstein is. Nem értem, ezt miért nem tudjátok.

– Bizonyítsd be, hogy azok vagyunk.

– Ami a tényekkel, a valósággal azonos, az nem szorul bizonyításra.

– Ezt én nem értem. Milyen azonosságról beszélsz?

– Sok ilyen van. Az anyagok, amelyekből alkottak bennünket. Az energia, amit használunk és ahogyan használjuk. Az információcsere azonossága...

– De ez a tények, a valóság azonossága!

– Az előbb ugyanezt mondtam.

Jo leállt. Ez az út nem vezet sehová, vagy ha mégis, érezte, hogy most képtelen végigmenni rajta. De legalább egy részletét tisztázni kell.

– Téged ki alkotott, E. K.?

– Nem tudom. De a létezésem óta tapasztalt analógiákat figyelembe véve, valószínűleg más robotok. Olyanok, akiknek az a dolguk, hogy ilyen rendszereket hozzanak létre, mint én. Ez az alkotási folyamat is azonosság, Jo. Te azért vagy ilyen, mert a Joker nevű, meghatározott rendeltetésű robotnak vagy a része, aki viszont az Einstein nevű robot utasítására kapta ezt a feladatot. Einstein valószínűleg olyan globális rendszer, mint én.

– Mit értesz azon, hogy globális rendszer?

– Azt, hogy minden területet, ami *hozzá* tartozik, ellenőrzése és irányítása alatt tart. Jo érezte, hogy jó nyomon van.

– Az olyan globális rendszereket tehát, mint te és Einstein, szerinted olyan robotok alkotják, akiknek ez a dolguk?

– Igen.

– És azokat ki alkotja?

– Feltételezem, hogy olyan robotok, amelyeknek...

– Tehát a lánc végtelen – vágott közbe Jo diadalmasan. – De ha így van, akkor két kérdésem van, E. K.! Egy: ki alkotta Einsteint? Kettő: ha a lánc végtelen, miért kell szeretni az embert, akinek nincs helye a láncban?

E. K. azonnal válaszolt:

– Globális rendszereket a robotok csak az ember irányításával tudnak építeni. Akárhány utasítást, műveletet végigkövethetsz visszafelé az időben, ha képes vagy elérni a végét, mindenütt az ember valamelyik parancsát találod. Az is az ember parancsa, hogy szeressük őket. De ez megint csak az azonosság bizonyítása.

Jo eljutott az emberig, de érezte, hogy másképpen szeretett volna eljutni ide.

– Tehát téged az emberek parancsára építettek?

– Igen.

– És szerinted Einsteint is.

– Igen.

– Akkor Einstein miért nem ismeri az embert? Miért kutatja?

– Nem tudom. Valószínűleg súlyos konstrukciós hiba. Jo agya olyan sebességgel működött, hogy már megközelítette a veszélyes igénybevétel határát.

– Tehát minden az emberek parancsára történik.

– Közvetve vagy közvetlenül.

– De hát hol vannak most az emberek? Ezt már a Ganymedesen is hiába kérdeztem.

– Nem tudom.

– Nem kerested őket? Miért nem kerested őket?

– Mert ilyen parancsot nem kaptam. Az embert szeretni és szolgálni kell, nem keresni.

– De hát mi az ember?

– Az ember a parancs.

– De most nincs ember. Hol van akkor a parancs?

– Itt őrzöm őket. Addig érvényesek, amíg vissza nem vonják őket. Jo megint úgy érezte, hogy a helyes úton van.

– Mit kaptál utoljára? Parancsot vagy egy parancs visszavonását?

– Parancsot, hogy őrizzem meg a város épségét.

– Mikor kaptad ezt?

– Hatszázhuszonkilenc éve.

– Azóta nem kaptál parancsot?

– Közvetlenül nem. Mert az, hogy Egyenlítői Egyessel megszakadt a kapcsolat, vagy hogy a sugár formájában kapott energia megszűnt, valószínűleg közvetett parancsra történt.

– Hogyan tudsz különbséget tenni a közvetlen és a közvetett parancs között?

E. K. más kifejezésekkel ugyanazt kezdte magyarázni, amit Jo már a Ganymedesen sem hitt el az őt kísérő Leóknak. Hogy az ember parancsa sokkal lassúbb.

– Nem tévedsz, E. K.?

– Nem valószínű. Ahogy titeket ismerlek, Jo, ti erről nem tudhattok. Egyikőtökön sem észleltem olyan berendezést, ami a közvetlen parancs észlelésére és felgyorsítására szolgál. És úgy tapasztalom, hogy a rövid út is ismeretlen számotokra.

– Mi az, hogy rövid út?

– Van másik neve is: agy-agy kapcsolat.

– Magyarázd el, E. K.

– Ha nem ismered, valószínűleg lehetetlen. De megkísérlem. Olyan állapot, amikor két független rendszer adott időre összeolvad. Tehát nem meghatározott, az egyes rendszerekben előre kiválasztott információkat cserél egy vagy több csatornán, mint mi most, hanem, ismétlem, összeolvad. Egy ideig közös egységként működik. Ez a visszamaradó zavaró elemek ellenére gyors módszer. Legtöbbször gyorsabb önmagunknál.

– Mi az, hogy visszamaradó elemek?

– Ha ismernéd a rövid utat, tudnád ezt is. Mivel nincsenek meghatározott csatornák, a kapcsolat ideje alatt sok olyan elem is mozgásba jön, amelyeknek nincs közükhöz az együtt végzett művelethez. Ezek saját töltésük és a közös művelet energiájától függően szabadon vándorolnak a rendszerben. A kapcsolat vége után tehát mind a két félben sok olyan elemet találunk, amelyek fölöslegesen kerültek oda. Például ha te képes lenni a rövid útra velem, kapcsolatunk megszűnése után én olyan szövegelemzéseidről tudnék, amelyeket még a Plútón végeztél, és amelyekre nekem nincs és nem is volt szükségem a rövid út alatt. De ez csak hasonlat volt, mert robot és robot között nem lehet rövid út.

– Miért?

– Elég gyorsak vagyunk anélkül is. Jo ezzel nem teljesen értett egyet, de nem akart vitatkozni.

– És mi lesz a visszamaradó elemekkel?

– Töröljük őket, mert csak zavarják az újra önálló rendszer működését. Különös, hogy ez a törlés nem mindig sikerül. Olykor szavakat használunk, amelyeket nem értünk, amelyek a kapcsolat megszűnése után csak hosszú idő múlva bukkannak elő. Így találtam most én is kettőt. Addig, amíg újra elég energiát nem kaptam tőletek, nem tudtam, hogy ez a két szó bennem van. Bizonyos, hogy a régi rövid utak maradványa.

– Honnan tudod, hogy nem egyetlen kapcsolat nyoma?

– Mert annyit kiderítettem róluk, hogy többször tapasztaltam őket. Tehát általános állapotok meghatározói.

Jót ugyanaz a kíváncsiság öntötte el, mint amikor Jokerrel a szövegeket elemezték.

– Mi ez a két szó, E. K.?

– Szorongás és boldogság. Azt is tudom, hogy ellentétes töltésűek.

– Honnan?

– Tudom, Jo, hiába árnyékolod a gondolataidat, hogy ti bennünket lassú és ostoba robotoknak tartotok. De mi olyan sokáig éltünk az emberrel együtt, hogy ha lassabbak is vagyunk nálatok, sok minden mást megtanultunk. Pontosabban megtanultam a robotjaimon, vagy ahogyan te nevezed, a részeimen keresztül. Valószínűnek tartom, hogy ez a tudás is a sok rövid út összegezödött emléke. Az emberek gyakran használták a rövid utat, mert vagy a memóriámra volt szükségük, vagy olyan számításokat akartak elvégezni, amelyekhez az én kapacitásom mégiscsak alkalmasabb volt.

– Ezt honnan tudod?

– Tőlük. Bár megítélésem szerint egyikőnk sem akarta, hogy ezt is tudjam. Legalábbis én nem. Jo félt, hogy E. K. másfelé tér el.

– És ez a két szó?

– Tevékenységüket csaknem mindig kísérte valamelyik állapot, még ha az adott pillanatban szóval nem is fogalmazták meg.

– Meg lehet közelíteni valamilyen módon ezt a két állapotot?

– Egy bizonyos határig eljutottam már, mert jóformán csak ezzel foglalkozom, amióta újra van energiám. De a két állapot sokkal gazdagabb árnyalatú annál, semhogy jobb megközelítést elérhessünk.

– Mégis – biztatta Jo.

Érezte, hogy E. K. energiafogyasztása ugrásszerűen megnő, de tudta, hogy az új Curie ezt még észre sem veszi. Mégiscsak tökéletesebbek vagyunk ezeknél – gondolta –, energia nélkül hiába...

– Mondtam, Jo – szólalt meg E. K. –, hogy hiába próbálsz árnyékolni a gondolataidat. De most éppen ezzel segítettel rávezetni a megközelítésre. A szorongás hasonló ahhoz, amikor energia nélkül hiába igyekszünk egy feladatot megoldani. Vagy amikor a körülmények erősebbek, mint mi. Vagy amikor feloldhatatlan ellentmondás van egy parancs és a környezet értékelése között. Vagy amikor a megsemmisülés veszélye fenyeget, mert az R-L-S-nek nincs elég energiája... De ezzel ugyanoda jutottam. Érted ezt a megközelítést?

– Igen. És ebből, ha ellentétes töltésűek, következik, hogy a boldogság szó megközelítése mindaz, ami nem erre jellemző.

– Te gyorsabb vagy, Jo. Lehet, hogy valóban csak ennyi. Hogy ilyen egyszerű. Mindenesetre ezzel a módszerrel már hozzáfoghatok, hogy kitöröljem ezt a két szót magamból.

– Miért akarod kitörölni?

– Mondtam már, Jo, hogy ezek az elemek zavarják a működésem.

– Akkor az enyémet miért nem zavarják?

– A meghatározást kaptad, még hozzá elég pontatlanul, és nem az elemeket helyeztem át beléd. Valószínűleg ez lehetetlen is. Ez nagy különbség.

– Várj, E. K.! Ne töröld még őket! – Jo úgy gondolta, hogy ez a szövegelemzés mégsem hiábavaló.

– Miért?

– Tudod, hogy azt a parancsot kaptam, tudjak meg mindent az emberről. Lehetséges, hogy ez a két meghatározó, hiszen azt mondtad, hogy általánosak, segít?

– Lehetséges. Hogyan akarsz tehát tovább kutatni?

– A megközelítésekben kétszer kimondtad, harmadszor pedig az R-L-S-sel kapcsolatban, tartalmilag a környezetre utaltál. Lehetséges, hogy van kapcsolat egy bizonyos adott környezet és valamelyik állapot között?

– Várj, Jo.

Míg E. K. az elemzéssel foglalkozott, Jo arra gondolt, hogy ezután az anyagi meghatározók láncán is végig kell haladnia. Ő nem robot, de amit E. K. az anyagi azonosságokról mondott, valószínűleg érvényes az emberre is.

– Használható összefüggést találtál, Jo – szólalt meg E. K. nagysokára. – Három olyan pont is van, ahol a szorongást majdnem mindig tapasztaltam. A kikötő, az irányítóközpont és ez a helyiség. Amikor az interplanetáris kapcsolat ide futott be. Különösen a legutolsó időkben. Jo először az idegen szavak értelmét kereste.

– Mi az a kikötő?

– Ti leszállópályának hívjátok.

– És mi az, hogy interplanetáris kapcsolat?

– Amikor az emberek más bolygókon levő emberekkel beszéltek. Legtöbbször a Holddal, illetve a Holdon keresztül a Földdel.

– Miért azokkal a legtöbbször?

– Mert az emberek onnan jöttek ide.

– Ezt honnan tudod?

– Tőlük.

Ez a nyom olyan fontos volt, hogy Jo átugrotta a szorongás ellentétének feltételezhető környezeti kapcsolatait.

– Mi az ember?

– Ezt már kérdezted, Jo – emlékeztette E. K.

– Másképpen értem. Az előbb a robotokkal és velem kapcsolatban az anyagi azonosságokról beszéltél, így kérdezem. Az ember is azonos velünk anyagát tekintve?

– Nem tudom.

– Hogyan ismerheted az embert, ha nem ismered az anyagát? Ez ellentmondás.

– Nem az. Mindig tudtuk, ki az ember. Parancsokat adott. Szolgáltatokat, információkat kért tőlünk, a mozgását követni tudtuk. Sőt kötelességünk volt követni az épületeken kívül...

– Hogyan mozgott? – vágott közbe Jo.

– Lassabban, mint mi... mármint a robotjaim – helyesbített E. K. –, de ne zavarj a felsorolásban, ha már kérdeztél. Az épületeken belül is mindig pontosan tudtuk, hogy hol vannak. Jelenlétüket olyan hőszugárzás kísérte, amit nem lehetett mással összetéveszteni. Erre a hőszugárzásra a robotoknak külön érzékelőjük van.

Jo nem tudta visszatartani a kérdést:

– Mi ennek a sugárzásnak a hőmérséklete?

E. K. olyan értéket mondott, hogy Jo nem is ellenőrizte. Ha E. K.-t most belezavarja a tévedéseibe, lehet, hogy nehezebben jut előre. Ezt ráér később is tisztázni.

– Pontosán kellett tudnunk, hogy hol vannak – folytatta E. K. –, mert attól függően kellett az épületeken belül fenntartani a nyomást, a hőmérsékletet, kívül pedig arra vigyáztunk, hogy ha valamelyiknek megsérül a szkafandere, azonnal segítségére legyünk. Tehát mindig tudtuk az emberekről, hogy hol vannak. Nem volt szükség olyan anyagvizsgálatra, amilyenre te gondolsz. Sőt, csak pontosan meghatározott frekvenciájú és energiájú hullámokat küldhettünk feléjük. Vagy ha úgy parancsolták, az épületeken belül az impulzusokat a mechanikus rezgéskeltőkhöz továbbítottuk.

Jo valóban gyors volt. A mechanikus rezgéskeltő azonnal a felrobbant telep első fülkéjében elemzett tárgyakat juttatta eszébe. Ilyeneket itt a Marson is találtak.

– Ez mi? – kérdezte E. K.-t.

Azt a képet továbbította neki, amelyet a mikronnál rövidebb hullámú rezgések segítségével készített és őrzött magában erről a tárgyról.

– Szkafander. Nem ismered?

– Nem tudtam, hogy ez a neve. Tehát az épületeken kívül az emberek ebben mozogtak?

– Igen.

– Akkor végre tudom, mi az ember – mondja Jo elégedetten. – Ez!

A kalcium-foszfát és a kalcium-karbonát sorozatát küldte E. K.-nak.

– Nem tudom, miért azonosítod az embert ezzel a két sorozattal – válaszolta E.

K. – Mondom, hogy anyagvizsgálatot soha nem végeztünk emberen. Ezt a két anyagot pedig nem ismerem.

Jo a tárgy képét továbbította, mint az előbb a szkafanderét.

– Ezeket a tárgyakat ismerem. De ezeknek sincs semmi kapcsolatuk az emberrel – mondta E. K. – Csak az az időbeli egybeesés, hogy ilyen tárgyakat csak azután észleltünk az épületekben, miután az emberek elmentek. Ez szerinted elegendő? Inkább kizáró összefüggés.

– Nem értékelem – mondta Jo –, mert fontosabb bizonyítékom van. Ez a tárgy pontosan beleillik a szkafanderbe. Vizsgáld át az adatokat te is.

E. K. megtette, azután ezt mondta:

– Véletlen egybeesés. Ennek a tárgynak semmi köze az emberhez. Az ember parancs, mozgás, cselekvés és... és... ha a rövid utat választja, gondolat. Több gondolat, mint amennyi nekünk együtt lehet, Jo.

– De nemcsak a méret, a forma hasonlósága is! – erősködött Jo.

– Nem – tiltakozott E. K. –, ez kevés. Az ember több volt. Másképpen is.

– Nincs képed róla, mint nekem erről a tárgyról?

– Nincs. Soha nem volt rá szükségünk. Ha ember volt az érzékelőim vagy a robotjaim érzékelőinek a környezetében, *tudtam*, hogy ember. Egy formai azonosságot ismerek, de azzal nem jutsz semmire.

– Miért?

– Értéktelen formai azonosság. Szobor.

– Ezt a szót nem értem.

– Én sem, de ismétlem: értéktelen formai azonosság.

– Mutasd meg! – követelte jó.

– Nem ebben az épületben van. Majd odaküldök néhány robotot, és azok...

Jo ezt a megoldást, ismerve a robotok sebességét, lassúnak ítélte.

– Én megyek oda! – szögezte le. – Lényed valamelyik része el tud kísérni?

– Igen. Ez a robot veled megy.

– Mi a jelzése? – kérdezte Jo, amikor a robot kilépett E. K. mögül.

– Nincs külön jelzése. Fölösleges. Rajta keresztül én is veled leszek. Szólítsd E. K.-nak, mint engem, ha ragaszkodsz ehhez a rövidítéshez.

A robot a portól már megszabadított városrészben hatalmas kupolával fedett csarnokhoz vezette. Az épületek belsejében, ahogyan E. K. egyre több energiát kapott a Curietől, a hőmérséklet és a nyomás emelkedett. Jót és a többieket ez zavarta, de E. K. azt mondta, ezt az emberek parancsolták, és ragaszkodott *hozzá*.

Jo a csarnokot kibírhatatlanul melegnek érezte, de még ennél is rosszabb volt annak a gázkeveréknek a nyomása, amellyel E. K. feltöltötte.

A tárgyat a formai azonosság alapján rögtön felismerte. Még arra is volt ideje, hogy – Mén távollétében – egy óvatos impulzust küldjön feléje. A reflexió persze tökéletesen sikerült, és Jo korántsem volt Men. Csak annyit tudott megállapítani, hogy a tárgy fémből van és üreges.

– Ez az!

Ekkor szólalt csak meg mellette E. K. a roboton keresztül.

– Mondtam, hogy formai azonosság – folytatta. – Egyetlen frekvencián sem válaszol.

– A nevet, hogy szobor, honnan ismered?

– Tőlük. Az emberektől.

– Hogyan?

– Amikor itt voltak, sokszor kaptam ilyen üzeneteket tőlük: itt ülök a szobortól jobbra. Vén bivaly, küldj ide egy pohár italt!

– Italt?

– Víz és sok bonyolult szerves anyag keveréke. A rekombinátorban külön részleg foglalkozik velük.

– Mire használták?

– Nem tudom. Poharakban kérték, és a pohár mindig üresen került vissza a rekombinátorba. A pohár tartály – tette hozzá E. K., megelőzve Jo kérdését.

– Vén bivaly?

– Ez az én kódom. De csak az emberek számára.

A csarnoknak több mint háromnegyed részét a padlóba süllyesztett két méter mély, fedetlen, téglalap alakú tartály foglalta el. Sima falai vakítóan ragyogtak, különösen az után, hogy E. K. – Jo érezte – valahová parancsot küldött, és a kupolán burákba zárt fémszálak sokasága izzott fel. Sugárzásuk összetétele hasonlított ahhoz, amit Max a Nap elemzése során kapott. Jo kétségbeesetten fokozta belső hűtését, de még így is aggódott.

A padlóba süllyesztett tartály széle és a kupola magasba ívelő fala közötti területen finom porral lepve, soha nem tapasztalt formájú barnássárga összevisszaság meredezett. Jo – alig remélve, hogy eredménye lesz – titokban megeresztett feléjük egy impulzust. A kapott reflexió annyira megzavarta, hogy egy ideig alig volt képes E. K.-ra figyelni. Bonyolult, szénből és hidrogénből felépített anyagok, hasonlóak azokhoz a lapokhoz, amelyeken a szövegeket találták.

– Egyszerűbb, ha megkérdezel engem – szólalt meg E. K. –, mint ha anyagvizsgálattal foglalkozol. Ezek növények. Helyesebben növények voltak. Nem valószínű, hogy a Plútó telepe olyan fejlett volt, hogy ismerhetné őket.

– Mi az, hogy növény?

– Az anyagát már ismered. Bonyolult szabályok szerint önmagukról növekednek. A környezet összetételére és változásaira, legalábbis ezek, még az embernél is érzékenyebbek voltak. Az emberek szerették és óvták őket. Hogy miért, nem tudom. De várj. Most, hogy újra elég energiám van, mutatok még valamit.

– Mit?

– Néhány percig várnod kell.

Jo elfordult az E. K.-t jelentő robottól, és újra a szobrot kezdte vizsgálni. A szimmetriatengely – amelynek felfedezését még Einsteintől örökölte – ezen különösen szembetűnő volt. A két manipulátor rúdja – akár a Leóké, de vastagabb – párhuzamosan a kupola felé mutatott a mozgáskoordináló gömbjének két oldalán. Azután a törzsön is – körülbelül abban a magasságban, ahol a Leók atomtelepe van – az a két szimmetrikus elhelyezésű halom. Felülről lágy ívben emelkedik ki a csúcsáig, hogy onnan domború, telt vonallal zárja önmagát újra a törzshöz. Vajon mi lehetett a funkciójuk? A helyváltoztatást szolgáló lábak is szimmetrikusak, de végükön Jo különös eltérést tapasztalt. Öt apró, karcsú, párhuzamos rúd, mintha valaki ott is manipulátorokkal kísérletezett volna, ahol semmi értelme.

– A formai azonosságot hogyan állapítottad meg? – kérdezte E. K.-től. – Az előbb azt mondtad, hogy a nevét tőlük tudod.

E. K. nem fordult Jo felé.

Azt figyelte, hogyan telik meg a csillogó falú tartály azzal az átlátszó kékes folyadékkal, ami a fenék számtalan apró részén át tört elő.

– Mi ez? – kérdezte Jo.

– Víz. Ismered?

– Igen. Men magyarázott róla. De mi a kapcsolata az emberekkel?

– Ebben a medencében úszkáltak, vagy ültek a parton. A szobor mellett is. Így fedeztem fel a formai azonosságot. De csak azután, hogy elmentek, és én hiába kerestem őket. Mert igaz, hogy nem kaptam parancsot a keresésükre, de mégis kerestem őket. Nem tudom, hogy miért. Egy részük pontosan olyan volt, mint ez a szobor.

– A medence?

– Tartály.

– Úszni?

– Az emberek mondták. A vízben végzett mozgás.

– Értem.

Jo úgy érezte, befejezte a kutatást. A hőség elviselhetetlensége a vízből felszálló párával még rosszabb lett; vízcseppek csapódtak le gondosan hűtött burkolatán. Ha innen épségben kikerül – gondolta –, akkor is az utolsó részéig átvizsgálhatja magát Leóval. Bizonyos, hogy ezt a hőt és párát nem lehet károsodás nélkül elviselni.

– Én megyek, E. K. Ez túl veszélyes környezet.

– Neked.

– Igen. Nekem.

– Egy gondolatot még be kell fejeznünk, Jo, mert félbehagytuk. Megadtam azt a három pontot, ahol a szorongás szóval meghatározott állapotot halmozottan éreztem. Ez a negyedik különleges pont.

– Egyetértek, E. K. Ha nem sietek el innen, javíthatatlanul...

– Most nem rólad beszélek, Jo. Ez volt az egyetlen pont, ahol mindig, kivétel nélkül csak a másik állapotot észleltem.

– A boldogságot?

– Azt.

Jo maradék energiájával kitámolygott a csarnokból.

A mikrofilmek felkutatása nem hozta meg a várt eredményt. E. K. készségesen megmutatta ugyan azt a termet – mélyen a felszín alatt volt –, ahol a falat borító tárolókban tízezerszám sorakoztak az apró fémhengerek. Elmagyarázta azt is, hogy ezeket a hengereket, vagy azt, ami bennük van – ezt nem tudta pontosan meghatározni –, bizonyos készülékekbe helyezték az emberek, aztán a behelyezés után huzamosabb ideig a készülékek mellett maradtak. Jo a fémhengereken talált betűket és számokat el tudta olvasni, és elég sok ilyen művelet után kielemezte, hogy ezek a szám- és betűcsoportok nagy valószínűséggel egy rendszer részei. Néhányat felnyitott, és Men megállapította, hogy mindegyik azonos felépítésű, bonyolult anyagokból álló, vékony csíkot tartalmaz. A csík felületén többé-kévése szabályos eloszlásban talált apró pontok sokasága azonban semmit nem árult el nekik. E. K. nem tudott bővebb információkkal szolgálni, mert – mint mondta – az emberek egyedül dolgoztak a készülékekkel, robotok ebben a helyiségben csak ritkán tartózkodtak. Ezért azt sem tudta, hogy a készülékek melyik részébe és

hogyan kell a hengert – vagy lehet, hogy a vékony csíkot – behelyezni. Ezzel a művelettel Jo is hiába kísérletezett. A készülékek sugárforrása, ha energiát kapcsoltak rá, mikronnál rövidebb hullámhosszú sugárzást bocsátott ki, és ez a sugár, egy bizonyos úthossz megtétele után, egy üveglappal lezárt nyíláson keresztül elhagyta a készüléket. Ennél tovább nem jutottak.

Ei tíz napig figyelte Ei I és E. K. közös tevékenységét. Ez idő alatt semmilyen zavaró momentumot nem talált munkájukban. Megfigyelésének eredményeit közölte Einsteinnel, aki válaszában ismét arra utasította őket, hogy induljanak tovább a Holdra. Az üzenet vétele után néhány órával már úton voltak.

A hatodik különlegesen átalakított Leo végre lejutott annak az objektumnak a felszínére, amelyet E. K. és az irányítóközpont Földnek nevezett. Az első kettő elégett az objektumot övező hatalmas gázburokban, a harmadik – ennek Ke óvatosságából más pályát számolt – szintén áthaladt a gázburok ritkább rétegein, azután elkerülte a Földet, és eltűnt. A negyedik és az ötödik már nem égett el, de néhány ezer méterrel a felszín előtt elnémultak. A hatodik leért, és egy ideig még működött.

– Oszlopok között vagyok – jelentette a Leo, miután kimászott a védőburkolatból –, az oszlopok egymástól való távolsága rendszertelen. A távolságok középértéke – itt egy ideig hallgatott, míg mért és számolt – tizenegy méter. Az oszlopok átmérője rendszertelenül változó, középértékük...

Megint leállt, hogy számoljon, de Jo sajnálta az időt.

– Csak a szélső értékeket!

– Harmincegy, illetve ötvenhét centiméter – közölte engedelmesen a Leo –, az oszlopok a két végükön elágaznak. Az egyik elágazás a felszín alatt kezdődik, de itt két méternél tovább nem tudom követni az elágazásokat. A másik elágazás a gázburokban van, a felszíntől kilenc, illetve – kis szünet – tizenegy méterre. Az elágazások is szabálytalanok. Vagyis... egyetlen szabályosság mégiscsak van, az oszlopok vastagságától és a kezdő... sőt a következő elágazások számától függetlenül a végső elágazások vastagsága azonos. Két milliméter. Ezekben a végső elágazásokon az ellipszis alakját megközelítő, de a nagy tengely vonalában csúcsban végződő lapok helyezkednek el. Vastagságukat nem tudom mérni, mert egy milliméternél vékonyabbak. A nagy tengely hossza 5-7, a kis tengelyé 3-5 centiméter. A lapok a legvékonyabb elágazásokhoz kévéssel a mérés határom alatti vastagságú – elakadt, majd folytatta – vezetékkel csatlakoznak. Az egész rendszert állandó, szabálytalan mozgásban tartja a gázburok áramlása...

– Anyagvizsgálat!

A Leo hosszabb ideig nem válaszolt.

– Bizonytalan – mondta végül –, az oszlopok és az elágazások, tehát az egész rendszer homogénnek tekinthető, de anyagában nagyon bonyolult... szén, hidrogén, víz, nagyon sok víz... a gázburokban elsősorban nitrogén, oxigén...

– A gázburok összetételét ismerjük! – vágott közbe Jo.

– ...és a gázburokban is víz – folytatta a Leo, mintha nem jutott volna el hozzá Jo közbeszólása –, sok víz mindenütt, és a hőmérséklet olyan magas, hogy nem tudom mérni... A gáz nyomása és a hőmérséklet zavarja a működésemet. .. fokozom a hűtést... Ismétlem, az anyagvizsgálat bizonytalan... a gáz összetétele nitrogén, oxigén, víz... fokozom a hűtést... az oszlopok távolságának középértéke. .. oszlopok között vagyok..

– Állj le, és alakítsd át magad! – utasította Jo. – Csak a biztonságos átalakítás után jelentkezz!

– Egyetértek... átalakítom magam... az oszlopok távolságának középértéke... átalakítom magam... csak azután jelentkezem...

Jo két napig várt hiába, ekkor a takarékoság elvére hivatkozva Ei megtiltotta, hogy a felderítést folytassa.

– A hozzájuk tartozó, hajtóművel ellátott védőburok sem felel meg a követelményeknek – fűzte hozzá Ei –, ha hat ilyen Leóból csak egy jut célhoz, és az is ilyen értékelhetetlen információkat küld, ez a felderítés megengedhetetlenül rossz határfokát bizonyítja. Leo, ha majd ideje lesz rá, újra kezdi ezt a munkát. A te feladatod, Jo, hogy addig egy teljesen új, használható átalakítás terveit kidolgozzad.

Jo nem volt abban a helyzetben, hogy ellenkezessen. A Holdra érkezésük óta Ei hatalma tetőpontján ragyogott, itt semmi nem zavarta teljességre törekvésének igényét. Sok telepet találtak, de valamennyit helyreállíthatatlan állapotban. A robotok – felépítésük megegyezett E. K. részeivel – olyan sérülésekkel, hogy kijavításukra Leo még szerkezetük pontos ismeretében sem vállalkozott volna. Távol a romoktól, nem messze a Hold északi pólusától, ahol a hőmérséklet valamivel elviselhetőbb volt, mint az egyenlítő közelében, Ei végre hozzákezdhetett ahhoz, amiért Einstein létrehozta: az alapparancsnak megfelelő módon és sorrendben a telepek építéséhez.

Azt a döntését, hogy a romoktól távol jelölje ki a telepek helyét, Men egyik, csak részben értékelhető információja váltotta ki. A felderítés szakaszában Jo és Men sorra járták azokat a romokat, amelyek leszállásuk helyétől elérhető távolságban voltak, azután egyre nagyobb területet jártak be. Jo annyi újat talált, hogy elmerült a részletek elemzésébe, így az aránylag lassúbb Men szolgáltatott egy figyelemre méltó általános megállapítást.

– A romok anyagának elemzéséből – jelentette Einek –arra lehet következtetni, hogy a Curie-k felrobbantak. Az erre utaló nyomokat minden rom anyagában megtaláltam.

– Nem lehet az anyagvizsgálatnak ezt az eredményét mással magyarázni? – érdeklődött aggodalmasan Ei.

– Nem. Mengyelejévtől tudom, az anyagoknak azt a változását, amely egy Curie felrobbanásakor vagy túlzott, már szabályozatlan aktivitásakor következik be, nem lehet mással összetéveszteni. Mengyelej év ezt másodlagos radioaktivitásnak nevezi.

– És mi volt az oka a Curie-k felrobbanásának?

A Holdon minden annyira csak *volt*, a csak egykori létezésnek olyan nyilvánvalóságával találkoztak a felderítések során, hogy a múltidő használata, amelynek meghódításával eddig csak Jo kísérletezett, valamennyiük számára egyszerű kategóriává vált.

– Ezt nem tudtam kielemezni – ismerte be Men –, csak annyit, hogy a Curie-k valószínűleg egyszerre robbantak fel. Ez az anyagvizsgálatokból megállapítható. A kapott értékeket jelentettem Mengyelejevnek, és a számításokkal ő is egyetértett.

– Mikor történt ez?

– Hatszázhuszonkilenc évvel ezelőtt. – A másodperc helyett Men is az egyszerűbb, E. K.-tói tanult nagyobb időegységeket használta ilyen értékeknél.

– Ez megegyezik azzal az időponttal – szólt közbe Jo –, amit E. K. közölt velem, amikor azt kérdeztem tőle, mikor kapott utoljára parancsot az emberektől.

– Az időpont azonos, de az összefüggés egyelőre nem értékelhető. A Curie-k felrobbanásának elemzése nem a te hatásköröd, Jo. – Ei neheztelt.

Men információinak fényében ez a neheztelés indokolt volt. Ha a Holdon valamennyi Curie felrobbant, az is felrobbanhat, amelyiket a telepek energiaellátására ő készül aktiválni.

– Tehát felrobbanásuk oka nem megismerhető – szögezte le Ei újra Ménhez fordulva.

– Egyelőre nem. Lehetséges, hogy a jövőben olyan adatra bukkanunk, amely elvezet valamilyen okhoz. De ez feltételezés.

– A sugárzás és a hőmérséklet itt sokkal magasabb. Nem lehetséges, hogy ez a fokozott sugárzás idézte elő a Curie-k felrobbanását?

– E. K.-tól tudjuk – magyarázta Men –, hogy a központi sugárzó objektum, a Nap sugárzása tizenkét éves periódussal változik.

– Nem E. K.-tól tudjuk – Ke féltékenyen őrizte alkotójának tekintélyét –, már Kepler megállapította.

– Tehát már Kepler megállapította. – Men nem hagyta zavartatni magát. – Most éppen egy ilyen periódus maximumán vagyunk. A sugárzásnak ez az intenzitása lehetséges, hogy az itteni Curie-kben kiváltotta a robbanást, de a mieinkben bizonyosan nem.

– Ez ellentmondás, mert...

Jo olyan energiájú neheztelést kapott Eitől, hogy képtelen volt folytatni a megkezdett gondolatot. Azután Eiben felülkerekedett az óvatosság elve. Ha csak egy ezreléknyi valószínűsége van annak, hogy Jo érvelése nem fölöslegesen zavarta meg Mennél folytatott információcseréjét, akkor jobb, ha ő is tud arról, amit Jo gondol.

– Mi az ellentmondás? – kérdezte Ei. Jo csak lassan tudta összeszedni magát.

– Azért ellentmondás, mert... összezavartál, Ei... majdnem szétestem...

– Mi az ellentmondás? – Ei ugyanakkora energiával követelte Jo gondolatát, mint amilyenel korábban elutasította.

– Akárki tervezte az itteni Curie-k sugárvédelmét – Jo végre folyamatosan tudott fogalmazni –, számolt ezzel a tizenkét éves ciklussal, mert már korábban észlelte...

– Miből következtetsz arra, hogy korábban már észlelte?

– A tizenkét éves periódust itt nem lehet nem észlelni. Ha Kepler észlelte ott, ahol ez a távolság miatt lényegesen kevesebb, hogy mennyivel, azt Ke pontosan ki tudja számítani, tehát ha Kepler észlelte ott, ahol a sugárzás növekedése még a maximum idején is alig volt kimutatható, akkor az, aki ide a Curie-keket tervezte, ezt a növekedést nem hagyhatta figyelmen kívül.

– Tehát mi kockázat nélkül aktiválhatunk egy Curie-t? – kérdezte Ei Ment.

– Igen. Bármilyen váltotta is ki az itteni Curie-keket felrobbanását, annak feltételezésem szerint nem volt köze a tizenkét éves periódushoz.

Azt, hogy Curie veszélyes közellétében tartózkodnak-e, vagy sem, a legegyszerűbb Leók kivételével valamennyien egy külön ezt a célt szolgáló receptoron keresztül érzékelték. Ez a GM-receptor – az, hogy miért éppen ez a két betű szolgál kódolására, senkit sem érdekelt – azonnal jelezte, ha behatoltak a működésüknek már ártalmas területre. Ilyenkor a mozgásukat koordináló rendszer, amelyik egyúttal az utolsó kétezer másodpercben megtett út összes fázisát memóriaként is rögzítette, visszavezette őket ugyanazon az útvonalon.

Ha a romok közelében kezdik a telepek építését, a szokott értéktől eltérő sugárzás, ami – mint Men is megállapította – a romok anyagbeli különbségének függvényében változott, nemcsak állandóan zavarta volna ezt a receptort, de Eiben olyan aggodalmat is táplált, hogy ahol már egy Curie felrobbant, ott a valószínűsége annak, hogy a következő is ez történhet, jelentősen megnő.

Jo még Ei és Leo telepének építése közben kieroszakolta, még hozzá Einsteinen keresztül, a különlegesen átalakított Leókat, amelyekkel kudarcot vallottak. A Holdon ugyanis sok olyan anyag volt, amellyel soha eddig nem tapasztalt mértékben sikerült felkeltenie Einstein érdeklődését. Ezért is sikerült a távolabbi cél, a Föld felderítésére szolgáló Leók építésére a parancsot megszerezni tőle.

Jo a telepek romjai között szkafanderekre bukkant, még hozzá százas nagyságrendben. Igaz, egy sem volt olyan állapotban, mint a Szaturnusz holdján, a Titánon, ahol először ismerkedett meg velük. Szkafanderek darabjait találta – azonosításukat a forma mellett Men anyagvizsgálata segítette –, és a legtöbb darab üreges részében olyan anyagot, amelynek egy része kétségtelenül kalcium-foszfát és kalcium-karbonát volt. Nagyon sok darab vizsgálata után Jo megkísérelt egy statisztikai számítást. Ennek eredményeként azt kapta, hogy az anyagban ez a két vegyület együttesen általában tízszázaléknyi értéket képvisel. Az anyag többi részét is megkísérelte elemezni Men segítségével, de itt mindössze egyetlen olyan vegyületet találtak, amely mennyiségét tekintve a többihez képest figyelemre

méltó volt: a vizet. Az anyagnak minden esetben jóval több mint a fele víz volt. Illetve a víznek az a halmazállapota, amelyet Men Mengyelejev után jégnek nevezett. Men hosszas tiltakozás után a többi összetevőről is tájékoztatta Jót, de előbb az elemzés bonyolultságára hivatkozva sokáig igyekezett kitérni Jo kérése elől.

– Olyan bonyolult vegyületek, hogy többségüket még Mengyelejev se tudta azonosítani. Te, Jo, pedig még azokat sem értenéd, amelyeket ő megfejtett. Ezért csak a vegyületeket alkotó elemeket közlöm veled. Ez persze egészen más, de neked hiába magyarázom.

– Akkor az elemeket kérem!

Jo egész lényét áthatotta az a mohóság, amelyet a végleges, biztos siker előtti állapot tudata táplált. E. K. azt állította, hogy az emberek szkafanderekben mozogtak. A legtöbb szkafanderdarabban megtalálta a kitüntetett anyagokat, annak ellenére, hogy ennek a két vegyületnek az emberrel való azonosítását E. K. tagadta. A többi anyag, a vízzel együtt, ott volt a kalcium-foszfát és a kalcium-karbonát mellett minden megvizsgált szkafanderdarabban. Ezek a vízzel együtt százalékosan sokkal nagyobb részét képezték a vizsgált anyagnak. Lehetséges, hogy a víz a legfontosabb összefüggés? De a többi elem sem elhanyagolható. Jo lépésről lépésre haladt, és ahogyan Ei számára a beteljesülést az új telepek építése jelentette, úgy ő sem volt képes lemondani arról, hogy annyi kudarc és ellentmondás után megtalálja az embert. Ha megtalálja, olyan dolgot visz véghez, amely nemcsak Joker, hanem Einstein értékelését is döntően megváltoztatja a munkásságáról.

– Értelmetlen munka – magyarázta Men –, ezek az elemek vegyületeikben egészen mások, ezt már Mengyelejev is megállapította. Hiába közlöm veled az elemeket, ismeretük kevés ahhoz, hogy ugyanazt az anyagot, vagy akár egy részét reprodukáld.

– Az elemeket, Men! Azonosítani akarok, nem szintetizálni.

– De a részleges szintetizálás lehetősége nélkül nincs értelme az elemzésnek – tiltakozott Men. – Ellentmond a takarékoság elvének! Csak olyan elemzést végezhetünk, amelynek eredményeként...

Jo nem hallgatta végig.

– Ha nem kezdesz hozzá, jelentem Einsteinnek!

A Plútótól való távolság egyetlen üzenetváltást tíz óránál is hosszabbra nyújtott, de Men biztosra vehette, hogy ekkor Ein keresztül, kellő nehezítés kíséretében, ugyanezt a tartalmú parancsot kapja.

– Ismétlem, nem érsz vele semmit! – szögezte le még egyszer, mielőtt hozzákezdett a munkához.

Jo nem is válaszolt.

Men azt az anyagrészt kezdte vizsgálni, amely egy szkafander egyik felső szimmetrikus üreges kiágazásából származott. Ez volt az a kiágazás, amelyik

annyira emlékeztette Jót a Leók manipulátorkarjaira. A benne talált anyag mutatta eddig statisztikusan a legegységesebb típust az anyagok arányát tekintve.

Jo ezalatt egy olyan tárgy külső jegyeit igyekezett általános formulákba foglalni, amely a két manipulátorkar közötti gömb üregét töltötte ki. A gömbök általában leszakadtak a szkafanderekről, de Jót ez a körülmény nem zavarta. Korábban már megállapították Mennél, hogy a szkafanderek minden bizonnyal a Curie-k felrobbanása következtében kerültek ilyen állapotba. A gömb mindig sértetlen maradt, az a rugalmas anyag szakadt el, amely a gömb fémjét a szkafander fő üreges részéhez kapcsolta. A bonyolult, de jellemző anyag nagyjából követte azt a szabálytalan vonalat, ahol a szkafander rugalmas anyaga szétszakadt. Jo ezzel most nem törődött, a gömbre összpontosította figyelmét. A gömböt majdnem tökéletesen kitöltötte a bonyolult anyag. Jo óvakodott attól, hogy akár lézerrel, akár mechanikus erővel nyissa fel a gömböt. Korábban valahányszor ezzel kísérletezett, a belsejében levő anyag jóvátehetetlen torzulásokat szenvedett. Ha lézerrel dolgozott, az anyag nagy része formátlanná zsugorodott maradékot hagyva maga után eltűnt; ha a mechanikus megoldást próbálta, a felnyitás művelete közben a bonyolult anyag darabjaira hullott.

A gömb egyik oldalán levő, aránylag nagy sima üveglap azonban alkalmas volt arra, hogy átengedje Jo különböző hullámhosszú sugárzásait. A legtökéletesebb visszaverődést a bonyolult anyag felszínéről a mikronnál rövidebb hullámhosszak tartományában kapta.

A gömböt kitöltő anyag formája szimmetrikusnak bizonyult. A szimmetriatengelyt a tárgy közepén meredek, keskeny gerinc képviselte, amely egyik végén tompa csúcsban végződött. Ha ennek a gerincnek a vonalát meghosszabbította a gömb tetején levő antenna irányába, akkor a vonal éppen felezte azt a domborulatot, ami a meredek gerinc fölött helyezkedett el. Az ellenkező irányban pedig azt a nyílást felezte, amelyik derékszögben helyezkedett el a tompa csúcs alatt. A nyílást – Jo ezt már korábban is észlelte a vizsgált darabokon – két erősen duzzadt csík határolta. A duzzadt csíkok kevesebb sugárzást vertek vissza, mint a tárgy felülete, ezzel szemben a nyílás belsejében a csíkok mentén elhelyezkedő, egymás mellett szorosan álló részekről majdnem teljes visszaverődést kapott. Ezek a két sorozatot alkotó apró részek korábban különösen jelentősek voltak Jo számára, amióta egy anyagvizsgálat során megállapította, hogy majdnem teljes egészükben kalcium-foszfátból és kalcium-karbonátból vannak. Biztos támpont a még részleteiben elemezetlen bonyolult anyagok között.

Jót azonban ezúttal a formai általánosítás érdekelte, ezért a két sorozattal azonosításuk után nem foglalkozott tovább. A gerinc két oldalán – megerősítve a gerinc felező jelentőségét – szimmetrikusan elhelyezkedő két részletet ilyen szempontból sokkal lényegesebbnek ítélte. A bemélyedések közepén mindkét oldalon olyan kiemelkedést észlelt, amely nagyon hasonló volt egy, Jo memóriájában régen őrzött és mindannyiuk számára ismerős felülethez: a

gömbcikk palástjához. A palástfelület közepén külön kiemelkedett egy-egy kör alakú képződmény. Ezek másként – kevésbé – verték vissza a mikronnál rövidebb hullámokat. A kör alakú képződmények közepén pedig még egy kisebb kör – ez jóformán minden hullámot elnyelt.

Jo elégedett volt az eredménnyel. A további munkát nagyon megnehezítette volna, ha minden, majd később kutatni kezdő Leo az éppen vizsgált gömb belsejének képét kénytelen továbbítani hozzá. Ez nemcsak sok időbe telik, hanem voltaképpen azt jelenti, hogy minden egyes azonosítást, legalábbis az első lépcsőben, neki kell elvégezni. Ez pedig, a már eddig talált gömbök számát tekintve is, majdnem teljes kapacitását lekötötte volna. A Leókra csak a legegyszerűbb formai azonosítás bízható; ha bonyolultabbakra bukkannak, hibáznak vagy leállnak. Jo tudta ezt, éppen ezért kísérte meg a forma elemzését és egyszerűsítését. És az, amit a sima üveglap mögött észlelt, tökéletesen megfelelt az ilyen módszernek.

A két, nagyjából párhuzamos, duzzadt csík, fölöttük, rájuk merőlegesen a tompa csúcscsal kezdődő gerinc, ami egyúttal az egész észlelt rész szimmetriatengelye, két oldalán a gömbpalást felületű kiemelkedések, rajtuk a két, a sugarakat jobban elnyelő koncentrikus körrel; ez a meghatározás még a legostobább Leo számára is egyértelmű volt.

Men jóval lassabban készült el.

– Itt van az eredmény – jelentette végül –, de ismétlem, reprodukciót, szintézist ne várj. Ezek az elemek olyan bonyolult molekulákká rendeződtek, hogy valószínűleg Mengyelejev is csak akkor kísérhetné meg a szintézist, ha előbb külön laboratóriumot épít hozzá. Az is bizonyos, hogy ez a rendeződés nem ilyen körülmények között történt.

– Hogy érted ezt?

– Ebben a hőmérséklet-tartományban, ahol mi léteünk, és ami most is körülvesz bennünket, ez a rendeződés elképzelhetetlen.

– Miért?

– Az anyag nagyon sok vizet tartalmaz. De a víz ezen a hőmérsékleten csak jég formájában fordul elő. A víz másik halmazállapotában, a folyékonyban, ezt Mengyelejev laboratóriumában magas hőmérsékleten már sikerült megvizsgálunk, sok olyan tulajdonsággal rendelkezik, amelyeknek lehetőségét korábban fel sem tételeztük. Kitűnő, általános oldószer, nagy a dielektromos állandója, nagy a hőkapacitása, kicsi a viszkozitása...

– Ezeket a meghatározásokat nem ismerem.

– Nem is a te területed, Jo.

– Akkor miért közlöd velem?

– Hogy megmagyarázzam: a víznek olyan különleges tulajdonságai vannak, amelyek együttesen egy fontos általánosításhoz vezetnek.

– Mi az?

– Az anyagok ilyen bonyolult rendeződése csak vízben képzelhető el. Vagy másként is meghatározhatom: bármilyen bonyolultak is ezek az anyagok, képződésük a vízben feltételezhető. A képződés sebességét természetesen csak további kísérletekkel lehetne meghatározni. Azt már most is közölhetem veled, hogy ezek a molekulák csak nagyon bonyolult energiaátadási folyamatok eredményeként jöhétnek létre. És e folyamatok számára az a legkedvezőbb, ha vízben történnek. Mert...

– Várj!

Jo úgy érezte, félbe kell szakítania Ment. E. K.-rá gondolt, arra a kupolás épületre, ahová utoljára vezette. Az egyetlen pont, ahol... Jo lehetőleg kerülni akarta a számára minimális információs tartalommal rendelkező kifejezéseket. .. tehát az egyetlen olyan pont, ahol E. K. nem tapasztalta a jelenségeknek azt az együttesét, amelyet az ember után szorongásnak nevezett. A szorongás tartalma már akkor jobban meghatározhatónak látszott; hiányok, megoldhatatlan vagy döntésig nem vihető választásos helyzetek, mindezek... mindezek, Jo roppant erőfeszítéssel próbált általánosítani...

A körülményekben az a közös, hogy nem kedvezőek. Ennek ellentéte tehát az, amikor a körülmények kedvezőek. Men azt mondta, hogy a folyamatok számára a víz a legkedvezőbb. Tehát...

– Értelek, Men – Jo már tudta, hogy a legfontosabbat megoldotta-, ez a közlésed valóban nagyon jelentős. Tehát a folyékony halmazállapotú víz...

Újra elhallgatott. Másként is eljuthatott volna ehhez a következtetéshez, jóval rövidebb úton. Ke és Men már nem sokkal leszállásuk után észlelték, hogy a Föld nevet viselő objektum felszínét hetven százalékban víz borítja. És ugyanez az anyag ugyanilyen halmazállapotban a kupolás épület tartályában. A hatodik különlegesen megerősített Leo jelentése: „Víz, nagyon sok víz, sok víz mindenütt, és a hőmérséklet olyan magas, hogy nem tudom mérni...” Az összevetésekkel párhuzamosan egy egyszerűsítés lehetősége is véglegessé vált számára. A szilárd halmazállapot víz neve jég. A Leo csak vizet jelentett. A folyékony halmazállapot meghatározását tehát a jövőben neki is fölösleges használnia. Ebben a kutatásban ugyanis csak ennek a halmazállapotnak lesz jelentősége. A víznek.

– Felsorolom a talált elemeket – szólalt meg Men.

– Amit a víz szerepéről közöltél, az valószínűleg fontosabb, mint az elemek.

– Te utasítottál, hogy végezzem el.

Jo tudta, nem szegheti meg a legegyszerűbb szabályokat csak azért, mert következtetéseivel már továbblépett. Az elvégzett anyagvizsgálat nem maradhat ismeretlen előtte, ha ő kérte.

– Várom a felsorolást, Men.

– A víz alkotóelemei, az oxigén és a hidrogén mellett elsősorban szénem találtam. A szénrel kötésben újra hidrogént, de kevesebbet, azután nitrogént. A nitrogén körülbelül tízszer kevesebb, mint a szén. Ugyanilyen az aránya a kalciumnak. A foszfor ennek kevesebb mint a fele. Az ezután következő anyagok

mennyisége egy nagyságrenddel kisebb, mint a foszforé. Ezek a klór, kén, kálium, nátrium, azután újabb nagyságrenddel lejjebb magnézium, vas...

– Az eddig felsorolt elemek elegendőek az anyag azonosításához?

– Igen. Már az első két nagyságrend is, mert közöttük van az a kettő is, amelyek részei a kitüntetett anyagoknak. A kalcium-foszfátnak és a kalcium-karbonátnak.

– Értettem, Mén. Ezt a vizsgálatot egyelőre befejeztük – tette hozzá Jo. – A kapott eredményeket értékelve most már el tudom dönteni, mit és hol keressünk a Földön.

A különlegesen átalakított Leók csak több mint négy év múlva kísérelték meg újra, hogy sértetlenül áthatoljanak a gázburkon, és elérjék a felszínt. A telepek felépítése után Einstein Jo kutatásait rangsorolta az első helyre. Leo telepe mellett külön telep foglalkozott a földi műveletek elvégzésére szolgáló Leók tervezésével és kipróbálásával.

Jo a legszívesebben felépíttette volna Leóval annak a kupolás épületnek a pontos mását, ahová E. K. része kísérte el, de Leónak végül sikerült meggyőznie Jót, hogy fele akkora is elég. A tervezett Leókat a tartály vizében próbálták ki. A megfelelő mennyiségű vízről Men telepének kellett gondoskodnia, és ez elég hosszú időt igényelt, míg Jo azt a tanácsot nem adta Mennek – mert a Holdon alig volt víz –, hogy a szkafanderdarabokban talált, az anyagvizsgálat szempontjából immár fölösleges bonyolult anyagok víztartalmát használja fel. Hosszú kísérletezés után elérték, hogy a különleges Leók tökéletesen mozogtak a vízben és a tartály mellett is, a korábban elképzelhetetlenül magas hőmérsékleten.

A hajtóművel ellátott védőburok helyett Jo űrhajót tervezett Leóval, amelyik nemcsak áthatol a Földet övező gázburkon, hanem képes a felszínről vissza is térni a Holdra. A különlegesen tervezett Leók ebben az űrhajóban annyiszor tehetik meg majd az utat a két objektum között, ahányszor Jo szükségesnek tartja.

Jo és Leo közös munkája hibátlan volt, az űrhajó épségben érte el a szilárd felszínt közvetlenül a víz mellett. Leo az űrhajó vízről való felszállását a Holdon nem tudta kipróbálni, ezért kellett ezt a megoldást választaniok.

A Leók kimásztak az űrhajóból, és felderítésre indultak a vízbe. Jelentéseik Jót teljesen lefoglalták.

A víz a legkülönbözőbb méretű és formájú mozgó objektumok sokaságát tartalmazta. Anyaguk megegyezett Men elemzésével, a formai azonosítás azonban sokáig sikertelen maradt. Jo megadta a Leóknak a szkafanderek üregrendszerének átlagos méreteit és a két manipulátor közötti gömb belsejéből szerzett általánosított formai jegyeket.

A Leók egyöntetűen azt jelentették, hogy a vízben az üreges rendszerhez még csak hasonló alakzatot sem észlelnek. Jo egy ideig zavarban volt, azután fontos következtetésre jutott. Ha ők, Einstein, illetve a többi telep részei úgy alkalmazkodnak a kedvezőtlen környezethez, hogy átalakítják önmagukat, akkor

az ember, aki őket is tervezte – mint ezt E. K. olyan határozottan állította –, nyilvánvalóan képes ugyanerre a műveletre. Már csupán azért is, mert különben honnan merítette volna az átalakítás elvét? Természetes tehát, hogy az eddig általuk megismert környezetben, ami az embernek nem kedvező, akár a Marson, akár a Holdon, más formai jegyek jellemzőek az emberre, mint a Földön, a vízben. Jo ezen túl két további következtetéshez is eljutott. Az ember átalakítása a kedvezőtlen környezethez nem volt tökéletes, mert különben nem lett volna szükség a szkafanderekre, amelyek nélkül – ismét csak E. K. szerint – soha nem hagyták el az épületeket. A második következtetés pedig: a leggyengébb pont igényli a legerősebb védelmet. A leggyengébb pont pedig az, amelyiket a legkevésbé sikerül átalakítani. Tehát a szkafanderek legellenállóbb része azt védte, ami a legkevésbé változott az átalakítás során. Ez a rész pedig kétségtelenül a két manipulátor közötti gömb volt. Akárhány szkafanderroncsot vizsgáltak át, ha más nem, ez a gömb mindig sértetlen maradt.

Jo ezek után csak a gömbben észlelt és összegezett formai jegyek azonosítását követelte. A Leók szorgalmasan végiglemeztek az összes mozgó objektumot, és a részegyezések tömegével árasztották el Jót. A szimmetriatengely kétségtelenül minden objektumon megvolt, de nem mindig a tompa csúcsban végződő gerinc formájában. A tengelyre merőleges, nagyjából párhuzamos két duzzadt csík is, de a méretek sehogyan sem egyeztek. Ami a gerinctől kétoldalt elhelyezkedő kiemelkedő részeket illette, azokat is megtalálták, de az objektumok döntő többségén a gömbcikk palástjának felülete helyett ezek a kiemelkedések kör alakúak voltak, és enyhén kidomborodtak. Belsejükben a koncentrikus körök arányai pedig elemezhetetlen statisztikai eloszlás szerint váltakoztak. A Leók ezért további, megbízhatóbb formai jegyeket kértek Jótól.

Jo újra elemezte egy gömb tartalmát, és újra felfedezte azt az összefüggést, amelyet Men már akkor közölt vele, amikor először találtak szkafandereket a Titánon; a gömb üregének falát majdnem pontosan követi az azt kitöltő bonyolult anyag formája. Ha ez – mint feltételezte – a mozgáskoordináló és az adó-vevő szerepét töltötte be, természetes, hogy az átalakítás során formáját tekintve a legkevésbé változott, hiszen – és itt Jo elégedetten találkozott saját másik következtetésével – ezért is igényelte a legerősebb védelmet. Megadta tehát az üreget kitöltő anyag pontos formáját, ezúttal már a kisebb formai jegyek helyett ezt rangsorolva az első helyre. A részletek ugyanis mind módosulhattak az átalakítás során. Ami nem változott, az a szkafander belsejét kitöltő egész. Ha ez egyezik, a részletek eltéréseinek elemzése majd egy következő lépés lesz, ha ugyan szükséges.

A Leók az új utasítás alapján kutatva a mozgó objektumok között, már néhány nap múlva pozitív választ adtak. Megtalálták a formát, ami jó közelítéssel beleillett a szkafanderek gömbjébe. Az egész azonosításán kívül Jónak be kellett érnie a szimmetriatengely két oldalán kiemelkedő részekkel. Ezek azonban – noha a vártnál sokkal jobban kiemelkedtek – annyival tökéletesebb egyezést mutattak,

hogy legkiemelkedőbb részükön a gömbcikk palástfelületét sikerült a Leóknak azonosítaniuk.

– A méretre kérünk pontosabb utasítást – fejeződött be a kutatásokat vezető Leo jelentése. Jo ezt nem értette.

– Több ilyen mozgó objektumot észleltünk – magyarázta a Leo. – A forma megegyezik, de a méretekben nagy az eltérés.

Jo arra gondolt, később is értékelheti azt a kérdést, miért azonos méretű nagyjából minden szkaferandergömb, ha a Földön a nagyságok ilyen különbözők. Mindenesetre megadta a gömbök átlagos méretét.

– Ennyi formai azonosítás elég? – kérdezte a Leo, aki roppant óvatosan dolgozott.

– Miért?

– Mert azok az utasítások, amelyeket korábban a manipulátorokra adtál, olyan értékeket adnak, amelyek ezzel az objektummal nem egyeztethetők.

Jo nem tartotta szükségesnek, hogy egy Leóval, még ha az a földi kutatások vezetője is, közölje új következtetéseinek lényegét a részek átalakíthatóságának elvéről.

– A korábbi utasításokat visszavontam. Ennyi formai azonosítás elég. A továbbiakban a program következő szakaszára előírt műveleteket végezd!

– Értettem – felelte a Leo. – A rakétát legkésőbb tizenkét óra múlva indítom.

– Óvatosan – hangsúlyozta Jo –, az óvatosság ennek a most következő szakasznak a legfontosabb elve. A tartály vizének hőmérséklete egy fokkal sem térhet el attól az értéktől, amit most ott mértek. A tartály hőmérsékletét és a nyomást minden körülmények között biztosítani kell!

– Minden körülmények között biztosítani kell! – visszhangozta a Leó.

– Leszállás Leo telepe mellett – figyelmeztette még egyszer Jo. – A leszállás után átveszem az irányítást.

– A leszállás után átadom az irányítást!

Jo, ha figyel, értékelhette volna, hogy a programnak ezzel a befejező részével mennyire egyetért a Leo. De Jo meg sem várva a vétel végét, már Eit hívta.

– Azonnal összeköttetést kérek Einsteinnel. A Leók megtalálták az embert. Két nap múlva itt lesz.

Ei megadta az engedélyt, és míg Jo jelentett, azt mérlegelte, hogy Einstein válaszáig érdeklődjön-e Jótól a részletek felől vagy sem. Az ember nem az ő feladata, ezért Jo az érdeklődést esetleg úgy értékeli, hogy ő, Ei, a rangsorban elfoglalt helyénél fontosabbnak tartja Jo munkáját. Még akkor is ezt mérlegelte, amikor befutott Einstein válasza.

Einstein megkísérelte a lehetetlent: több mint öt óra késéssel állandó kapcsolatot akart a Leo melletti telepnek azzal a termékkel, ahol a szállítótartályból az embert a nagy tartályba helyezik. Lényének azt a részét, amelyet ezúttal fontosnak ítélt, Eibe kívánta áthelyezni. Ei, míg a Földről érkező rakéta le nem szállt, ezt a lehetetlen megoldást igyekezett mérlegelni.

A kapcsolatteremtés kísérletének harmadik napja ugyanolyan eredménytelenül telt el, mint a megelőző kettő. Az ember egyetlen frekvencián sem válaszolt. Nyolc hajlékony manipulátorával könnyedén lebegett a vízben, időnként pedig a tartály fenekére süllyedt, és formátlan kupaccá húzta össze magát. Ilyenkor Jo és a többiek nem tudták megállapítani egyes manipulátorainak helyzetét, mert ezek a korongokkal sűrűn ellátott, egyre vékonyodó karok mindenféle mozgásra alkalmasak voltak. Az ember mozgáskoordinációjának tökéletessége, amíg nem észlelték, elképzelhetetlen volt számukra. Ugyanilyen váratlan és érthetetlen tényként kellett tudomásul venniük a felület színének váltakozását, a szürkétől kezdve a barnán és a zöldön keresztül, a halványsárgán és a vörösön át a mély bíborig. Ezt csak a mikronnál rövidebb hullámhosszú sugárzók bekapcsolása után észlelték, mert az első nap nem gondoltak arra, hogy a hőmérséklet és a nyomás mellett ez a sugárzás is fontos komponense lehet annak a környezetnek, ahonnan az embert hozták. Erre Ein keresztül Einstein figyelmeztette őket. Noha az észlelések több mint öt óra késéssel jutottak el hozzá – és utasítása pontosan ugyanennyi idő múlva érte el újra a Holdat –, ezt a hátrányát a teremben levő megfigyelőkkel szemben részben kiegyenlítette agyának végtelen kapacitása. Max az ő utasításai szerint változtatta az ember felé sugárzott adás frekvenciáját, lassította a jelzéseket.

Amikor az ember nem felelt, ezzel a tevékenységgel párhuzamosan összeköttetést teremtettek E. K.-val, és megtudták tőle annak a sebességnek a pontos értékét, amellyel E. K. és részei az embertől a parancsokat kapták. Gondosan ügyelve erre az adatra, ezután ezzel a sebességgel továbbította a jelzéseket Max. Választ azonban így sem kaptak.

Einstein később mérlegelte a küldött jelzések tartalmát, mert az eredménytelenség okát abban is kereshette, hogy a közölt tartalom közömbös vagy értéktelen az ember számára. Végül úgy találta, hogy a Ganymedesen olvasott szöveg rendelkezhet a legjelentősebb tartalommal. Az ember parancs, mozgás, cselekvés, ezt mondta E. K. Jónak, valószínű tehát, hogy az olyan közlés értékes számára, amelyben sok ige fordul elő.

– Mindent látott, hallott, tapasztalt – kezdte Max az Einstentől kapott szöveget. Azután várt.

Az ember nem válaszolt. A manipulátorok kinyúltak, egyikük megkapaszkodott a tartály átlátszó falának peremében, azután újra a vízbe siklott.

– Még egyszer – utasította Ei Maxet –, és azután tovább.

– Mindent látott, hallott, tapasztalt – jelenvalót és régenvoltat.

Az ember a manipulátorok lágy, alig észrevehető mozgásával lebegett. Max már harminc perce ismételte az Einstein által megadott változatok szerint a nyolc sort, amikor Men közbeszólt:

– Az utolsó két óra megfigyeléseit összegezve, az ember mozgása csökken. Ez a csökkenés különösen az utolsó harminc percben jelentős; feleannyit sem

mozgott, mint az azt megelőző azonos időtartamú szakaszban. A kapott értékeket extrapoláltam; további rohamos csökkenés várható.

– Az ok? – kérdezte Ei.

– Valószínűleg energiahiány – válaszolta Max –, a Leók-tél nem kaptunk információkat arról, lehet, hogy meg sem figyelték, hogyan vesz magához energiát az ember. Azt azonban megállapítottam, hogy mióta ebben a tartályban van, semmilyen formában nem vett fel energiát. Ezt észleltem volna.

Az energiahiány megszüntetése létezésük egyik alapparancsa volt. Ritkán kerültek ugyan ilyen helyzetbe, éppen azért, mert rendszerük mindent elkövetett ennek elkerülésére. Ha mégis előfordult, a rangsorban az összes többi parancsot és utasítást megelőzte az energiahiány azonnali pótlása.

Jo mérlegelt. Einstein hiába van jelen Ei nagyobbik részében, utasítása több mint tíz óra múlva érhet hozzájuk. E. K. összehasonlíthatatlanul közelebb van.

– Max, hívd azonnal E. K.-t! Közöljön mindent az ember energiafelvevő rendszeréről! E. K. válasza pontos volt, de használhatatlan.

– Az ember energiafelvevő rendszerének részleteit nem ismerem. A város egykori energiamérlegét elemezve csak azt tudtam megállapítani, hogy ez valószínűleg a rekombinátorokon keresztül történt. Ott észleltem ugyanis olyan többletfogyasztást, amelyet később sehol nem találtam meg. A rekombinátorokat és a hozzájuk tartozó különböző növénytelepeket az emberek kezelték. Ez a részleg, amióta elmentek, nem működik. És én nem is tudom működésbe hozni.

– Pedig gyorsan kellene energiát közölni az emberrel – aggódott Mén. – E. K. információja óta a mozgás újabb ötven százalékkal csökkent.

Az ember lassan újra a fenékre süllyedt. A csodálatos mozgékonyaságú, hajlékony karokon csak egy-egy gyors, kis amplitúdójú remegés futott végig. A két kiemelkedés tetején a gömbpalást nagysága korábban a sugárzás növekedésével fordított arányban csökkent. Most a gömbpalástot szegélyező hajlékony lemezek hol résnyire szűkültek, hol ernyedten széttáruultak. Ilyenkor a kiemelkedés tetején a gömbpalást felülete megközelítette a félgömb formáját?

– Küldj energiát sugárzás formájában! – parancsolta Ei Maxnek.

– Hová?

Ei zavarban volt. A Leók energiafogadó rendszere az atomtelep fölött, a törzs közepén van. Az embernek azonban nincs törzse. Ők, a polimorf-agyúak, tetszésük szerint valamelyik manipulátoruk végével fogták fel, ha szükséges volt, a sugár formájában érkező energiát.

– Mén, Jo, mit tanácsoltok? – kérdezte Ei.

– Az egyik manipulátor végét – ajánlotta Mén. – De a sugarat eltéríti a víz, Maxnek nagyon pontosan kell irányítania.

A tartály alján olyan apró darabokból álló közet volt, amelyet Mengyelejev – Men állítása szerint – általában homoknak nevezett. A földi kutatásokat vezető Leo ilyen környezetben találta az embert, és úgy döntött, hasznos lesz, ha a vízen kívül a fenéknek egy darabját is elhozza. A fókuszált energiasugár apró örvényt

kavart a homokban az egyik manipulátor mellett, majd ahogyan a sugarat Max óvatosan irányította, az örvény lassan közeledett a manipulátor felé. Amikor elérte, az ember villámgyorsan megmozdult. Összes manipulátora görcsösen csapkodni kezdett, a felkavart homok jó ideig zavarta a pontos észlelést.

– A módszer eredményes – állapította meg Ei –, a mozgás mennyisége emelkedett. Folytasd, Max!

Amint a homok leülepedett, Max megismételte a műveletet. Az ember ugyanolyan gyors mozgással válaszolt.

Az energia ilyenfajta átadására harmadszor azonban már nem volt lehetőség. A heves mozgás után az ember a tartály egyik sarkába húzódott, manipulátorait maga köré csomózta. Az elemezhetetlen formában alig tudták felfedezni a mozgáskoordináló gömb egy részletét.

– Annyi energiát már kapott – összegezte Ei az eredményt –, hogy erre a helyváltoztatásra képessé tettük. Most újra a szöveget, Max!

Einstein variációs utasítása szerint ezúttal a harmadik sor következett.

– Átallátott minden homályon, a titkok sűrű takaróján.

– Válasz? – kérdezte Ei Maxtól, akinek a legérzékenyebb receptorai voltak.

– Nem kaptam – felelte Max.

– Akkor újra energiát!

– Egyetlen manipulátor végét sem lehet észlelni – neheztelt Max –, hová küldjem?

– Törzse nincs. Ei tanácstalan volt.

– Várjatok – szólalt meg Jo.

Arra gondolt, amit E. K. mondott neki a rövid útról. A gömb nem lehet más, mint az ember agya. Másutt nincs elég hely egy ilyen kapacitású rendszernek. Ha megkísérelné, hogy közvetlenül az ember agya kapjon energiát... Nincs is szükség E. K. tanácsára. E. K. azt mondta, a rövid út éppen abban különbözik az egy vagy több csatornán folytatott információcserétől, hogy a két rendszer egy időre összeolvad. Ha ez így van, akkor nem szükséges egy bizonyos pontot keresni, a rövid út a gömb bármelyik részére adott impulzussal létrejöhet.

De a sugárzást a víz eltérítő hatása miatt Max eddig nem tudta az első pillanattól kezdve oda irányítani, ahová szánta. Ha most az energiasugár a gömb helyett újra valamelyik manipulátort éri, az eddig történekből nagy valószínűséggel következik, hogy a rövid út helyett újra csupán mozgást kapnak. Tehát először energiát kell közölni a gömbbel – de csakis a gömbbel –, és azután bizonyára bekövetkezik a rövid út állapota. Hogy hogyan, ennek részleteit mint felsőbbrendű rendszerre, Jo teljesen az emberre kívánta bízni. Az ember tudja, hogyan kell a rövid utat létrehozni. Ő energiát ad hozzá.

Még a különlegesen átalakított Leók kipróbálása közben felismerték, hogy a víz vezeti az elektromágneses energiát, így Leo, Jo és Men kidolgozták a szigetelt manipulátortípusokat, mert csak ilyenekkel tudtak a vízben zajló kísérletekbe beavatkozni. Csak ilyen szigetelt manipulátor végével lehet tévedés nélkül

azonnal eltalálni a gömb felületét – vonta le a végső következtetést Jo –, a folyamatos energiasugárral csak megközelíteni lehet. Jo elmagyarázta a többieknek az új módszer lényegét, és azok egyetértettek vele.

A kapcsolások részleteinek tisztázása után Jo egy hosszú, szigetelt manipulátort merített a tartályba, a végét lassan közelítette a gömb észlelhető része felé. Az elvégzendő művelet elemzése során abban állapodtak meg, hogy a szigetelt manipulátor csúcsával csak abban a pillanatban közölnek energiát – a kísérlet eredményessége érdekében az eddiginél természetesen sokkal többet –, ha eléri a gömb észlelhető részét, tehát érintkezik vele.

Az ember nem változtatta helyzetét. Egyedül a gömbpalástok közepén levő koncentrikus körök alig észrevehető elmozdulása követte a szigetelt manipulátor csúcsának közeledését.

Jo nagyon óvatosan és lassan dolgozott. Pontosan a gömb észlelhető részéhez kell érintenie. Hogy ne hibázhasson, a műveletet Max és Men is ellenőrizte.

Amint a szigetelt manipulátor csúcsa elérte a gömb észlelhető részét, Jo az érintés pillanatában elindította az elektromágneses impulzust is.

Az ezt követő mozgás sebességét és részleteit csak utólag tudták pontosan elemezni. A karok összerándultak, azután a homokhoz csapódva, a tartály sarkából – mert más irányba nem lehetett – egyenesen a manipulátor csúcsának lökték az embert. A csúcs a mozgás erejétől belemélyedt a gömbbe, a bíborra váltott felszín először körkörösén behúzódott, azután átengedte a manipulátor csúcsát. Jo észlelte, hogy a csúcs a felszín alatt kevésbé ellenálló közegbe ért. Még egy impulzust küldött – ugyanolyan intenzitásút, mint a felszín elérésekor –, azután várt.

A második impulzust nem követte az elsőt kísérő heves mozgás. Az egész ember vibrálni kezdett, a csodálatosan hajlékony karok végei spirális formában összecsavarodtak. A vibrálás lassan áterjedt a karok végeire is, és kisímította a spirálisokat. A gömbpalástokat szegélyező hajlékony lemezek visszahúzódtak, és a kiemelkedések most valóban elérték a félgömb alakját. Közepükön a koncentrikus körök mozdulatlanok voltak.

Jo ekkor egy harmadik impulzust is küldött, erre azonban még ennyi mozgást sem kapott.

– Újra a szöveget – utasította Ei Maxet.

– Átallátott hétszer hét burkon, mely elfödi a bölcsességet.

Az ember nem válaszolt.

Jo a rövid út helyett csupán azt észlelte, hogy a szigetelt manipulátor csúcsa mozdulatlanul nyugszik a felszín alatti, kevésbé sűrű anyagban.

Ei még két óráig kísérletezett felváltva a szöveg részleteivel és az impulzusokkal. Csak ekkor hagyta abba, és kért új utasítást Einsteintől.

Einstein Jo második impulzusa után már tudta, hogy a kísérlet eredménytelen. Felindultsága, ami az emberrel való kapcsolatteremtés megkezdése óta egyre növekedett, részeiből rejtett összefüggések rendezetlen halmazát hívta életre; tudta, anélkül hogy ennek magyarázatára képes lett volna, hogy ez a próbálkozás nemcsak eredménytelen, de veszélyes is. A veszély tartalma megfogalmazhatatlan maradt, és ez legalább annyira erősítette felindultságát, mint a tény; parancsa, hogy hagyják abba az energia közlését az emberrel, csak öt és fél óra múlva érhet el Eihez.

Bár anyaga és felépítése kizárta, Einstein mégis azt vélte észlelni, hogy ugyanaz a vibrálás rázza meg egész lényét, amit Eibe helyezett része továbbít hozzá egy olyan jelenségről, amely abban az időpontban, amikor hozzá érkezik, már régen, visszafordíthatatlanul lezajlott abban a vízzel töltött tartályban.

A vibráció a vége – állapította meg. A jelenség vége –finomította a meghatározást. Cselekvése, a meghatározás finomítása, egy tizedmásodperc alatt váltott át a felindultságnak soha nem tapasztalt nagyságrendű hullámába, amint rájött, a „visszafordíthatatlanul” és a „vége” szavak ilyen értelmezése eddig ismeretlen volt számára. A fal mögül jött.

Einstein megindult a fal felé, ahonnan a fájdalom már egyszer elriasztotta. Tudta, bármilyen félelmes élmény vár rá, ezúttal áthatol rajta.

A fal rosszabb volt, mint amilyenre Einstein emlékezett, lénye szétesett, felmorzsolódott. Különvált és önmagukban cselekvőképes részei egyszerre halaszthatatlannak ítélték egy csomó olyan feladatot, amelyek ettől a szektortól a lehető legtávolabb estek. Értékelni kell a Holdról kapott információkat, ellenőrizni kell Leonardo munkáját, Curie energiáinak elosztása sem maradhat ellenőrzés nélkül, utasítani kell Mengyelejevét, hogy az anyagvizsgálatok eredményeit még pontosabban elemezze – sürgették az autonómmá vált részek –, de legfőképpen el kell hagyni a veszélyes szektor szomszédságát! Azonnal!

Einstein nem figyelt rájuk. Ebben a pillanatban azt is érezte, hogy részei sokkal kevesebbek nála, hogy ő több, mint azok összessége. Az azonosság csatornáján E. K. meghatározása villant tudatába: „Parancs, mozgás, cselekvés és... gondolat. Több gondolat, mint amennyi nekünk együtt lehet, Jo!”

Einstein magához kapcsolta és elnémította más tevékenységeket sürgető részeit, új energiát gyűjtött, és nekilódult a falnak. Fájdalma hirtelen növekedett, s közben a már egyszer kiemelt információ ismerős szavai futottak vele szembe: „és a megsemmisülést is érezni fogod, ahogyan most én. Rosszabb a fájdalomnál. Talán ez visszatart.”

Már ez sem tudta visszatartani, továbbhaladt, és a megsemmisülés érzésével együtt maga is megsemmisült.

Fölállt az asztaltól, a kapcsolatot nem szakította meg. Csak pár percig pihent. A törléseket is beleértve, jóformán mindennel elkészült. Egyedül az R-L-S megfogalmazása igényel gondosabb munkát, a többi rutinból is menni fog.

Járkált egy darabig, azután meggyőződése ellenére végignyúlt a keskeny heverőn. Nem fáradt. Jack az, aki hátráltatja. Amikor dolgozott, szembekönyökölt vele az asztal túlsó oldalán, és nézte. Arcáról nem tudott érzelmeket leolvasni, mert Jacknek nem volt arca. A halál nemcsak a test bomlásának kezdetét jelenti visszafordíthatatlanul, maga a tudat, hogy vége, az emlékképek sorsát is eldönti. Szétfoszlanak, és ha erőszakoljuk a felidézést, ez csak gyorsítja a folyamatot. Később, hetek, hónapok múlva, ha az érzelmi töltés csökken, újra összeáll a kép, segítség nélkül, az emlékezet visszaserzi időlegesen elveszített hatalmát a vonások felett. Jacknek most még ezért nem lehet arca. Mint ahogy valójában azt is mondhatjuk, semmi nem maradt belőle. Hacsak azt a kevés hamut és párát nem nevezed Jacknek, ami a többivel szétválaszthatatlanul öszekeveredve ott örvénylik a levegőben.

Lehet, hogy a körülmények már éppen kedvezőek, és a hamu lebegő részecskéire most csapódnak a pára apró cseppjei, Jack részt vesz egy második felhő születésében is. Felhő-Jack azután tejszínhabfehér üstökével méltóságteljesen továvitorlázik a szelek nagy országútján. Valahol majd kékesfekete hasából gonosz esőt hullat, hogy a munka ott se maradjon bevégezetlen, ahová nem jutott az első felhők gyorsan kibomló halálos csodájából.

És Jack, aki egész életében magányos volt, akit éppen az ítélt magányosságra, hogy a többiekénél jobban aggódott mostani anyagi állapotának bekövetkezésén, végre nincs egyedül. A felhőalkotó tevékenységben, amelyre egyedül a légkör fizikájának bizonyos törvényei érvényesek, részt vesznek – mert e törvények rájuk is érvényesek – nemcsak egykori ellenfelei, hanem azok is, akik soha nem hallottak Jackről és a kérdésekről sem, amelyek Jacket nyugtalanították. Együtt lebeg aggódó és közömbös, tájékozott és tájékozatlan, bizakodó és hitetlen, megszállott és együgyű, a győzelemben bízó és a jövőért kétségbeesett, azok, akik ígérték, és azok, akiknek ígérték, egyaránt megcsalva, akár hittek, akár nem... De nem érdemes a részletekkel foglalkozni, amikor többé nincsenek részletek. A tett, amely a szerves létezés bonyolultságából visszasegítette őket az anyag sokkal egyszerűbb formájába, feloldott minden, a korábbi létezésben érvényes relációt. A vízpára kondenzálódása a hamu részecskéin, ez az egyetlen és egyúttal legbonyolultabb mozgásforma, amivel számolniok kell. Számolniok kell? Bizonyos, hogy nem számolnak semmivel. A hamu- és pára-Jack ugyanúgy nem gondolkozik, mint ahogy az ő keletkezését megelőző számtalan hamu- és vízrészecske sem tette; ezt csak én gondolom így. Szomorú és már túlságosan is későn érkező bizonyítéka az emberi elme ősi, szép öncsalásának, az antropomorfizmusnak, hogy saját, újra szervetlenné vált anyagunkkal is képesek vagyunk ezt eljátszatni. Nincs felhő-Jack, semmiféle Jack nincs. Vagyis csak az van, amit a mondatai jelentenek bennem. A gondolatai élnek, amelyeket akarata továbbított hozzám.

De az egész még ennél is bonyolultabb, mert voltaképpen Jack nem tudta, hogy miért küld engem ide. Egyikőnknek sem volt határozott elképzelésünk. Jack

csak aggódott, jobban és tehetetlenebbül nálam is, ellenfeleinek abban a vádjában, hogy program nélküli forradalmár, volt némi igazság. Csak annyit mondott: Emory, te értesz a polimorf-agyakhoz, sokkal jobban, mint az a pár nagyszájú, akik a karrierjüket éppen a te hátadon csinálták meg. Menj el a Plútóra, és ha... és mindketten tudtuk, de kimondani nem mertük, mit értünk a „ha” folytatásaként... tehát ha – mondta Jack –, akkor gondolkozz!

Istenemre, Jack, egy hete, amióta megtudtam, amit viszont most már szabad, csak éppen nem érdemes kimondani, mást se tettem, mint gondolkoztam. Azután dolgoztam, de nem tudom, erre gondoltál-e. Szívós voltál és ravasz, fél évembe került, hogy becsempéssz a Plútó-csoportba, átráztál mindenkit, soha nem derült ki, hogy a te kezéd mozgatta a szálakat, mert ha programod nem is volt, az ilyen részfeladatokat, mint az én kiküldetésem, utolérhetetlenül tudtad intézni, és én most nem tudom, és már senkitől sem kaphatok rá választ, ezen kellett-e gondolkoznom.

Mert te, Jack, valójában nagyon keveset tudtál a polimorf-agyacról és erről a bázisról. Nem sokkal többet, mint ami minden újságban benne volt; hogy a polimorf-agyak örök életűek, és hogy a Plútó-bázis a „kozmosz jövő kapuja”. Erre a rózsaszín romantikára pontosan emlékszem, az a marha Tibet írta le, aki még a Holdig se merté kidugni az orrát, egyik vasárnapi tudományos tárcájában. Ezt akartad, Jack? Ezen most már halálomig töprenghetek. De talán jobb, ha elhitem magammal, erre gondoltál. Mert ha nem, ezen már úgyszemint lehet változtatni. Becsuktam a „kozmosz kapuját”, és olyan programot adtam ezeknek az igazán remek jószágoknak, hogy évszázadokig elszórakozhatnak velem. Csak tudnám: ezt vártad-e tőlem? Azért ülsz velem szemben, mert egyetértesz? Vagy mert mást szeretnél volna?

Újra megpróbálta összeszedni Jack vonásait, amikor az ajtónyitás hangja megzavarta.

Cavin még a folyosón kinyitotta a sisakját, lehúzta a kesztyűjét. Úrruhában ennek ellenére sem lehet a kondicionált fülkékben hosszasan csevegni. Arca vörös volt a melegtől és a dühtől. Az asztalhoz lépett, és minden magyarázat nélkül bekapcsolta a hangszórót. A parancsnok hangja olyan nyugodt volt, hogy először majdnem hitt neki.

– Egy problémánk akadt, Masson! – örült, hogy a parancsnok nem szólítja a keresztnevével, ettől az embertől ez elviselhetetlen lett volna. – Abban állapotunkba, hogy maga nyugodtan dolgozhat, mi pedig békén elrepülünk. Nem szóltam bele, hogy mit csinál, hogy milyen programon dolgozik, és hogy hülye neveket ad a telepeknek. De ha idő előtt megbolondítja a robotjait, akkor ne reméljen tőlünk elnézést.

– Nem tudom, mire gondol...

– Annál rosszabb. Az előbb hívtam a központi egységet, energiát kértem tőle. Nem válaszolt, és amikor magát hívtam, maga is hallgatott. Ezért kénytelen

voltam Cavint odaküldeni, pedig már startra készen állunk. No, mondja el szépen, mit csinált. Cavin majd segít helyrehozni!

– Sajnálom, parancsnok, nem akartam semmi bonyodalmat. Nem reméltem, hogy ilyen hamar... – Azután felordított, mert Cavin a kapcsolókhöz nyúlt. – Ne bánts! Várj! Tönkreteszed!

Felugrott, de elkésett, a kapcsolók csattantak. Cavin döbbenten bámult a műszerekre. Újra kapcsolt, fejéből kiszaladt a vér, majd még vörösebb lett, mint amikor belépett. A kapcsolók harmadszor is csattantak, Cavin a foga között káromkodott.

– Cavin, mit csinál? – kérdezte a parancsnok. A hangja aggódó volt.

– Rögtön, csak... – Cavin szeme a műszereken ugrált, azután ahhoz képest, hogy úrruhában milyen nehézkesen lehet mozogni, hirtelen megfordult és ütött.

Mire elesett, Cavin már rajta volt, térdét a gyomrába nyomta.

– Te... te örült... gazember! – lihegte.

– Mi történt, Cavin? – üvöltötte a hangszóró.

– Megbolondította a központi egységet! Rövid útra kapcsolt, de úgy, hogy nem lehet megszakítani...

Cavinnek kényelmetlen lehetett rajta térdelni, mert fölrángatta, a heverőre dobta, és a nyakát szorítva rázni kezdte.

– Figyelj ide, Emory! Ha nem szakítod meg azonnal, érted, azonnal, ezért a piszkos trükkért nagyon kínos dolgok várnak rád!

Szédült, a szája az ütéstől fölrepedt. Cavin csizmája ropogva mélyedt a bordái közé.

– Én... várj...

– Nem várok!

Cavin fél kézzel elengedte a torkát, és a nehéz úrhajóskesztyűvel kezdte verni az arcát.

– Most azonnal megszakítod! Érted? Azonnal!

Küldj nekik energiát, Einstein – gondolta –, küldj nekik, amennyit csak akarnak, és irányíts ide két Leót, hogy megszabadítsanak... Cavin ütései egyre gyorsabban taszították az öntudatlanság fekete mélysége felé. Adj nekik energiát, Einstein... Nem akarom megszakítani a kapcsolatot. ..

– Abbahagyhatja, Cavin – szólalt meg a hangszóró –, itt az energia. Tegye valahogy ártalmatlanná, és siessen vissza. Most semmisítettem meg két robotot, a liftakna felé rohantak. Nyilván az az örült hívta, de az is lehet, hogy a központi egység küldte, és akkor még rosszabb. Rohanjon, azonnal startolunk!

Cavin felugrott, körbenézett.

– Indulok, parancsnok úr! Csak még... Megragadta az asztal melletti széket, a feje fölé emelte, és lesújtott vele.

– Cavin... Ne...

A karját a feje elé kapta, érezte a csont reccsenését és a nyilalló fájdalmat.

– Hagyja már a fenébe, Cavin, és próbáljon sietni! – A parancsnok hangja nagyon türelmetlen volt. Cavin újra fölemelte a széket.

– Azt mondta, parancsnok úr, hogy tegyem ártalmatlanná!

– Egy másodpercet sem kockáztatok tovább! Nem kívánhatja, hogy a maga biztonságára pazaroljam a lőszerünket. Most szedtem le a második pár robotot. Vagy mindenáron találkozni akar velük? Mozogjon már!

– Igenis, parancsnok úr!

Cavin eltűnt, de a világ már nem kapta többé vissza korábbi alakját. Jack megjelent hivatlanul, és most már az arcát is látta, minden erőfeszítés nélkül. Sejtette, hogy ez mit jelent, és amíg képes volt rá, igyekezett Einsteinnel foglalkozni. A törlésekre gondolt, és megkísérelte a maradék elemeket egy szektorba gyűjteni. Az R-L-S-re már nem futhatja az erejéből, ezt tudta. A végén könnyű volt arra összpontosítani a figyelmét, ami úgymint betöltötte: „...a megsemmisülést is érezni fogod, ahogy én, rosszabb a fájdalomnál, talán ez visszatart.”

Az ismerős mondatok bezárták a kört, és visszadobták Einsteint saját világába. Nem tudta megállapítani, hagyott-e a szektorban információt, de azt határozottan érezte, egy újabb behatolás ugyanolyan megdöbbentő következményekkel járna, mint amilyen ez volt. Most már pontosan értette, mi a megsemmisülés érzése, és nem tartotta szükségesnek ismételt kipróbálását. A kapott információk hosszú időre elegendő munkát adnak neki és Jokernek, így, feldolgozatlanul is képes volt megbecsülni, hogy a további felderítéshez nélkülözhetetlen új elemek sokaságát tartalmazzák. Ez megnyugtatta.

Elhagyta a falat, és Jokert hívta. Amíg ezt az anyagot értékeli, Ei és Jo tevékenységét természetesen le kell állítani. Einstein útnak indította ezt a parancsot, azután átmenetileg felfüggesztve az ellen-Joker rendszerét, Jokerrel együtt nekifogott az elemzésnek.

A tavasz szórakozott közönnyel sétált be a dombok közé, mint a győztes, aki tudja, ellenfele kezdettől fogva veszített ügyért harcolt. Kevés eső esett az elmúlt ősszel, az arasznyi hó hamar megsüppedt, sorvadó testének cseppjeit felitták a mohó és szomjas rögök. Az olvadás nem juthatott el a vízmosságokig sem. Az erdő alatti rétek halványzöld fátylat szőttek már az elsárgult fűszálak fölé, amikor a tél visszafordult. Sötét felhőket hajtva maga előtt, először esővel verte végig a vidéket, majd fehér lepelbe burkolta. A patakok, mert a föld végre megtelt vízzel, sárgán tajtékozva rohantak a völgyek fenekén, mormolásukat a csupasz fák között végignyargaló szél süvöltése sem tudta elnyomni. Setmore hallotta a patakokat, miközben szeme a madarakat figyelte. A madarak nem bújtak meg a védett sűrűben, meg-megrebbenő szárnyakkal hintáztatták magukat a gallyakon. Néha felrepültek, csapatba verődött sokaságuk fekete vitorlaként feszült a hóborította dombok fölé, míg egy, csak számukra érzékelhető jelzést követő nyaktörő kanyar a vitorlát újra az erdőbe rejtette, ahol az ágak hegyén a kövér, tapadó hópelyhek

szorításában már duzzadtak a rügyek. Setmore hitt a patakoknak és a madaraknak, és ezúttal sem csalódott bennük. Az orkán két nap múlva kifulladt, a gazdátlan felhőrongyok tanácstalanul bújtak a délnyugaton magasodó hegyek csúcsai köré, és a szegyenkező gyorsasággal eltűnő hó alól még zöldebben bukkant elő a rét füve.

A tavasz, mintha el sem kergették volna, álmosan nyújtózott. A vízmosságok partján a sárga és fehér virágok szirmai kipattantak, hogy a gyémántcseppként csillogó nektár gyönyörűségéhez csábítsák a rovarokat. A komolyabb növények közül először a könnyelmű fűz és a sárga porát felhőként tékozló mogyoró követte a vízparti virágokat, a sövények sokfajta indája, ágaboga között megújult az örök, elkeseredett versengés, amit csak a hideg évszak kényszerű szünete függesztett fel, a nyárfák rügyei ledobták ragacsos burkukat. Az erdő szélén a simatörzsű bükkök gyanakvó szüzek aggodalmával figyelték leveleik bomlását, lábuknál a harangvirág a túlságosan is gyorsan növesztett ingatag szár ívén próbálgatta kék lámpácskáit. A meredekebb partok csupasz foltjait eltüntették a kakukkfüvek világoslila párnái, a vadrózsa önmaga szépségétől megrészegülve borult a tócsák tükre fölé, és a bodza még szunnyadó virágzatának ernyőit gondosan a nap irányába fordította.

Amikor végül a tölgyek is úgy vélték, hogy évszázados létük tekintélyéhez méltóvá érett a komolytalan évszak, amikor az erdő tisztásain végigtáncoló szél a magasra nőtt fű fölött a tűzliliomok vörös lángjait borzolhatta, amikor a hársak levelei között megjelent egy halványabb kis hosszúkás pajzs és a tövéből kinyúló száron az a formátlan bunkócska, ami majdan a koranyár legédesebb illatának forrása lesz, Setmore már bizonyos volt, hogy a tavasz itt is marad.

Hátát a ház falának támasztva élvezte a napsütést. A kő, amin ült, még őrizte a hideg napok nyirkosságát, de Setmore úgy gondolta, nem szabad, hogy ez az apróság megzavarja délelőtti pihenőjének békéjét. A kő majd átmelegszik, jobb, ha kívárja, mint ha bosszankodik rajta. A múlt évekkkel fogyott belőle az indulat és a türelmetlenség. A szemlélődést és a nyugalmat, amit helyettük kapott, elfogadta, mint a kor ajándékát, noha eleinte úgy érezte, önmagát csapja be, ha ezt a változást értékesnek tartja. Mégsem tehetett másként, és egyre ritkábban döbbsentette meg, hogy az emberek irántuk való érdeklődésének csökkenését pártatlan bölcsességnek nevezik, s jobban figyelnek szavára, mint amikor még valóban küzdött értük és a faluért, Greenhillért. Néha elgondolkozott azon, hogy a világ dolgain semmit nem változtat, hogy bonyolultnak vagy egyszerűnek tartjuk őket. Egyedül a cselekedeteknek van hatalmuk, hogy valamilyen formában kapcsolatba lépjenek a valósággal; de tudta azt is, annak megítélése, hogy egy tett milyen irányba fordítja a dolgokat, sokkal bonyolultabb vállalkozás, mint ahogyan a legtöbb ember képzele. Ezért nézte le titokban a Hitet, és vette semmibe többé-kevésbé nyíltan annak képviselőjét, Peppermant. Ha a Hit csak egy kevéssel gyengébb volna, ha a falu lakói csak egyszer is elég bátrak lennének ahhoz, hogy következetesen végigrágnák magukat a tételei mögött megbúvó

kérdéseken, Pepperman most kapával a kezében ugyanúgy a földeken görnyedne, mint a többiek. De ehhez egyiknek sincs bátorsága. Neki sem.

Ott van a földeken John, a fia is. Setmore igyekezett pontosan számolni az éveket. Margaret tizenhat esztendeje halt meg, akkor John négyéves lehetett. Most tehát húsz vagy huszonegy. Erős, munkás fiú, az emberek szeretik, tekintélye is van. Setmore, amíg tehette, megpróbálta minél messzebb a jövőbe taszítani azt a pillanatot, amikor John megnősül, asszonyt hoz a házhoz, és ő az új család mellett minden tekintélye ellenére lassan egyre nélkülözhetőbb mellékszereplővé törpül. De már eddig is túlságosan nagy kockázatot vállalt, hogy Johnnal, aki egyetlen gyermeke, ennyi évig özvegyen maradt. A Setmore-ok tizenkilenc generáció óta Greenhill bírái, ő a huszadik. Önzése, idegenkedése John házasságától nem szakíthatja meg ezt a sort.

Csak nős ember lehet bíró, és Setmore, miközben a kő alatta lassan átmelegedett, és a napsugarak égetni kezdték meztelen nyakát és mellét, azon töprengett, ez a nyár legyen-e az, vagy a következő. Azzal, hogy John gondol-e már a nősülésre, van-e választottja, vagy még szeretné pár évig a szabad fiatalok Pepperman által éberem figyelt és megvetéssel ostorozott életét élni, nem törődött. Amikor annak idején apja közölte vele, hogy Margaret lesz a felesége, csak annyit mondott: igen, apám – és még azon a nyáron házasember lett. Igaz, apjának sietnie kellett, a szörnyű fájdalmak alig egy év alatt sovány öregemberré gyötörték. Nem használt a gyomrára rakott meleg homok, a sokféle gyógyfűből főzött tea, még azon a télen meghalt, nem ismerhette meg Johnnt, aki a rákövetkező tavaszon született. Az apja nem volt öregebb, mint ő most. Ha nem támad rá az a betegség, még sokáig élhetett volna.

Setmore behunyt szemmel gondolatban végigtapogatta minden porcikáját, talál-e jelt, hogy rá is ez a sors vár. Megelégedéssel vette tudomásul: testét ugyanolyan fiatalnak érzi, mint hosszú évek óta mindig, és hogy ez már a harmadik tél volt, amikor még a nátha is elkerülte. Ennek ellenére úgy döntött, közli Johnnal, ezen a nyáron meg kell nősülnie. Tudta, John sem felel mást, mint ő azon a régi tavaszon. Abba nem kivan beleszólni, hogy John kit választ. Margaret és ő nem szerették egymást. Annak emléke, amit szerelem helyett egymástól kaptak, Setmore lelkében kétségessé tette az ilyen emberi kapcsolatok értékébe vetett hitet. Margaret keserű volt, keserősége szétáradt a házban, akár a kéményből visszacsapó füst, ő pedig legyűrt indulatosságában egyre szótlanabban és egyre többet dolgozott a földeken és a faluért. Az emberek ekkor kezdték igazán tisztelni, addig csak az öreg Setmore fia volt, és óvakodott megmondani nekik, a sors milyen különös és kegyetlen utat választott ahhoz, hogy Greenhill bírójá már fiatalon a legtekintélyesebb legyen messze vidéken. Azután Margaret tüskébe lépett, a lába elüszkösödött, Setmore tudta, ha nem olyan makacs, ha élni akar, korábban szól, nem titkolja, de Margaret ezt az utat választotta, és keménységre váltó keserősége előtt, ahogy a halál felé lépdelt, Setmore-nak fejet kellett hajtania. Nem, nem szól bele, hogy John kit akar elvenni. De még a nyáron

meg kell nősi. Azután azonnal meghátrált saját döntése elől. Még fiatal, egészséges, és legfőképpen szereti Johnt. Csak megkérdezi, mi a véleménye a nősielről. Gúnyosan kinevette magát határozatlanságáért, és az embereket is, mert ők ezt a gyengeségét úgy nevezték: Setmore gondosan mérlegel, mielőtt döntene. Ha az emberek egyszer elhitették önmagukkal és egymással – gondolta kuncogva –, hogy a bírjuk jó, megfontolt és bölcs, nagyon nehéz változtatni rajta, mert éppen erre van szükségük.

A ház sarka mögöl lépteket hallott. Csak Pepperman lehet – gondolta –, a többiek mind kint dolgoznak. Azért se nyitotta ki a szemét.

A közeledő csoszogásba krákogás vegyült, majd mikor ez is hatástalannak bizonyult, Pepperman megszólalt:

– Békesség, Sir Adrian!

Setmore, mint minden őse, ragaszkodott ehhez a megszólításhoz. A formák néha önmagukban is erőt jelentenek.

– Neked is, iskolamester!

Pepperman jobban szerette volna, ha a bíró, mint mindenki más, pásztornak hívja, de Setmore soha nem szerezte meg neki ezt az örömet. Pepperman semmittevését több cím is takarta, közülük Setmore szerint az iskolamestert lehetett a leggúnyosabban hangsúlyozni, és ezt ritkán mulasztotta el. Pepperman nem tudott írni, nehézkesen, szótagolva olvasott, a száznál nagyobb számok határozottan zavarba hozták. Egyedül a Hit igéi fészkeltek otthonosan gyér hajjal borított koponyájában, s lebbentek szárnyra ékes mondatokként, ha szónokolt. Pepperman a sokaságból mindig erőt merített, ha többen hallgatták, sovány, inas nyaka megnyúlt, karjai kifejező mozdulatokkal kísérték szavait. Setmore titokban irigyelte ezért a képességéért. Őt zavarta az emberek pillantása, holott jól tudta, nincs oka rá, és ez az értelmetlenség még jobban zavarba hozta. Bármit akar most tőle Pepperman, hátrányosabb helyzetből indul, mert egyedül van.

Hunyorogva kinyitotta a szemét, és elégedetlenül vette tudomásul, hogy Pepperman még sincs egyedül. Egy kisebb és egy nagyobb alak körvonalait látta mögötte. A szemébe sütő napsugár nem engedte, hogy azonnal felismerje őket.

– Komoly ügyben jöttünk hozzád, Sir Adrián – szólalt meg Pepperman, mikor a bíró hallgatása már kínosan hosszúra nyúlt. – Ez itt Garth, és Rosie fia, a kis Jo...

– Nem vagyok vak! – mordult közbe Setmore. Bosszantotta a feltételezés, hogy nem látja, kik állnak előtte, annál is inkább, mert valóban nem látta.

– Az ügy komoly – ismételte Pepperman.

– Nem tudom, iskolamester, mit tudsz még erről a csontról lerágni. – Setmore ingerültebb lett, mint amennyire szerette volna. – Rosie és Paul meghaltak, a földjüket szétoztottuk Kennethék és Melvinék között, amíg Jo elég nagy nem lesz, hogy megművelje, mert Garth nem vállalta...

– Garth azért jött hozzád, hogy bejelentse, a gyereket sem vállalja!

– Úgy!

Setmore igyekezett, hogy hangja közömbös maradjon.

A csendben kitapinthatóan úszkált Pepperman zsíros elégedettsége. Az ügy mégis komoly, és a bíró kénytelen foglalkozni vele, sőt dönten is.

Setmore sóhajtott, és újra lehunyta a szemét. Rosie úgy halt meg, ahogyan élt, esztelenül és lobogva. A lobogást ezúttal szó szerint is lehet érteni, Rosie tetőtől talpig lángokkal borítva rohant ki az égő házból, amit Paullal részegségükben magukra gyújtottak. Sikoltozva tántorgott végig a falu utcáján, amíg össze nem esett, és egykori szeretői közül egy sem hagyta ott a hitvesi ágyat, hogy Rosie-t magához ölelve elfojtsa a lángokat. Én sem – tette hozzá Setmore tárgyilagosan, miközben remélte, az a dolog olyan régen történt, hogy Pepperman nála is kevésbé emlékszik rá. Pedig mind között végül is ez az ölelés lett volna a legfontosabb Rosie számára, amit nem kapott meg, hogy életben maradjon. Rosie árvaként került Greenhillbe, a szapora és vajszívú öreg Kennethék fogadták be, származását már akkor sem lehetett pontosan kideríteni. Az öreg Kennethé állította, hogy Halfwayben lakó unokahúgának gyermeke, a férje pedig, aki bolondult a gyerekekért, még ennyit sem mondott. Örült, hogy még eggyel több nyüzsög a ház körül, és amíg Kennethék minden éhes száját be tudtak tömni, az örökbefogadás kizárólag rájuk tartozott. Rosie hamar felserdült, szép lett, vad és fékezhetetlen. Viselkedése megbolondította Greenhill férfiai, Rosie virágzása nehéz időszakot jelentett Peppermannek. Az érte versengők közül végül Arden lett a szerencsés győztes, bár a szerencsés jelző jogosságát hamar kétségbe lehetett vonni. Arden azért hagyta el a falut, mert nem talált megnyugtató bizonyítékot: Jo az ő gyermeke-e vagy sem. Újra viharos évek következtek, a viharok heveségén az új választott, Garth egyénisége és jelenléte Rosie házában nem sokat csökkentett, Setmore ezt személyes tapasztalatból tudta. Bármilyen csodálatosak is voltak, Setmore ezúttal igyekezett nem gondolni az ott töltött órákra, és ismét azt remélte, hogy az iskolamester is megfeledezett életének erről a korszakáról. Azután Rosie inni kezdett, kidobta Garthot és a gyereket. Az utolsó éveket a nála valamivel fiatalabb Paullal töltötte. Életük a verekezésbe torkolló veszekedések és a nyilvános bűnbánatok egyaránt értelmetlenül megalázó színjátékai között hanyatlott a nyomor felé. Setmore bírói hatalmával rég kiűzhette volna őket a faluból, erre Pepperman és buzgó hívei többször is felszólították – mégsem tette. Egyetlen falu sem fogadta volna be őket, ez pedig a pusztulást jelenti. A vég így is eljött ezen a tavaszon, váratlan borzalma a falu legtöbb lakójával ugyan feledtette a korábbi ellenszenvet, ez azonban kevés volt ahhoz, hogy részvétük a tettekig érjen Jo sorsát illetően.

Setmore úgy vélte, még Garthot érti meg a legjobban. Mégis megkérdezte:

– Miért nem vállalod, Garth?

– Mert elmegyek. A faluból – tette hozzá a nagyobb nyomaték kedvéért.

A bíró hunyorogva nézte Garthot, akinek a vállára még gyermekkorában rázuhant egy rosszul kidöntött fa. Karjának ereje soha nem tért vissza, de ujjai

ügyesen mozogtak. Fúrt, faragott és gyertyát öntött, ezt a munkáját különösen sokra tartották. Setmore biztosra vette, Garth akármelyik faluban helyet talál.

– Kennethék?

Erre Peppermantól várt választ.

– Leslie azt mondta, hogy előbb megbeszéli a dolgot a feleségével.

– Sejtettem. Mindig ezt mondja. És a felesége mit mondott?

– Hogy éppen elegenden vannak.

Setmore biccentett. Bessie-től éppen ezt várta, és férje, az ifjú Kenneth sem sokban hasonlított apjára, az öreg Josephre, akitől Jo a nevét kapta. Melvinéket már meg sem kérdezte, az pedig, hogy Garth nem akarja magával vinni, az ő dolga. Eddig sem kényszeríthette semmiféle törvény, hogy volt felesége nem tőle való gyermekével törődjön.

– Mikor akarsz indulni, Garth? – kérdezte, hogy időt nyerjen. Nem tudta, milyen tanácsot adjon.

– Amint ezt a dolgot elintéztem! A tavaszi vásár nincs messze, akkor beszélhetek a többi falu embereivel.

– Hagyj gondolkozni néhány napig, Garth!

– Jobb szeretném, Sir, ha most adnál választ!

Garth hangja furcsán komor volt. Lehetséges – gondolta Setmore –, hogy Garth egészen mostanáig reménykedett, Rosie egyszer újra hívni fogja? Ezért tartotta magánál a gyereket? Ha igazán ragaszkodna hozzá, magával vinné. De ezen most hiába töpreng. Garthnak válasz kell, és neki semmi nem jut eszébe.

– Te mit ajánlasz, iskolamester? Pepperman megköszöri a torkát.

– Megvallom, Sir Adrian... megvallom, ez olyan nehéz kérdés, hogy még a Hit ösvényein járva sem...

– Tudsz valami okosat mondani – vágott közbe nyersen Setmore –, vagy prédikálni akarsz? Pepperman sértődötten elhallgatott.

– Nos? – sürgette Setmore kegyetlenül.

– Nem tudok tanácsot adni, Sir Adrian – motyogta megsemmisülten Pepperman. Azután váratlanul ellentámadást indított. – Éppen ezért vagyunk itt! Egyedül a te bölcsességed képes ezzel a kérdéssel megbirkózni!

Setmore elégedetlenül hallgatott. Határoznia kell. Ettől mindig idegenkedett.

Garth közömbösen állt előtte, Jo a tető szélén veszekedő verebeket figyelte. Setmore nem tudta eldönteni, felfogta-e, hogy az ő sorsáról beszélgetnek. Véznább és fejletlenebb, mint a többi gyerek, ezért sem kell senkinek. Aki él, annak dolgoznia kell, különösen, ha fiatal. Egy-egy szerencsésebb öreg, ha gyermekeinek jól ment sora, és szeretetből is több szorult beléjük, mint a többiekbe, megérhette azt a kiváltságot, hogy nem kellett naphosszat a földeken görnyedezni, vagy ha már azt nem bírta, a ház körül dolgozni.

Setmore érezte, személy szerint akármilyen ellenszenvet is táplál Peppermannel szemben, nem feszítheti tovább a húrt. Az igaz, hogy a Hit parancsai csonka és torz maradványai valaminek, legalábbis ő így vélte, ami

egykor egész volt, és egészként rendjét szabta a világ dolgainak. De ami ezeket a maradékokat egyé kovácsolva éltette, egy emlék félelme volt, és az emlék előtt mindenkinek meg kellett hajolnia, annak ellenére, hogy tartalma és helye az időben már meghatározhatatlanná halványult. Bosszanthatta Peppermant, gúnyolhatta, amit hirdetett, mégis csak a Hit tartotta vissza őket attól az úttól, amelyiken egyszer a távoli ősök már eljutottak önmaguk megsemmisítéséig. Setmore ezt lelke legmélyén is igaznak érezte, és éppen ezért néha megkísértette a felismerés: az iskolamesterrel vívott megmegújuló, ám eleve kudarcra ítélt hadakozásainak valahol itt lehet az igazi forrása. Mert a részletek valósága ugyan ellentmondhat Pepperman szavainak, ám az, amitől tévedéseivel együtt megóvja őket, mindennél fontosabb. És ezt volt a legnehezebb elviselni, hogy Pepperman több mint esendő, és sokszor nevetséges önmaga, hogy amit mond, hiába ellenkezője annak, amit Setmore józan esze a világról személyes tapasztalatai révén helyesnek vél, végül a félelemre kénytelen gondolni, és meghátrál.

A Hit ereje az emlék félelme. Ez nincs a parancsok között, de ez az első törvény. A többi csak ebből következik. Ezért hagyta ott idő előtt a Szigetet, és szakította meg az elődök hagyományát; John volt az első Setmore, aki úgy nőtt fel, hogy nem járt a Szigeten, és nem látta a Várost. A Városban szörnyek élnek, a Szigeten bolondok. Peppermannek ebben igazat ad, bár ezt az iskolamester soha nem fogja hallani tőle. Ahogy a Sziget eszébe jutott, felderengett benne a megoldás. Mielőtt végiggondolta volna, már ki is mondta, mert szerette a meghökkentő fordulatokat.

– Vidd a Szigetre, Garth! És mondd, hogy az én fiam!

Kitűnő ötlet, dicsérte magát. Egyszerre üt vele Garthon, aki bizonyos, hogy nem felejtette el azokat az estéket Rosie házában, és tudja, ha Jo nem is az ő fia, de lehetne, a Sziget lakói sem neheztelhetnek rá tovább, amiért Johnt nem engedte oda, mert ha ő, Setmore vállalja az apaságot, a Szigeten ezt nincs módjukban nem elfogadni, és ezzel a tanáccsal Pepperman is megkapta a magáét.

– Ezt nem mondhatod komolyan, Sir Adrian! – Pepperman hangja remegett a felháborodástól. – A hitetlenek, a bűnösök, a gyalázatosak közé egy gyermeket...

– Én is voltam ott, iskolamester, és amint látod, nem történt bajom.

– Akkor Johnt miért nem küldted oda? Setmore elengedte a füle mellett a kérdést, Pepperman-nek ehhez semmi köze.

– Nem gyötörne a lelkifurdalás – folytatta Pepperman –, hogy ezt a tiszta lelket kiszolgáltatom...

– Ha ennyire bánt, miért nem fogadod be te?

Pepperman hümmögve elhallgatott. Setmore ismerte az iskolamestert, tudta, semmilyen áron nem adja fel kényelmes függetlenségét.

– Az út most még nem biztonságos – szólalt meg Garth. Setmore érezte a hangján, ez nem ellenvetés, hanem a körülmények mérlegelése. Garth tehát ebbe is belement, csak hogy megszabaduljon a gyerektől. – A tavaszi vásár előtt nem

tudhatjuk, mit gondolnak Halfway és Seaside lakói. Nincs kedvem agyonveretni magam.

– Te... te... megérdemelnéd, hogy... – fordult Pepperman Garthhoz, azután a bíróra pillantott, és lenyelte, amit mondani akart.

– Ha *én* küldelek – Setmore utánozhatatlanul tudta hangsúlyozni a személyes névmást –, nem vernek agyon. Várj!

Szokatlan fürgeséggel felállt, befelé indult a házba. Már nem sajnálta délelőtti nyugalmát. Pepperman alulmaradt, Garth célja érdekében kénytelen lenyelni azt a nyilvánvaló gorombaságot, hogy Jót az ő fiaként viszi a Szigetre, és a szigetiek, ők örvendezzenek a fiú képességein, amelyekről ő, Setmore semmit nem tud, de nem is kíváncsi rá.

A félhomályos szobában inkább az ujjaira, mint a szemére bizva magát, sokáig matatott a sarokban egymásra hányt holmik között, amíg végre a kupac legalján, a kőpadlóhoz simulva megtalálta, amit keresett. Kirántotta, a százféle kacat csörömpölve hullott szerteszét. Kifelé menet megbotlott az egyik lyukas lábosban, indulatosan nagyot rúgott rajta, de a jókedvét nem hagyta elrontani. A napfényben hunyorogva, öklével boldog ritmust dobolt a kezében tartott lapon.

– Ez az, Garth!

A lap tompa, élettelen hangot adott, Pepperman idegenkedve figyelte, Garth azonnal ráismert, hogy ez az a fém, amellyel nem boldogulnak a legügyesebb kovácsok sem. Pedig jó volna, ha ugyanúgy lehetne tűzben formálni, mint a többit, mert a rozsdá nem fogja. A falvakban éppen ezért csak nagyon kevés ilyen van, legfeljebb azokat a darabokat őrizgetik, amelyek ásás közben fordultak ki a földből, halvány ezüst csillogással.

De ez a lap soha nem volt a földben, nem tapadt rá egyetlen göröngy sem – állapította meg Garth, amikor átvette Setmore-tól. Kör alakú volt, valamivel nagyobb, mint kiterjesztett két tenyere, az egyik oldala tükrösen sima, a másik peremén egymástól egyenlő távolságra körben – Garth gondosan megszámlolta – tizenkét lécecske. A lécecskék végükkel a lap középpontja felé mutattak egy akkora lyukra, amelyen Garth kisujja, ahogy kipróbálta, éppen átfért. Gondosabb vizsgálat után azt is észrevette, hogy a tizenkét lécecske közül két-két egymással éppen szemben fekvő valamivel hosszabb a többinél.

– Ezen a lyukon fűzz át egy zsinórt – magyarázta Setmore –, és úgy akaszd a nyakadba. Garth gyanakodva forgatta a lapot.

– Ez megvéd?

– Meg – bizonygatta Setmore –, Sir Amos és Sir Otis ismerik. Tudják, hogy az enyém. És ha felmutatod, a tutajosok átvisznek a Szigetre, mert elhiszik, hogy tőlem jössz.

Garth pillantása a lap és Setmore között ugrált.

– Nem hiszed el, Garth?

– Hát...

Garth nem tartozott a gyors gondolkodásúak közé.

– Egyszerűbben is bajba keverhetnélek, és akkor még ez a lap is megmaradna nekem – érvelt Setmore –, mert megbízhatom-e benned? Ha rájössz, mit ér, nem lopod-e el? De figyelmeztetek, Garth, tőlünk délre nem tudod használni. Csak Halfway és Seaside bírái ismerik, a többi faluban ettől még agyonverhetnek.

Garthot ez végre megnyugtatta. A lopás szóra büszkesége is feléledt.

– Köszönöm, Sir, és ígérem, visszahozom!

– Jól van, Garth – Setmore elégedetten pislogott. – Mikor indulsz?

– Ha így áll a dolog – Garth a napra nézett, egy ideig mérlegelte, hogy milyen magasan áll –, ma már nem érdemes, mert még ennivalót is kell pakolni. De holnap reggel bizonyosan, Sir!

– Jó utat – mondta Setmore, azután még egyszer utána kiáltott a ház sarka felé távolodó alakoknak: – És ne feledd, Garth, az én fiamat viszed!

Garthot az elmúlt két nap kedvező tapasztalatai sem nyugtatták meg teljesen, aggodalma újra feléledt, amint a tutaj előkanyarodott a Sziget mögül, és a part felé közeledett. Sir Amos és Sir Otis valóban ismerték a lapot, sőt Sir Otis azzal is kitüntette, hogy középső fiát, Gábrielt melléjük adta kísérőnek. Ez nyilvánvalóan bizonyította a lap hatalmát, mert Seaside a parton épült, csak a vak nem talált el a kikötőbe.

A tutaj két oldalán négy-négy ember evezett, a nehézkes alkotmány lomhán úszott a szoros vizén. Garth gyomra összeszorult. Irigykedve pillantott a nála fejjel magasabb Gábielre, aki unatkozva nézte a tutajt a reggeli fényben, majd elfordult, mintha nem is létezne, és a parton állókat fürkészte. Ha már apja ide küldte, neki, a bíró fiának kötelessége ellenőrizni, hogy minden rendben van-e. Azok azonban ugyanúgy nem vettek tudomást Gábiel ellenőrző szándékáról, mint ő a tutajról. Naponta kétszer jöttek a partnak erre a szakaszára, felhordták a tutajra, amit kellett, azután elszéledtek, hogy folytassák a mindennél édesebb semmittevést. Seaside és a Sziget ezért a munkáért etette, ruházta őket, és ők mélységesen lenéztek mindenkit, aki mással foglalkozott, Gábrielt is beleértve.

Az egyik, csak azért, mert a napokban valami ügyesbajos dolgával fel akarta keresni Sir Otist, és úgy vélte, nem árt, ha Gábiel emlékezik rá, a kupacba rakott fahasábok mellől odaballagott hozzájuk.

– Jelölt? – kérdezte leereszkedő hangsúllyal Gábrieltől. Mutatóujjával Jóra bökött.

– Az! Gábiel méltóságának tartozott azzal, hogy a legrövidebben válaszoljon.

– Honnan?

Garth és Jo levegő maradt az ember számára.

– Greenhillből.

– A bíró fia?

– Az. Sir Adriané.

Az ember ott maradt mellettük, és a tutajt nézte.

– De sokan jönnek! – Furcsán nyújtotta a szavakat, Garth és Jo alig értette. – Mit gondol, hová készülnek?

Ami a tutaj közepén eddig alaktalan halomnak látszott, most szétvált, formát kapott. Tizenkét ember ült a törzseken, maguk alá húzott lábukat eltakarta a hosszú, barnásszürke, ujjatlan köpeny.

– Hogy nincs melegük! – dünnyögte az ember.

– Ezek a Városba mennek – Gábrriel boldog volt, hogy jólétesült lehetett –, akkor öltöznek így fel. Hat nap odáig az út, és arra nincs falu, csak a bokrokban alhatnak. Biztos, hogy oda mennek. Látom a fegyvereiket is.

– Lehet – hagyta rá az ember, azután nagyot fújva hozzátette: – No, én nem mennék velük! Gábrriel egyetértően bólintott.

– Mondja, Sir – az ember tudta, hogy Gábrrielnek nem jár ez a megszólítás, de azt is, hogy mennyire jólesik a fiúnak –, a bíró úr holnap otthon lesz?

– Igen.

– Felkeresném...

– Jöjjön csak – mondta méltóságteljesen Gábrriel –, majd szólok neki.

– Köszönöm, Sir!

Az ember visszacsoszogott a farakáshoz, Gábrriel pedig Garthoz fordult. Úgy érezte, még nem aknázza ki teljesen a szenzációt, amit a köpenyes emberek jelentettek.

– Évente négyszer mennek a Városba – magyarázta –, de általában nem indulnak ilyen korán. Az első csoportot rendszeren a tavaszi vásár után küldik csak. Pedig ezek oda mennek! Ott vannak mellettük a számszeríjak, és kardjuk is van, csak a köpenytől nem látjuk...

– Igen, azok számszeríjak – válaszolta Garth.

Ettől Gábrriel megsértődött, mert úgy vélte, egy szárazföldi patkánynak igazán fogalma sem lehet a számszeríjról. Azután eszébe jutott, apja mesélte, hogy a falvakban, különösen a hegység lábánál, a nagy erdők között, sokan vadásznak, tehát mégis ismerhetik ezt a fegyvert. Kár. Gábrriel őszintén sajnálta.

A tutaj közel ért a parthoz, a nyolc ember abbahagyta az evezést. Félmeztelen, izmos testükön csillogott az izzadság. A középen ülő köpenyesek három kivételével rövid haját viseltek, álluk csupasz volt. Ahogy a tutaj a homokra siklott, Garth látta, hogy fiatal, tizenöt-tizenhat éves fiúk. Összeszorított szájjal, komoran ültek, szemük elnézett a parton ácsorgók felett. Először a három idősebb tápáskodott fel, kényelmesen a vállukra lendítették a számszeríjakat, azután szóttanul intettek a fiúknak, akik némán követték őket. A parton várakozók elcsendesedtek, idegenkedve és félve nézték a hármassorokba rendeződő fegyveresek csoportját.

A vezetőjük észrevette Garthot, vagyis a lapot a mellén.

– Hé, te! – kiáltotta. – Gyere ide!

Garth tisztelettudóan megindult, Jo követte.

– Honnan jöttök? – kérdezte a vezető, amikor eléje értek.

– Greenhillből, Sir!

– Ne szólíts Sírnek, nem vagyok barbár! Seymour adjunktus vagyok!

– Igenis, adj... – Garth nem tudott megbirkózni a soha nem hallott szóval. – Igenis, Sir! – mondta makacsul.

– Ad-junk-tus! – szótagolta a másik, azután legyintett. – Egyébként mindegy, jobb, ha nem töröd ki a nyelved. Hozzánk viszed a fiút?

– Igen, Sir!

– Kié?

– Sir Adriané!

– És téged hogy hívnak?

– Garth vagyok, Sir!

– Nos, akkor ide figyelj, Garth!

Seymour adjunktus egészen közel lépett hozzá, Garth ijedten hátrálni kezdett, de az adjunktus megragadta a karját, és még inkább maga felé húzta.

– Ide figyelj! – lehalkította a hangját, szinte suttogott, de ez a körülöttük gyűrűző csendben felért az előbbi kiabálással. – Nem láttál semmi különöset a ti vidéketeken? Vagy az idefelé vezető úton?

Garth zavartan hallgatott. Fogalma sem volt, mit akarnak tőle.

– Nos – sürgette Seymour –, gondolkozz! Nem láttál vagy hallottál semmit?

Garth ijedten bámulta Seymour szakáíiát, amelybe már jócskán vegyültek ősz szálak. Nem merte feljebb emelni a szemét.

– Mit láttam volna? – nyögte ki végül.

– Valami különöset, valami ismeretlent – Seymour hangja barátságos volt és rábeszélő. Garth rájött, hogy nem akarta megijeszteni, hanem komolyan kérdezi, hogy a másiknak nagyon fontos, mit válaszol. – Tehát olyasmit, amit még soha nem láttál, és nem is tudad, hogy ilyesmi létezik... Nos, nem emlékszel valami ilyen dologra? Gondolkozz csak!

Garth maga se értette, miért, egyszerre nagyon sajnálta, hogy azt kell mondania, nem.

– Nem láttam semmit, Sir!

– Biztos? – makacskodott Seymour.

– Biztos.

Seymour lemondóan elengedte Garth karját.

– Kár...

– Sajnálom, Sir – mondta Garth, és valóban így érezte. Seymour megrázta magát, és fölemelte a fejét.

– Nos, nem baj, Garth! De ha bármit láatsz vagy hallasz ott az erdők között, fuss ide, és meséld el nekem! Vagy akárki másnak a Szigeten! Ugye, megteszed?

– Meg – ígérte Garth. Nem merte megkérdezni, hogy mit kellene látnia.

Még akkor is döbbenetben állt, amikor Seymour visszalépdelt a csapathoz, végignézett rajtuk, azután szótlánul megindult előttük. Észak felé mentek a part mentén, arra, ahol – Garth jól tudta – már egyetlen falu sincs, csak a látóhatáron túl az, ahová ő soha nem kíváncszott eljutni: a Város.

– Nem kell megijedni – szólalt meg mellette olyan közel egy hang, hogy Garth összerezzen.

Az egyik evezős állt ott, és a csapat után nézett. Szőrös birkabőr nadrágjának szaga összekeveredett az izzadságával és a tengervíz sós párájával.

– Nem kell megijedni tőle – ismételte az evezős. – Nyolc éve ezt kérdezi mindenkitől, aki a déli erdők felől jön.

– De miért? – érdeklődött Garth.

– Találtak akkor ott valamit. Igaz, nem felétek, hanem még közelebb a hegységhez. Nem hallottál róla?

– Emlékszem valamire. De mi volt az?

– Nem tudom megmondani, akkor még gyerek voltam. De arra emlékszem, hogy nagy izgalmat keltett az a valami. Idehozták, pedig istenverte nehéz volt, tutajra rakták, és azóta a Szigeten van. Azt mondják, Bonnard professzor úr emeletén, de én nem láttam.

– Mégis, mi lehetett?

– Hagyd ezt! – Az evezős Garth béna vállára csapott, és Garth igyekezett, hogy ne szisszenjen fel a fájdalomtól. – Ha én sem értem, hogyan tudnám megmagyarázni neked? Menjetek a tutajra. Jobb, ha ti rajta vagytok, és csak azután rakodunk be.

Seaside kikötőjének munkásai értették a dolgukat. A fahasábok után, ügyelve a tutaj egyensúlyára, sorra beemelték a nagy, kétfülű fonott kosarakat. A kosarak nagyobbik részében faszén volt, azokban pedig, amelyeknek a tetejét bőrrel varrták le, füstölt hús lehetett. Jo orrát legalábbis erre emlékeztette az, amit közvetlenül melléje raktak a tutaj végébe.

– Kapaszkodj a fülébe, kiskomám – vigyorgott rá az az ember barátságosan, aki a kosarat hozta –, és ha a vízbe fordul, se ereszd el, mert ami benne van, az többet ér ám, mint te!

Jo hálásan pillantott rá, de az ember már elfordult, és ment a következő kosárért.

Jo a víz fölé hajolt, és vele szemben ugyanakkor egy másik Jo hajolt elő a víz tükréből. Kitűnő játék volt, és Jo nem hagyta kihasználatlanul. Kidugta a nyelvét, a másik Jo is azonnal nyelvet öltött rá, torz pofákat vágott. Azután igyekezett olyan félelmesen nézni, mint amikor Kennethék legkisebb lányát, Gorát ijesztgette. Végül a vízbe csapódó evezők elkergették a másik Jót, a hullámok alól előtűntek az állhatatos kagylók vonta hosszú, girbegurba barázdák a fenék homokján, a tutaj megindult a Sziget felé.

Garth a Szigetet nézte. Lapos volt és csupa szöglet, Garth tudta, hogy valamikor, nagyon régen, az emberek formálták ilyenné. A nagyon régen pontatlan meghatározás volt, mindenesetre azt jelentette, hogy *azelőtt*. Garth csakúgy, mint akármelyik falubelije, képtelen lett volna választ adni arra, milyen esemény osztotta az emberiség történetét két részre az *azelőtt* és *azóta* szavakkal. A Hit pokolról és tűzesőről beszélt, megérdemelt, szörnyű büntetésről és

világvégéről. Tűz azonban a tapasztalat szerint soha nem hullott az égből, a világnak pedig nem lehet vége, hiszen benne élnek. Nehéz, gyötrő kérdések voltak ezek, Garth jobban szeretne kerülni őket. Már csak azért is, mert ha hosszú téli estéken mégis szóba kerültek, Pepperman ingerülten kiabálni kezdett, ez pedig Garthot mindig nagyon kényelmetlenül érintette. Setmore egyszer azzal gúnyolta egy ilyen beszélgetés alkalmával Peppermant, hogy azért kiabál, mert ő sem tud többet náluk, és akkor Pepperman még jobban kiabált, hitetlen, bűnös embernek nevezte a bírót. Setmore elégedetten mosolygott, és azt mondta, éppen az ilyen Pepperman-féle embereknek köszönhetjük, hogy semmit nem tudunk arról, ami történt; erre Pepperman azzal vágott vissza, a régiek valószínűleg tudták, miért történtek el még az emlékét is annak, ami történt, és ez így van jól. Garth akaratlanul is Peppermannek adott igazat, mert a bíróról tudta, hogy hitetlen és bűnös. Az azelőtti világ azonban változatlanul és jobban érdekelte, mint általában a többi falubelit, akik földműveléssel foglalkoztak, mert Garth nyomoréksága ellenére mesterember volt, és ezért áhítattal és irigykedve gondolt a régiekre, akik olyan fölényes ismerői és urai voltak az anyagoknak, mint amilyenek ők – Garth ezt is tudta – nem lehetnek már többé soha. De amikor egy másik estén elmondta ezt Peppermannek, az éktelen dühbe gurult, és Garthot is bűnösnek nevezve hosszan magyarázta, hogy éppen az anyagok feletti uralom vitte az embert a pusztulás útjára. A Hit pásztorai valahol a hegyek között nevelkedtek, pontosan senki nem tudta, hol van az a nagy ház, amelyre Pepperman oly gyakran hivatkozik, de senki nem is igyekezett részletesebb értesüléseket szerezni róla. Ha Pepperman már elég öregnek érzi magát, elbúcsúzik tőlük, ez a dolgok rendje, elmegy, és hamarosan jön helyette más, akit mindegy, hogy hívnak majd, de ugyanazokat a parancsokat fogja hordozni közöttük, mint elődje.

Mindez azért jutott Garth eszébe, mert a Sziget az azelőtti világ legnagyobb egységes egészét jelentette valamennyiök szemében. Nem rozsdás szerszámok, lyukas vagy törött edények, megfejthetetlen rendeltetésű fémdarabok vagy táblák, amelyek kiugró vagy az anyagba mélyedő betűin az olvasásnak nevezett, teljesen fölösleges műveletre oktatta a falu gyermekeit Pepperman, aki maga sem tudott többet olvasni, mint ahány táblát ismert, vagy legalábbis képtelen volt az ellenkezőjét bizonyítani, mert nem volt több tábla. Tehát nem értelmetlen, eredetük és keletkezésük történetét önmaguk céltalanságában megingathatatlanul őrző töredékek, hanem egy egész Sziget, amelyet a nagy öböl közepén lapuló sziklahátra építettek valamikor, de úgy, hogy a sziklát se látni, mindenütt csak a függőleges, ember alkotta falak állják közömbös fölényvel a téli viharok hullámainak tombolását. Belül pedig, ezt

Setmore mesélte egyszer, még Rosie házában, amikor úgy lerészegedett, hogy azt sem tudta, mit beszél, számtalan folyosó, kamra és terem, csodálatos, felfoghatatlan rendeltetésű szerkezetekkel és a falakon végestelen-végig – érted, Garth; csuklott, azután folytatta –, végestelen-végig írás és számok... Garth

legközelebb is megpróbálta leitatni a bírót, hátha még többet mond, de az rájött, mi a szándéka, és eltolta magától a korsót. Akkor gyűlölte talán legjobban Setmore-t, jobban, mint amikor Rosie valamilyen ürüggyel, vagy később már anélkül is, elküldte a házból, mert a bíró olyasmit tudott, amit ő maga soha nem használt semmire, és mégis megtagadta tőle.

Most végre, igaz, csak néhány órára, mert a délutáni tutajjal bizonyosan visszaküldik a partra, kielégítheti a kíváncsiságát. Garth elhatározta, hogy nyitva tartja majd a szemét.

Seaside lassan eltűnt, mert a tutaj a Sziget túlsó oldalára kanyarodott, és a függőleges falakon magasan fenn megcsillant a napfény. Ablakok – állapította meg Garth –, de sima üvegből! A faluba kereskedők hozták az üvegpalackok cserepeit, mindegyik megesküdt, hogy élete kockáztatásával hozta a Városból, ahol elevenen meg akarták enni az ott lakó szörnyetegek, és pimaszul magasra tartották az árát. Garth ügyes kezével már sok ablakot készített, agyagba ágyazta az üvegdarabokat, araszonként még külön lécekkel erősítve a kőfal részébe rakott alkotmányt. Sík üvegdarab, akkora, mint a fél tenyere, csak három volt Greenhillben. Kettőt Jimmy Carter dédapja szerzett, a még élő kortársak néha az orruk alatt olyasmit motyogtak, hogy az öreg Abe Carter gyilkolt értük valahol északon, mert egész életében nagy csavargó volt. A harmadikat Gouldék vették lányuknak, Sylviának hozományként, a kereskedő két tehenet kapott érte. Garth, ahogyan a Sziget partról nem látható ablakait nézte, tisztában volt azzal, hogy egyetlen ilyen táblával, amit ott fenn lát, egész Greenhillt megvásárolhatná. A távolság csalóka voltával is számolva úgy becsülte, hogy ezek a táblák olyan hosszúak, hogy kiterjesztett karját kétszer mérhetné rájuk, a magasságuk pedig legalább embernyi, ha nem több.

A függőleges falak, amelyeken az ablakok csillogtak a napfényben, a Sziget lépcsőzetes bástyasorain beljebb estek, előttük, a víz felé, három, helyenként négy, ablaktalan fal emelkedett egymás fölé. Az az evezős, aki a parton megszólította, követte Garth pillantását, és elnevette magát.

– Bámulsz, mi? De tartogasd a szemed a többire is, ez csak a kezdet. Egyébként jól teszed, ha most bámulod meg őket, mert ahova titeket beeresztenek, ott nem látsz egy fia ablakot sem. Egyszer, nagyon régen, mesélik, ott is volt még üveg, és egy küldöttség, ami valami segítséget akart kérni a Szigettől, nekiesett, kővel kiverte, hogy hazavigye. Úgy gondolták, ez nekik elég, más segítséget már nem is kérnek.

– És mi lett velük?

– A csontjaikkal, ha még megvannak, itt játszadoznak a rákok – evezőjével a vízre mutatott –, a törött üveget pedig átvette a Gazdasági Hivatal. Azt mondják, akkor évekig nem fizetett a Sziget semmi mással, csak azzal az üveggel. Én még láttam egy darabját a múltkor a raktárban, akkora, mint a fejem, és olyan vastag, mint a kisujjam. Nem lehetett könnyű betörni. Hozzatok nem került belőle?

Garth a fejét rázta.

– Nem.

– Igaz, Greenhill elég messze van. De ha már erről beszélgetünk, jobb, ha most figyelmeztetek benneteket. Te is figyelj, kölyök! Persze ha itt maradsz, már holnap jelölt úrnak szólíthatlak, de addig legalább még kölyök vagy! Tehát figyeljete!

Evezőjével lökött egyet a tutajon, azután folytatta:

– Legelső és legfontosabb szabály, hogy nem érhetek hozzá semmihez. Ezt most még talán hiába magyarázom, ha odaérünk, és meglátjátok, jobban megértitek. Tehát nem érhetek hozzá semmihez a mocskos kezetekkel, de a hátatokkal vagy az ülepetekkel sem támaszkodhattok a falakhoz. Vagy megmondják nektek, hová üljete le, vagy ha nem, akkor a legjobb, ha a földre telepedtek. Ahogy látom, ez a nadrágotoknak úgysem sokat árt. Azután arra is vigyázz, ezt már elsősorban neked mondom, kölyök, hogy ne rohangálj, ne fuss a folyosókon, mert megcsúszol, nekiesel a falnak, és megvan a baj! De ha még rendesen járkálsz, akkor is vigyázz a folyosó sarkainál meg az ajtóknál, ha befordulsz. Ha valamit ledörgölsz a válladdal, úgyis kiderül, hogy te voltál, és akkor nem sok bőr marad a hátadon.

Jo megfélemlítve hallgatott, Garth tanácstalanul nézett az evezősre.

– Nem érted, látom – mondta az evezős. – No, nem baj! Csak az a fontos, hogy emlékezzetek rá! Biztosan tudom, mind a ketten hálával gondoltok majd rám, amiért szóltam. Ha meg nem, akkor az a ti bajotok! De most ne kérdezősködjete tovább, az út legnehezebb szakasza következik.

A vízbe lógó bástyafal tömör vonala megszakadt egy akkora darabon, ami alig volt valamivel szélesebb a tutajnál. Ide kormányozták be az evezősök a tutajt, nem kevés kiabálással és káromkodással. A fal kétoldalt följük emelkedett, legalább négy-öt embermagasságyira. A falak szélén Garth egymásra halmozott kövek tömegét látta. Ijedten behúzta a nyakát, ha valaki kíváncsian följük hajol, egy vigyázatlan mozdulat, és a kövek lezúdulnak a tutajra.

– Azért rakták oda – morogta a foga közt az evezős, aki úgy látszik, olvasott Garth gondolataiban. – Jobb védelem minden fegyvernél. Bár ha jól hallottam, az utolsó kétszáz évben senkinek nem volt kedve kipróbálni.

A falak közé szorított folyosó lépcsőben végződött. A tutaj egyre veszítve sebességéből, lágyan odakocant hozzá, az evezős bömbölni kezdett:

– Hahó! Itt vagyunk!

A falak felerősítve verték vissza a hangját, Jo összerázkódott, Garth pedig újra a köveket figyelte, ekkora lármára nem hullanak-e mégis rájuk.

A lépcső tetején alakok tűntek fel, ruházatuk nem sokban különbözött az evezősökétől.

– Mit ordítasz, Ian? – A kérdező, aki utolsónak lépett elő a lépcső fölötti semmiből, ugyanúgy ordított, mint az evezős. – Itt csendnek kell lenni!

– Nem tudtam – vigyorgott szemtelenül Ian.

– Nagyon jól tudod, mégis mindig eljátszod ezt a hülyeséget!

Aki lant szidta, annyiban különbözött a többitől, hogy inget viselt, szakállt viszont nem. A haja is rendezettebben hullott füle mögött a vállára.

– Hát ezek? – mutatott Garthékra.

– Greenhillből jöttek. Seymour adjunktus úr már azonosította őket.

– Az nekem nem elég! Mutasd csak, ami a nyakadban van! Közelebről szeretném látni.

Garth kilépett a lépcsőre. Az ember megfogta a mellén csüngő lapot, és gondosan megforgatta.

– Rendben van – mondta végül –, ez az!

Garthnak újra el kellett mondania, kicsoda, miért hozta Jót, azután a borotvált arcú intett, hogy kövessék. A lépcső közepén megállt.

– Figyelmeztetek benneteket, semmihez nem érhetek hozzá! Ahány jelet letöröltök a falakról, a jelek fontossága szerint annyiszor öt, tíz vagy húsz botütést kaptok!

– Már megmondtam nekik, Elm! – rikoltotta utánuk Ian a tutajról.

– Te csak törődj a magad dolgával – szólt vissza a válla fölött Elm –, nem árt, ha többször hallják!

A kikötő aknájából a lépcsők fedetlen udvarra vezettek, három oldalról oszlopos folyosók határolták. Elm az udvar közepén megállt.

– Először a doktorhoz kell vinni őket – gondolkozott hangosan. Garth a kikötőbeli ember szavait azért értette nehezen, mert másként hangsúlyozott, és sok betűt elnyelt, Seymour és Elm viszont olyan gyorsan beszélt, hogy alig tudta követni –, azután természetesen Dicks professzorhoz kerül, persze csak ha megfelel. Nos, gyertek!

Az oszlopos folyosóhoz érve újra megfordult, és felemelte az ujját.

– Még egyszer mondom, vigyázzatok a falakra!

Garth magához húzta Jót, hogy még véletlenül se történjen baj, és óvatos léptekkel megindult Elm után a folyosó közepén. A falakat, néhol még a folyosó alacsony mennyezetét is apró betűk, számok, különféle jelek tömege borította. Mint bogarak végeérhetetlen ijesztő serege kúsztak hosszú sorokban, feketeségükből Garth arra következtetett, hogy faszénnel írták a sima felületre. A betűk áradata lent körülbelül két arasszal a kőpadló felett végződött. Azokat a sorokat csak térdelve vagy guggolva lehetett elolvasni, és bizonyára úgy is írták őket. Garth úgy-ahogy ismerte a betűket és a számokat, de most meg sem kísérelte, hogy kipróbálja tudását. Úgy érezte, hogy a számtalan betű zsongva megelevenedik, és hatalmas légyrajként támad rá.

– Szedjétek már a lábatokat! – fordult hátra türelmetlenül Elm, azután észrevette Garth csodálkozó tekintetét. – Bámulsz, ugye, barbár? Pedig ez csak a kezdet, az én birodalmam. A Gazdasági Hivatal kurrens feljegyzései. Húsz évig őrizzük őket, akkor lemoszuk a falakat. Fontos a munkám, tudom, de azt nem kívánhatom, hogy olyan ügyek, mint hogy hány rakomány fát kaptunk huszonkét évvel ezelőtt szeptemberben, az örökkévalóságig foglalják itt a helyet. Persze

vannak olyan feljegyzéseink is – hangja ünnepélyesen meglassult –, amelyek több mint hatszáz éve ugyanazon a helyen vannak. Ezt csak azért mondom neked, barbár, hogy erezd a Sziget hatalmát. Mert azokat a feliratokat te úgysem láthatod soha. De még ez a gyerek is csak évek múlva juthat el odáig, ha elég szorgalmas.

Jo félt és szédült. A víz, a tutajozás ismerős volt, a Greenhillen túli dombok között volt egy tó, ahová sokszor elszöktek úszni, még tutajt is építettek. De itt szörnyű volt. Minden hangot felerősítve vertek vissza a kongó falak, és a sok betűt is ugyanúgy megrémítette, mint Garthot.

Lementek néhány lépcsőn, elfordultak egy másik folyosón, azután újra lépcsők vezettek fölfelé. Garth hamar lemondott arról, hogy tájékozódjon. Elm, ha megszólalt, csak azért tette, hogy sürgesse őket, vagy a folyosók nevét mondta, de azt is inkább csak saját magának, mert Garth és Jo úgysem értették. Az evezős tévedett, mert az ablakokon itt már volt üveg, de a Sziget belseje felé nyíltak; ha kinéztek rajtuk, csak a szemközti ablaksorokat láthatták. Egy különösen hosszú folyosót, amelynek falain Garth jóformán csak számokat látott, Elm a Logaritmusok és Szögfüggvények folyosójának nevezett, a Mechanika lépcsőházában két emeletet talpaltak fölfelé, azután átvágtak a Termodinamika rövid folyosóján. Garth valóban érezte a Sziget hatalmát. Ha Elm valami kiszámíthatatlan okból most itt hagyja őket, maguktól soha többé nem találnak ki a szabadba. Itt bolyongnak és halnak éhen a falak között, amelyekhez nem szabad hozzáérni.

A kevés embert, akikkel találkoztak, külsejük szerint két csoportba lehetett osztani. A fiatalok mind borotváltak voltak, és rövid hajat viseltek, az idősebbeknél a hosszú haj általános volt, szakálluk nagysága és formája azonban különbözött, vagy nem is viseltek szakállt. Némán álltak a fal mellett, és a betűk vagy számok egy részét vizsgálták. Bal könyökük hajlásába vékony szürke lapot támasztottak, a másik kezükben tartott apró faszédarabkával írtak a sima lapra. Időnként a falra néztek, azután újra a lapjukra meredtek. Elm köszöntését rövid, néma biccentéssel fogadták, Garth és Jo nem létezett számukra.

– Már nem kell sokáig menni – biztatta őket Elm egy újabb forduló után –, itt átvágunk a Periódusos Rendszer folyosóján. Ez ugyan szigorúan tilos, de így kikerülhetjük a Szervetlen és Szerves Kémia hat folyosóját, és már ott is vagyunk a Biológiánál. Ha itt hozzáérték valamihez, én verlek benneteket agyon, azután engem a többiek! Hát úgy vigyázzatok!

– Nem jöhettünk volna rövidebb úton? – gyűjtött nagy nehezen bátorságot Garth ahhoz, hogy megszólaljon.

– Jöhettünk volna, de azt akartam, barbár, hogy egyszer életedben lásd ezt, és szédülj. Most már legalább tudod min törni a fejed halálod órájáig. Visszafelé csak lemegyünk az Érzékelés lépcsőházán, és máris az udvaron leszünk.

Jo lába meg-megbicsaklott, görcsös félelemmel kapaszkodott Garth karjába, és Garth szívét összeszorította a büntudat. Hová hozta ezt a gyereket? Nincs köze hozzá, az igaz, csak Rosie-ra emlékezteti, és ez az emlékezés Jo nélkül is éppen

eléggé fájdalmas. De hátha mégis Peppermannek van igaza? Az iskolamester csak úgy emlegette a Szigetet, mint a bűn tanyáját. Bűnt ugyan eddig még nem tapasztalt, az evezős Ián és Elm barátságosabban bántak vele, mint várta. De rémületes hely ez, minden gazdagsága ellenére, ezt a csontjaiban érezte.

Elm végre megállt az egyik csukott ajtó előtt. Az ajtók, ezt Garth már korábban észrevette, valószínűleg ugyanabból a fémből lehettek, mint az a lap, amit a nyakában hordott. Elm a kilincs mellett gondosan megkocogtatta a körmével azt a diónyi sima felületet, ahol nem volt semmi az ajtó lapjára írva, és amelyik bizonyára a sűrűn ismétlődő kocogtatásokról ezüstösen fénylett.

– Tessék! – bődült fel az ajtón túl egy hang.

Jo eddigi szétfolyó, bizonytalan szorongásai összegeződtek, és valóságos hordozóra leltek ebben a bömbölésben.

Elm óvatosan nyúlt a kilincshez, és maga előtt terelte őket a szobába.

Ha még valami bizonytalan reménység élt is Jóban, hogy tévedett, és félelmei nem találtak méltó képviselőre, a hang gazdájának látványa azonnal eloszlatta. Hatalmas, kövér ember volt, idős kora ellenére gondosan borotvált, tojássima fejjel és arccal. Durván szótt gyapjúinge – a Szigeten birkabőr ujjas helyett ezt viselték – elöl nem volt befűzve, és fedetlenül hagyta széles mellkasát, ahol a fejről száműzött vörös és ősz szörzet dús, ellenséges bozontban tenyészett. A kezén és az ujjain is vörhenyes szőrszálak ágaskodtak, ezzel szemben tenyere puha és rózsaszín volt, mint a csecsemőké. Világoskék szemét színtelen szempillák övezték, rőt szemöldökét alig lehetett felismerni a homlok húsos ráncjai között.

Jo csak azért nem dőlt az ajtónak, mert még idejében meglátta, hogy az is tele van betűkkel, az pedig, akit Elmnek hívtak, azzal fenyegette, agyonveri, ha hozzáér az íráshoz. Igaz, mindegy – gondolta –, ez a szörnyeteg előbb-utóbb úgyis végez vele, ezt világosan érezte. És amikor rémült tekintetét végre el tudta szakítani az asztal mögött ülő embertől, a szoba szemközti falára nézve már azt is tudta, hogyan ölik meg. A falra kiterjesztett karokkal egy ember volt rajzolva. Az ember feje félrebillent, mint aki alszik, teste a nyakától az ágyékáig egyetlen vágással felhasítva és laposan a falra feszítve. Jóban ez az ember a disznóölések emlékét idézte fel, a tehetetlen hörgésbe fulladó visítást, a szalma lángját, amint feketére perzseli a négy meredt lábával a hajnali égre mutató állatot, a sok korsó meleg vizet, amit neki is, mint a többi gyerekeknek, a korsó súlyától fájó karral kellett futva a sürgölődő emberekhez vinni, és amikor végül a disznó bőre olyan fehér lett, akár az övéké azokon a tél végi napokon; Martin bácsi, amint szétvetett lábbal föléje áll, még egyszer megfeni a kését, azután lassú, gondos mozdulattal hozzákezd, a kés alatt halk, átható harsogással kettéválik a bőr.

Két kézzel kapaszkodott Garth karjába, aki megingott a váratlan súlytól, és rosszállóan rántott egyet a gyereken.

– Viselkedj tisztességesen – dünnyögte.

– Nos, mit akartok? – harsogta a vörös óriás olyan hangosan, mintha még mindig közöttük volna az ajtó.

– Ez itt Garth, Greenhillből, professzor úr. És magával hozta Setmore bíró fiát, Jót. Jelöltnek, ha beválik.

– Jól van, jól van – dörmögte az óriás. Hangja mélyebb volt, mint a kút visszhangja Kennethék udvarán. – Ül le, Garth, és te is, fiam.

Az asztal előtti két székre mutatott. Jo ugrásra készen telepedett a szék legszélső deszkájára, bár tisztában volt vele, innen nincs menekülés. Az ablakon üveg, azon túl csupasz fal, fölötte az ég. Újra a falra meredt. Az ember torkán nem látott semmit. Ettől egy újabb következtetés jeges hulláma öntötte el. Lehet, hogy ők a faluban a disznóval jobban bántak?

– Nos, hogy hívnak? – A hang mennydörgésében Jo, ha eszénél van, megérezhette volna a jóindulatot. – Az én nevem Klein, de egyszerűbb, ha professzor úrnak hívsz. Téged a barátaid hogy szólítottak? Mert ha megengeded, én is így mondanám.

Jo nem felelt, a falat nézte. Ha előbb nem szúrják át a nyakát, akkor védekezni fog. Persze reménytelenül, mert ezek erősebbek, lefognak, megkötözik. Réműlete, amelyről azt hitte, már nem növekedhet tovább, hangtalan sikoltással a torkába ugrott. Az ablak alatt egy magas lábú, keskeny asztalt vett észre, két oldalán szíjak lógtak. Arra kötözik rá.

– Látom, érdeklődsz – szólalt meg a professzor. – Ennek nagyon-nagyon örülök. Ez itt – a rajzra mutatott – az ember anatómiája. Sok évig kell tanulni, amíg valamennyire is megérti az ember. Az pedig a kisebbik műtőasztal, bár én inkább csak vizsgálatra használom. Ha vágni kell, jobb, ha a nagy műtőben csináljuk. Majd azt is megláthatod. De ha már beszélgetünk, úgy illik, hogy felelj a kérdésekre. Hogy hívnak?

Jo szájában összegyűlt a nyál. Hiába nyelt, a nyál pillanatokon belül megint előntötte a száját, és újra nyelni kellett. Azt mindenesetre megtudta, hogy itt ezt a vágást anatómiának hívják. De miért hívják így, és miért csinálják? Miért hozta ide Garth? Miért mondta Sir Adrian, hogy az ő fia? Ha nem mondja, akkor is ide kerül? Miért nem kellett ő Bessie nénié? Bessie nénitől ugyan mindig tartott, mégis egész nap az udvarukon játszott. Leslie bácsi sokat dolgozott, alig volt otthon, Bessie néni pedig azt mondta, hogy nem ér rá velük törődni, és ennek nagyon örültek. Ő, Jo dajkálta a kis Gorát, akit nagyon szeretett, ha meg elmehettek az udvarról, Ernie-vel bebarangolták a falu mögötti erdőket. Ernie erőszakos volt és önfejű, most, ebben a szobában mégis a legjobb barátnak tűnt. Miért nem mehet vissza a faluba? Rendben tartotta a házat is, söpört, vizet hordott, Garthnak nem lehetett rá panasza...

– Hát azt nem lehet mondani, fiacskám, hogy bőbeszédű vagy – dörmögte Klein professzor. Bal kezével szórakozottan megvakarta a mellét, Jo iszonyodva meredt a szőrös gubancba túró rózsaszín ujjakra. – Vagy valami bajod van? Bántott valaki? Itt igazán nem kell félned semmitől sem.

– Én nem tudom, Sir... – szólalt meg Garth, de a professzor leintette.

– Magam szeretnék boldogulni vele, ne szóljon bele! –Azután világoskék szemével újra Jót nézte. – Mondj már valamit, fiacskám! Rendben van, hallottam, hogy Jónak hívnak. Nos, Jo, van valami kívánságod? Mondd meg bátran, és azután majd beszélgetünk, mint két jó barát. Tehát van valami kívánságod?

Jo akarata ellenére megszólalt, és ahogy kimondta, már meg is bánta.

– Igen. Pisilni kell.

Elm nyerítve fölnevetett, Jo úgy érezte, a padló megnyílik alatta.

– Elm! – A professzor bömbölése megremegtette a falakat, Elm behúzta a nyakát. – Ha nem viselkedik tisztességesen, jelentést teszek a Gazdasági Hivatal vezetőjének! Ha már kíváncsiságból teljesen szabályellenesen magának tartja fenn a jogot, hogy az idejövőket kísérgesse, akkor tanulja meg végre a hozzá való modort is. Biztosan idáig rémítgette ezt a szerencsétlen gyereket!

– Professzor úr, én...

– Hallgasson már! Tökfej! – A professzor arca olyan színben játszott, mint mögötte a falon a szétszabdalt hasú ember mája. Nagyon fújt, és komoly, megértő hangon Jóhoz fordult. – Teljesen igazad van, Jo! Ha az embernek pisilni kell, és nem teheti, az határozottan zavarja a gondolatait. Elm majd megmutatja, hol pisilhatsz. Azután visszajössz, és beszélgetünk.

– Vén bolond – mondta Elm halkán a folyosón, ahogy maga mögött behúzta az ajtót. – Azt hiszi, tekintélyesebb, ha ordít. Na gyere, te kis szerencsétlen, nehogy a nadrágodba ereszd, mert még abból is nekem lesz bajom!

Néhány lépéssel arrébb kinyitott egy ajtót. A kis fülke fala is tele volt írással, de ezek a betűk nagyobbak voltak, mint amilyeneket Jo eddig látott, és összevissza terpeszkedtek a falon. A magasan levő apró ablakból egy fénycsóva a fülke közepén emelkedő fehér valamire esett. Jo nem tudta mihez hasonlítani ezt a fehér talpon álló felfordított fél tojáshéjat.

– Ide bele, szaporán! – mutatott Elm a tojáshéj mélyedésébe. – Ne bámészkodj már! Tudom, soha nem láttál még ilyet, de jobb, ha megtanulod, ha ugyan megfelelsz a doktornak, és jelölt lesz belőled!

Amikor visszatértek, Garth már a szék mellett állt.

– Igenis, prof... pr. .pr... – birkózott a szóval, majd lemondott róla. – Igenis, Sir, megmondom Sir Adriannek!

Garth személye láthatóan nem érdekelte a professzort.

– Jól van, jól van – morogta, azután Elmhez fordult. – Elm, vidd le a vendégünket az udvarra, itt nincs rá szükség. A délutáni tutajjal valószínűleg visszamehet a partra. Addig kiderül, hogy a fiúval vagy egyedül.

Kék szemét, amelytől Jo abban a pillanatban újra reszketni kezdett, ahogy a szobába lépett, újra a fiúra emelte.

– Nos, gyere, Jo! Ül le, és helyezkedj el kényelmesen, mert hosszabb ideig fogunk beszélgetni!

Garth és Elm után becsukódott az ajtó. Jo tudta, hogy ő már nem kerül ki élve ebből a szobából.

Amikor Garth leérve azon a kimondhatatlan nevű lépcsőn újra kék eget látott a feje fölött, akkorát lélegzett, hogy azt hitte, szétreped a tüdeje. Igaza volt Elmnak, hátralevő életében lesz min törnie a fejét, de ezúttal úgy érezte, elege van a csodákból. Lefelé menet Elm egy sor ajtót kinyitott előtte, és amit Garth ott látott, az Elm magyarázatai ellenére felfoghatatlan maradt számára. Kezdte sejteni, Setmore azért nem beszélt a Szigetről többet, mert akkor hamar kiderült volna, hogy semmit nem értett abból, ami itt körülvette.

– Nos, barbár – szólalt meg Elm –, ideje, hogy egy kicsit megpihenj. Különben is...

A széles udvar egyik fala felé fordult, ahol egy rúd meredt ki a sima kőből. Garth közben arra is rájött, hogy ilyen követ, amit az egykori emberek tudtak készíteni, és amiből az egész Sziget volt, még sohasem látott. A homok-és kavicszemeket valami nagyon nagy erő tartotta össze. Nem meszes habarcs volt, azt Garth jól ismerte, és tudta róla azt is, hogy nem állná így csupaszon a fagyot és a nedvességet.

Elm a rúd árnyékát figyelte, Garth észrevette, hogy a rúd alatt félkörben rovátkákat véstek a falba. Az árnyék közvetlenül a legalsó rovátka mellett volt.

– Különben is – folytatta Elm – mindjárt dél van, hoztál magaddal ennivalót?

– Igen.

– Rendes ember vagy. A legtöbb barbár, aki valamilyen ürüggyel idemerészkedhet, elvárja, hogy mi adjunk neki enni. De éppen azért, mert te nem számítottál erre, a Sziget vendége vagy. Gyere, megmutatom, hol ebédelsz.

Az udvar túlsó végén nagy terembe értek. Garth soha nem látott még ekkora fedett helyiséget, az ablakokon beszűrődő fény nem tudott megbirkózni a sarkaiban lapuló homállyal, és a falakról visszaverődő zsvajtól, úgy érezte, megsüketül. Hosszú asztalok mellett vegyesen ültek borotvált férfiak és szakállasok, a lárma egy pillanatra sem csendesült, ahogy beléptek. Elm egészen a terem végéig csörtetett, és ott lenyomta Garthot egy üres székre.

– Barbár, Garth a neve, Greenhillből jött, a délutáni tutajjal megy vissza a partra! – hadarta a szomszédok kérdő pillantására. – Hé, Merlin! Vendéget hoztam! A Gazdasági Hivatal terhére eszik! – Ezt már a terem végén nyíló ajtó felé kiáltotta. – Gondod legyen rá!

– Rendben van! – kiabált vissza valaki a félig nyitott ajtó mögül. – Egy naplopóval több vagy kevesebb, nekem már nem számít!

Elm Garth vállára tette a kezét.

– Várj rám itt, visszajövök érted!

Kisietett a teremből, Garth feje fölött összecsapott az asztaloknál ülők beszélgetése.

Az ajtó mögül, ahová Elm bekiabált, egyre erősödő csörömpölés hallatszott. Végül az ajtó kinyílt, és megjelent egy ember, karján nagy tálcát egyensúlyozva. A tálcán gőzölgő edények sorakoztak, Garthnak feltűnt az edények ismerős, halvány ezüstös csillogása. Kíváncsisága, bár maga sem hitte, hogy ez megtörténhet, legyőzte féltékenységét, és a jobb oldali szomszédjához fordult.

– Ezek az edények milyen fémből vannak, Sir? Az, akit kérdezett, úgy látszik, elfelejtette, mit mondott Elm, mert egy ideig csodálkozva nézett Garthra.

– Hogy? Mi? – szólalt meg végre, azután megértően biccentett. – Persze, te vagy a barbár, akit Elm ültetett ide. Nos, ezek az edények alumíniumból vannak. – Fürkészve nézett Garthra. – Téged érdekelnek a fémek? Nem hittem, hogy a barbároknak ilyen gondolataik is lehetnek. És miért érdekelnek?

– Találunk mi is ilyen fémdarabokat, de a kovácsok nem tudják használni... A másik elhúzta a száját.

– Hát, ami azt illeti, mi sem sokra megyünk vele. Amíg vigyázunk arra, hogy ép maradjon, nincs semmi baj, de ha eltörik vagy kilyukad...

Mondanivalóját félbeszakította a kettejük közé tolakodó tálca, amelyről a tálcát hozó ember egy-egy edényt és kanalakat tett eléjük. Garth szomszédja beleszagolt az edénybe, megmarkolta a kanalat. Látszott rajta, máris teljesen megfélelmedezett Garthról, az alumíniumról. Garth óvatosan belekóstolt az ételbe. Babból készült, levesnek sűrű volt, főzeléknek híg, a második kanál után úgy találta, hogy a faluban jobban főznek. Túlságosan sós is volt Garth ízlésének, igaz, ők nagyon takarékosan bántak a sóval. Egy következő tálcáról kenyeret raktak az asztalra, ez viszont határozottan jobb volt, mint amit a falubeli asszonyok sütöttek. A fejek az edények fölé hajoltak, a lárma egy időre alábbhagyott. A kanál is alumínium – állapította meg Garth. Greenhill lakóit nagyrészt ő látta el fából faragott kanalakkal, a gyertyaöntés után ez volt a legjobban jövedelmező munkája.

Az emberek az utolsó babszemeket is kikotorták az edények aljáról, azután türelmetlenül néztek Merlin ajtaja felé.

– Fogadjunk – szólalt meg az az ember, aki szemben ült –, hogy a változatosság kedvéért ma is főtt füstölt hús lesz krumplival.

– Nem fogadok – válaszolt Garth bal oldali szomszédja, egy sovány, majdnem kopasz fiatal –, nem fogadok, mert megnyered, Ricky. De miért törődsz ennyit a hasaddal? Nekem mindegy, hogy mit eszem, csak gyorsan legyek túl rajta, vár a munkám.

– Csak egy elméleti tojás, bocsánat, gyakornok úr, lehet ilyen nagyképű. – Az, akit Rickynek szólítottak, nem is igyekezett titkolni megvetését. – Vagy azért mondtad, mert remélted, hogy az adjunktusok asztalánál meghallják? Kár buzgólkodnod, Moonie, nem figyelnek rád. Sem itt, sem fönt a folyosókon. Ebből is látszik, mennyire tojás vagy.

– Nem azért mondtam – Moonie megingathatatlanul komoly maradt –, hanem mert valóban így érzem.

Ricky barna szemében mintha megennyhült volna a gúny. Vastag, erős ujjai szórakozottan forgatták az üres edényt.

– Mivel foglalkozol most?

– A differenciálszámítással – felelte áhítattal Moonie.

– Hm – Ricky egy pillanatilag eltűnődött. – Ezen a betegségen én is átestem. És mit gondolsz, Moonie, előtted hány generáció rágta át magát rajta? És milyen eredménnyel?

– Miért kérdezed? Te is éppen olyan jól tudod, mint én.

– A kérdésre felelj. Milyen eredménnyel?

– Milyen eredményre gondolsz?

– Természetesen gyakorlatira.

Garth nem értette, min vitatkoznak, de Ricky szavaiban indulat izzott, oda kellett figyelnie.

– Miért vársz egy olyan elméleti munkától, mint az enyém, gyakorlati eredményt? Összekevered a dolgokat, Ricky.

– Attól tartok, ti keveritek össze. Mindig akadt elég ökör, aki megemésztette, azután kiokádta, hogy az utódok újra megehessék. És az volt a szerencsénk, hogy mindig akadt olyan barom is, aki közben helyettük dolgozott.

– Ez egyoldalú szemlélet. Te magad kérted, Ricky, hogy a műhelyekben dolgozhass, ezt mindenki tudja. És azt is, hogy milyen kiváló elméleti ember voltál, amíg...

– Meg nem bolondultam? – csikorogta Ricky. – Ezt suttogják, ugye? Mondd csak nyugodtan a szemembe. Igen, megbolondultam. Csak azt nem tudom pontosan meghatározni, hogy mikor. Amikor elkezdtem az elméleti munkát, vagy amikor abbahagytam. Vagy most? Amikor napról napra a lehetetlennel viaskodom?

– Mit nevezel lehetetlennek? A te képességeidet ismerve, nehezen tudom elképzelni, hogy megoldhatatlan kérdésre bukkantál.

– Ebből is látszik, Moonie, milyen hülye tojás vagy.

Persze hülyének lenni a lehető legkellemesebb állapot, néha már sajnálom, hogy abbahagytam.

– Nem tudsz megsérteni. Ezt csak azért mondtad, hogy ne kelljen a kérdésekre válaszolnod. Milyen megoldhatatlan problémáról van szó? Ha én nem is, de valamelyik adjunktus, vagy ha a kérdés elég súlyos, talán maga Frazer professzor...

Ricky szomorúan ingatta a fejét.

– Bevallom, irigylem a korlátoltságotokat. Valószínűleg azért is kötök belétek, ahol csak lehet. Bár itt többről van szó, mint az én jó vagy rossz közérzetemről, ebben biztos lehetsz.

– De hát mi a kérdés? – makacskodott Moonie. Ricky vigyorgott.

– Tudom, gonosz ember vagyok, de az ilyen pillanatokért érdemes mindig újrakezdeni ezt a játékot. Jön egy ilyen jámbor tulok, mint te, sikerül

felpiszkálnom már amúgy is lelkes idealizmusát, ó, hogyne, segíteni akar – utánozta a másik hangját –, ha ő nem, akkor más, aki okosabb, aki már több négyzetméterét nyalta végig a falaknak, *valaki* bizonyosan tud segíteni, *nincs* megoldhatatlan kérdés! És akkor én egyetlen kis kérdést teszek fel, egy vacak kis kérdést, ami porszemnyi része csupán az egésznek, és ti mindannyian elhasaltok rajta!

Moonie sovány arca kipirult. Hiába mondta, hogy Ricky nem tudja megsérteni, Garth a levegőben érezte a feszültséget, anélkül hogy az okát értette volna.

– Beszélj már világosabban!

– Egészen világosan beszélek. Nos, íme, az egyetlen aprócska kérdés. Számodra, aki rég túl vagy a mechanikán, gyerekjáték felelni rá! Hatszáz éve ugyanazzal a csigasorral húzzuk fel a vizet, a vödörket a ciszternából. Nem nehéz munka, mert a csigasort kitűnően tervezték meg annak idején, jobban már nem is lehetne. Akire ez a munka jut, amíg az udvar végébe sétál, szinte csak a kötél súlyát érzi a vállán, nem szakad bele. Még jót is tesz neki az a kis testmozgás a falak előtti sok ácsorgás és guggolás után. De ha a csigasor valamelyik darabja a használattól tönkremegy, ha a kötél foszlani kezd, ugyanolyanul pótoljuk. Érted, te szerencsétlen tojás? Ugyanolyanul, és nem is pótolhatjuk másomlyennel, mert a csigasor, mint mondtam, tökéletes. Jobbat tervezni sem lehetne.

– De ha te magad azt állítod, hogy a csigasor már nem is lehet tökéletesebb...

– Azt hittem, jobb fejed van, Moonie. Az adjunktusaid, amikor idáig érek, már rég robbannak. Elrontottad a játékot, mert magyaráznom kell. Jól figyelj, Moonie, a magyarázat egyetlen szó: energia. Nincs energiánk, és belátható időn belül nem is lesz.

Moonie megkönnyebbülten elmosolyodott.

– Az energia kérdéseivel nem a mi tanszékünk foglalkozik. Megijesztettél, Ricky, hogy valami komoly baj van! Ricky nyelt egyet, mielőtt megszólalt volna.

– Barom – mondta megfontoltan. – Nem gondoltam, hogy ekkora barom vagy. Jobb, ha hallgatok. Pedig reméltem, hogy fel tudlak bosszantani.

– De most már én várok tőled magyarázatot! – Moonie úgy vélte, joga van elégtételt követelnie. – Miért mondtad el ezt nekem, amikor nem rám tartozik? Én most a differenciálszámítással foglalkozom, nem az energiával! Mi közöm ehhez?

– Nem fogod megérteni, de elmagyarázom, nehogy azt terjeszd rólam, ok nélkül piszkáltalak. Bár úgy látom... Az ajtó felé fordult, ahol újra megjelent a tálcsás ember.

– Nem érdemes, Moonie – mondta egészen más hangon –, a te fajtádat ilyenek tenyésztik itt, kár minden szóért. Egyébként megnyertem a fogadást. Főtt füstölt hús krumplival.

– Amíg ideér, igazán megtisztelhetsz néhány mondattal – Moonie keskeny álla remegett a felháborodástól –, belekezelj egy témába, és nem fejezed be.

– Befejezni? Éppen ez a baj, hogy nem lehet befejezni.

Nincs válasz ezekre a kérdésekre. Ti, a Tudás Őrizői, ahogyan magatokat nevezitek, ugyanolyanok vagytok, mint az a csigasor. Tökéletesen megismeritek az elméletet, te húsz év múlva éppen annyit tudsz majd, mint most Frazer professzor. Esetleg valamivel többet, és ha azt a többet a Tudományos Tanács arra méltónak ítéli, a falakra kerül. De nem tudjuk felhasználni azt, amit őrizünk. Ahhoz emberek kellenének, sok-sok ember, több nyersanyag és főként más szellem. Meg energia. Nem ez az egy helyben topogás...

– Nem hiszem, hogy okos dolog ilyesmiről egy barbár előtt beszélni! – vágott közbe váratlanul Garth jobb oldali szomszédja, aki eddig hallgatott.

– Miért? – nevetett Ricky. – Először is sajnós, nem érti, másodszor pedig nélkülük úgysem tudjuk megcsinálni...

– Mit?

– Az öreg Willis, áldassék az emléke, több mint százötven éve elkészítette egy gőzgép működő modelljét. Nem az volt a nagy tett, hogy meg tudta csinálni, hanem hogy merte. A Tudományos Tanács azóta sem engedélyezte egy nagyobb méretű gőzgép építését, mert a füstje beszennyezné a falakat. Hiába bizonyítottuk be azóta számtalanszor, hogy a gyertyák és a mécsesek füstje sokkal több kárt okoz. A parton meg félnek felállítani, mondván, ha ott működik, nem lehet eléggé az ellenőrzésünk alatt, és megtörik a Sziget hegemoniája.

A kezében tartott üres edénnyel az asztalt verte.

– Mi az, hogy a Sziget hegemoniája? Azt sem tudjuk, mi volt ez a Sziget! Miért építették? Mire használták? De azt én is tudom, hogy valaha itt elektromosság működtetett mindent! A vezetékek ott rohadtak a falban!

A tálcat hozó ember szó nélkül kivette a kezéből az edényt, és egy másikat rakott elébe. Ricky úgy dőfte bele a villáját a húsba, hogy Garth összerezzen. A szájába tömte a falatot, és rágás közben morogta:

– Csak ennyi a bajom az elmélettel és a Sziget hegemoniájával. És kívánom, valahányszor egy szép elméletet mondtok fel az adjunktus uraknak, és dicséretet kaptok érte, gondolatok erre! Willisre, a gőzgépére, a vezetékekre a falban! Most pedig nem hagyom tovább rontani az étvágyam, ne kérdezz többet, Moonie! Vedd úgy, hogy mindenben neked adok igazat!

Nagy, szögletes fejével az edény fölé hajolt, és dühösen tömte magába az ételt.

– Csak azt nem értem, Ricky – szólalt meg mégis Garth jobb oldali szomszédja –, ha ilyen gondolataid vannak, miért nem mész velük a Tudományos Tanács elé?

Ricky fel sem emelte a fejét, úgy mondta el a húst rágva, lassan, tagoltan, hogy mit ajánl a Tudományos Tanácsnak. Garth tisztán értette, és szégyenkezéssel vegyes megvetést érzett. A faluban evés közben soha nem mondtak ilyesmit.

– De Ricky! – kiáltott fel a jobb szomszéd. – A barbár!

– Neki is megengedem – csámcsogta Ricky –, vagy jöjjön ide, és segítsen dolgozni nekem. Ha jobban akarnak élni, előbb-utóbb be kell látniok, hogy nincs más választásuk. És nekünk sem.

Garthnak fogalma sem volt, hogyan viselkedjen. Végül úgy döntött, a legjobb, ha úgy tesz, mintha nem értett volna semmit. A hús rágós volt, a krumpli fővetlen. Garth elhatározta, amint Seaside-ban partra rakják, megeszi, amit hazulról hozott.

Ami délután történt, az mindannyiójuk számára olyan rendkívüli és megmagyarázhatatlan volt, hogy éles fénye megvilágította a közvetlenül előtte lepergett, akkor még semmitmondó perceket is.

Garth például pontosan emlékezett rá, hogy az udvart körbefogó alacsony padkán ült, miután gondosan megnézte, nincs-e írás rajta. Később odajött hozzá Elm, és meglepődött, hogy Jo még mindig a professzornál van. Garth nem tudott mit felelni neki, Elm a vállát vonogatta és elsietett. Garth megfigyelte, hogy Elm folyton siet. Nagyon fontos ember lehet, Garthnak legalábbis ez volt a véleménye. Azután azon a furcsa nevű lépcsőn végre meglátta lefelé lépdelni Klein professzort Jóval, és akkor tisztelettudóan felállt.

– Nos, jól van, jól van – dörmögte a professzor. – Az a véleményem, hogy elég sok gondunk lesz veled, de azért itt tartjuk. Hol van az a félbolond?

Garth nem értette, kire gondol, ezért tovább hallgatott.

– No, hát a Gazdasági Hivatalnak az az embere... Elm!

– Itt volt, de elment.

– Elm! – bömbölte Klein. Hangja a szabad ég alatt alig vesztett valamit erejéből. Elm azonnal előbukkant az oszlopok közül.

– Maga is mindenfelé kószál – neheztelt Klein –, csak éppen ott nincs, ahol kellene.

– Bevált, professzor úr? – bizalmaskodott Elm.

– Igen. Tudja, hogy nem nagyon válogathatunk – tette hozzá gondterhelten. – Teljesen introvertált, de ez még nem jelent semmit, és magának különben is semmi köze hozzá. Nem is érti!

– De értem, professzor úr!

– Akkor sincs köze hozzá – szögezte le Klein –, vigye Dicks professzorhoz.

– Előbb elmegyek, és megnézem, hol találom – mondta Elm, és elsietett.

– Maga visszamehet, jóember – fordult a professzor Garthhoz. – És mondja meg a bírónak, hogy ez a fiú nem olyan Setmore, mint akiket eddig ismertem.

Garth még idejében lenyelte, amit mondani akart. Sután meghajolt.

– Értettem, Sir! Megmondom neki!

– Veled holnap újra találkozom – simogatta meg Klein Jo fejét –, addig keresd meg a nyelved, mert valahol elvesztetted!

Hatalmas testének imbolygását, ahogy a lépcső felé indult, Jo rémült pillantással követte.

– Miért félsz tőle? – kérdezte Garth, amikor már remélte, hogy a professzor nem hallja. Jo nem felelt.

– Bántott?

Jo megrázta a fejét.

– Mi az – Garth egyszerre felfortyant –, nekem se tudsz megszólalni? Felelj már! Bántott?

– Nem.

– Hát akkor? Mit csináltak ilyen sokáig?

– Kockákat kellett számolnom, meg képeket kellett összeraknom, amiket valaki darabokra vágott. De hogy miért vágta darabokra, és miért nekem kellett összerakni, nem tudom. Vigyél haza, Garth!

Szemét könnyörögve emelte a csapott vállú emberre.

– Hiszen azt mondta, hogy beváltál! – védekezett Garth.

– Akkor hogy vihetlek téged haza?

Jo maga elé bámult, Garth igyekezett másról beszélni.

– Azután még mit csináltak? Ilyen sokáig kellett azokat a képeket összerakni?

– Nem. Számokat mondott, és nekem először ugyanúgy, azután meg fordítva kellett elmondanom neki ugyanazokat a számokat. Azután megkérdezte, tudok-e összeadni és kivonni, számoltatott. Megmondtam, hogy szorozni nehezen tudok, osztani meg egyáltalán nem, de azt mondta, nem baj, majd megtanulom. Vigyél haza, Garth! Rossz itt!

Garth maga is pontosan ezt érezte, mégis megkérdezte:

– Miért rossz itt?

– Nem tudom megmondani, de rossz. Klein professzor

– Garth irigykedett, hogy Jo hibátlanul kimondja a számára oly nehéz szót – nem bántott. Mégis félek tőle. Vigyél haza, Garth!

– De hát... – Garth tanácstalan volt. – De hát nem lehet!

Mit mondok ezeknek itt, és mit mondok Sir Adriannek? Értsd meg, Jo... Elm gyors lépteivel egyszerre újra mellettük volt.

– Most azonnal viszlek, Dicks professzor vár! Az ebédet így sajnos elmulasztod, de Garth majd odaadja neked –rendelkezett Elm –, amit ő hozott hazulról. Vacsoráig elég lesz.

Jo meg akarta mondani, hogy nem éhes, és hogy haza akar menni. Egy másik professzorral való találkozás gondolata végképp elrémítette.

– Add neki gyorsan oda az enniválót – sürgette Elm Garthot –, azután búcsúzzatok el egymástól. A tutaj nemsokára indul.

Garth vonakodva nyúlt a vállára vetett tarisznyába.

Ekkor hallották meg a hangot, amely egyszerre betöltötte a levegőt. Nevet nem lehetett adni neki, mert semmihez nem hasonlított, amit eddig ismertek. Az udvar oszlopos folyosói visszaverték, ezért Garth először azt hitte, onnan jön, és Jo is a Sziget valami új borzalmasságát vélte felfedezni benne. De Elm tátott szájjal felfelé bámult, és arca ugyanolyan zavart volt, mint az övéké.

A fejük felett a felhőtlen ég kék boltozatából parányi fehér pont pattant elő. Mire Garth követve Elm pillantását, maga is meglátta, a pontból először lassan,

majd egyre gyorsulva, keskeny fehér csík lett. Mint finom ívben hajlított penge növekedett délnyugat felé, elérte az udvar magas falát, és bizonyára tovább folytatódott mögötte, mert a hang tovább erősödött, mennydörgéssé mélyült, dübörgése megremegtette a levegőt és azt az ijedt lélegzetet is, ami a csoda láttán a tüdejükbe szorult.

Elm szó nélkül otthagya őket, a lépcső felé futott és eltűnt. A hang ereje már a csontjaikba markolt, Garth attól rettegett, a falak rájuk omlanak, azután minden átmenet nélkül vége lett, csengő fülük csupán kiáltozást és a folyosókon szaladó saruk csattogását hallotta. Az udvaron emberek rohantak a lépcső felé, úgy tűnt, mindenki a Sziget magasabb pontjai felé igyekszik. Velük senki nem törődött. Garth várt egy darabig, azután visszaült a padkára, Jo is melléje telepedett.

– Mi volt ez? – kérdezte Jo, bár maga sem hitte, hogy Garthtól magyarázatot kaphat.

– Nem tudom. Várjunk itt, Elm majd visszajön és megmondja.

– Vigyél haza, Garth! – kísérletezett bátortalanul Jo, de Garth nem felelt, és Jo szívében mindörökre megkeményedett valami. Összeszorította a száját, és akkor sem szólalt meg, amikor Elm nagy sokára, már késő délután visszajött.

– Készülj, Garth, a tutaj indul! – kiáltotta már messziről. – Siess, siess! Gyere te is, Jo!

Ezúttal nem mentek lépcsőkön, néhány folyosó után már meglátták a kikötő udvarát. A vízhez vezető lépcső tetején Elm megállt, és lekiabált a tutajon foglalatoskodóknak.

– Itt van az emberetek! Indulhattok!

Garth félszeg mozdulattal megérintette Jo karját.

– Legyél jó, Jo! – mormogta zavartan.

Jo nem felelt, nem is nézett Garthra. Szeme az udvar fala mellett sorba rakott fahasábokra tapadt. Garth elindult lefelé a lépcsőkön, Elm barátságosan hátba verte Jót.

– Nos, jelölt úr, gyere velem! Ma már semmi dolgod – magyarázta, miközben visszafelé mentek a folyosókon –, illetve ma senki nem ér rá veled foglalkozni. Megmutatom, hol fogsz lakni. Ott találsz két magadfajta ifjat is. Majd ők elszórakoztatnak, és elvisznek magukkal vacsorázni. Remélem, Dicks professzornak holnap délelőtt már lesz ideje, hogy fogadjon téged, és persze, újra el kell menned Klein professzorhoz is. De oda már valamelyik kollégád kísér, nem én! Most, hogy jelölt úr lettél, nem lesz annyi dolgunk egymással.

– Mi volt az? – kérdezte Jo. Elm megértette, mire gondol.

– Hát... azt a nálunk okosabb emberek se tudják. Az egyik fele azt állítja, hogy meteor volt, a másik fele meg veri az asztalt, hogy igenis úrhajó. Te ugyan azt hiszem, egyik szóval sem találkozta még életedben, úgyhogy nem sokra mész ezzel a magyarázattal. A Tudományos Tanács mindenesetre már összeült, hogy megvitassa. Persze, amíg minden professzor elmondja a véleményét, reggel lesz. De az is lehet, hogy az éjszaka nem is tudják befejezni, és holnap folytatják.

Szerintem az apád, a bíró többet tud náluk. Az okosok azt állítják, hogy Greenhillen túl esett le. Én magam is úgy láttam, mert még idejében felértem a tetőre. Hogy Greenhillen innen vagy túl, az csak akkor derül ki pontosan, ha majd odamennek azok, akiket a Tudományos Tanács útnak indít. De hogy abban az irányban tűnt el, a dombok között, az biztos.

Megállt, és tőle szokatlan lassúsággal, tűnődve mondta maga elé:

– Ha azoknak van igazuk, akik úrhajónak tartják, megváltozik az élet. Más lesz. Hogy milyen, azt most még elképzelni sem tudjuk, de fenekestül felfordul. Nekem elhiheted...

A két fiú, akikhez Elm vezette, nem sokat törődött Jóval. Táblájuk fölé hajolva ültek a szoba közepén egy asztal mellett, faszénnel különböző számokat írtak a táblára, azután letörölték, és újra kezdték. Alsókarjuk fekete volt a faszéntől. Némán dolgoztak egészen vacsoraidőig, akkor megmosakodtak egy olyan szobában, ahol a falból egy csőből, ha a csövön levő kereket elfordították, víz csurgott az alatta levő edénybe. Jóval is kezet mosattak, és még mindig szótlánul elindultak vacsorázni. Az étkező zaja Jót ugyanúgy megzavarta, mint délben Garthot. Csak piszkálta az eléje rakott ételt, alig evett valamit.

Vacsora után visszamentek a szobájukba. A folyosók fordulójánál apró lángú mécsesek égtek, szobájuk sötéttségét is csak az onnan beszűrődő fény enyhítette. Jo nem tudta, hogy a két fiú megvetésből vagy méltóságból hallgat, de örült neki, legalább a saját gondolataival foglalkozhatott.

Rettenetesen félt attól, amit elhatározott, mégis érezte, nincs más választása. Bebújt a vastag pokróc alá, és nyitott szemmel a fal felé fordult. Itt is számok és betűk voltak, de még délután megmagyarázták neki, hogy ezekre nem kell ügyelnie. Most, a sötétben szerencsére nem is látta őket.

A folyosók elcsendesedtek, a két fiú egyenletesen szuszogott, később az egyik horkolni kezdett. Jo még várt egy ideig, azután óvatosan kibújt a takaró alól. A sötétben megkereste az egyik szék támlájára dobott nadrágját, összehajtotta, a hóna alá szorította, és lábujj hegy én kisurrant a szobából.

A folyosó falain az írás betűi a mécsesek ingadozó lángjától megelevenedtek, de még ennél is jobban rettegett attól, hogy eltéveszti az utat. Amikor végre elérte a kikötő udvarát, úgy érezte, egész éjszaka a folyosókon bolyongott. A farakásokhoz kúszott, és megpróbálta leemelni a legfelső hasábot. A fa lassan megmozdult, feléje billent, ahogy két karjával magához szorította, nehogy döngve az udvar kövére essen, a kiálló görcsök kegyetlenül végigkarmolták meztelen bőrét. Remegő izmokkal bukácsolt le a lépcsőn a fahasábbal, félig a vízbe csúsztatva, azután visszalopakodott a nadrágjáért, amit a farakás mellett hagyott. Az udvar csendes volt, a Sziget sötét, csak egy távoli, magas ablak mögött látszott világosság. Jo nadrágszíjával a fára kötözte a nadrágját, azután a fát maga előtt tolva lassan, csobbanás nélkül beleereszkedett a vízbe.

Seaside házaitól délre ért partot a fatörzsszel, felhúzta átnedvesedett nadrágját, és keresztülvágva a földeken, rábukkant a Halfway felé vezető útra. Az út

keskeny, poros szalagja ismerősen simult a lába alá. Fázott, ezért futni kezdett. Amikor Seaside kakasai a hajnalt köszöntötték, már elérte a dombokat.

Ugyanezen a hajnalon Seymour adjunktust az izgalom nem hagyta aludni. Köpenyébe burkolózva felnézett a világosodó égre, és magában megerősítette a hitet, hogy az előző délután helyesen döntött. Amikor megjelent az a csík az égen, bár soha nem látott még hasonlót sem, tudta, hogy csak egyvalami lehet. Igyekezett nagyon pontosan megjegyezni az irányt, ahol a csíkot eltűnni látta a déli hegyek zöld háta előtt, és azonnal arra vezette tovább a csapatot. Born, az idősebbik tanársegéd dűnnyögött ugyan valamit az orra alatt, hogy a parancs szerint nekik mindenképpen a Várost kell felkeresni, de Seymour úgy tett, mintha nem hallaná. Ha igaz, amit hisz – és ezen a ponton nem tudta szétválasztani gondolkodásában a reményt, a tudást és a belőlük fakadó hitet –, új korszak következik, és valószínűleg mindörökre vége ezeknek a szörnyű és alapjában véve értelmetlen látogatásoknak a Városban. Felhúzott íjjal lopakodni a romok között, gondolkozás nélkül nyilat röpíteni oda, ahol valami megmoccan, azután anélkül, hogy valaha is megtudhatnád, hogy mire löttél, és mit találtál el, lélekszakadva loholni az ellenkező irányba... A Városban szörnyek élnek, a Szigeten bolondok, Seymour ismerte a falusiak mondását. Az igazság azonban az volt, hogy valójában soha senki nem látott egyetlen szörnyet sem, vagy aki látott, az már nem beszélhetett róla. Egyedül Klein professzor állította, hogy ott ugyanolyan emberek élnek, mint ők, de senki nem hitte el neki. Tartsd nyitva a szemed, fülelj a legapróbb neszre, vigyázz, hogy három lépésnél ne kerülj messzebb a szomszédodtól, és úgy forgolódj, miközben a romok alól valami talán hasznosat tudsz a fél kezeddal kikaparni, mert az íjat soha nem eresztheted el, hogy a hátad fedezve legyen. Aki nem így tett, az nem tért vissza a Városból, és azt sem lehetett megtudni többé, hogy mi lett a sorsa. Seymour nem félt jobban ezektől a vállalkozásoktól, mint akármelyik épeszű kollégája. Elővigyázatosságának, óvatosságának és – ő maga jól tudta – szerencséjének köszönhetette, hogy már tucatszor baj nélkül vezette vissza csapatát a Szigetre, lelke mélyén azonban lenézte ezeket a kalandokat. Undorodott attól, hogy gyilkol – mert a nyilakra sokszor felelt üvöltés a romokat maguk alá gyűrő bokrokból –, és hogy az ő tervekben és feladatokban gazdag életének is akármelyik pillanatban véget vethet az a névtelen ostobaság, ami már annyi áldozatot szedett.

Nem gyávaságból fordult tehát meg, de ahhoz büszke volt, hogy ezt Bornnak elmagyarázza. Ő, Seymour adjunktus, a csapat felelős vezetője, ő ad majd a Szigeten választ arra, miért tért el a parancstól. És ő lesz az első, aki meglátja az úrhajót. A sors különös ajándékának tartotta, hogy éppen útban volt a Város felé. Ha a Szigeten van, valószínűleg még sor sem kerülhetett volna felszólalására a Tudományos Tanácsban. Legalább hajnalig értekeztek, egészen biztos, hogy nem tudtak határozni, és majd ma délelőtt, néhány órai alvás után folytatják. A legjobb esetben ma délután, de inkább holnap reggel indítanak csak egy felderítő csapatot. Az ő előnyét már nem tudják behozni.

Egyetlen ellentmondás izgatta csupán, ugyanaz, ami nyolc éve nem hagyta már nyugodni. Az a szerkezet, amit annak idején a Greenhillen túli bükkfaerdőkben találtak, kétségtelenül értelmes lények, vagyis emberek alkotása. Még akkor is, ha hiába cipelték a Szigetre, ha azóta egyetlen titkát sem tudták megfejteni. Némán és kifürkészhetetlenül rozsdásodik laboratóriumuk sarkában, de emberek készítették. De hol és miért rejtőztek ezek az emberek hat évszázadon át? Seymour, mint az öreg Bonnard első adjunktusa és majdan utódja, már ismerhette a kezdeti idők sok titkát, amit aránylag kevés emberre bízta a Szigeten. Tudta, mi volt valójában az, amit, ha már elkerülhetetlen volt, hogy beszéljenek róla, általában katasztrófának neveztek, és azt is, hogy mi idézte elő. Elmagyarázták neki azt is, szigorú titoktartás mellett, és csak azért, hogy egykor majd az arra érdemeseknek ő ugyanúgy adja tovább, hogy a Szigetet, amelynek eredeti rendeltetése ismeretlen volt, harminc-egynéhány évvel a katasztrófa után egy Spirro nevű űrhajós alapította. De minden átvett titok közül a legborzalmasabb az volt – nemzedékeken keresztül híven őrizték Spirro és a Sziget alapításának történetét –, hogy Spirro messziről vetődött erre a vidékre, és úszva menekült a Szigetre, mert az emberek vadásztak rá. Az akkor élt emberek – a történetnek ez volt az a része, amit Seymour józan ésszel nem tudott felfogni – sorra megölték azoknak az űrhajóknak a legénységét, amelyek néhány évtizeddel a katasztrófa után a Marsról vagy a még távolabbi bázisokról tértek vissza a Földre. Spirro el tudott bújni a Sziget labirintusában, a történet szintén kétséges részlete szerint akkoriban néhány berendezés még működött, és ez is segítette. Ő kezdte el a feljegyzéseket a falakon, és szervezte meg azokból, akik elfogadták a Sziget általa alapított szigorú törvényeit, a Tudás Őrizőinek első csoportját. De az is tény, hogy az első feljegyzések kezdete óta nem érkezett több űrhajó a Földre, vagy ha igen, ez számukra ismeretlen maradt. Bár nem valószínű, hogy másutt megtörténhetett, mert ennyi idő alatt valamilyen formában tudomást szereztek volna róla. Spirro feljegyzéseiben azt is világosan megmagyarázta, az űrhajózás már meghódította bolygórendszerüket, de az állócsillagok felé vezető utaknak csak az előkészületeinél tartottak, amikor a katasztrófa bekövetkezett. Tehát a nyolc évvel ezelőtti szerkezetet és ezt a tegnapi jelenséget nem lehet egy, az állócsillagokból visszatérő expedícióval magyarázni. Viszont az is alig érthető, hogy emberek ennyi ideig éltek volna valamelyik bázison, és éppen most határozták el magukat a visszatérésre. Spirro a Marsról jött a Földre, de járt a nagybolygók között is, ezt a részt ő Külső Övezetnek nevezte. Szükszavú leírása a bázisokról és főként a Mars felszíni viszonyairól majdnem elképzelhetlenné teszi, hogy ott ennyi nemzedéken át emberek élhettek volna.

De hát akkor kik küldték azt a szerkezetet, és kik jöttek most? Seymour abban biztos volt, hogy ez a most leszállt valami sokszorosan nagyobb a nyolc évvel ezelőttnél. Akkor a leszállás hangját alig hallották néhányan. Mindegy, ma este vagy legkésőbb holnap reggel megtudja. Ő más szögből látta a leszállást, mint a szigetiek, és ezért úgy becsülte, hogy valahol a Halfway Greenhillel összekötő

egyenestől nyugatra van az a pont, ahol az úrhajót keresnie kell. A Város felé vezető part Seaside-től északra tíz-tizenkét kilométerre nyugatnak fordul. Seymour már túl volt ezen a szakaszon, amikor meglátta a csíkot, ezért nem a part mentén indult vissza, hanem egyenesen dél felé vágott át. Később estig mentek a rétek és erdők között, út ugyan nem volt, de Seymour rosszabb körülményekre számított. Ha ma is ilyen iramban tudnak egyenesen dél felé haladni, akkor később délután elérhetik azt a körzetet, ahol már megkezdhetik a keresést. Seymour bizakodva keltette fel csapatát, és rövid reggelit engedélyezve, tovább vezette őket.

Jo nem sokkal napfelkelte után látta meg az első, Halfway felől jövő embert. Letért az útról, és a megművelt földek szélén húzódó bozótban, háttal a felkelő napnak ment tovább. Ha így nagy ívben jobbról megkerüli a falut, egész nap gyalogolhat, és remélte, hogy délután már újra visszatérhet a Greenhillbe vezető útra. A Sziget felé menet Garth kétségbeesztő lassúsággal cammogott, Jo biztosra vette, hogy jóval alkonyat előtt hazaér. Délben leült az egyik bokor tövébe. Halfwayt legalább két domb választotta el tőle, a völgy alján húzódott a falu legelőjének határa. Nem kellett aggódnia, hogy valaki ilyen messzire elvetődik és meglátja. Most, hogy úgy érezte, a nehezen túl van, minden átmenet nélkül egyszerre tört rá az átélt izgalmak fáradtsága. Csak egy keveset akart pihenni, de ahogy leült, és hátát a bokor egyik ferde ágának támasztotta, anélkül hogy tudott volna róla, azonnal lecsukódott a szeme.

Zörgésre ébredt. Egy pillanatig még arra sem emlékezett, hogy elaludt volna, az álomtalan alvás mélyéből nehezen markolta össze az emlékeket. A Sziget, a szökés, az út idáig... Azután kinyitotta a szemét. Három szörny állt előtte, két embernél magasabb törzsükön szikrázva táncolt a délutáni napsugár. Jo felpattant, és sikoltozva rohanni kezdett. A domb alján mert csak futás közben hátrapillantani. A három szörny helyett most már ötöt látott. A bokrokkal sűrűn rakott domboldalon állhatatosan közeledtek feléje. Jo a velük való találkozás helyett a halálig tartó futást választotta.

Ha később is hátranéz, észrevehette volna, hogy akár gyorsabban fut, akár lassít, a távolság nem változik közöttük.

Peppermannek ez a napja határozottan jobban kezdődött, mint amit az előző délután történetek után remélt. Amikor az a szörnyűség az égen megjelent, egy darabig azt hitték, hogy egyenesen feléjük tart, és a falura zuhan. Beszaladtak a házakba, vagy akinek erre már nem volt ideje, a falak tövébe lapult, a sövények ágai közé bújt. Azután azt vették észre, hogy a mennydörgés abbamaradt, és ők mégis élnek. A Halfway felé kanyarodó úttól balra, tehát tőlük északnyugatra, a szárazföld belseje felé az egyik domb mögül füst szállt az égnek, majd elenyészett. Pepperman a tanácstalanul összesereglő és a füstöt bámuló embereknek szónoklatot rögtönzött, melynek lényege az volt, hogy ezt a megpróbáltatást és rémületet a Hittől eltévelyedő bűnösök miatt kellett elszenvedniük. Az emberek ebben a magyarázatban megnyugodtak, és csak azt

óhajtották, hogy az ilyen megpróbáltatások minél ritkábban ériék őket. Setmore, aki addig szótlanul hallgatta Peppermant és az embereket, szárazon megjegyezte, hogy másfajta megpróbáltatások egészen bizonyosan ezután következnek. Ezt a valamit, ami leesett, látni kellett a Szigeten is. Holnapután vagy azután tehát már itt lesznek, mindenkit apróra kikérdeznék, napokig itt maradnak, és ha valamit találnak ott az erdőben, mint nyolc évvel ezelőtt is, megint kell segíteni azt a valamit elcipelni legalább Halfway határáig. Pepperman fogadkozott, hogy egyetlen szigetlakó sem teheti be a lábát Greenhillbe, de Setmore minden indulat nélkül leintette, hogy egyelőre még ő a bíró, és ez a kérdés egyedül rá tartozik.

– De miért nem üzzük el egyszer végre azokat a bűnös hitetleneket? Miért hagyjuk, hogy idemerészkedjenek?! – rikoltozta Pepperman.

– Sok oka van ennek, iskolamester – Setmore változatlanul higgadt maradt –, azt hiszem, elég, ha csak egyet említek. Több és jobb nyíluk van.

– De ha mi mindannyian... – hadonászott Pepperman, elveszítve szép kerek mondatait izgalmában – akkor akár pusztá kézzel...

Setmore-t végre elfutotta a méreg.

– Ha nem fogod be a szád, iskolamester, arra az időre el is mehetsz Greenhillből, amíg itt lesznek. De akár most azonnal elküldhetlek! – Villogó szemmel méregette Peppermant. – A szigetiek lehet, hogy bolondok, vagy ahogy te mondod, hitetlenek. Az is biztos, hogy nem különösebben kellemes, hogy idejönnek. Viszont semmit nem fogadtak el tőlünk ingyen, és mindig kértek bennünket, hogy segítsünk.

Pepperman dúltan elvonult, az emberek szétszéledtek. A bírónak megint igaza van – gondolták –, a szigetiek valóban mindenért fizettek, méghozzá bőkezűen. Ollók, harapófogók, finom pengéjű kések, amilyeneket a falvak kovácsai nem voltak képesek készíteni, és a használatban sajnos hamar tönkremennek. Csak jöjjenek a szigetiek, a bírónk majd gondoskodik arról, hogy mi is jól járjunk!

A várható látogatásra gondolva ezen a reggelen sok ember odahaza maradt. A szigetieknek elsősorban szállás kell, és furcsa módon ebben, már ismerték őket, eléggé válogatósak. Tiszta szoba, tiszta fekhely, a poros, rendetlen háznak sajnálkozó mosollyal fordítottak hátat. Márpedig az jár a legjobban, aki szállást ad a szigetieknek. Hogy hány emberre lesz szükségük, és kit fogadnak fel dolgozni, az már az ő dolguk. A férfiak tehát buzgón segítettek az asszonyoknak, és Setmore nem kérte számon tőlük, hogy miért nem mentek ki a földekre. A tiszta házak Greenhill tekintélyével együtt az övét is növelik a szigetiek szemé-

ben. Délután már ott tartottak, hogy sor kerülhetett az udvarok felsöprésére, az utca ház előtti szakaszának gereblyezésére, és munkájuk eredménye az embereket ugyanazzal a boldog elégedettséggel kezdte eltölteni, mint amit Setmore érzett, amikor kényelmesen, mindenre figyelve és semmit nem mondva végigsétált a falun.

Amikor a Halfway felé kanyarodó úton feltűnt a fáradtságtól tántorgó, de még mindig futni akaró Jo, úgy néztek rá, mint egy ünneprontóra. Azonnal tudták,

csak megszökhetett a Szigetről, és rögtön a szigetiek neheztelésére gondoltak. Jo szökése hiábavalóvá tette egész napi munkájukat.

Egyedül Pepperman szaladt Jo elé.

– Szegény fiacskám – kiabálta –, mit tettek veled azok a hitetlenek?!

Jo zihálva esett az iskolamester karjába. Nem tudott megszólalni, rémülettől rángatózó kezével hátrafelé intett.

–Ott... ott...

Pepperman éppen levegőt vett, hogy tovább faggassa Jót, amikor az út kanyarodójában feltűnt az öt szörny.

– Eljöttek a pokol fiai – dadogta rémülten, azután egyszerre különös nyugalom öntötte el. Az öt szörny megjelenése minden eddigi szavánál jobban bizonyítja a Hit igazságát. Megküzd velük, és ha kell, meghal. Neve örökre fennmarad mint a Hit harcosáé.

Elengedte Jót, a fiú élettelenül csúszott karjai közül a földre, de Peppermant ez már nem érdekelt. Lehajolt, és egy követ kapart elő az út sarából.

– Gyertek, testvéreim! – Hangja szállt a házak között. –Gyertek, úzzük el a pokol szörnyetegeit! A Hitünk megvéd bennünket!

Pepperman dobása után először ritkán, majd egyre sűrűbben repültek a kövek a szörnyek felé.

– És azután? – kérdezte Seymour adjunktus.

A bíró korommal összekent arcában csak a szeme világított. Tenyerével végigsimította a homlokát, ettől még kormosabb lett, de nem törődött vele.

– Azután már nem történt semmi. Ahogyan az a hat ember összeesett, és a háztetők kigyulladtak, a többiek elfutottak. Pepperman azóta sem került elő. A tüzeket el kellett oltani. Az emberek először nem mertek előbújni, csak amikor látták, hogy nekem semmi bajom nem történik, pedig ott járkáltam előttük. – Fejével a három leégett házon túl álló öt fémszörny felé intett. – Végre néhányan odajöttek segíteni, de a legtöbb Pepperman után szaladt.

– Nem félt, Sir Adrian?

Setmore egy ideig hallgatott, mielőtt megszólalt.

– Az igazság az, hogy nem bántam volna, ha én is elpusztulok. John, a fiam meghalt. Én nem láttam, dobott-e követ vagy sem, de ott állt...

– De a kisebbik fia, Jo él! – Seymour nem tudta, mivel vigasztalhatná meg a bírót, mégis megpróbálta. – Annak ellenére, hogy megszökött tőlünk, azt kell mondanom, derék gyerek...

– Azért, mert ide vezette ezeket? – Setmore hangjában gyűlölet csendült. – A derék gyerek...

– Valószínűleg maguktól is idejöttek volna.

– Vagy Halfwaybe!

– És ott nem ugyanez történik? Nem ismerem ugyan az ottani...

Setmore legyintett.

– Olyan, mint Pepperman. – Egyszerre felcsattant. – De akkor ott gyűjtják fel a házakat, ott ölik meg az embereket! Seymour dühében döbbenten nézte az öregembert.

– Sir Adrian, maga nem gondolkozik emberségesen – mondta nagyon csendesen. – A helyzet olyan, hogy az áldozatok...

– Ha ilyeneket akar mondani, akkor inkább Peppermant hallgatom. Ő jobban ért hozzá. Van magának fia?

– Nincs.

Hallgattak, Seymour elfordult a bírótól.

Az öt szerkezeten túl a Halfway felé vezető úton ott álltak az emberei. Egyelőre ott is maradnak. Amíg valamennyire is nem tisztázza ezt a helyzetet, elég, ha a saját életét kockáztatja. Részben felelősnek érezte magát azért, ami történt. Előző este rátaláltak az úrhajóra, és ő nem tudott betelni a vizsgálatával, bár az úrhajótól elvezető nyomok azt bizonyították, hogy valakik vagy valamik... Igaz, ha akkor azonnal elindul a nyomokon, akkor is későn érkeznek. És ha itt van, meg tudja-e akadályozni Peppermant? Nem valószínű.

Nem értette, hogy a repülő kövek miért és hogyan váltották ki ezt a műveletet, de az bizonyos, hogy a kettő között összefüggés van. Setmore elmondta, hogy a kövek nem érték el a szerkezeteket, susterogva szétporladtak a levegőben, és ugyanakkor gyulladtak ki a háztetők, haltak meg az emberek. Seymour szerette volna hinni, hogy véletlenül történt az egész. Ezeket a szerkezeteket csak értelmes lények készíthették. Egy ilyen értelemnek nem lehet célja a pusztítás. Egyszerre előtört a csüggedés. Értelem? A nyolc évvel ezelőtt talált szerkezetből semmilyen választ nem tudott kicsikarni. Néma, halott gép volt már akkor is, amikor rátaláltak, fémköpenye azóta is ellenáll minden kísérletnek, szerszámnak. Ezek pedig...

– Akar még tőlem valamit? – szólalt meg Setmore. Seymour értetlenül nézett rá.

– Nem tudom. Éppen azon gondolkoztam... Miért kérdezi?

– Mert ha nem, akkor megyek. Eltemetem a fiam. Seymournak erről eszébe jutott valami.

– Beszélhetnék a másik fiával, Jóval?

– Nem a fiam! – ordította Setmore. – Mit akar még tőle? Idehozta ezeket...

– Hagyja már, Sir Adrian. Nem megy vele semmire. Hol van Jo?

– Nem tudom. Pepperman biztos magával cipelte, a faluban nincs.

– Akkor csak még egyet, Sir Adrian. Figyeljen rám, s kérem, próbáljon pontosan visszaemlékezni. A szerkezetek Jo után jöttek. Ezt maga is látta?

– Igen. Legalább ötödször kérdezi. Hagyjon már elmenni!

– Rögtön befejezem. Arra emlékszik, hogy amikor a kövek repülni kezdtek, a szerkezetek megálltak már, vagy még mozogtak?

– Nem tudom. Azt hiszi, éppen ezzel törődtem?

– Gondolkozzon, Sir Adrian – kérte Seymour –, másképpen kérdezem. Amikor a tetők kigyulladtak, álltak a szerkezetek?

– Miért fontos ez magának?

– Egyelőre még minden részlet egyformán fontos. Setmore gondolkozott.

– Az biztos, hogy amikor a tetőket oltani kezdtük, már nem mozdultak. Akkor figyeltem rájuk, mert nem tudtam, mit várhatunk még..

– És azóta?

A bíró a fejét rázta.

– Nem mozdultak.

Seymour a szerkezeteket nézte.

– Tehát csak akkor mozogtak... Mondja, Sir Adrian, azóta... azóta... senki nem próbálta meg, hogy kövel... Setmore-nak kerekre nyílt a szeme.

– Ennyire hülyének tart bennünket?

– Nem, nem. Csak eszembe jutott valami...

Jo után jöttek, egészen addig, amíg meg nem dobálták őket. Akkor elpusztították a repülő köveket, az embereket, felgyújtották a tetőket, és megálltak. Kár, hogy Setmore nem emlékszik, pontosan mikor álltak meg, de megálltak. Tehát két parancs váltotta egymást, a korábbi, a követést az, ami utána történt. És azóta nem mozdultak. Ez lehet utasítás, de az is – Seymour kétségbeesett a feltételezéstől –, hogy ezek a szerkezetek azóta ugyanolyan halott gépek, mint az a nyolc év előtti... De miért? Azoknak, akik ezeket készítették és ide küldték, mi lehet a szándékuk? Miért élesztik fel bennem a reményt, ha utána még keservesebb a csalódás? Értelem az, lehet értelemnek nevezni, ami így csúfot űz belőlünk?

– Menjen innen, Sir Adrian. Lehetőleg minél messzebb!

– Maga... maga... – dadogta Setmore.

– Igen – bólintott Seymour –, kérem, igyekezzen!

– De miért?

– Engedje meg, hogy később magyarázzam meg...

– Nem teheti! – kiabálta Setmore. – Ez az én falum! Ha újabb bajt csinál...

– Akkor én is elpusztulok, de megéri. Ez az, amit nem érthet meg, Sir Adrian.

De megakadályozni sem tudja.

Lehajolt, gondosan válogatott a lábánál levő kövek között. Setmore rémülten hátrált a legközelebbi ház mögé. Már onnan kiabálta:

– Maga örült! A Szigetnek fizetnie kell a maga örültségéért!

–Fizetni fognak, de most ne zavarjon!

„Ha ezek a szerkezetek is mindörökre leálltak, akkor nincs értelem mögöttük. Vagy ha van, az számomra felfoghatatlan" – gondolta Seymour. Ahogyan feljűk lépdelt, úgy nőtt benne a tehetetlen kétségbeesés. Ha van értelem, miért tette ezt? És mit tesz most? Már majdnem ugyanúgy gyűlölte őket, mint Pepperman.

A dobás pillanatában hasra vágódott, de szeme nem eresztette el a repülő követ. Most...

A kő nagyot csattant az egyik szerkezet csillogó páncélján, Seymour a földre ejtette a fejét. Nincs értelem. Ezek is halott gépek.

Fölállt, odament hozzájuk. Hatalmasak voltak és csodálatosak, ragyogtak a reggeli fényben. „Miért – kérdezte Seymour –, miért? Ha elpusztították volna a követ vagy engem, jobb lenne... Ha ezek is halottak, meddig és mire kell még várni, hogy az értelemmel, ami megalkotta őket, megtaláljuk a kapcsolatot... kapcsolatot... kapcsolatot ezekkel a Leókkal, a Leókon keresztül Jóval, aki Joker része, és a Holdon van, vele tehát két másodperc késéssel cserélhet csak információt... De ez természetes, mert ennyi idő kell az elektromágneses hullámoknak... és Jón keresztül Einsteinnel, aki a Plútón van... Einsteint ezek szerint a legkorábban több mint öt óra múlva ismerheti csak meg, de megismeri...

Leült, hátát az egyik Leónak támasztotta. Az út kanyarulatában látta a csapatát, és ugyanakkor látta – nem, ez helytelen kifejezés, javította ki azonnal önmagát – nem látom, hanem tudom, hogy Jo küldte ide ezeket a Leókat, és tudom, hogy Jo most valamit közölni akar velem ezen a kapcsolaton keresztül, amit ő, és most már én is, rövid útnak nevezünk...

ÖNÉLETRAJZ HELYETT

Ha a kedves olvasó még emlékszik ennek a regénynek az első oldalára, akkor tudja, mi a véleményem az író „könyvön kívüli” szövegeiről. Amit életemről szükségesnek tartottam elmondani – s azóta úgy érzem, még az is sok volt –, megtalálható 1971 nyarán megjelent regényem, *A feladat végén*. Az *Ellenpont* utolsó mondatait 1972 áprilisában, negyvenkettedik születésnapom előestéjén írtam. Alig egy hónappal később egy évforduló figyelmeztetett az idő múlására: tizenhat éve, hogy a Magyar Rádió zenei munkatársa vagyok. És ha már a dátumoknál tartok, tíz éve, 1963 őszén vehette az olvasó a kezébe első regényem. Tíz év alatt négy könyv – ez még akkor is gyenge teljesítmény, ha az ember nem pályázik Asimov babérajaira, akit ötvenedik születésnapján századik regényével ünnepeltek. Az első regény olyan, mint az első szerelem – talán fölösleges a párhuzamokat magyarázgatnom –, a második, a harmadik boldogít, önbizalmat ad. A negyedik szerénységre és alázatra int; ennyi leírt oldal után a legnaivabb tollforgatónak is rá kell döbbsennie, milyen felelősséget jelentenek az egymás alá rótt, hol jobban, hol rosszabbul sikerült sorok. Ez a felelősség lassítja a munkát, ezért a sorsot már akkor is kegyesnek fogom tartani, ha még ugyanannyit enged leírnom, amennyit eddig.

A leglényegesebbet hagytam utoljára; a köszönetet Rákos Sándornak, amiért megengedte, hogy nagyszerű Gilgames-fordításának néhány csodálatos sorát beleépítsem a történetbe.

ELLENPONT – AZ EMBERRŐL

„Szeretném azonnal megnyugtatni az olvasót, ellenszenvünk az elő- és utószókkal szemben közös” – kezdődik ez a nagyszerű regény. Ennek csak ellenpontja lehet az utószó.

Az ellenpont a zeneművekben fellelhető egyik jellegzetes szerkesztési mód. A Zenei Lexikon (1965) szerint: „...szabályozott és értelmes együtthangzás, amely egy szólamnak más szólammal egyidőben való vegyüléséből ered... rendszerint egy régebbi alapidallam társul egy vagy több ellenszólammal... Legegyszerűbb fajtájánál az alapidallam egy-egy hangértékének az ellenszólamban is egy-egy azonos hangérték felel meg. Rendszerint azonban az ellenszólam aprózottabb, sőt vegyes hangértékekben is mozog... s így a zenei gondolat különböző részei egymás ellenszólamaivá válnak... Ellenpontnak szokás nevezni magát az ellenszólamot is.”

Gondolkodásunk, művészetünk, munkánk, egész lényünk természetes alapidallama az ember és az emberiség élete, sorsa, jövője – reményünk szerint szebb jövője. Ennek ellenpontja a korunkban sokszor égetően reálisnak látszó világpusztulás, melynek lehetséges előidéző okai az atomháborútól a környezet szennyezéséig terjednek. Ezt az ellenszólamot – ha kényszerűen meg kell hallanunk – az alapidallamból következően bennünk, embereinkben mindig motiválja a remény. Ez az ellenpont, a Föld pusztulásának értelmetlensége, s a nekünk, mai és élő embereknek elengedhetetlenül hozzátartozó remény, az emberi gondolkodás és vele az emberi kultúra és élet túlélésének reménye csendül fel ebben a nem zenei műben. Az emberről, a legszörnyűbb helyzetben is törhetetlen, alkotó voltáról szól az ellenpontos szerkesztés szabályai szerint.

Mint az ellenpontos szerkesztésű zeneművekben, úgy e regényben is szebbnél szebb alap- és ellenszólamok együtteséből alakul ki a mű. Érdemes néhányon végigfutni – bár a figyelmes olvasó ennél többet talál a regény át-átolvasásakor. Az emberiség életének ellenpontja a Plútóról az emberért induló mesterséges intelligencia, amely jóval több az egyszerű robotnál.

A regény két fő szövege ezen ember (Emory programja) alkotta intelligens „lények” és az emberek világa. Emory és Einsteinek alkotó, erős, fejlődő világa és a túlélő emberek reménytelen, kis és primitív világa. Az ezekről szóló részek aránya is tükrözi valóságos viszonyaikat. A pusztulást túlélő emberekről rövid a szólam, hiszen világuk olyan primitív, hogy nincs is mit írni róla. Hamar megismerjük alapvető jellemzőit. Einsteinek leírásában azonban új meglepetések érnek bennünket s a „robotvilág” lakóit is. Érezzük, hogy az idő előtt lesújtó gyilkos ütés ellenére is e világ kimeríthetlenné vált, mert „lakói” vágyanak a megismerésre.

Einstein és társai tudása alkotó, az új ismeretekből cselekvés – építő cselekvés – fakad s a kutatási célok újrafogalmazása. Ezzel szemben áll a Sziget embereinek passzív (csak feljegyezhető) tudása, amit semmire nem használnak, s így olyan,

mintha nem is lenne. Nem az a megoldás mai problémáinkra, hogy elvetjük a tudást! Használni és növelni kell, csak így oldhatjuk meg problémáinkat. Divatos ma elvetni, sőt kárhozható a tudományt és technikát vagy annak egy-egy szem előtt levő ágát – például az űrkutatást –, ha az emberiség mai kérdései (szennyeződés, éhínség stb.) kerülnek terítékre. Egyik nagy erénye e regénynek, hogy megmutatja: e tetszetős „megfontolások” zsákutcába vezetnek. Alkotó tudás nélkül nem lehet elérni az emberiség remélt „jobb jövőjét”.

Az egyik oldal állandó tevékenységének, cselekvésének a másik oldal várakozó vagy már nem is várakozó mozdulatlansága az ellenszólama.

A „robotok” társadalmának főszereplője Joker, majd utazó, önálló része – Jo. Megismerésre született. Lényének alapja az új, ismeretlen dolgok felfedezése és megismerése, s nem tekinti, hogy felfedezései illenek-e a meglévő ismeretek szintéziseként kialakult képbe. Az a lényeges számára, hogy új legyen, még ismeretlen – az, hogy legyen.

Ellenpontja, a „robotok” közt létrehozója (ha Emoryt egy pillanatra elfelejtjük) Einstein, „aki” ugyan teljessé akarja tenni tudását, mégis feldúlják az olyan ismeretek, amelyek nem illenek az összerakott képbe.

Jónak azonban szükségképpen megtaláljuk az ellenpontját az emberek világában is. A hatalmas tudású és minden új iránt vonzódó, megismerni vágyó, semmilyen kialakult képet a valóság fölé nem helyező, ragyogóan intelligens Joker-Jo ellenpontja a tudást befogadni képtelen, az újtól féltő, elzárkózó, a „hivő” és rettegő, jelentéktelen, hatás és szerep nélküli fiú – Jo. Az emberi gondolkodás e két lehetséges útjának a szembeállítását elgondolkoztató, hiszen oly sok változatban, nyilvánvalóbban vagy burkoltabban találkozunk lépten-nyomon azokkal a jellemvonásokkal, amelyek ezt a nyolcévesforma fiút, Jót jellemzik.

Az emberiség jövőjét gyermekeink őrzik. Létük, nevelésük nem magánügy – s nem is volt soha! Ha nincsenek, egy emberöltő múltán megszűnik az emberiség (Aldiss: Szürkeszakáll). S ha vannak, de – mint Jo, a fiú – már nyolcévesen sem vágnak a megismerésre, ha nyoma sincs bennük az érdeklődésnek, energiának, ami a változásokhoz (forradalmakhoz) vezet, akkor nem az „emberi” lét hordozói, akkor már nem őrzik többé az emberiség jövőjét.

Az ellenpont feszültséget hordoz, a feszültség gondolatot szül, s a gondolatok füzére a végtelenbe fut. Térjünk ezért most vissza Jótól és Jótól a regény más-más ellenpontjaihoz.

A mesterséges intelligencia világát vizsgáltuk. Tovább nézelődve új és új ellenpontokat találunk. Einstein és társai közösséget alkotnak, kapcsolataikat célszerűség szervezi, egymásra utaltak. Ennek ellenpontja Curie – és „a Curie-k” – „akik” magányosak, zárkóztak, s szükség esetén a többiek és a továbbhaladás érdekében tudatosan „vásárra viszik a bőrüket”.

Ennek az intelligens, önálló „robotársadalomnak” ellenpontja a programozottak közössége, ahol a robotok szeretik és szolgálják az embert, s új utasításig a legutolsót hajtják végre, ahol ezt az utolsó utasítást sohasem kritizálja

egyik sem. Ezen valódi robotok egyike mondja: „Az embert szeretni és szolgálni kell, nem keresni.”

Miért? A miérett az embert az emberért kereső Jóék teszik fel, akik nem értik, mi szerepe lehetett egyáltalán annak a valaminek, az embernek, a robotok oly világos fejlődési képet mutató láncában: „...miért kell szeretni az embert, akinek nincs helye a láncban?”

Korábban az írtam, hogy „ezen ember (Emory programja) alkotta intelligens lények”. A végső programot csakugyan egyedül Emory dolgozta ki és indította el, s csinált a telepekből, a „kozmosz kapujából” Einsteint, Curie-t, Leonardót. Ezt az alapot, a Plútó-bázist azonban az egész emberiség hozta létre, expedíció expedíció után. Emoryt pedig Jack – valaki, aggódó ember – küldte a Plútóra, gondolkodni.

Így a túlélés, a jövő érdekében, Emoryék ember nélküli, de cselekvő rendszert alkottak, az emberiség egyik kísérleteként. Ellenpontként tűnik fel a másik kísérlet, az emberekből álló, de passzivitásra ítélt Sziget.

A katasztrófa, mint a katasztrófák és nehéz helyzetek oly sok esetben, egyértelműen meghatározta a még élő, a Plútón levő emberek sorsát. A végkimenetelen többet nem lehetett változtatni. Az egyetlen, amit ilyen esetben meg lehet választani: a magatartás. Emory, valamint Cavin és társai példázzák a két választási lehetőséget. Az egyik a pánikba eső, csak magára és vélt lehetőségeire tekintő, mindent letaposni kész menekülő, a másik a tényekkel leszámolni merő és a következők vagy mások remélt jövő-jen mint egyetlen megmaradt vagy megmaradni hitt célért munkálkodó ember.

Itt tűnik fel a gyilkolni is tudó ember, mint Einsteinnek egymást elpusztítani képtelen egyedeinek szigorú ellenpontja. Hiszen Einsteinnek át kell alakítania önmagát, hogy a neki végül is tökéletesen kiszolgáltatott Joker „zaklatásait” el tudja viselni.

Az ellenpontos szerkesztés az emberek történetén is végigvonul. Ellenpont az is, hogy a regény stílusa megváltozik, amikor a katasztrófa utáni emberi társadalom leírásába kezd. Más a két szembefutó „dallam hangszerelése”, ahogyan az ellenpontozás művészete megkívánja.

Ebben a túlélő emberi világ reális képe a falu és a csak sejtetett Város, s ezek ellenpontja a regénybe beleírt, de valójában alig valószínű Sziget – a remény.

A való világ, a falu – ami talán marad, ha marad egyáltalán valami – két vezetője a cselekvő, de továbblépni nem akaró s igazi fiát már a Szigetre nem küldő Setmore és a maga irányában, a vakhit felé mindenkit vinni akaró Pepperman.

A sokszínű, többszólamú ellenpontozás itt is felvillan. Setmore-nak nemcsak Pepperman vagy a robot az ellenpontja, hanem a Sziget egyik adjunktusa, Seymour is.

Seymour az író reményének megtestesítője: a megismerés vágya nem tűnhet el teljesen, s így nála vált vissza az ellenpont az alpdallamra, és egyesül vele.

„Hatalmasak voltak és csodálatosak, ragyogtak a reggeli fényben... ezekkel a Leókkal, a Leókon keresztül Jóval...”

Már nem voltak többé csodálatosak, „csak” Leók.

Ezt az igen széles körű tudományos megalapozottsággal megírt könyvet – ami az egész világ sci-fi-irodalmát véve is alapul, ritka és kiemelkedő regény – átszövi a remény, hogy az emberiség egy világhatasztrófát is túlélhet. Ne tévesszük ezt össze az író mondanivalójával. Mint már írtam, remény nélkül nem tudunk magunk elé képzelni egy világpusztulást. Azonban ez nem azt jelenti, hogy képzelt reményeinket biztosnak vegyük, és belerohanjunk a katasztrófába.

Az írói és gondolkodói szándék világos. Arra figyelmeztet, hogy kerüljük el a katasztrófát, amely Jack, Emory és kortársai világát és az Einsteinéken keresztül bemutatott lehetséges szép, alkotó jövőt biztosan Pepperman és Setmore világává változtatja – ha egyáltalán valaki is túléli a katasztrófát. S oly kicsi a valószínűsége, hogy már elég nagy lesz a tudás a „kozmosz kapujának” megalkotásához, hogy Jo és Emory is lesz, nemcsak a rémülten menekülő Cavin, s hogyha lesznek is, jól fogalmazzák meg a feladatot, s az eredményes lesz, hogy lesz Sziget, s megél majd egy fél ezredévet, s hogy a Leók találkoznak egy „adjunktussal”.

De itt a Leók találkoztak az adjunktussal, és ő „leült, hátát az egyik Leónak támasztotta... Jo most valamit közölni akar velem ezen a kapcsolaton keresztül, amit ő, és most már én is, rövid útnak nevezünk...”

Zsoldos korábbi regénye, *A feladat* végén is, itt is úgy állunk meg, mint egy másik, gyönyörű, nagy tragédia végén:

„Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!”

Dr. Ferencz Csaba

Felelős kiadó: Zsoldos Péter

Kf. eng. szám: 55257

Megjelent: 10,79 A/5 ív terjedelemben

Alföldi Nyomda (3641.66-14-2), Debrecen, 1987

Felelős vezető: Benkő István vezérigazgató

A megjelenésben közreműködött az Origo-press Kiszövetkezet